

PROLOG

1

Vulkan koji je podigao Taratuu iz dubina Tihog oceana sada je spavao već pola milijuna godina. A ipak, pomisli Reinhold, još malo, pa će se otok kupati u vatri jačoj od onih koje su pratile njegovo rađanje. Pogledao je prema uzletištu, a pogled mu se zaustavi na skelama koje su još okruživale „Columbus“. Šezdesetak metara iznad tla, njegov je pramac hvatao posljednje zrake zalazećeg sunca. Ovo je brodu bila jedna od posljednjih noći; uskoro će svemirom plivati u vječnom sunčevom sjaju.

Bilo je tiho ovdje pod palmama, visoko na stjenovitom hrptu otoka. Jedini zvuk Projekta bilo je povremeno klepetanje nekoga kompresora ili dalek povik nekog radnika. Reinhold se već navikao na te palme; gotovo bi svake večeri došao provjeriti svoje malo carstvo. Rastužila bi ga pomisao kako će biti raznesene u atome kad „Columbus“ uzleti iz plamena i zaleti se prema zvijezdama.

Milju od hridine, „James Forrestal“ je uključio reflektore i pretraživao tamne vode. Sunce je dosad već bilo potpuno nestalo, a glatka je tropska noć žurila s istoka. Pomalo zajedljivo, Reinhold se pitao očekuju li na nosaču aviona da će ruskih podmornica biti tako blizu obale.

Pomisao na Rusiju podsjetila ga je, kao i uvijek, na Konrada i ono jutro katastrofalnoga proljeća 1945. godine. Prošlo je više od trideset godina, ali to sjećanje na posljednje dane Reicha koji se rušio pod valovima s istoka i zapada nikad mu nije izbljedilo. Još su mu se vraćale Konradove umorne plave oči i zlatne čekinje njegove brade koje je vidio kada su si stisnuli ruke rastajući se u onom razorenom pruskom selu, dok su kraj njih tekle beskrajne rijeke izbjeglica. Taj je rastanak simbolizirao sve što se poslije toga dogodilo u svijetu – raskol između Istoka i Zapada. Jer Konrad je izabrao put prema Moskvi. Reinhold je tada mislio da je to od njega glupo, ali sada više nije bio tako siguran u to.

Trideset je godina mislio da je Konrad mrtav. Tek prije tjedan dana pukovnik Sandmeyer iz Tehničke obavještajne službe otkrio mu je vijest. Nije volio Sandmeyera, i bio je siguran da je taj osjećaj obostran. Ali nijedan od njih nije si dopuštao da to uplete u posao.

„Gospodine Hoffmann,“ najslužbenijim tonom počeo pukovnik, „upravo sam primio neke uznemirujuće informacije iz Washingtona. To je tajna najvišeg ranga, ali odlučili smo je objaviti cijelom tehničkom osoblju, kako bi shvatili nužnost brzine.“ Zastao je, zbog efekta, ali na Reinholda to nije djelovalo. Nekako je već pogodio što slijedi.

„Rusi su se gotovo izjednačili s nama. Imaju nekakav atomski pogon – mogao bi čak biti i djelotvorniji od našega – i grade brod na obalama Bajkalskoga jezera. Ne znamo dokle su došli, ali obavještajci misle da bi lansiranje moglo biti već ove godine. Vama je jasno što to znači.

Da, pomisli Reinhold, znam što znači. Utrka je počela, a moglo bi se dogoditi da je ne dobijemo.

I

ZEMLJA I NADMOĆNICI

2

Glavni tajnik Ujedinjenih naroda nepokretno je stajao uz veliki prozor, zureći u promet koji se vukao Četrdeset i trećom ulicom. Ponekad se pitao je li za bilo koga dobro raditi na tolikoj visini iznad svojih bližnjih. Odvojenost je dobra, ali tako se lako može pretvoriti u ravnodušnost. Ili on to samo pokušava racionalizirati svoju nesklonost neboderima, na koje se još nije navikao nakon dvadeset godina života u New Yorku?

Začuo je kako se iza njega otvaraju vrata, ali se nije okrenuo dok je Pieter Van Ryberg ulazio u sobu. Nastala je neizbježna stanka dok je Pieter s neodobravanjem gledao na termosta, jer svi su se stalno šalili kako Glavni tajnik voli živjeti u hladnjaku. Stormgren je čekao dok mu se pomoćnik ne približi uz prozor, a zatim je otrgnuo pogled od poznate, ali uvijek čudesne panorame tamo dolje.

„Kasne,“ reče on, „Wainwright je trebao biti ovdje prije pet minuta.“

„Upravo su se javili policajci. S njim je cijela procesija, pa su zapeli u prometu. Trebali bi stići svaki čas.“

Van Ryberg zastane, a zatim iznenada doda: „Jeste li još sigurni da je sastati se s njime tako mudro?“

„Bojim se da je sada kasno za povlačenje. Uostalom, pristao sam, iako znate da to nije bila moja ideja.“

Stormgren je prišao svome radnom stolu i poigravao se svojim slavnim uranskim pritiskivačem za papir. Nije bio nervozan, nego samo neodlučan. Bilo mu je i drago što Wainwright kasni, jer će mu to dati malu moralnu prednost na početku razgovora. Takve su trivijalije u ljudskim odnosima igrale veću ulogu nego što bi poželjeli oni koji više polažu u logiku i razum.

„Evo ih!“ iznenada reče Van Ryberg, pritisnuvši lice na prozor. „Dolaze po Aveniji – i reklo bi se da ih ima pune tri tisuće.“

Stormgren uze svoj blok i pridruži se svome pomoćniku. Pola milje dalje, mala, ali odlučna gomila ljudi polako se približavala zgradi Tajništva. Nosili su transparente koji se s ove daljine nisu dali pročitati, ali Stormgrenu je ta poruka bila dobro poznata. Uskoro su se, nadjačavajući zvuk prometa, začuli zlokobni ritmovi glasova koji su pjevali. Osjetio je kako ga naglo preplavljuje val gađenja. Svijetu je itekako bilo dosta tih rulja koje marširaju i njihovih bijesnih parola!

Masa je sada došla pred zgradu; sigurno znaju da ih on gleda, jer se tu i tamo dalo vidjeti kako se podignute šake prilično samouvjereno njišu nad glavama. Iako je Stormgren vidio da mašu kako bi ih on vidio, te šake nisu prijetile njemu. Kao što patuljci prijetu divu, tako su i ove gnjevne šake bile usmjerene prema nebu, pedeset kilometara nad njegovom glavom – prema sjajnom srebrnom oblaku, brodu predvodniku flote Nadmoćnika.

A vrlo je vjerojatno, pomisli Stormgren, da Karellen sve to promatra i jako se dobro zabavlja, jer do tog susreta i ne bi došlo bez Nadzornikova poticaja.

Stormgrenu je to bio prvi sastanak s čelnikom Lige za slobodu. Prestao se pitati je li taj sastanak mudar potez, jer su Karellenovi planovi često bili previše suptilni za obične ljudske pojmove. Stormgrenu se nije činilo da bi od toga i u najgorem slučaju mogla nastati kakva određena šteta.

Alexander Wainwright bio je mlad i zgodan čovjek u kasnim četrdesetim godinama. Stormgren je znao da je potpuno iskren, dakle dvostruko opasan. A ipak, zbog te ga je očite iskrenosti bilo teško ne voljeti, što god mislili o onome za što se on zalaže – i nekima od sljedbenika koje je privukao.

Nakon Van Rybergova kratkog i pomalo usiljenog predstavljanja, Stormgren nije gubio vrijeme.

„Pretpostavljam,“ reče on, „da je glavni cilj vašega posjeta uložiti službeni prosvjed protiv plana o federaciji. Je li to točno?“

Wainwright mračno kimne.

„To mi je glavna zadaća, gospodine glavni tajniče. Kao što znate, već pet godina pokušavamo probuditi svijest ljudskoga roda o opasnosti s kojom se suočio. Bio je to težak posao, jer čini se da većini ljudi ne smeta što Nadmoćnici svijetom upravljaju po svome. Međutim, ipak je više od pet milijuna rodoljubivih ljudi, u svim zemljama, potpisalo našu peticiju.“

„U usporedbi s dvije i pol milijarde to i nije jako uvjerljiv broj.“

„To je broj koji ne možete ignorirati. A na svakoga tko je potpisao ima ih mnogo koji ozbiljno sumnjaju u mudrost, da i ne govorimo o pravednosti, plana o Federaciji. Čak ni nadzornik Karellen, kolika mu god bila moć, ne može jednim potezom pera izbrisati tisuću godina povijesti.“

„Što mi znamo o Karellenovoj moći?“ odgovori mu Stormgren. „Kad sam ja bio dječak, Evropska federacija bila je samo san – a kada sam odrastao, već je bila stvarnost. A to je bilo prije dolaska Nadmoćnika. Karellen samo dovršava posao koji smo mi započeli.“

„Evropa je bila kulturna i gospodarska cjelina. Svijet to nije – u tome je razlika.“

„Nadmoćnicima je Zemlja vjerojatno znatno manja nego što je Evropa bila našim očevima, a njihov je pogled, rekao bih, zreliji od našega,“ sarkastično primijeti Stormgren.

„Nisam ja nužno protiv Federacije kao krajnjeg cilja iako se mnogi koji me podržavaju s time neće složiti. Ali ona mora doći iznutra, ne smije se nametnuti izvana. Moramo sami odrediti svoju budućnost. Ne smiju se miješati u poslove čovječanstva.“

Stormgren uzdahne. Sve je to već čuo stotinama puta, a znao je da na to može odgovoriti samo starim odgovorom koji Liga za slobodu odbija prihvatiti. On vjeruje Karellenu, a oni ne. To je bila temeljna razlika i on tu nije mogao ništa. Srećom, ni Liga za slobodu nije tu mogla ništa.

„Dopustite da vas nešto upitam,“ reče on. „Možete li poreći činjenicu da su Nadmoćnici donijeli sigurnost, mir i blagostanje cijelome svijetu?“

„Ali uzeli su nam slobodu. Čovjek ne živi...“

„... samo od kruha. Znam... ali ovo je prvi put u povijesti kada je svatko siguran da će imati bar to. U svakom slučaju, kakvu smo mi to slobodu izgubili u usporedbi s onom koju su nam prvi put u našoj povijesti donijeli Nadmoćnici?“

„Slobodu upravljanja vlastitim životima pod Božjim vodstvom.“

Napokon smo, pomisli Stormgren, došli i do toga. U samoj biti, sukob je, koliko god to prikrivali, bio vjerski. Wainwright nije dopuštao da se zaboravi da je svećenik. Iako više nije nosio svećenički ovratnik, uvijek vam je ostajao dojam da ga još ima.

„Prije mjesec dana,“ istakne Stormgren, „stotinu je biskupa, kardinala i rabina potpisalo zajedničku deklaraciju kojom izjavljuju potporu Nadzornikovoj politici. Svjetske su religije protiv vas.“

Wainwright ljutito poričući protrese glavom. „Mnogi su vođe slijepi; pokvarili su ih

Nadmoćnici. Kad shvate opasnost, moglo bi biti prekasno. Ljudski će rod izgubiti inicijativu i postati pokorenim rasom.“

Na trenutak zavlada šutnja. Zatim Stormgren odgovori.

„Za tri dana opet ću se sastati s Nadzornikom. Objasnit ću mu vaše primjedbe, jer mi je dužnost da predstavim mišljenja našega svijeta. Ali time se ništa neće promijeniti, uvjeravam vas.“

„Ima tu još nešto,“ polako reče Wainwright. „Imamo mi mnogo prigovora na Nadmoćnike... ali najviše nam smeta njihova tajnovitost. Vi ste jedino ljudsko biće koje je ikada razgovaralo s Karellenom, a ni vi ga nikada niste vidjeli! Čudi li vas onda što sumnjamo u njegove motive?“

„Unatoč svemu što je učinio za ljudski rod?“

„Da, unatoč svemu. Ne znam što nam je odbojnije – Karellenova svemoć ili njegova tajnovitost. Ako nema što skrivati, zašto se ne pokaže? Kada drugi put budete s njim razgovarali, pitajte ga to!“

Stormgren ne reče ništa. Nije na to imao odgovor – ništa što bi njegova sugovornika moglo uvjeriti. Ponekad se pitao je li i sebe doista uvjerio.

Za njih je to, naravno, bila vrlo mala operacija, ali za Zemlju je to bila najveća stvar koja se ikada dogodila. Nije bilo nikakva upozorenja kada su se veliki brodovi pojavili iz svemirskih dubina. Nebrojeno je mnogo puta taj dan opisan u književnosti, ali nitko nije vjerovao da će ikada doista svanuti. Sada je napokon došao; sjajna, nečujna tijela koja su se zaustavila nad svakim kopnom bila su simbol znanosti kojoj se čovjek nije mogao nadati postići ravnu još stoljećima. Šest su dana nepokretno plutali nad ljudskim gradovima, ne dajući nikakva znaka da su svjesni čovjekova postojanja. Ali takav znak nije ni bio potreban: moćni brodovi nisu se mogli tek pukim slučajem zaustaviti baš nad New Yorkom, Londonom, Parizom, Moskvom, Rimom, Cape Townom, Tokyom, Canberrom...

Čak i prije kraja tih dana kada su se srca smrzavala, neki su ljudi pogodili u čemu je stvar. Nije to bio prvi prilazak rase koja o ljudima ništa ne zna. U tim tihim i nepokretnim brodovima iskusni su psiholozi proučavali reakcije čovječanstva. Pokrenut će se kada krivulja napetosti dostigne vrhunac.

A šestoga se dana Karellen, Nadzornik za Zemlju, predstavio svijetu emisijom koja je prekrila sve radio-frekvencije. Govorio je engleskim čija je savršenost cijelu jednu generaciju izazivala burne rasprave s obiju strana Atlantika. A sadržaj govora još je više zbunjivao nego oblik. Po svim mjerilima bilo je to djelo nadmoćnoga genija, koje je pokazivalo potpuno i savršeno poznavanje ljudskih pitanja. Nije bilo mjesta nikakvoj sumnji da su njegova učenost, vještina i primamljive naznake još neotkrivenih znanja namjerno smišljeni da bi uvjerali ljudski rod kako se našao pred nadmoćnom umnom silom. Kada je Karellen završio, svjetske su države shvatile da je njihovoj dragocjenoj suverenosti došao kraj. Lokalne će, unutarnje vlade i dalje zadržati vlast, ali na širem polju međunarodnih odnosa najvažnije odluke više nisu bile u ljudskim rukama. Protivljenja i prosvjedi – sve je bilo uzalud.

Nije ni trebalo očekivati da će se sve zemlje mirno pokoriti takvom ograničavanju svojih vlasti. Međutim, aktivnom je otporu bilo previše zapreka, jer bi uništenje brodova Nadmoćnika, kad bi ga se i moglo postići, značilo i uništenje gradova pod njima. Usprkos tome, jedna je veća sila pokušala. Možda su njezini odgovorni mislili da će tako jednim atomskim udarom ubiti dvije muhe, jer im je meta bila iznad glavnoga grada susjedne i neprijateljske države.

Gledajući kako se na televizijskim zaslonima u tajnoj zapovjednoj sobi širi slika velikoga broda, malu su skupinu časnika i tehničara morali tišiti razni osjećaji. Uspiju li, što će poduzeti ostali brodovi? Može li se i njih uništiti i tako omogućiti ljudskom rodu da opet

nastavi na svoj način? Ili će Karellen baciti neku strašnu odmazdu na one koji su ga napali?

U trenutku kada se raketa pri udaru uništila, slike je na ekranima nestalo, a slika se odmah prebacila na kameru koja je letjela znatno dalje. U tom djeliću sekunde već je trebala nastati vatrena kugla koja bi ispunila nebo svojim sunčanim plamenom.

A nije se dogodilo baš ništa. Veliki je brod i dalje plutao neoštećen na rubu svemira, okupan čistim sunčanim svjetlom. Ne samo što ga bomba nije ni dodirnuta, nego nitko nikad nije doznao što se s njom dogodilo. K tomu, Karellen protiv odgovornih nije poduzeo ništa, pa ni pokazao da je svjestan napada. Namjerno ih je ignorirao, ostavivši ih da se brinu o osveti koja nikad nije došla. Taj je postupak bio djelotvorniji i jače je demoralizirao nego bilo kakva moguća kaznena akcija. Vlada koja je pokušala napad pala je u uzajamnim optuživanjima već nekoliko tjedana kasnije.

Bilo je i nekih pokušaja pasivnog otpora politici Nadmoćnika. Obično je to Karellen sređivao tako što bi pustio da oni kojih se to tiče rade po svojoj volji, sve dok sami ne bi otkrili kako svojim odbijanjem suradnje štete samo sebi. Samo je protiv jedne tvrdoglave vlade nešto i poduzeo.

Više od sto godina Južnoafrička Republika bila je poprište rasnih sukoba. S obiju je strana bilo ljudi dobre volje koji su pokušavali izgraditi most, ali sve je bilo uzalud – strahovi i predrasude bili su preduboko urezani da bi ikakva suradnja bila moguća. Razne su se vlade jedna za drugom razlikovale samo po stupnju netrpeljivosti; zemlja je bila zatrovana mržnjom i posljedicama građanskog rata.

Kada je postalo jasno da neće biti više nikakvog pokušaja da se prekine diskriminacija, Karellen je dao znak. Jednostavno je rekao dan i sat – ništa više. Bilo je reakcija, ali malo straha i panike, jer nitko nije vjerovao da bi Nadmoćnici poduzeli ikakvu razornu akciju koja bi zajedno s krivcima mogla pogoditi i nedužne.

I nisu je poduzeli. Dogodilo se samo to da je Sunce, prešavši zenit, nestalo. Ostala je samo blijeda, ružičasta paslika koja nije davala ni svjetla ni topline. Negdje u svemiru sunčana je svjetlost bila polarizirana dvama poljima koja nisu propuštala nikakvo zračenje. Pogođeno područje imalo je promjer pet stotina kilometara i bilo je savršeno kružno.

Ta je demonstracija potrajala trideset minuta. Bilo je dovoljno; sutradan je južnoafrička vlada objavila da se bijeloj manjini vraćaju sva građanska prava.

Usprkos takvim izoliranim incidentima, ljudska je rasa prihvatila Nadmoćnike kao dio prirodnog poretka stvari. Početno se iznenađenje potrošilo iznenađujuće brzo, a svijet se nastavio baviti svojim poslovima. Najveće promjena koju bi primijetio nekakav iznenada oživiljeni Rip Van Winkle bilo je prigušeno iščekivanje, nekakvo mentalno ogledavanje preko ramena u očekivanju da se Nadmoćnici pokažu i siđu s blještavih brodova.

I nakon pet godina, ljudski je rod još uvijek čekao na to. A to je, pomisli Stormgren, glavni uzrok svih problema.

Kada se Stormgrenov automobil dovezao do uzletišta, čekao ga je uobičajen krug radoznalaca sa spremnim kamerama. Glavni je tajnik razmijenio još nekoliko završnih riječi sa svojim pomoćnikom, pokupio svoju torbu sa spisima i prošao kroz prsten promatrača.

Karellen ga nikad nije puštao da dugo čeka. Iz gomile se začuje iznenadno „oh!“, a na nebu počne rasti mali mjehurić koji se približavao brzinom od koje je zastajao dah. Stormgrenovo je odijelo zalepršalo od naglog udara vjetra koji je nastao dok se mali brod zaustavljao pedeset metara od njega i počeo precizno levitirati nekoliko centimetara od tla kao da se boji da će sa Zemlje pokupiti nešto zarazno. Polako prilazeći, Stormgren vidje ono poznato nabiranje savršeno glatke metalne ljske i u sljedećem trenutku pred njim je nastao otvor koji je toliko zbunjivao najbolje svjetske znanstvenike. Prošao je kroza nj i ušao u nepodijeljeni, meko osvijetljeni prostor. Ulaz se sklopi kao da ga nikad nije ni bilo, zaklapajući

pogled i sve zvukove.

Otvor se otvori pet minuta poslije. Nije se osjećao nikakav pokret, no Stormgren je znao da je sada pedeset kilometara iznad Zemlje duboko u srcu Karellenova broda. Bio je u svijetu Nadmoćnika; oni su bili svuda oko njega, baveći se svojim tajnovitim poslovima. On im je bio bliže nego ikada itko drugi, ali o njihovom tjelesnom „ustroju nije znao ništa više nego bilo tko od milijuna ljudi tamo dolje.

U maloj dvorani za sastanke na kraju kratkog hodnika nije bilo nikakvog namještaja, osim jednoga stolca i stola ispod velikog zaslona. Bila je napravljena tako da ne otkrije ništa o bićima koja su je napravila. Zaslon je, kao i svaki put, bio prazan. Ponekad je Stormgren sanjao da taj zaslon naglo bljesne u život i otkrije tajnu koja je toliko uzbuđivala cijeli svijet. Ali taj se san nikad nije ostvario: iza tog tamnog pravokutnika i dalje je bila potpuna tajna. A ipak je tamo bila i moć i mudrost – i, možda iznad svega, golemo i živo zanimanje za mala bića koja su puzala tamo dolje po planetu.

Iz skrivenog otvora začuo se onaj mirni glas kojemu se nikad nikamo ne žuri i koji je Stormgren tako dobro poznao iako ga je svijet u cijeloj svojoj povijesti čuo samo jednom. Dubina i rezonancija toga glasa davali su jedinu poznatu naznaku o Karellenovoj tjelesnoj naravi, jer su ostavljali uvjerljiv dojam o čistoj veličini. Karellen je bio krupan – vjerojatno mnogo krupniji od čovjeka. Istina, neki su znanstvenici, proanaliziravši snimke njegova jedinog govora, naznačili da je to možda glas stroja. Takvo što Stormgren nije vjerovao.

„Da, Rikki, slušao sam tvoj mali intervju. Kako ti se čini taj g. Wainwright?“

„Iskren je čovjek, iako mnogi od onih koji ga podržavaju nisu takvi. Što ćemo s njim? Sama liga nije opasna, ali neki od njezinih ekstremista otvoreno se zalažu za nasilje. Već sam se počeo pitati ne bih li trebao svoju kuću staviti pod stražu. Ali nadam se da to nije nužno.

Karellen je to ignorirao na svoj način koji je ponekad znao biti neugodan.

„Podaci o Svjetskoj Federaciji javni su već mjesec dana. Je li došlo do nekog znatnijeg porasta postotka onih koji su protiv mene ili onih dvanaest posto koji *ne znaju*?“

„Zasad ne. Ali to i nije važno: ono što me *doista* brine opći je dojam, čak i među onima koji su za vas, da je vrijeme da se prekine ta tajnovitost.“

Karellenov je uzdah bio tehnički savršen, no nekako mu je ipak nedostajalo uvjerljivosti.

„I ti to misliš, zar ne?“

Pitanje je bilo tako retoričko, da se Stormgren nije potrudio odgovoriti.

„Pitam se shvaćate li vi uopće“ nastavi on iskreno, „kako mi takvo stanje stvari otežava posao.“

„A ne bi se moglo reći ni da ga olakšava meni,“ s nešto duha odgovori Karellen. „Volio bih kad bi me ljudi prestali smatrati diktatorom i kad bi se sjetili da sam ja samo javni službenik koji nastoji provoditi kolonijalnu politiku u čijem uobličavanju nisam imao nikakve uloge.“

Stormgren pomisli kako je to prilično privlačan opis. Samo se pitao koliko je u njemu istine.

„Možemo li dobiti bar *neki* razlog za to vaše skrivanje? Ovako neshvatljivo ponašanje smeta nam i potiče i bezbrojne glasine.“

Karellen se počeo smijati onim svojim snažnim, dubokim smijehom, predubokim da bi bio baš ljudski.

„Kakvim me sada zamišljaju? Drži li se još teorija o robotima? Radije bih bio gomilom žica nego nešto poput stonoge – da, vidio sam onu karikaturu u jučerašnjem *Chicago Tribuneu*! Razmišljam o tome da zatražim original.“

Stormgren nabra usne. Karellen ponekad, pomisli on, previše olako shvaća svoje dužnosti.

„Ovo je *ozbiljna stvar*,“ reče on prijekorno.

„Dragi moj Rikki,“ odgovori Karellen, „samo ako ljudski rod *ne shvaćam* ozbiljno, moći ću zadržati ono malo što mi je ostalo od mojih nekada prilično velikih mentalnih snaga.“

Stormgren se, i protiv volje, nasmiješi.

„Pa to mi baš ne pomaže. Moram otići tamo dolje i uvjeriti svoje bližnje da, iako se ne pokazujete, nemate što skrivati. Nije to lako. Radoznalost je jedna od najvažnijih ljudskih značajki. Ne možete je izazivati do vijeka.“

„Od svih problema s kojima smo se susreli na Zemlji, ovo je najteži,“ prizna Karellen. „Imali ste povjerenja u našu mudrost u svim drugim stvarima – sigurno nam i u ovome možete vjerovati.“

„Ja vam vjerujem,“ reče Stormgren, „ali Wainwright vam ne vjeruje, i ne vjeruju vam njegovi sljedbenici. Možete li im zamjeriti što nepovoljno tumače to što se ne želite pokazati?“

Nastao je trenutak šutnje. Zatim Stormgren začuje onaj slabašni zvuk (je li to *pucketanje*?) koji je možda nastajao kad bi se Nadzornik malo pomakao.

„Znaš zašto me se Wainwright i oni poput njega boje?“ upita Karellen. Glas mu je sada bio težak, poput golemih orgulja koje su valjale svoje zvukove ispod visokoga svoda glavnoga broda neke katedrale. „Takvih ljudi ima u svim vjerama. Znaju da mi predstavljamo razum i znanost, pa se, koliko god bili uvjereni u ono što vjeruju, boje da ćemo zbaciti njihove bogove. Ne nužno namjerno, nego na suptilniji način. Znanost može uništiti vjeru i tako što će je ignorirati i tako što će dokazati da su joj dogme pogrešne. Koliko mi je poznato, dosad nitko nije dokazao nepostojanje Zeusa ili Thora, ali sada su im sljedbenici rijetki. Ti se Wainwrighti također boje da mi znamo istinu o podrijetlu njihovih vjerovanja. Pitaju se otkada mi promatramo ljudski rod? Jesmo li gledali kako je Muhamed počeo hedžru ili kada je Mojsije dao Židovima njihove zakone? Znamo li što je lažno u pričama kojima vjeruju?“

„A *znate* li?“ napola u sebi prošapće Stormgren.

„Taj ih strah, Rikki, proganja, iako ga nikad neće otvoreno priznati. Vjeruj mi, nije nam nikakvo zadovoljstvo razarati čovjekovu vjeru, ali ne mogu *sve* svjetske vjere biti u pravu, i oni su toga svjesni. Prije ili kasnije, ljudi će morati doznati istinu; ali za to još nije vrijeme. A ta naša tajnovitost, za koju točno kažeš da otežava naše probleme – to je nešto iznad mojih ovlasti. Ipak, pokušat ću od svojih... pretpostavljenih... dobiti izjavu koja će zadovoljiti tebe, a možda umiri i Ligu za slobodu. Možemo li se sada vratiti na svoj dnevni red i opet početi snimati?“

„I?“ napeto upita Van Ryberg. „Je li bilo sreće?“

„Ne znam,“ umorno odgovori Stormgren bacivši dokumente na stol i sruči se na stolac. „Karellen se sada savjetuje sa *svojim* pretpostavljenima, tko ili što god oni bili. Ne želi mi ništa obećati.“

„Slušajte,“ naglo reče Pieter, „baš mi je sad nešto palo na pamet. Imamo li mi ikakvih razloga vjerovati da iznad Karellena ima ikoga? Zamislite da su *svi* Nadmoćnici, kako smo ih nazvali, baš ovdje, na Zemlji, u tim svojim brodovima? Možda nemaju kamo poći, a skrivaju to od nas.“

„To je domišljata teorija,“ naceri se Stormgren. „Ali ne slaže se s onim što znam – ili mislim da znam – o Karellenovoj pozadini.“

„A to je?“

„Pa sad, on svoj položaj ovdje često spominje kao nešto privremeno, što ga odvaja od njegova pravog posla, koji, čini mi se, ima nešto s nekim oblikom matematike. Jednom sam mu

spomenuo Actonovu primjedbu o tome kako svaka vlast kvari, a apsolutna vlast kvari apsolutno. Htio sam vidjeti kako će reagirati *na to*. Odgovorio mi je onim svojim prodornim smijehom, a onda je rekao: 'Nema nikakve opasnosti da bi se to dogodilo sa mnom. Prije svega, što prije završim svoj posao ovdje, to ću se prije vratiti tamo gdje mi je mjesto, mnogo svjetlosnih godina odavde. A, drugo, nemam ja apsolutnu vlast, nikako. Ja sam samo... nadzornik.' Naravno, možda me i zavaravao, ne mogu biti siguran.“

„On je besmrtn, zar ne?“

„Da, po našim mjerilima jest, iako ima u budućnosti nečega čega kao da se boji. Ne mogu zamisliti što bi to moglo biti. I to je sve što znam o njemu.“

„Nije tu ništa zaključeno. Moja je teorija da se njegova mala flota izgubila u svemiru i on sada traži novi dom. Ne želi da doznamo kakva su šačica on i njegovi drugovi. Možda su svi oni drugi brodovi automatski i u njima nema nikoga. Možda su samo razmetljiva fasada.“

„Čitate previše znanstvene fantastike,“ reče Stormgren.

Van Ryberg se, pomalo smeteno, naceri.

„Pa ni 'Invazija iz svemira' nije ispala baš onako kako je zamišljena, zar ne? Moja bi teorija svakako objasnila zašto se Karellen nikad ne pokazuje. Ne želi da doznamo kako nema još i drugih Nadmoćnika.“ Stormgren tresući glavom označi neslaganje.

„Kako to obično bude, vaše je objašnjenje previše domišljato da bi bilo istinito. Iza Nadzornika mora stajati jaka civilizacija, iako o njezinom postojanju možemo samo nagađati, i to takva civilizacija koja je vrlo dugo svjesna čovjekova postojanja. I sâm nas je Karellen morao stoljećima promatrati. Pogledajte, recimo, kako vlada engleskim. On je *mene* učio kako se pravilno govori.“

„Jeste li *ikada* otkrili išta što on ne zna?“

„O, da, često – ali samo nevažne stvari. Mislim da ima savršeno pamćenje, ali mu se neke stvari jednostavno nije dalo učiti. Primjerice, engleski je jedini jezik koji potpuno razumije, iako je u posljednje dvije godine naučio i dosta finskoga, samo zato da bi mogao bockati mene. A finski se ne uči na brzinu! On zna napamet velike komade *Kalevale*, dok ja moram sa žaljenjem priznati da znam samo nekoliko stihova. Poznati su mu i životopisi svih živih državnika, a ponekad uspijem prepoznati i izvore iz kojih ih je naučio. Čini se da potpuno vlada znanjem iz povijesti i prirodnih znanosti – i sami znate koliko smo već od njega naučili. A ipak, kad se uzme jedno po jedno, ne bih rekao da je njegov um jako daleko iznad ljudskih mogućnosti. Ali nijedan čovjek ne bi mogao baš sve što on može.“

„To sam već i sâm zaključio,“ suglasi se Van Ryberg. „Možemo se o Karellenu prepirati do vijeka, ali na kraju ćemo se uvijek naći pred starim pitanjem: zašto se kvragu ne pokaže? Dok to ne učini, Liga za slobodu će bjesnjeti.“

Podigao je prkosan pogled prema stropu.

„Nadam se, gospodine Nadzorniče, da će jednoga dana neki reporter raketom skočiti do vas i ući s kamerom na stražnja vrata. Kakva li će to senzacija biti!“

Ako je to Karellen i čuo, nije dao nikakav znak. Uostalom, kao ni inače.

U prvoj godini nakon što su se pojavili, dolazak Nadmoćnika manje je promijenio raspored ljudskoga življenja nego što bi se moglo očekivati. Njihova je sjena bila posvuda, ali bila je to nenametljiva sjena. Iako je na Zemlji bilo malo gradova iz kojih se nije vidjelo kako u zenitu svjetluca neki srebrnasti brod, nakon nekoga su ih vremena počeli shvaćati kao nešto prirodno, poput sunca, mjeseca ili oblaka. Većina je ljudi bila tek maglovito svjesna da je stalno poboljšanje njihovih životnih uvjeta bilo djelo Nadmoćnika. Kad bi se i potrudili da o tome razmisle – a to je bilo rijetko – shvatili bi da su ti tihi brodovi svijetu prvi put u povijesti donijeli mir, i bili bi im za to zahvalni.

Ali to su bile negativne i nespektakularne dobrobiti, koje se prihvaćaju i brzo zaboravljaju. Nadmoćnici su ostali gore i nastavili su skrivati lica od ljudi. Karellen je mogao dobiti poštovanje i divljenje; uz takvu politiku, ništa dublje i nije mogao postići. Nije bilo lako ne osjetiti odbojnost prema takvim Olimpljanima koji su s čovjekom razgovarali samo putem radioteleprinterskih uređaja u sjedištu Ujedinjenih naroda. Ono što se događalo između Karellena i Stormgrena nikad se nije objavljivalo, a ponekad se i sâm Stormgren pitao što će Karellenu ti razgovori. Možda je osjećao potrebu za komuniciranjem bar s jednim ljudskim bićem; možda je shvatio da je Stormgrenu potreban taj oblik osobne potpore. Ako je to bilo objašnjenje, glavni je tajnik bio zahvalan na tome i nije mu smetalo što ga Liga za slobodu podrugljivo naziva „Karellenovim kurirom“.

Nadmoćnici nisu imali nikakva posla s pojedinim državama i vladama. Prihvatili su Ujedinjene narode kakve su našli, dali upute za postavljanje odgovarajuće komunikacijske opreme i izdavali zapovijedi kroz usta glavnoga tajnika. Sovjetski je delegat prilično ispravno istaknuo, dugim govorima u nebrojeno mnogo puta, da to nije u skladu s Poveljom. Karellena to, čini se, nije zabrinjavalo.

Bilo je začudno koliko su zala, ludosti i zlorababa uspijevale raspršiti te poruke s neba. Nakon dolaska Nadmoćnika, države su shvatile da se jedna druge više ne moraju bojati i zaključile su – čak i prije onoga pokušaja – da su njihova oružja svakako nemoćna prema civilizaciji koja je mogla doći sa zvijezda. To je uklonilo najveću pojedinačnu zapreku za sreću ljudskoga roda.

Činilo se da se Nadmoćnika uglavnom ne tiče oblik vladavine, dok nije nasilna ili korumpirana. Na Zemlji je još bilo i demokratskih uređenja, i monarhija, i dobroćudnih diktatura, komunizma i kapitalizma. Bilo je to izvor velikoga čuđenja za siromašnije duhom, koji su bili uvjereni da je njihov način života jedini moguć. Drugi su vjerovali da Karellen samo čeka prigodu da uvede sustav koji će izbrisati sve postojeće oblike društva, pa se zato i ne trudi da uvede male političke reforme. Ali i to je, poput svih drugih spekulacija o Nadmoćnicima, bilo čisto nagađanje. Nitko nije poznao njihove motive i nitko nije znao u kakvu oni to budućnost vode ljudski rod.

3

Stormgren je slabo spavao tih noći, što je bilo Čudno, kad će se već uskoro zauvijek riješiti bremena svoje službe. Čovječanstvu je služio četrdeset godina, njegovim gospodarima još pet, a malo je bilo ljudi koji su se mogli osvrnuti unatrag i vidjeti da su u životu postigli ostvarenje toliko mnogih ambicija. Možda je stvar i bila u tome: u umirovljeničkim godinama, koliko ih god još ostalo, više neće imati ciljeva koji bi životu dali okusa. Otkad je Martha umrla, a djeca osnovala vlastite obitelji, njegove veze sa svijetom kao da su oslabile. A moguće je, također, i da se on počeo identificirati s Nadmoćnicima i tako počeo odvajati od ljudi.

Bila je to jedna od onih besanih noći kada mu se mozak nastavio pokretati kao stroj čiji se upravljač pokvario. Znao je da nema smisla dalje zazivati san, pa se oklijevajući podigao iz kreveta. Nabacivši na sebe kućni ogrtač, izašao je na krovni vrt svoga skromnog stana. Svi njegovi izravno potčinjeni imali su daleko luksuznije stanove, no za Stormgrenove potrebe ovaj je stan bio i prevelik. Došao je do položaja u kojem ni osobni imutak ni službeni ceremonijal više nisu mogli ništa dodati njegovom osobnom statusu.

Noć je bila topla, gotovo teška, ali nebo je bilo vedro, a na jugoistoku je stajao sjajni Mjesec. Deset kilometara dalje na obzoru su sjala svjetla New Yorka poput zore koja se prekinula usred svitanja.

Stormgren podiže pogled nad usnuli grad i opet se podigne u visine u koje se od svih živih ljudi samo on podigao. Iako daleko, vidio je kako blista ljuska Karellenovog broda. Pitao se što li sada radi Nadzornik, jer nije vjerovao da Nadmoćnici ikada spavaju.

Jedan je meteor, visoko gore, probio nebeski svod svojim sjajnim kopljem. Svijetli je trag još malo sjao, a zatim odumre, ostavljajući za sobom samo zvijezde. Bilo je to bezobzirno podsjećanje: i za sto će godina Karellen još uvijek voditi čovječanstvo prema cilju koji je samo njemu bio poznat, a za samo četiri mjeseca netko će drugi biti glavni tajnik. Samo po sebi to Stormgrenu nije nimalo smetalo, ali značilo je da mu je ostalo samo još kratko vrijeme za koje se mogao nadati da će doznati što je iza zamračenoga zaslona.

Tek se posljednjih dana usudio priznati da ga tajnovitost Nadmoćnika počinje opsjedati. Sve donedavno, vjera u Karellena oslobađala ga je dvojbi, ali sada su, pomislio je s nešto zlobe, prosvjedi Lige za slobode počeli utjecati i na njega. Istina, propaganda o porobljavanju čovjeka bila je samo propaganda. Samo su rijetki u nju vjerovali ili se doista željeli vratiti u stara vremena. Ljudi su se navikli na Karellenovu neprimjetnu vladavinu, no hvatalo ih je nestrpljenje da doznaju tko to njima vlada. A kako bi im se to moglo zamjeriti?

Iako je bila daleko najveća, Liga za slobodu bila je samo jedna od organizacija koje su se opirale Karellenu – pa dakle i ljudima koji su surađivali s Nadmoćnicima. Prigovori i politike tih skupina jako su se razlikovali: neke su polazile od vjerskih gledišta, a druge su jednostavno izražavale svoj osjećaj potčinjenosti. Doživljavali su to, s dobrim razlozima, otprilike onako kako je obrazovani Indijac u devetnaestom stoljeću doživljavao britansku vladavinu. Invazori su na Zemlju donijeli mir i blagostanje – ali tko je mogao znati po kojoj cijeni? Povijest nije davala ohrabrujuće primjere: čak i najmiroljubiviji kontakti među rasama jako različitih kulturnih razina često su završavali istrebljenjem zaostalijsa društva. I nacije su, jednako kao pojedinci, mogle izgubiti duh kad bi se suočile s izazovom kojemu nisu dorasle. A civilizacija Nadmoćnika bila je, iako zastrta tajnom, najveći izazov s kojim se čovjek ikada suočio.

Iz dalekopisača koji je u sobi izbacivao sažetak vijesti toga sata u izboru agencije *Central News* začuje se slabašan „klik“. Stormgren se došćece unutra i bez velikog zanimanja prolista stranice. Na drugom kraju svijeta Liga za slobodu smislila je ne baš originalan naslov. „Vladaju li ljudima čudovišta?“ pitale su novine i nastavile „Govoreći danas na jednom sastanku, dr C. V. Krishnan, predsjednik Istočnoga ogranka Lige za slobodu, rekao je: ‘Objašnjenje za ponašanje Nadmoćnika vrlo je jednostavno. Njihov je tjelesni oblik tako stran i odbojan da se ne usuđuju pokazati pred čovječanstvom. Izazivam Nadzornika da to porekne.’“

Stormgren s gađenjem baci list. Čak i kad bi se ta optužba pokazala točnom, bi li to što promijenilo? Ta je ideja bila stara, ali ga nikad nije zabrinjavala. Nije vjerovao da bi ijedan oblik života, koliko god čudan bio, mogao biti takav da ga ne bi mogao s vremenom prihvatiti i, možda, u njemu naći i neku ljepotu. Važan je bio duh, a ne tijelo. Kad bi samo u to mogao uvjeriti Karellena, možda bi Nadmoćnici promijenili tu svoju politiku. Bilo je sigurno da ne bi mogli biti ni upola onoliko odvratni koliko oni crteži iz mašte koji su počeli preplavljivati novine ubrzo nakon njihova dolaska na Zemlju!

A ipak, Stormgren je znao da njegovu nestrpljivost da se takvo stanje prekine ne izaziva samo obzir prema onome tko će ga naslijediti. Bio je dovoljno iskren da prizna kako je, kad se sve uzme u obzir, njegov glavni motiv ipak bila obična ljudska radoznalost. S vremenom je upoznao Karellena kao osobu i neće biti zadovoljan dok ne otkrije i kakvo bi on biće mogao biti.

Kad sutradan Stormgren nije stigao u svoj ured u uobičajeno vrijeme, Pieter Van Ryberg bio je iznenađen, a malo se i uznemirio. Iako je glavni tajnik često obavljao po nekoliko posjeta prije dolaska u ured, uvijek bi ostavio obavijest da to čini. A da stvar bude još gora, ovoga je jutro za Stormgrena bilo nekoliko hitnih poruka. Pokušavajući ga naći, Van Ryberg je nazvao pet-šest odjela, a zatim negodujući odustao.

Oko podneva se zabrinuo i poslao kola Stormgrenovoj kući. Deset minuta kasnije zaprepastio ga je prodoran jauk sirene; policijska je patrola dojurila Rooseveltovim prilazom. Novinske su agencije sigurno imale nekog prijatelja u tim kolima, jer je, dok ih je Van Ryberg gledao kako prilaze, radio već objavljivao svijetu da on više nije samo pomoćnik, nego vršitelj dužnosti Glavnoga tajnika Ujedinjenih naroda.

Da je Van Ryberg sada imao manje problema o kojima se morao brinuti, vjerojatno bi mu bilo zabavno promatrati novinarske reakcije na Stormgrenov nestanak.

Prethodnoga su se mjeseca svjetske novine podijelile na dvije jasno odijeljene skupine. Zapadni je tisak uglavnom, odobravao Karellenov plan da svi ljudi postanu građanima cijeloga svijeta. S druge strane, istočne su zemlje prolazile kroz fazu snažnoga, ali pretežno sintetičkog nacionalnog grča. Neke su od njih bile neovisne tek nešto dulje od jedne generacije i imale su dojam da im se sada otima što su postigle. Kritiziranje Nadmoćnika bilo je prošireno i živo; nakon početnog razdoblja ekstremnog opreza, novinstvo je brzo shvatilo da prema Karellenu mogu biti oštri koliko god hoće i da se ništa neće dogoditi. Sada su nadmašili same sebe.

Mnogi od tih napada, koliko god bučni bili, nisu predstavljali velik dio pučanstva. Iako su na granicama koje će uskoro zauvijek nestati straže bile pojačane, vojnici su se promatrali s još uvijek nejasnim prijateljstvom. Političari i generali mogli su grmjeti i divljati, ali milijuni koji su tiho čekali osjećali su da će dugom i krvavom poglavlju povijesti uskoro, napokon, biti kraj.

A onda je Stormgren nestao, a nitko nije znao kamo. Buka je naglo splasnula kada je svijet shvatio da je ostao bez jedinoga čovjeka kroz čija su usta Nadmoćnici, iz nekih svojih čudnih razloga, govorili Zemlji. Radijski i novinski komentatori kao da su se paralizirali, a u tišinu se čuo samo glas Lige za slobodu koja je uznemireno dokazivala svoju nedužnost.

Kada se Stormgren probudio bilo je potpuno mračno. Na trenutak je još bio previše pospan da bi mogao shvatiti koliko je to čudno. A onda, kako mu se svijest polako vraćala, sjede i potraži prekidač uz svoj ležaj.

U mraku mu ruka dodirne kameni zid, gol i hladan na dodir. Naglo se ukoči, jer su mu se i um i tijelo paralizirali u srazu s neočekivanim. A zatim, jedva vjerujući svojim osjetilima, on klekne na krevet i počne vršcima prstiju istraživati taj tako iznenađujuće nepoznati zid.

Samo trenutak kasnije, začuje se iznenadni „klik“ i jedan se komad mraka odmakne u stranu. Pogled mu uhvati ljudski obris na slabo osvijetljenoj pozadini, a zatim se vrata zatvore i vrati se potpun mrak. To se dogodilo tako brzo da nije mogao vidjeti ništa od sobe u kojoj je ležao.

Trenutak kasnije prenu ga svjetlo snažne baterijske svjetiljke. Snop svjetlosti skakutao mu je po licu, na trenutak ga čvrsto držeći, a zatim je kliznuo u stranu, osvjetljavajući cijeli krevet, koji je, kako se sada pokazalo bio samo madrac podignut na grube daske.

Iz mraka progovori glas čovjeka koji je govorio izvrsnim engleskim, ali s naglaskom koji Stormgren u prvom trenutku nije mogao prepoznati.

„O, gospodine glavni tajniče, drago mi je što ste se probudili. Nadam se da se osjećate *prilično* dobro.“

Nešto je u toj rečenici privuklo Stormgrenovu pozornost, od čega mu se ljutito pitanje koje je zaustio postaviti, zamrzio u grlu. Pogleda u mrak i mirno odgovori: „Kako sam dugo bio u nesvijesti?“

Onaj se drugi nasmije.

„Nekoliko dana. Obećali su nam da neće biti naknadnih posljedica. Drago mi je što se to pokazalo točnim.“

Dijelom da bi dobio na vremenu, a dijelom da bi isprobao vlastite reakcije, Stormgren spusti noge s kreveta. Još je bio u pidžami, ali mu je pidžama bila jako zgužvana i činilo se da je pokupila dosta prljavštine. Pokrećući se, osjeti slabu vrtoglavicu – nedovoljno jaku da bi bila neugodna, ali dovoljnu da ga uvjeri kako je doista bio omamljen.

Okrenuo se prema svjetlu.

„Gdje sam?“ oštro je upitao. „Zna li Wainwright za ovo?“

„No, samo se nemojte uzbuđivati,“ odgovori lik iz sjene. „Nećemo još o tome. Sigurno ste prilično gladni. Obucite se i dođite na večeru.“

Ovalna mrlja svjetlosti kliznu kroz sobu i Stormgren prvi put dobi pojam o njezinim dimenzijama. Jedva se moglo reći da je to uopće soba, jer zidovi kao da su bili gola, grubo ugrađena stijena. Shvatio je da se nalazi pod zemljom, možda i na velikoj dubini. A ako je u nesvijesti bio nekoliko dana, mogao se nalaziti bilo gdje na Zemlji.

Svjetiljka je osvijetlila hrpu odjeće prebačene preko kovčega.

„Ovo bi vam trebalo biti dovoljno,“ rekao je glas iz mraka. „Pranje je ovdje prilično velik problem, pa smo dohvatili nekoliko vaših odijela i pet-šest košulja.“

„Vrlo obzirno od vas,“ reče Stormgren ne pokušavajući se šaliti.

„Žalimo što nema namještaja i električne rasvjete. Ovo je mjesto na mnogo načina zgodno, ali udobnosti mu prilično nedostaje.“

„Zgodno za što?“ upita Stormgren navlačeći košulju. Dodir poznate tkanine pod prstima na neki ga je čudan način ohrabrivao.

„Jednostavno – zgodno,“ reče glas. „A, usput, budući da ćemo ovdje vjerojatno provesti dosta vremena, mogli biste me zvati Joe.“

„Usprkos vašoj nacionalnosti?“ odgovori Stormgren, „... vi ste Poljak, zar ne?... mislim

da bih znao izgovoriti i vaše pravo ime. Neće biti teže od mnogih finskih imena.“

Nastala je kratka stanka, a svjetlo na trenutak zatitra.

„Pa, uostalom, mogao sam to i očekivati,“ reče Joe. „Sigurno ste u takvim stvarima dobro uvježbani.“

„Koristan hobi za čovjeka u mom poslu. Ovako nagađajući, rekao bih da ste odrasli u Sjedinjenim Državama, ali iz Poljske niste otišli prije...“

„To vam je,“ odlučno reče Joe, „sasvim dovoljno. A kako se čini da ste se obukli, hvala.“

Vrata se otvore i Stormgren im priđe, pomalo ponosan na svoju malu pobjedu. Dok se Joe sklanjao u stranu propuštajući ga, pitao se je li njegov tamničar naoružan. Bilo je gotovo sigurno da jest, a svakako je tu negdje imao i drugove.

Hodnik je bio slabo osvijetljen razmaknutim uljanicama i sada je Stormgren prvi put mogao jasno vidjeti Joea. Bilo mu je pedesetak godina i morao je imati više od sto kilograma. Sve je na njemu bilo veliko – od zamašćene odore čije je podrijetlo moglo biti iz bilo koje od barem šest vojski, do začudno velikog prstena pečatnjaka na lijevoj ruci. Ovako krupnu čovjeku vjerojatno nije trebao pištolj. Stormgren pomisli kako ga takvog sigurno ne bi trebalo biti teško pronaći ako se odavde izvuče. Pomalo se snuždio sjetivši se da će i Joe vjerojatno biti savršeno svjestan te činjenice.

Iako tu i tamo pokriveni betonom, zidovi oko njih uglavnom su bili od gole stijene. Stormgren shvati da je u nekom napuštenom rudniku i da bi se teško bilo sjetiti boljeg zatvora. Sve do sada otmica ga nije jako zabrinjavala. Imao je dojam da će ga, što god se dogodilo, moćna sredstva kojima Nadmoćnici raspolažu brzo naći i osloboditi, ali sada više nije u to bio siguran. Nije ga bilo već nekoliko dana, a ništa se nije dogodilo. Čak je i Karellenovoj moći moralo biti kraja, a ako je doista pod zemljom negdje daleko, i sva bi se tehnologija Nadmoćnika mogla pokazati nedovoljnom da ga pronađe.

U goloj, slabo osvijetljenoj sobi sjedila su još dvojica. Kada je Stormgren ušao podigli su poglede sa zanimanjem i više od malo poštovanja. Jedan od njih gurne pred njega nekoliko sendviča, koje je Stormgren rado prihvatio. Iako je bio jako gladan, više bi mu odgovarala neka zanimljivija hrana, no bilo je očito da ni njegovi otmičari nisu jeli bolje.

Jedući, bacao je kratke poglede na trojicu oko sebe. Joe je bio daleko najznačajniji, a to nije bila samo stvar tjelesne veličine. Bilo je jasno da su mu ostali samo pomoćnici – ljudi bez osobitih značajki čiju će nacionalnost Stormgren prepoznati čim progovore.

Pojavilo se i nešto vina u ne baš potpuno čistim čašama, pa je Stormgren isprao posljednji sendvič. Osjetivši se sigurnijim u tom stanju, okrenuo se gorostasnom Poljaku.

„A sada biste mi možda mogli reći što se to događa,“ reče on mirno, „i što time namjeravate postići.“

Joe pročisti grlo.

„Volio bih razjasniti jednu stvar,“ reče on. „Ovo nema nikakve veze s Wainwrightom. Njemu će to biti iznenađenje kao i svima ostalima.“

Stormgren je takvo nešto napola očekivao, iako se pitao zašto Joe potvrđuje njegove sumnje. Već je dugo mislio da sigurno postoji neki ekstremistički pokret unutar – ili na rubu – Lige za slobodu.

„Zanimalo bi me,“ reče on, „kako ste me oteli?“

Nije baš očekivao odgovor na to, i donekle ga je zbunila spremnost – pa i voljkost – s kojom je ovaj odgovorio.

„Bilo je to prilično slično holivudskom trileru,“ veselo reče Joe. „Nismo bili sigurni

promatra li vas Karellen, pa smo razradili dosta složene mjere opreza. Uspavali smo vas plinom kroz rashladni uređaj; to je bilo lako. Zatim smo vas odnijeli u kola – nikakav problem. Mogu vam reći da ni u čemu od toga nisu sudjelovali naši ljudi. Unajmili smo... hm... profesionalce da to obave. Karellen ih može uhvatiti – štoviše, trebao bi – ali od toga neće postati mnogo pametniji. Iz vaše kuće kola su pošla do jednoga dugog cestovnog tunela, ni tisuću kilometara od New Yorka. Na vrijeme su izišla na drugom kraju, a u njima je još uvijek bio omamljeni čovjek sličan glavnome tajniku. Nešto poslije toga u suprotnom je smjeru izišao velik kamion natovaren metalnim sanducima i odvezao se do određenog uzletišta gdje su sanduci ukrcani na teretni avion u potpuno zakonitom transportu. Vlasnici tih sanduka sigurno bi se užasnuli kad bi shvatili čemu su nam poslužili.

U međuvremenu, automobil kojim je obavljen taj posao nastavio je bježati prema kanadskoj granici. Možda ga je Karellen dosad i uhvatio; ne znam i svejedno mi je. Kako vidite – a nadam se da cijenite moju iskrenost – cijeli je naš plan ovisio o jednoj stvari. Bili smo prilično sigurni da Karellen čuje i vidi sve što se događa na tlu – ali, osim ako se služi magijom umjesto znanošću, ne vidi *pod zemljom*. Tako neće znati za zamjenu u tunelu – bar dok ne bude prekasno. Naravno, riskirali smo, ali bilo je i osiguranja u čije pojedinosti sada ne bih ulazio. Možda se njima poželimo poslužiti još koji put, pa bi ih bilo šteta odati.“

Joe je o cijeloj toj stvari govorio s tolikim užitkom da se Stormgren morao nasmiješiti; ali ipak se ozbiljno zabrinuo. Bio je to vrlo domišljat plan i bilo je lako moguće da su Karellena prevarili. Stormgren čak nije bio siguran ni da je Nadmoćnik provodio nad njim neki zaštitni nadzor. A bilo je jasno da ni Joe nije bio siguran u to. Možda je i zato bio tako iskren – htio je iskušati Stormgrenove reakcije. Pa dobro, pokušat će se držati samouvjereno, bez obzira na svoje stvarne osjećaje.

„Glupi ste ako mislite,“ prezirno reče Stormgren, „da možete samo tako nadmudriti Nadmoćnike. A ionako, čemu bi to moglo poslužiti?“

Joe Stormgrenu ponudi cigaretu, koju ovaj odbi, pripali sebi, i sjedne na rub stola. Začu se zlokobno pucketanje i on se brzo uspravi.

„Naši bi motivi,“ reče on, „trebali biti prilično očiti. Uvidjeli smo da su sve raspre beskorisne pa smo morali poduzeti druge mjere. I prije je bilo podzemnih pokreta, a ni Karellenu neće, bez obzira kakvu moć imao, neće biti lako s nama. Moramo se boriti za svoju neovisnost. Nemojte me pogrešno shvatiti. Neće biti nikakva nasilja – bar za početak – ali Nadmoćnici se moraju poslužiti ljudskim agentima, a njima to možemo učiniti jako neugodnim.“

Počevši valjda od mene, pomisli Stormgren. Pitao se je li mu ovaj dao više od samo dijela cijele priče. Zar doista misle da će takve gangsterske metode i najmanje utjecati na Karellena? S druge strane, bilo je sigurno da dobro organiziran pokret otpora može jako zagorčati život. Jer, Joe je upro prstom na jedinu slabu točku vladavine Nadmoćnika. Uostalom, sve su njihove zapovijedi izvršavali ljudski agenti. Ako se njih zastraši da postanu neposlušni, cijeli bi se sustav mogao urušiti. Bila je to slabašna mogućnost, jer Stormgren je bio siguran da će Karellen brzo naći nekakvo rješenje.

„A što namjeravate sa mnom?“ upita Stormgren. „Što ću vam ja, kao talac ili što?“

„Ne brinite se – pobrinut ćemo se mi za vas. Za nekoliko dana očekujemo posjetitelje, a do tada ćemo vas zabavljati kako znamo i umijemo.“

Izgovorio je nekoliko riječi na svome jeziku, a jedan od ostale dvojice izvadi nov paketić igračih karata.

„Nabavili smo ih baš za vas,“ objasni Joe. „Neki sam dan pročitao u *Timeu* da ste dobar igrač pokera.“ Glas mu je iznenada ogrubio. „Nadam se da u vašoj lisnici ima dovoljno novca,“ zabrinuto reče. „Nismo se sjetili pogledati. Uostalom, ne bih rekao da možemo primati

čekove.“

Prilično zbunjeno, Stormgren se zagleda u svoje otmičare. A zatim, dok mu je do svijesti dolazila puna svijest o situaciji, učinilo mu se kao da mu je netko s pleća skinuo breme službe. Od sada nadalje, to je Van Rybergova predstava. Kako god bilo, nije mu preostalo ništa što bi mogao učiniti – a ovi su fantastični kriminalci sada s njime htjeli igrati poker.

Naglo je trznuo glavom i počeo se smijati kako se već godinama nije.

Nesumnjivo je, mrzovoljno je mislio Van Ryberg, da Wainwright govori istinu. Možda je i imao svoje sumnje, ali nije znao tko je oteo Stormgrena. I nije odobravao otmicu kao takvu. Van Ryberg je imao jak dojam da neki ekstremisti unutar Lige za slobodu pokušavaju pritisnuti Wainwrighta da zauzme neku aktivniju politiku. A sada su uzeli stvar u svoje ruke.

Otmica je bila organizirana sjajno, o tome nije moglo biti nikakve sumnje. Stormgren se mogao nalaziti bilo gdje na svijetu, a bilo je malo nade da bi mu se moglo ući u trag. Ali nešto se ipak mora učiniti, zaključi Van Ryberg i to brzo. Bez obzira na to što je o Karellenu često zbijao šale, Van Ryberg je prema njemu osjećao golemo strahopoštovanje. Pomisao da će se morati izravno obratiti Nadzorniku ispunjavala ga je očajem, no činilo se da nema drugoga rješenja.

Komunikacijski je odjel zauzimao cijeli najviši kat velike zgrade. Linije strojeva za faksimile, od kojih su neki šutjeli, a neki marljivom škljocali, protezale su se nadaleko. Kroz njih su tekle beskrajne rijeke statistika: podaci o proizvodnji, rezultati popisa pučanstva i knjigovodstvo cijeloga svjetskog gospodarstva. Negdje tamo gore u Karellenovom brodu morao je ležati parnjak ove velike sobe – a Van Ryberg je s trncima pomislio kakvi li se to likovi motaju oko njih prikupljajući informacije koje su Nadmoćnicima poslane sa Zemlje.

Ali danas ga nisu zanimali ti strojevi i rutinski posao koji su obavljali. Pošao je do male zatvorene sobe u koju je smio ulaziti samo Stormgren. Bravu su po njegovoj zapovijedi otvorili silom i tamo ga je sada čekao glavni suradnik za komunikacije.

„To je obični teleprinter – sa standardnom tipkovnicom pisaćega stroja,“ objasnio mu je. „Tu je i uređaj za daljinski faksimil za slučaj da želite poslati kakve slike ili tablice, ali rekli ste da vam to neće trebati.“

Van Ryberg odsutno kimnu. „To je sve. Hvala,“ reče on. „Mislim da se neću dugo zadržati. Poslije toga sobu opet zaključajte i dajte mi sve ključeve.“

Pričekao je da suradnik ode, a zatim sjede za stroj, koji je, znao je, vrlo rijetko bio u upotrebi, jer su gotovo sve poslove Karellen i Stormgren obavljali na svojim tjednim sastancima. Budući da je to bilo nešto poput linije za slučaj nužde, očekivao je prilično brz odgovor.

Nakon kratkog oklijevanja počeo je neuvježbanim prstima otkucavati svoju poruku. Stroj je tiho odzujao a riječi su nekoliko sekundi svijetlile na tamnom ekranu. Zatim se nasloni i pričekao odgovor.

Niti minutu poslije stroj je opet počeo presti. Ne prvi put, pitao se spava li Karellen ikad.

Poruka je bila kratka i jednako tako nekorisna.

Nemam informacija. Prepuštam

stvar isključivo vašoj odluci. K.

Nezadovoljno i s gorčinom Van Ryberg je shvatio koliko je toga bačeno na njegova pleća.

U protekla tri dana Stormgren je nešto dublje analizirao svoje otmičare. Jedino je Joe imao nekakav značaj; ostali su bili nebitni – ološ kakav se skuplja oko svakog ilegalnog pokreta. Ideali Lige za slobodu ništa im nisu značili: jedina im je briga bila kako zaraditi sa što manje rada.

Joe je bio potpuno drukčija ličnost, iako je Stormgrena ponekad podsjećao na preveliko dijete. Njihove su beskrajne partije pokera bile ispresjecane bučnim političkim raspravama i Stormgrenu je ubrzo postalo jasno da krupni Poljak nikad nije ozbiljnije promislio o ciljevima za koje se bori. Emocije i ekstremni konzervativizam zamagljivali su mu posuđivanje. Pogledi su mu bili toliko određeni dugom borbom njegove domovine za neovisnost, da je još živio u prošlosti. Bio je slikoviti primjer nečega preživjelog, jedan od onih koji nisu znali što znači sređeno živjeti. Kad taj tip ljudi nestane, ako ikada nestane, svijet će postati sigurniji, ali manje zanimljivo mjesto.

Sada je Stormgren bio već gotovo potpuno siguran da ga Karellen nije uspio pronaći. Pokušavao je blefirati, ali otmičare nije uspio uvjeriti. Bio je gotovo siguran da ga drže samo zato da vide hoće li Karellen što poduzeti i da će sada, kad se ništa nije dogodilo, moći nastaviti sa svojim planovima.

Kada mu je, nekoliko dana kasnije, Joe rekao da može očekivati posjet, Stormgren se nije iznenadio. Već je neko vrijeme mala skupina pokazivala povećanu napetost pa je njihov zatvorenik nagađao da će sada, kada se pokazalo da je zrak čist, vođe pokreta doći po njega.

Kada mu je Joe pristojno mahnuo da dođe u dnevnu sobu, već su ga čekali okupljeni oko klimavog stola. Stormgrenu je bilo zabavno vidjeti da njegov glavni uzničar sada vrlo istaknuto nosi golem pištolj koji prije nije bio vidljiv. Dva su klipana nestala, a i Joe se držao nekako napeto. Stormgren je odmah vidio da se sada suočava ljudima znatno većega kalibra, a skupina preko puta podsjetila ga je na sliku koju je davno vidio i koja je prikazivala Lenjina i suradnike u prvim danima ruske revolucije. Bila je u ove šestorice ista intelektualna snaga, čelična odlučnost i bezobzirnost. Joe i njemu slični bili su bezopasni; ovdje je bio pravi mozak organizacije.

Kratko im kimnuvši, Stormgren se smjesti na jedini prazan stolac i pokuša se držati samouvjeren. Dok je prilazio, stariji, zdepasti čovjek na drugom kraju stola nagnuo se naprijed i promatrao ga prodornim sivim očima. Pred tim se očima Stormgren osjeti tako neugodno da je progovorio prvi – što nije bila njegova namjera.

„Vjerojatno ste došli raspraviti o uvjetima. Kolika je otkupnina?“

Primijeti da iza njih netko zapisuje njegove riječi u stenografsku bilježnicu. Sve je to izgledalo vrlo poslovno.

Vođa mu je odgovorio s pjevnim velškim naglaskom.

„Možete to i tako nazvati, gospodine glavni tajniče. Samo što nas zanimaju informacije, a ne novac.“

Tako dakle, pomisli Stormgren. On je ratni zarobljenik, a ovo je ispitivanje.

„Vi znate naše motive,“ nastavi sugovornik svojim tihim pjevuckavim glasom. „Ako želite, možete nas zvati pokretom otpora. Mi mislimo da će se Zemlja prije ili kasnije morati boriti za svoju neovisnost – ali razumijemo da ta borba može biti samo neizravnim načinima poput sabotaza i neposluha. Oteli smo vas dijelom zato da pokažemo Karellenu da mislimo ozbiljno i da smo dobro organizirani, a većim dijelom zato jer ste vi jedini čovjek koji nam o Nadmoćnicima išta može reći. Gospodine Stormgren, vi ste razuman čovjek. Suradujte s nama pa možete na slobodu.“

„A što vi to zapravo želite znati?“ oprezno upita Stormgren.

Te neobične oči kao da su ga pretraživale dubinski; bile su drukčije od ijednih koje je

Stormgren ikada u životu vidio. A zatim pjevuckavi glas odgovori:

„Znate li tko su ili što su zapravo ti Nadmoćnici?“

Stormgren se gotovo nasmiješio.

„Vjerujte mi,“ reče on, „i ja bih to htio otkriti jednako kao vi.“

„Hoćete li onda odgovoriti na naša pitanja?“

„Neću vam obećati. ali možda hoću.“

Od Joea se začuo tih uzdah olakšanja, a sobom prođe šum nestrpljivosti.

„Imamo neku općenitu predodžbu,“ nastavi drugi, „o okolnostima u kojima se sastajete s Karellenom. No možda biste ih mogli pažljivo opisati, ne izostavljajući ništa bitno.“

To je prilično bezazleno, pomisli Stormgren. Već je to mnogo puta učinio, a tako će dati privid suradnje. Ovo su ovdje bili oštri umovi, pa bi možda mogli nešto i otkriti. Rado će im dati svaku novu informaciju koju budu mogli izvući iz njega – ako je budu spremni podijeliti s njim. Ni na trenutak nije mogao povjerovati da bi to moglo nanijeti Karellenu ikakvu štetu.

Stormgren popipa svoje džepove i izvuče olovku i neku staru omotnicu. Brzo skicirajući počeo je:

„Vi, dakako, znate da mali leteći stroj, koji nema vidljivih pogonskih uređaja, povremeno dolazi po mene i odvozi me na Karellenov brod. Ulazi na otvor – a nesumnjivo ste vidjeli teleskopske filmove koji su snimljeni dok se to događa. Vrata se opet otvaraju – ako se to može nazvati vratima – i ulazim u malu sobu sa stolom, stolicom i zaslonom. To je raspoređeno otprilike ovako.“

Gurnuo je nacrt prema starome Velšaninu, ali čudne ga oči nisu slijedile. I dalje su bile na Stormgrenovu licu, a dok je gledao, kao da se u njihovim dubinama nešto promijenilo. U sobi zavlada potpuna tišina, ali iza sebe je začuo Joeov uzdah.

Zbunjen i uznemiren, Stormgren opet pogleda čovjeka, a tada mu sine. Zbunjen, zgužva omotnicu i zgazi je.

Shvatio je zašto su na njega sive oči ostavile onako čudan dojam. Čovjek pred njim bio je slijep.

Van Ryberg nije više pokušavao stupiti u dodir s Karellenom. Velik dio rada njegovih odjela – prosljeđivanje statističkih informacija, vađenje isječaka iz svjetskoga novinstva i slično – nastavio se automatski. U Parizu su se pravnici još uvijek natezali oko predloženog Svjetskog ustava, ali to ga se sada nije ticalo. Ostalo je još tjedan dana do roka kada je Nadzornik želio vidjeti konačni nacrt; ne bude li to gotovo do tada, Karellen će nesumnjivo poduzeti što mu se bude činilo primjerenim.

A o Stormgrenu nije bilo nikakvih vijesti.

Van Ryberg je diktirao kada je zazvonio telefon „za nuždu“. Dohvatio je slušalicu i slušao, sa sve većim čuđenjem, a onda je odbaci i požuri prema otvorenom prozoru. U daljini su se čuli začuđeni povici, a promet se počeo zaustavljati.

Bila je istina: Karellenov brod, taj nepromjenjivi simbol Nadmoćnika, više nije bio na nebu. Pretraživao je nebo, koliko je god daleko mogao vidjeti, ali nije bilo ni traga ni glasa. A onda, naglo, kao da je odjednom pala noć. Dojurivši sa sjevera, s trbuhom koji je u sjeni bio taman poput olujnog oblaka, veliki je brod jurio nisko nad njujorškim neboderima. I protiv svoje volje, Van Ryberg se prignuo da se skloni od jurećeg čudovišta. Znao je koliko su doista veliki brodovi Nadmoćnika – ali jedno je bilo vidjeti ih daleko u svemiru, a nešto sasvim drugo promatrati kako ti prolaze nad glavom poput kakvih oblaka koje gone demoni.

U mraku te djelomične pomrčine, pratio je pogledom kako brod i njegova čudovišna sjena nestaju prema jugu. Nije bilo zvuka, čak ni šuma zraka, a Van Ryberg shvati da je, iako se

činilo da je jako blizu, brod prošao najmanje kilometar nad njegovom glavom. Zgrada se prodrma kad ju je pogodio udarni val, a odnekud se začuje zveket slomljena stakla prozora koji se raspukao prema unutra.

Svi telefoni u uredu iza njega počеше zvoniti, ali se Van Ryberg ne pomaknu. Ostao je naslonjen na prozorsku dasku, pogleda još uvijek uprta prema jugu, paraliziran od susreta s prikazom neograničene moći.

Dok je govorio, Stormgrenu se činilo kao da mu um radi istodobno na dvije razine. S jedne je strane pokušavao prkositi ljudima koji su ga oteli, a s druge se nadao da bi mu oni mogli pomoći otkriti Karellenovu tajnu. Bila je to opasna igra, ali, na svoje iznenađenje, on je u njoj uživao.

Najveći dio ispitivanja vodio je slijepi Velšanin. Bilo je zadivljujuće gledati kako taj živahni um pokušava jedno otvaranje za drugim, iskušavajući i odbacujući sve teorije koje je Stormgren odbacio još davno. Na kraju se s uzdahom zavalio u naslon.

„I sada smo nigdje,“ rekao je razočarano. „Trebaju nam činjenice, a to znači akcija, a ne rasprava.“ Slijepi oči opet kao da su zamišljeno promatrale Stormgrena. Na trenutak je nervozno zakuckao po stolu – i bio je to prvi znak nesigurnosti koji je Stormgren opazio. Zatim nastavi:

„Malo sam iznenađen, gospodine tajniče, što se nikad niste potrudili naučiti više o Nadmoćnicima.“

„Što hoćete reći?“ hladno upita Stormgren, nastojeći prikriti da ga je to zainteresiralo. „Već sam vam rekao da iz te sobe u kojoj razgovaram s Karellenom ima samo jedan izlaz – a taj vodi natrag na Zemlju.“

„Možda je moguće,“ mozgao je sugovornik, „razviti instrumente koji bi nam nešto dah. Ja nisam znanstvenik, ali mogli bismo se za to pobrinuti. Ako vam vratimo slobodu, hoćete li nam pomoći u takvom planu?“

„Dopustite da vam jednom zauvijek,“ bijesno reče Stormgren, „jasno kažem što o tome mislim. Karellen radi na ujedinjavanju svijeta, a ja neću poduzeti ništa što bi moglo pomoći njegovim neprijateljima. Ne znam kakvi su njegove krajnje namjere, ali vjerujem da su dobre.“

„A kakve o tome imamo čvrste dokaze?“

„Sve njegove postupke, još otkad su njegovi brodovi došli na naše nebo. Pozivam vas da navedete bilo koji njegov postupak koji se u konačnom zbroju nije pokazao blagotvornim.“ Stormgren je na trenutak zastao i pustio da mu se sjećanje vrati u protekle godine. Nasmiješio se.

„Želite li jedan jasan dokaz stvarne – kako da to kažem? – *dobronamjernosti* Nadmoćnika, sjetite se one naredbe protiv okrutnosti prema životinjama, koju su izdali u prvim mjesecima nakon dolaska. Ako sam prije i imao nekih sumnji u Karellena, to ih je prekinulo – iako mi je ta zapovijed donijela više muka nego išta drugo što je on učinio.“

Stormgren pomisli kako to i nije preuveličano rekao. Cijeli je incident bio neobičan i prvi je put pokazao kako Nadmoćnici mrze okrutnost. To im je bila, kako se činilo, uz strast za red i pravdu, glavna emocija u životu ako je to suditi po njihovim postupcima.

I bilo je to prvi put što je Karellen pokazao ljutnju – ili bar privid ljutnje. „Ako baš hoćete, možete se ubijati međusobno,“ bio je poručio, „i to će biti problem vaš i vaših zakona. Ali ako ubijate, osim za hranu ili u samoobrani, životinje s kojima dijelite ovaj svijet – onda ćete odgovarati meni.“

Nitko nije znao što sve točno obuhvaća ta zabrana i što će Karellen učiniti da je provede. Nisu dugo čekali.

Plaza de los toros bila je puna, a matadori i njihovi pomoćnici ulazili su u arenu. Sve je

djelovalo normalno; sjajno je sunce blještalo na tradicionalnim kostimima, gomila je pozdravljala svoje ljubimce, sve je bilo kao i stotinama puta prije. A ipak, tu i tamo neki su se pogledi tjeskobno dizali prema nebu, velikom srebrnastom tijelu pedeset kilometara iznad Madrida.

Pikadori su zauzeli svoje položaje i u arenu frkćući uđe bik. Mršavi konji, nosnica širokih od straha, vrtjeli su se u krug, a jahači su ih pokušavali natjerati da se suoče s neprijateljem. Prvo koplje bijesnu... dodirne kožu – i u tom se trenutku začuje zvuk koji se nikad prije na Zemlji nije čuo.

Bio je to zvuk glasova deset tisuća ljudi koji su urlali od boli iste rane – deset tisuća ljudi koji su, oporavivši se od šoka, poslije vidjeli da im nije ništa. Ali bio je to kraj te borbe s bikom i svih drugih borbi s bikom, jer vijest se brzo proširila. Vrijedi spomenuti da su *afficionados* bili tako potreseni da je samo svaki deseti tražio povrat novca, te, također, da je londonski *Daily Mirror* još nalio ulje na vatru prijedlogom da Španjolci kao novi nacionalni sport prihvate kriket.

„Možda je tako,“ odgovori stari Velšanin. „Možda su ciljevi Nadmoćnika dobri – prema njihovim mjerilima, koja ponekad mogu biti ista kao naša. Ali oni su se umiješali nepozvani – nismo ih pozvali da dođu ovamo i postave nam svijet naglavce, unište naše ideale... i, da, nacije... za očuvanje kojih su se borili mnogi naraštaji.“

„I ja dolazim iz male nacije koja se morala boriti za svoje slobode,“ uzvratí Stormgren. „A ipak sam za Karellena. Možete ga ometati, možete čak i odgoditi postignuće njegovih ciljeva, ali to neće ništa promijeniti u konačnom rezultatu. Nesumnjivo je da vi iskreno vjerujete u to što govorite. Razumijem vaš strah da će tradicije i kulture malih zemalja biti nadjačane kad nastane svjetska država. Ali vi griješite: beskorisno je grčevito se držati prošlosti. Čak i prije nego što su Nadmoćnici došli na Zemlju, suverena je država već odumirala. Oni su joj jednostavno ubrzali kraj: sada joj nitko ne može pomoći... a i ne bi to trebalo činiti.“

Nije bilo odgovora. Čovjek pred njim nije se ni pomaknuo ni progovorio. Sjedio je poluotvorenih usta, a oči su mu sada bile beživotne, a ne samo slijepe. I ostali oko njih bili su jednako nepokretni, ukočeni u nekim čudnim, neprirodnim položajima. Zadihan od čistoga straha, Stormgren skoči na noge i pojuri prema vratima. U tom se trenutku tišina iznenada prekine.

„Lijep si govor održao, Rikki; hvala ti. A sada možemo poći.“

Stormgren se okrene na petama i zagleda u polumračni hodnik. Tamo je na visini očiju lebdjela mala, glatka kugla – nesumnjivo izvor sile koju su pokrenuli Nadmoćnici, ma koja to bila. Teško je bilo reći sa sigurnošću, ali Stormgrenu se učinilo da čuje slabašno zujanje, poput pčelinjeg roja u pospan ljetni dan. „Karellen! Hvala Bogu. A što si to učinio?“

„Ne brini: ništa im nije. Možeš to zvati paralizom, ali riječ je o nečem znatno suptilnijem. Jednostavno, žive nekoliko tisuća puta sporije nego inače. Kad odemo, neće moći shvatiti što se dogodilo.“

„Ostavit ćeš ih ovdje dok policija ne dođe?“

„Ne. Imam mnogo bolji plan. Pustit ću ih.“ Stormgren osjeti iznenađujuće olakšanje. Bacio je još zadnji pozdravni pogled na malu sobu i zamrznute ljude u njoj. Joe je stajao na jednoj nozi, vrlo glupavo zureći u prazno. Stormgren se iznenada nasmije i počne kopati po džepovima.

„Hvala ti na gostoprimstvu, Joe,“ reče on. „Mogao bih ti ostaviti uspomenu.“

Kopao je po komadićima papira dok nije našao tražene brojke, a zatim, na jednom donekle čistom listu, pažljivo napiše:

Bank of Manhattan

Isplatite Joeu svotu od

stotridesetpet dolara i pedeset centi (\$ 135,50)

R. Stormgren

Ostavio je papirić pokraj Poljaka, a Karellen ga upita: „Što zapravo radiš?“

„Mi Stormgreni uvijek plaćamo dugove. Druga su dvojica varala, ali Joe je uvijek igrao pošteno. Bar ga nisam uhvatio u prevari.“

Odlazeći prema vratima osjećao se vrlo veselo i poletno, gotovo četrdeset godina mlađi. Metalna se kugla maknula u stranu i pustila ga van. Pretpostavio je da je to nekakav robot, što je objašnjavalo kako ga je Karellen našao kroz nepoznate naslage stijena.

„Nastavi sto metara ravno,“ govorila je kugla Karellenovim glasom, „a zatim skreni lijevo dok ti ne dam daljnje upute.“

Veselo je grabio naprijed, iako mu je bilo jasno da ne mora nikamo žuriti. Kugla je ostala u hodniku, vjerojatno zato da bi pokrila njegovo povlačenje.

Minutu kasnije naišao je na drugu kuglu, koja ga je čekala na mjestu gdje se hodnik račvao.

„Preostaje ti još pola kilometra,“ reče kugla. „Drži se lijeve strane, dok se ne sastanemo.“

Na putu do izlaza još je šest puta susreo kugle. Najprije se upitao je li to robot nekako uspijevao ostati pred njim, a onda je shvatio da sigurno postoji pun lanac tih strojeva koji se proteže do dubina rudnika. Na ulazu je skupina stražara izgledala kao nekakva kiparska kompozicija, a nad njima je stražarila još jedna od sveprisutnih kugala. Na padini nekoliko metara dalje stajala je ona mala letjelica u kojoj je Stormgren putovao do Karellena.

Na trenutak je zastao trepćući na suncu. Zatim vidje zapuštene rudarske uređaje, a za njima napuštenu željezničku prugu koja se spuštala niz planinu. Nekoliko kilometara dalje podnožje planine bilo je okruženo gustom šumom, a vrlo daleko, Stormgren opazi i bljeskanje vode s velikog jezera. Iako mu nije bilo lako odrediti odakle mu taj dojam, nagađao je da je negdje u Južnoj Americi,.

Ulazeći u malu letjelicu, Stormgren baci zadnji pogled na ulaz u rudnik i ukočene ljude oko njega. Zatim se otvor za njim zatvori i on se s uzdahom punim olakšanja zavalj u poznati kauč.

Neko je vrijeme čekao da mu se vrati dah; zatim je iz dna duše ispustio samo jednu riječ:

„Dakle?“

„Žao mi je što te nisam mogao i ranije osloboditi. Ali vidiš i sâm kako je važno bilo pričekati da se svi vođe okupe.“

„Hoćeš reći,“ nakašlje se Stormgren, „da si cijelo vrijeme znao gdje sam. Da sam znao...“

„Ne žuri,“ odgovori Karellen, „pusti da završim svoje objašnjenje.“

„U redu,“ mračno reče Stormgren. „Slušam.“ Počeo je pomišljati da je bio samo meka u dobro razrađenoj stupici.

„Već neko vrijeme na tebi imam... možda bi najbolji izraz bio, uređaj koji ostavlja tragove,“ počeo Karellen. „Iako su ovi tvoji prijatelji ispravno pomislili kako te ne mogu slijediti i pod zemljom, uspio sam te pratiti sve dok te nisu doveli u rudnik. Ona zamjena u tunelu bila je vrlo domišljata, ali kad je prvi automobil prestao davati signale, to je odalo i taj plan i brzo sam opet našao gdje si. Dalje je sve bilo samo stvar čekanja. Znao sam da će vođe doći ovamo čim budu sigurni da sam te izgubio i da ću ih tako moći sve uloviti.“

„Ali ih ipak puštaš?“

„Do sada,“ reče Karellen, „nisam znao tko su od dvije i pol milijarde ljudi na Zemlji prave glave te organizacije. Sada, kad sam ih otkrio, mogu ih pratiti bilo gdje na Zemlji i, poželim li, moći ću do u pojedinost pratiti sve njihove akcije. To je znatno bolje nego staviti ih pod ključ. Ako sada išta poduzmu, to će odati njihove preostale drugove. Sada su zapravo neutralizirani i to im je jasno. Tvoje će im oslobođanje biti potpuno neobjašnjivo, jer si im nestao pred očima.“

Malim je prostorom odjekivao onaj bujni smijeh.

„Na neki je način cijela stvar bila komedija, ali imala je ozbiljnu svrhu. Ne zanima me samo nekoliko desetaka ljudi iz te organizacije – moram misliti i na posljedice koje će to ostaviti na ostale skupine koje postoje drugdje.“

Neko je vrijeme Stormgren šutio. Nije ga to baš potpuno zadovoljilo, ali razumio je Karellenovo gledište i dio ljutnje ispario je.

„Šteta je što ću to morati učiniti u posljednjih nekoliko tjedana na ovoj dužnosti,“ reče on napokon, „ali od sada ću morati imati stražara. Drugi put bi Pieter mogao biti otet. Usput, kako se on držao?“

„Pozorno sam ga promatrao prošli tjedan i namjerno sam mu izbjegavao pomoći. Sve u svemu, držao se vrlo dobro, ali nije on čovjek za tvoj položaj.“

„Sreća njegova,“ reče Stormgren, još uvijek malo ljut. „A, usput, jesu li tvoji nadređeni išta javili... o onome da nam se pokažete? Siguran sam da je to sada najjači argument kojim raspolažu vaši protivnici. Stalno su mi ponavljali: ‘Nećemo vjerovati Nadmoćnicima dok ih ne vidimo.’“

Karellen uzdahne.

„Ne. Ništa nisam čuo. ali znam kakav će biti odgovor.“

Stormgren nije dalje gurao tu temu. Nekada prije možda bi to učinio, ali sada mu se prvi put u glavi počela uobličavati sjena nekakvog plana. U sjećanju su mu se vraćale riječi njegova ispitivača. Da, možda bi se mogli razraditi uređaji...

Ono što je odbijao učiniti pod prisilom, možda bi mogao pokušati svojom slobodnom voljom.

4

Još prije samo nekoliko dana Stormgrenu ne bi palo na pamet da ozbiljno razmisli o onome što je sad planirao. Ona smiješna melodramatična otmica, koja je, kad je sve završilo, izgledala poput trećerazredne televizijske drame, ipak je znatno utjecala na njegovo novo stajalište. Bilo mu je to prvi put u životu što se našao izložen izravnoj fizički nasilnoj akciji, umjesto verbalnim bitkama u konferencijskim dvoranama. Sigurno mu je taj virus ušao u krvotok; inače bi to značilo da se drugom djetinjstvu približava brže nego što mu se činilo.

I čista je radoznalost također bila jedan od snažnih motiva, kao što je to bila i njegova odlučnost da naplati trik u kojemu je poslužio. Sada je bilo potpuno očito da ga je Karellen upotrijebio kao meku, a iako je Nadzornik za to imao dobre razloge, Stormgren mu nije bio spreman oprostiti baš odmah.

Pierre Duval ničim nije pokazao iznenađenje kada je Stormgren nenajavljen ušao u njegov ured. Njih su dvojica bili stari prijatelji i to što glavni tajnik dolazi u privatni posjet šefu Ureda za znanost, Karellenu se ni u kom slučaju ne bi učinilo čudnim kad bi kojim slučajem – on ili koji od njegovih potčinjenih – okrenuo svoje uređaje za nadzor prema tom mjestu.

Neko su kraće vrijeme razgovarali o poslu i razmijenili nešto političkih tračeva, a zatim Stormgren, s nešto oklijevanja, prijeđe na stvar. Dok je njegov gost govorio, stari Francuz zabacio se na naslon svoga stolca, a obrve su mu se podizale, milimetar po milimetar, dok mu se nisu gotovo počele uplitati u kosu na čelu. Jedanput ili dvaput činilo se da želi nešto reći, no predomislio bi se.

Nakon što je Stormgren završio, znanstvenik se nervozno ogleda po sobi.

„Što misliš, sluša li nas?“

„Ne bih rekao da to može. Na mene je stavio neki uređaj za praćenje, kako bi me zaštitio. Ali taj uređaj ne radi pod zemljom, što je glavni razlog zašto sam došao u ovu tvoju tamnicu. Navodno je oklopljena tako da do nje ne može nikakva radijacija, zar ne? Karellen nije čarobnjak. On zna gdje sam, ali to je sve.“

„Nadam se da si u pravu. Ali, bez obzira na to, neće li nastati muka kada dozna što pokušavaš. Jer, znaš, morat će doznati.“

„Riskirat ću. Uostalom, nas se dvojica prilično dobro razumijemo.“

Fizičar se igrao svojom olovkom i neko vrijeme zurio u prazno.

„To je vrlo lijep problem; sviđa mi se,“ jednostavno je rekao, a zatim zaroni u ladicu iz koje izvuče golem blok za pisanje, najveći koji je Stormgren ikada vidio.

„Dobro, reče on,“ divlje šarajući nešto što je izgledalo poput nekakve njegove osobne stenografije. „Da vidimo jesam li sve dobro shvatio. Reci mi sve što znaš o sobi u kojoj razgovarate. Ne propusti ništa, koliko se god nevažnim činilo.“

„Nema tu mnogo za opisivanje. Metalna je i ima oko osam četvornih metara, visoka je oko četiri metra. Televizijski zaslon ima stranicu od jedan metar i odmah pod njim je stol – evo, bit će brže ako ti to nacrtam.“

Stormgren brzo nacrtala malu sobu koju je tako dobro poznao i gurne crtež pred Duvala. I dok je to radio sjeti se, lagano zadržavši, posljednjega puta kad je to radio. Pitao se što li se dogodilo sa slijepim Velšaninom i njegovim suradnicima i kako su reagirali na njegov iznenaadni odlazak.

Dok je proučavao njegov crtež, jedna mu se obrva nabrala.

„I samo mi to možeš reći?“

„Da.“

Duval nezadovoljno šmrcne.

„A rasvjeta? Zar sjediš u potpunom mraku? I kako je s provjetravanjem, grijanjem...“

Stormgren se nasmiješi na taj karakteristični ispad.

„Cijeli je strop rasvijetljen, a koliko mi se čini, zrak dolazi kroz rešetku zvučnika. Ne znam kamo izlazi; možda struji na prekide, ali nisam to primijetio. Nema traga nikakvom uređaju za grijanje, ali soba je uvijek na normalnoj temperaturi.“

„Što valjda znači da je iznad točke kondenzacije vodene pare, ali svakako iznad točke smrzavanja ugljičnog dioksida.“

Stormgren se potruži nasmijati na tu otrcanu šalu.

„Mislim da sam ti sve rekao,“ zaključi on. „A glede letjelice koja me nosi do Karellenova broda, ona je prazna poput lifta. Kad ne bi bilo kauča i stola, mogla bi i biti lift.“

Nekoliko su minuta šutjeli, a za to je vrijeme fizičar kitio ono što je napisao pedantnim i mikroskopski razrađenim šarama. Promatrajući to, Stormgren se pitao kako to da čovjek poput Duvala – čiji je um bio neusporedivo sjajniji od njegovog – nikad nije ostavio znatniji trag u znanstvenom svijetu. Sjetio se jedne neljubazne i vjerojatno ne baš točne primjedbe nekoga prijatelja iz američkoga State Departmenta: „Francuska daje najbolje drugorazredne na svijetu.“ Duval je bio jedan od onih koji su potvrda takvim tvrdnjama.

Fizičar sâm sebi zadovoljno kimne, nagne se naprijed i uperi olovku u Stormgrena.

„Rikki,“ upita on, „zašto misliš da je taj Karellenov televizijski zaslon, kako ga zoveš, doista ono što se čini da jest.“

„Uvijek mi se tako činilo; izgleda kao nešto takvo. A što bi drugo bio?“

„Kad kažeš da tako *izgleda*, ti, naravno, hoćeš reći da izgleda poput *naših*, zar ne?“

„Naravno.“

„Meni je to samo po sebi sumnjivo. Siguran sam da njihov uređaj ne bi trebao nešto tako grubo kao što je pravi zaslon – oni vjerojatno materijaliziraju slike izravno u prostoru. A i što će Karellenu televizijski sustav? Uvijek je najjednostavnije rješenje najbolje. Ne čini li ti se vjerojatnijim da je taj tvoj „televizijski“ zaslon u stvari nešto što nije *nimalo složenije od jednosmjerno prozirnog zrcala*?“

Stormgren se na sebe tako naljutio da je na trenutak sjedio šuteći, preispitujući prošlost. Od početka nije u pitanje dovodio Karellenovu priču – ali sada, kad se prisjeti, pa kad mu je Nadzornik uopće rekao da je to televizijski sustav? On je to jednostavno podrazumijevao: sve je to bila psihološka varka, i on je cijelo vrijeme bio zavarani. Naravno, ako je Duvalova teorija doista točna. Ali opet je preuranjeno zaključivao; nitko još ništa nije dokazao.

„Ako je to tako,“ reče on, „bit će dovoljno da razbijem staklo...“

Duval uzdahne.

„Ti laici neznanstveni! Misliš da je od nečega što bi mogao razbiti bez eksploziva? A i kad bi uspio, zar misliš da Karellen diše isti zrak kao mi. Ne bi li za obojicu bilo divno ako on uživa u atmosferi od klora.“ Stormgren se osjeti blesavo. Mogao je to pomisliti. „Dobro, a što *ti* predlažeš?“ upita on s nešto previše oštine.

„Htio bih to promisliti. Najprije moramo vidjeti je li moja teorija točna, a ako jest, moramo nešto doznati o tvari od koje je taj zaslon. Time ću zaposliti nekoliko svojih ljudi. Kad ga posjećuješ, vjerojatno nosiš torbu? Je li to ova koju imaš ovdje?“

„Da.“

„Valjda će biti dovoljno velika. Ne bismo htjeli privlačiti pozornost time što bismo je zamijenili, osobito ako se Karellen naviknuo na nju.“

„Što bi ti htio? Da nosim prikriveni rendgen?“ Fizičar se naceri.

„Ne znam još, ali već ćemo nešto smisliti. Za jedno dva tjedna reći ću ti što.“

Malo se nasmijao.

„Znaš na što me to podsjetilo?“

„Znam,“ odgovori Stormgren. „Na vrijeme kad si pravio ilegalne radiostanice za vrijeme njemačke okupacije.“

Duval je izgledao razočarano.

„Pa sad, valjda sam ti to već koji put spomenuo? Ali još nešto...“

„Što?“

„Kad te ulovi, *ja* nisam znao što će ti to.“

„Kako to misliš, nakon cijele one zbrke koju si izazvao oko znanstvenikove društvene odgovornosti za svoje izume? Pa, Pierre, sram te bilo!“

Stormgren s uzdahom punim olakšanja odloži debelu mapu punu tipkanog teksta.

„Hvala nebesima što je *to* napokon završeno,“ reče on. „Čudno je kad pomisliš da tih nekoliko stotina stranica sadrže budućnost čovječanstva. Svjetska država! Nisam očekivao da ću to doživjeti.“

Ubacio je mapu u torbu, koja se nalazila ne više od deset centimetara od zaslona. S vremena na vrijeme prsti su mu titrali oko bravice u napola svjesnoj nervoznoj reakciji, ali nije htio pritisnuti skriveni prekidač dok sastanak ne bude gotov. Moglo se dogoditi da nešto pođe po zlu; iako se Duval zaklinjao da Karellen neće ništa otkriti, nije mogao biti siguran.

„Nego, spomenuo si da imaš novosti za mene,“ nastavi Stormgren jedva skrivajući nestrpljenje. „Je li o...“

„Da,“ odgovori Karellen. „Odluku sam primio prije nekoliko sati.“

Što mu to znači, pitao se Stormgren. Nadzornik sigurno nije mogao komunicirati sa svojim dalekim domom, preko bezbroj svjetlosnih godina koje su ga odvajale od baze. Ih se možda – bila je to Van Rybergova teorija – jednostavno savjetovao s nekim golemim računalom koje je sposobno predvidjeti ishod svake političke akcije.

„Ne bih rekao da će Liga za slobodu i njezini suradnici biti jako zadovoljni,“ nastavi Karellen, „ali trebalo bi pomoći da se smanji napetost. Usput, ovo nećemo snimati.“

Rikki, ti si mi često spominjao da će se ljudski rod na nas brzo naviknuti, koliko se god od vas tjelesno razlikovali. To pokazuje vaš manjak mašte. U tvom bi slučaju to vjerojatno bilo točno, ali moraš shvatiti da je veći dio svijeta još uvijek po bilo kakvim razumnim standardima neobrazovan, i da je pun predrasuda i praznovjerja koja se neće dati iskorijeniti možda i desetljećima.

Priznat ćeš da znamo nešto o ljudskoj psihologiji. Prilično dobro znamo što bi se dogodilo kad bismo se pokazali svijetu koji je u ovoj fazi razvoja. Čak ni s tobom ne mogu ići u detalje, pa ćeš moju analizu morati prihvatiti jednostavno na riječ. Možemo, međutim dati ovo čvrsto obećanje, koje će vas donekle zadovoljiti. *Za pedeset godina – dvije generacije od danas – sići ćemo iz svojih brodova i čovječanstvo će nas napokon vidjeti kakvi smo u stvarnosti.*

Stormgren je na trenutak šutio, probavljajući Nadzornikove riječi. Osjećao je samo mali dio zadovoljštine koju bi mu nekada dala ta Karellenova izjava. U stvari, bio je donekle zbunjen tim djelomičnim uspjehom, pa mu je odlučnost na trenutak popustila. Istina će s

vremenom doći; njegovo je kovanje planova bilo nepotrebno i vjerojatno ne baš mudro. Ako sada nastavi, bit će to samo iz sebičnog razloga što ga za pedeset godina više neće biti.

Karellen je sigurno osjetio njegovu neodlučnost, jer je nastavio.

„Žao mi je što te to razočarava, ali ti bar nećeš biti odgovoran za političke probleme bliske budućnosti. Ti možda još uvijek misliš da su tvoji strahovi neutemeljeni, ali vjeruj mi, imamo uvjerljive dokaze o opasnostima koje bi zaprijetile kad bismo postupili ikako drukčije.“

Stormgren se, teško dišući, nagne naprijed.

„Znači, čovjek vas je već vidio?“

„Nisam to rekao,“ brzo odgovori Karellen. „Nije *vaš* planet jedini koji smo nadzirali.“

Stormgren se nije dao samo tako otresti.

„Mnoge legende govore da su Zemlju u prošlosti posjećivale druge rase.“

„Znam: čitao sam izvještaj povjesničarskog odjela. U njemu se Zemlja čini kao raskrižje cijeloga svemira.“

„Moglo je biti posjeta o kojima vi ne znate ništa,“ reče Stormgren, držeći se nade. „Iako je to sigurno, budući da nas već tisućljećima promatrata, slabo vjerojatno.“

„I ja bih to rekao,“ reče Karellen odbijajući mu pomoći. A u tom trenutku Stormgren se odlučio.

„Karellen,“ reče on naglo, „zapisat ću izjavu i poslat ću ti je na odobrenje. Ali pridržavam pravo da te nastavim salijetati s tim, a, opazim li i najmanju mogućnost, sve ću učiniti da otkrijem tvoju tajnu.“

„Toga sam savršeno svjestan,“ odgovori Nadzornik uz mali kikut.

„I ne zamjeraš mi to?“

„Ni najmanje – iako moram isključiti nuklearno oružje, otrovni plin i sve drugo što bi moglo staviti naše prijateljstvo na preveliku kušnju.“

Stormgren se pitao što je Karellen pogodio, ako je pogodio. U pozadini Karellenova draženja, prepoznao je i razumijevanje, možda – tko zna? – čak i poticaj.

„Drago mi je što to znam,“ odgovori Stormgren što je mogao ravnodušnijim glasom. Ustao je, spuštajući poklopac svoga kovčežića. Palcem je prešao preko bravice.

„Odmah ću napisati tu izjavu,“ ponovi on, „i još ću ti je danas poslati teleprinterom.“

Govoreći, pritisne dugme – i shvati da su svi njegovi strahovi bili neutemeljeni. Karellenova osjetila nisu bila oštrija od čovjekovih. Nadzornik sigurno nije otkrio ništa, jer u njegovu glasu nije bilo nikakve promjene kada ga je pozdravio i izgovorio poznate riječi koje su otvorile vrata sobe za sastanke.

A ipak se Stormgren osjećao poput kradljivca koji izlazi iz robne kuće dok ga promatra kućni detektiv i s olakšanjem je uzdahnuo kad se glatki zid zatvorio za njim.

„Priznajem da neke od mojih teorija nisu bile baš jako uspješne,“ rekao je Van Ryberg. „Ali reci mi što misliš o ovoj.“

„Moram li?“ uzdahne Stormgren.

Pieter kao da nije primijetio.

„Zapravo to i nije moja ideja,“ reče on skromno. „Došla mi je iz jedne Chestertonove priče. Što ako Nadmoćnici zapravo samo skrivaju činjenicu da nemaju što skrivati?“

„To je za mene malo prekomplicirano,“ reče Stormgren, kojega je to počelo pomalo zanimati.

„Hoću reći,“ živo nastavi Van Ryberg, „meni se čini da su tjelesno ljudi, poput nas. Oni shvaćaju da bismo mogli prihvatiti da nama upravljaju bića kakvima ih zamišljamo, čudna i

superinteligentna. Ali, budući da je ljudski rod kakav jest, jednostavno neće dati da nad njim gospodare bića od iste vrste.“

„Vrlo domišljato, poput svih tvojih teorija,“ reče

Stormgren. „Mogao bi ih numerirati kao opuse, pa da ih mogu slijediti. Prigovori ovoj teoriji su...”

Ali u tom trenutku uveli su Alexandera Wainwrighta.

Stormgren se pitao što on o tome misli. Također se pitao je li Wainwright stupio u kakav dodir s ljudima koji su ga oteli. Sumnjao je u to, jer je vjerovao da je Wainwrightovo neodobravanje nasilja iskreno i nepatvoreno. Ekstremisti u njegovu pokretu potpuno su se diskreditirali i dugo će proći dok se opet ne čuje za njih.

Vođa Lige za slobode pozorno je slušao dok su mu čitali nacrt. Stormgren se nadao da će cijeniti taj čin dobre volje, za koji je ideju dao Karellen. Ostatak svijeta još dvanaest sati neće čuti obećanje koje je dano njegovim unucima.

„Pedeset godina,“ zamišljeno reče Wainwright. „Dugo je to vrijeme.“

„Ljudima možda, Karellenu nije,“ odgovori Stormgren. Tek je sada počinjao shvaćati urednost toga rješenja. Nadmoćnicima je dalo vremena za koje su vjerovali da im je potrebno, a Ligi za slobodu oduzelo je tlo pod nogama. Nije vjerovao da će Liga kapitulirati, ali će njezin položaj biti znatno oslabljen. Naravno, i Wainwrightu je to bilo jasno.

„Za pedeset godina,“ gorko reče on, „šteta će već biti počinjena. Oni koji se još budu sjećali naše neovisnosti bit će mrtvi; čovječanstvo će zaboraviti svoje nasljeđe.“

Riječi, prazne riječi, pomisli Stormgren. Riječi za koje su se ljudi nekada borili i umirali, i za koje više neće umirati niti se boriti. I svijet će tako postati bolji.

Gledajući kako Wainwright odlazi, Stormgren se pitao koliko će još biti muke s tom Ligmom za slobode u godinama što dolaze. A ipak, sjeti se i odmah oraspoloži, to će biti problem njegova nasljednika. Ima stvari koje samo vrijeme može izliječiti. Zle ljude možeš uništiti, ali ništa ne možeš učiniti s dobrim ljudima koji su zavedeni.

„Evo ti tvoj kovčez,“ reče Duval. „Kao nov je.“

„Hvala,“ reče Stormgren i ipak ga pozorno pregleda. „A sada bi mi mogao reći u čemu je stvar i što ćemo dalje?“

Činilo se da fizičara više zanimaju njegove vlastite misli.

„Ono što ja ne razumijem je kako smo lako prošli,“ reče on. „Da sam ja Kar...”

„Ali nisi. Daj, čovječe, drži se teme. Što smo otkrili?“

„Joj, ti napeti i nervozni Nordijci!“ uzdahne Duval. „Napravili smo nešto kao radar vrlo male snage. Uz visokofrekventne radiovalove, radi i na krajnje infracrvene... zapravo sve valove za koje smo sigurni da ih nijedno živo biće ne bi moglo vidjeti, kako god dobre oči imalo.“

„Kako bi mogao biti siguran?“ upita Stormgren, koji se i protiv svoje volje zainteresirao za tehnički problem.

„Pa... nismo mogli biti *baš potpuno* sigurni,“ nerado prizna Duval. „Ali Karellen tebe vidi pod običnim svjetlom, zar ne? Oči mu, dakle, po spektralnom rasponu moraju biti slične našima. U svakom slučaju, stvar funkcionira. Dokazali smo da iza tog tvog ekrana doista *postoji* velika prostorija. Ekran je debeo oko tri centimetra, a iza njega ima bar deset metara prostora. S drugoga zida nismo uspjeli dobiti nikakvu radarsku jeku, ali nismo to baš ni očekivali s malom snagom koju smo se usudili upotrijebiti. Međutim, ipak smo dobili ovo.“

Gurnuo je komad fotopapira na kojemu je bila samo jedna valovita crta. Na jednom mjestu bila je skakutava poput snimke blagog potresa.

„Vidiš ove neravnine?“

„Vidim. Što je to?“

„To ti je Karellen.“

„Blagi Bože! Jesi li siguran?“

„To je prilično sigurno nagađanje. On sjedi, ili stoji, ili što li već radi, oko dva metra daleko od druge strane zaslona. Da je razlučivost nešto bolja, možda bismo čak mogli izračunati njegovu veličinu.“

Stormgren je neodlučno gledao u to slabo vidljivo ispupčenje na crtežu. Do sada nije bilo nikakvih dokaza da Karellen uopće ima materijalno tijelo. Ovaj je dokaz još bio neizravan, ali ga je prihvatio bez pogovora.

„Ono što još moramo učiniti,“ reče Duval, „jest izračunati propusnost ekrana za obično svjetlo. Mislimo da imamo razuman pojam o tome – a ionako je svejedno čak i ako pogriješimo za deset puta. Shvatit ćeš, naravno, da ne postoji nikakvo doista jednostrano propusno staklo. Sve je to samo stvar razmještaja svjetla. Karellen sjedi u zamračenom prostoru, a ti si osvijetljen; to je sve.“ Duval se potihom nasmije. „E, a mi ćemo to promijeniti!“

S izrazom iluzionista koji izvlači puno leglo bijelih zečica, posegnuo je u ladicu i izvadio neku glomaznu baterijsku svjetiljku. Jedan joj se kraj širio u širok lijevak, pa je cijela sprava izgledala poput staromodne širokocijevne kubure.

Duval se naceri.

„Nije tako opasna kao što se čini. Sve što ti je činiti jest nabiti lijevak na zaslon i pritisnuti otkopac. Dobit ćeš vrlo jak snop svjetlosti koji će trajati deset sekundi, a za to ćeš vrijeme moći prošarati po tom prostoru i dobiti dobar pogled. Sva će svjetlost proći kroz taj zaslon i lijepo će osvijetliti tvog prijatelja.“

„Neće ozlijediti Karellena?“

„Neće ako naciljaš nisko i zamahneš prema gore. To će njegovim očima dati vremena da se naviknu – pretpostavljam da ima reflekske poput naših, a ne bismo ga htjeli oslijepiti.“

Stormgren sumnjičavo pogleda oružje i vagne ga u ruci. Već ga je nekoliko tjedana savjest peckala. Karellen mu je uvijek iskazivao nedvosmisleni naklonost, unatoč povremenim ispadima svoje razorne iskrenosti, a sada, kada se vrijeme njihova druženja privlačilo kraju, nije htio poduzeti ništa što bi moglo pokvariti njihov odnos. Ali Nadzornik je bio upozoren i Stormgren je bio uvjeren kako bi se, da je mogao birati, Karellen još davno bio pokazao. A sada je trebalo odlučiti umjesto njega. Kad završi njihov zadnji sastanak, Stormgren će vidjeti Karelleno lice.

Naravno, ako Karellen uopće ima lice.

Nervoza koju je Stormgren na početku osjećao već je odavno prošla. Karellen je govorio gotovo cijelo vrijeme, pletući zamršene rečenice kakvima je bio sklon. Nekad se to Stormgrenu činilo kao najčudesniji i svakako najmanje očekivan od svih Karellenovih darova. Sada se više nije činilo tako čudesno, jer je Stormgren već znao da je to, poput mnogih drugih Nadzornikovih sposobnosti, samo posljedak čiste intelektualne snage, a ne nekog posebnog talenta.

Kad bi usporio misli na brzinu ljudskoga govora, Karellen je imao vremena koliko mu je god trebalo za bilo kakvo književno sklapanje rečenica.

„Tvoj se nasljednik neće morati nepotrebno brinuti zbog Lige za slobodu, čak ni kad se ona oporavi od sadašnje klonulosti. U proteklih je mjesec dana bila vrlo tiha a, premda će opet oživjeti, nekoliko godina neće biti opasna. A, budući da je uvijek korisno znati što ti protivnik misli, Liga je vrlo korisna. Nađe li se u financijskim teškoćama mogao bih je čak morati i potpomoći.“

Stormgrenu je često bilo teško odrediti kada se Karellen šali. Zadržao je nepromijenjen izraz lica i slušao dalje.

„Vrlo će brzo Liga izgubiti još jedan od svojih podloga. Bilo je dosta kritike, uglavnom prilično djetinjaste, na račun posebnog položaja u kojem si ti bio posljednjih nekoliko godina. U prvo vrijeme bio mi je vrlo koristan, ali sada, kada se svijet kreće po smjernicama koje sam postavio, mogu to prekinuti. Uбудуće će svi moji poslovi sa Zemljom biti neizravni, a služba glavnoga tajnika može se vratiti na nešto slično svom prvobitnom obliku.

Bit će mnogo kriza u idućih pedeset godina, ali one će proći. Sada se već vidi kakva će biti budućnost i jednoga će dana sve teškoće biti prošlost, prepuštena zaboravu premda vaša vrsta ima tako dugo pamćenje.“

Posljednje je riječi izgovorio s tako posebnim naglaskom da je Stormgren protrnuo. Bio je siguran da Karellenu nikad ništa ne pobjegne s jezika: čak i kad bi rekao nešto indiskretno, uvijek je to bilo proračunato na mnogo decimala. Ali nije bilo vremena za postavljanje pitanja – na koja ionako ne bi bilo odgovora – jer je Nadzornik ionako opet promijenio temu.

„Često si me pitao kakvi su nam dugoročni planovi,“ nastavi on. „Uspostavljanje Svjetske države samo je prvi korak. Doživjet ćeš njezino dovršenje – ali promjene će biti tako neprimjetne da će samo rijetki primijetiti kad do toga dođe. Poslije toga nastupa razdoblje spore konsolidacije u kojem će se vaša vrsta pripremati za nas. A onda će doći dan koji smo vam obećali. Žao mi je što tebe tada neće biti.“

Stormgrenove su oči bile otvorene, ali pogled mu je bio prikovan negdje daleko iza tamnog zaslona. Gledao je budućnost, zamišljajući dan koji neće doživjeti, kada se veliki brodovi Nadmoćnika spuste i otvore pred svijetom koji čeka.

„Toga dana,“ nastavi Karellen, „ljudski će rod doživjeti nešto što bi se moglo nazvati jedino psihološkom prazninom. Ali neće biti trajne štete: ljudi toga vremena bit će psihički stabilniji nego njihovi djedovi. Mi ćemo biti dio njihove stvarnosti oduvijek, a kad nas upoznaju, nećemo im izgledati tako... čudno... kao što bismo izgledali vama.“

Nikada ranije Stormgren nije doživio Karellena u tako zamišljenom raspoloženju, ali to ga i nije iznenadilo. Ionako je bio uvjeren da je vidio samo nekoliko površnih vidova Nadzornikove ličnosti; sâm Karellen bio je nepoznat, a možda i nepoznatljiv ljudskim bićima. Stormgren iznova osjeti da su stvarni Nadzornikovi interesi drugdje i da Zemljom upravlja samo dijelom svojih umnih sposobnosti, bez napora, onako kako bi majstor trodimenzionalnog šaha mogao igrati partiju dame.

„A onda?“ tiho upita Stormgren.

„Onda možemo početi svoj pravi posao.“

„Često se pitam što bi to moglo biti. Uređivanje našeg svijeta i civiliziranje ljudskoga roda samo je sredstvo – sigurno imate i cilj. Hoćemo li ikad moći zakoračiti i u svemir i vidjeti vaš svijet – možda vam i pomoći u vašim zadaćama?“

„Moglo bi se to i tako nazvati,“ reče Karellen, a glas mu je sada imao jasnu, ali neobjašnjivu notu tuge koja je Stormgrena čudno uzbunila.

„A što ako vaš eksperiment s čovjekom ipak ne uspije? I sami smo to doživjeli u dodirima s primitivnim ljudima. I vi ste sigurno doživljavali neuspjehe?“

„Jesmo,“ reče Karellen, tako tiho da ga je Stormgren jedva čuo. „Imali smo i mi neuspjeha.“

„I što onda radite?“

„Čekamo, pa pokušamo iznova.“

Nastala je stanka koja je potrajala možda pet sekundi. Kada je Karellen opet progovorio, njegove su riječi bile tako neočekivane da u prvom trenutku Stormgren na njih nije

reagirao.

„Zbogom, Rikki!“

Karellen ga je nadmudrio; moglo je već biti prekasno. Stormgren je samo na trenutak bio paraliziran. A zatim jednim jedinim glatkim, dobro uvježbanim pokretom izvuče lampu i nabije ju na staklo.

Borova je šuma silazila gotovo do same obale jezera, ostavljajući uz rub samo uzak pojas od nekoliko metara trave. Svake večeri kad ne bi bilo prehladno, Stormgren bi, usprkos svojim godinama kojih je već bilo devedeset, živahno prošetao po tom pojasu do gata, tamo gledao kako sunce zamire nad vodom, a zatim bi se vratio u kuću prije no što se kroz šumu odmah poslije sutona pojavi hladan noćni vjetar. Taj mu je jednostavni ritual prčinjao veliko zadovoljstvo i nije ga se namjeravao odreći dok god za to ima snage.

Daleko nad jezerom, nešto je dolazilo, nisko i brzo leteći sa sjevera. Letjelice su u ovim krajevima bile neuobičajena stvar, ne brojimo li transpolarne linijske letove koji su prolazile u svako doba dana i noći. Ali oni ne bi ostavljali nikakva traga svoga prolaska, osim povremenog traga pare koji se vukao na modroj pozadini stratosfere. Ova je letjelica, međutim, bila malen helikopter i približavala mu se s primjetnom odlučnošću. Stormgren baci pogled preko plaže i vidje da se nema gdje sakriti. Zatim slegne ramenima i sjede na drvenu klupu na vrhu gata.

Novinar je bio tako suzdržan da se Stormgren iznenadio. Bio je već gotovo zaboravio kako nije samo stari državnik, nego, izvan svoje domovine i gotovo mitski lik.

„Gospodine Stormgren,“ počeo pridošlica, „jako mi je neugodno što vam smetam, ali mislio sam, kad biste nam htjeli reći nešto o nečemu što smo upravo čuli o Nadmoćnicima.“

Stormgren se malo namršti. I nakon toliko godina, još je, poput Karellena, osjećao jednaku odbojnost prema toj riječi.

„Ne bih rekao,“ reče on, „da bih mogao mnogo dodati onome što se o tome već pisalo.“

Reporter ga je promatrao s upornom radoznalošću.

„Nadao sam se da ćete moći. Upravo smo čuli prilično neobičnu priču. Čini se da vam je prije gotovo trideset godina jedan tehničar Ureda za znanost napravio zanimljiv komad opreme. Nadali smo se da biste nam o tome mogli nešto reći.“

Na trenutak Stormgren je, dok su mu se misli vraćale u prošlost, šutio. Nije ga iznenadilo što je tajna otkrivena. Zapravo, čudno je bilo što se tako dugo održala.

Ustao je i počeo hodati natrag po gatu, a reporter ga je slijedio, zaostajući nekoliko koraka.

„U toj priči,“ reče Stormgren, „ima nešto istine. Kad sam zadnji put posjetio Karellenov brod, ponio sam sa sobom jedan uređaj u nadi da ću možda uspjeti vidjeti Nadzornika. Bila je to prilično velika glupost, ali... pa bilo mi je tada tek šezdeset godina.“

Prigušeno se nasmijao i nastavio.

„Nije to priča zbog koje bi vam vrijedilo dolaziti čak ovamo. Stvar, naime, nije uspjela.“

„Ništa niste vidjeli?“

„Ne, baš ništa. Bojim se da ćete morati pričekati... ali, uostalom, to je samo još dvadeset godina.“

Samo još dvadeset godina. Da, Karellen je bio u pravu. Do tada će svijet već biti spreman, a nije bio kada je istu tu laž izgovorio Duvalu prije trideset godina.

Karellen mu je vjerovao, a Stormgren nije iznevjerio njegovo povjerenje. Bio je siguran, koliko se u išta može biti siguran, da je Nadzornik od samoga početka znao za njegov plan i da je predvidio svaki trenutak završnoga čina.

Zašto bi inače onaj golemi stolac bio već prazan kad ga je snop svjetlosti pogodio? Istoga je trenutka počeo skretati svjetlo u strahu da je već prekasno. Metalna vrata, dva puta viša od čovjeka, glatko su se zatvarala kad ih je primijetio. Zatvarala su se brzo, ali ne dovoljno brzo.

Da, Karellen mu je vjerovao i nije ga htio pustiti da u dugu večer svoga života uđe progonjen tajnom koju nikad neće riješiti. Karellen se nije usuđivao iznevjeriti nepoznate sile nad sobom (a tko zna jesu li *i oni* istoga roda?), no učinio je sve što je mogao. Ako je i prekršio njihove zapovijedi, oni to nikad ne bi mogli dokazati. Stormgren je bio svjestan da je to konačan dokaz Karellenove naklonosti za njega. Iako je to mogla biti sklonost koju čovjek osjeća prema odanom i inteligentnom psu, ne znači da nije bila iskrena, a malo je u životu stvari koje su Stormgrenu pružile veću zadovoljštinu.

„Imali smo i mi svojih neuspjeha.“

Da, Karellen, tako je; a jeste li *vi* bili oni koji su zgriješili prije svitanja ljudske povijesti? Morao je to doista biti velik neuspjeh kad su njegovi odjeci još uvijek odjekivali, kroz sva ta vremena, proganjajući djetinjstvo svih ljudskih rasa. Hoćete li i za pedeset godina moći nadjačati snagu svih svjetskih mitova i legendi?

A ipak, Stormgren je znao da neće biti druge pogreške. Kad se dvije rase opet upoznaju, Nadmoćnici će već u rukama imati iznova zadobijeno povjerenje i prijateljstvo ljudske vrste, a ni šok prepoznavanja neće to moći poništiti. Zajedno će poći u budućnost, a nepoznata tragedija koje je zamračila prošlost zauvijek će se izgubiti u mračnim hodnicima pretpovijesnih vremena.

A Stormgren se nadao da će Karellen, kad opet bude mogao hodati po Zemlji, jednoga dana doći u ove sjeverne šume i stati uz grob prvoga čovjeka koji mu je bio prijatelj.

ZLATNO DOBA

5

„Ovo je taj dan!“ šumio je radio na sto jezika. „Ovo je taj dan!“ javljali su naslovi tisuća novina. „To je taj dan!“ mislili su snimatelji provjeravajući po nekoliko puta svoju opremu oko velikog praznog prostora na koji će se spustiti Karellenov brod.

Sada je postojao samo još jedan jedini brod, onaj koji je lebdio nad New Yorkom. I doista, svijet je upravo otkrio da brodova nad drugim čovjekovim gradovima zapravo nikad nije ni bilo. Dan ranije, golema je flota Nadmoćnika nestala u ništa, isparivši poput rose na jutarnjem suncu.

Opskrbni brodovi, koji su dolazili i nestajali u dalekom svemiru bili su pravi; srebrni oblaci koji su cijeli jedan ljudski vijek lebdjeli nad glavnim gradovima Zemlje bili su iluzija. Nitko nije znao kako je ta iluzija postignuta, ali sada se pokazalo da su svi ti brodovi bili tek puka slika Karellenova broda. Međutim, bilo je to znatno više od pukog igranja svjetlom, jer i radari su se dali prevariti, a bilo je i živih ljudi koji su se kleli da su čuli paranje zraka dok je flota dolazila kroz Zemljino nebo.

Nije to bilo važno. Sada je važno bilo samo to da Karellen više ne osjeća potrebu da pokaže svoju snagu. Odbacio je psihološko oružje.

„Brod se pomaknuo,“ stiže vijest, koja je odmah odjeknula u svakom kutku planeta. „Kreće prema zapadu.“

Brzinom manjom od tisuću kilometara na sat, polako padajući iz praznih stratosferskih visina, brod je krenuo prema velikoj dolini na svoj drugi sastanak s poviješću. Krotko se smirio pred kamerama koje su ga čekale i tisućama nagomilanih gledalaca, od kojih su samo rijetki mogli vidjeti jednako mnogo kao milijuni onih koji su se okupili pred televizorima.

Tlo je pod tom strahovitom težinom moralo pucati i tresti se, ali brod je još bio pod vlašću sila koje su ga vozile među zvijezdama. Poljubio je zemlju nježno kao snježna pahuljica.

Dvadeset metara nad zemljom zakrivljena stjenka kao da je potekla i počela se nabirati; na mjestu gdje je bila glatka i sjajna površina pojavi se velik otvor. Unutra nije bilo ničega vidljivog, čak ni za prodorni pogled kamera. Bilo je tamno i zasjenjeno poput ulaza u špilju.

Iz tog otvora izvuče se široka i sjajna rampa koja se mirno uputi prema tlu. Činilo se da je to čvrsta metalna ploča u jednom komadu, s ogradama sa strane. Nije bilo stuba na njoj; bila je strma i glatka poput tobogana i moglo bi se pomisliti da se po njoj nemoguće popeti ili spustiti na bilo kakav običan način.

Cio je svijet gledao u taj mračni ulaz unutar kojega se još ništa nije pomaklo. A zatim se iz nekoga skrivenog izvora začuje rijetko čuven, ali nezaboravan Karellenov glas. A teško bi bilo zamisliti išta neočekivanije od onoga što je rekao.

„Na podnožju rampe ima djece. Volio bih da mi dvoje djece dođe u susret.“

Na trenutak zavlada tišina. Zatim se iz svjetine izdvoje dječak i djevojčica i pođu, i ne sluteći to, prema rampi i u povijest. I druga djeca pođuše za njima, ali se zaustavile kad se iz broda začuje Karellenov smijeh.

„Samo dvoje, ne treba više.“

Nestrpljivo žureći u pustolovinu djeca – nije im moglo biti više od šest godina – skočiše na metalnu strminu. I tada se dogodi prvo čudo.

Veselo mašući okupljenoj svjetini i svojim zabrinutim roditeljima, koji su se možda malo prekasno sjetili legende o čarobnom sviraču, djeca se počеше glatko uzdizati po glatkoj strmini. A noge su im bile mirne i bilo je jasno da su im tijela nagnuta u pravom kutu prema toj čudnoj rampi, koja je posjedovala vlastitu gravitaciju koja je mogla zanemariti Zemljinu. Nestajući kroz otvor, djeca su još uvijek uživala u tom neviđenom doživljaju, čudeći se što ih to nosi naprijed.

Svijetom je sljedećih dvadesetak sekundi zavladała golema napeta šutnja, za koju poslije nitko nije mogao povjerovati da je trajala tako kratko. Zatim, kao da se tama u velikom otvoru pomakla prema naprijed, a Karellen stupi na svjetlo dana. Na lijevoj mu je ruci sjedio dječak, na desnoj djevojčica. Oboje su bili tako zauzeti igranjem Karellenovim krilima da nisu ni primijetili mnoštvo koje je to gledalo.

Jedino zahvaljujući psihologiji Nadmoćnika i njihovim godinama brižnih priprema, onesvijestilo se samo nekoliko ljudi. A ipak, bilo je, širom svijeta, još manje onih koji nisu bar na jedan grozan trenutak osjetili dodir prastarog užasa koji će odmah i zauvijek ustuknuti pred razumom.

Nije moglo biti zabune. Kožna krila, mali rogovi, dlakav rep... sve je bilo tu. Najstrašnija legenda svih vremena stigla je iz duboke neznane prošlosti. Ali sada je stajala nasmiješena, u svojoj crnoj veličanstvenosti, a sunce se ljeskalo po golemoj tjelesini, kojoj su djeca, puna povjerenja, mirno sjedila na rukama.

6

Pedeset godina je dugo vrijeme, dovoljno da se svijet i ljudi na njemu promijene tako da ih se ne može prepoznati. Sve što je za to potrebno je dobro poznavanje društvenog inženjeringa, jasan pogled na ciljeve – i moć.

Nadmoćnici su to imali. Iako je njihov cilj bio skriven, znanje su očito imali – a i moć.

Ta je moć imala mnoge oblike, a ljudi, čijim su sudbinama oni sada vladali, poznavali su samo neke od njih. Moć koja se krila u njihovim velikim brodovima bila je vidljiva svima. Ali u pozadini tog pokazivanja usnule snage, ležala su još mnoga i znatno neupadljivija oružja.

„Svi politički problemi,“ rekao je jednom prigodom Karellen Stormgrenu, „mogu se riješiti pravilnom primjenom sile.“

„To zvuči prilično cinično,“ sumnjičavo je odgovorio Stormgren. „Malo je previše slično onome ‘sila je uvijek u pravu’. U našoj je prošlosti sila uvijek bila loša za rješavanje bilo čega.“

„Ključna riječ je *pravilnom*. Vi nikad niste posjedovali pravu silu niti znanje koje je potrebno da biste je primijenili. Kao i sa svakim problemom, postoje djelotvorni i nedjelotvorni pristupi. Zamisli, primjerice, da neka od vaših država, pod vodstvom nekoga fanatičnog vođe, pokuša pobunu protiv mene. Izrazito nedjelotvoran odgovor na takvu prijetnju bilo bi nekoliko milijardi konjskih snaga u obliku atomskih bombi. Upotrijebim li dovoljno bombi, rješenje će biti potpuno i konačno. Bilo bi i, kako sam već rekao, nedjelotvorno – čak i kad ne bi imalo drugih nedostataka.“

„A djelotvorno rješenje?“

„Ono traži snage koliko treba malom radiopredajniku – i otprilike isto toliko znanja da bi se njime mogli rukovati. Jer važna je *primjena* sile, a ne njezina količina. Što misliš, koliko bi potrajala Hitlerova karijera njemačkog diktatora da mu se, ma gdje bio, u uhu stalno javljao neki tihi glas? Ili da mu je stalna glazbena nota, dovoljno glasna da prekrije druge zvukove i onemogućiti san, punila mozak danju i noću? Ništa nasilno, ocijenit ćeš. A ipak, na kraju, jednako nepobjedivo kao tricijska bomba.“

„Shvaćam,“ reče Stormgren, „a ne bi se od toga moglo skloniti?“

„Nema mjesta kamo ne bih mogao poslati svoje... pa... uređaje ako bi mi do toga bilo dovoljno stalo. I baš zato nikad neću morati upotrijebiti doista drastične metode da bih održao svoj položaj.“

Uostalom veliki brodovi nisu bili ništa drugo do simboli, a sada je svijet znao da su svi osim jednoga bili fantomi. A ipak su i samom svojom nazočnošću promijenili Zemljinu povijest. Sada je njihova zadaća prošla, a za njima je ostalo njihovo postignuće koje će još stoljećima odjekivati.

Karellenove su procjene bile točne. Šok odbojnosti prošao je brzo, iako mnogi od onih koji su za se tvrdili kako su potpuno lišeni praznovjerja nikad ne bi imali hrabrosti suočiti se s jednim od Nadmoćnika. Bilo je tu nečega čudnog, nečega što je izmicalo razumu i logici. U Srednjem vijeku ljudi su vjerovali u Vraga i bojali ga se. Ali ovo je bilo dvadeset i prvo stoljeće: znači li to da možda ipak postoji nekakvo kolektivno sjećanje?

Naravno, općenito se smatralo da su Nadmoćnici ili neka bića iste vrste nekada davno bili u nasilnom sukobu s davnim ljudima. Taj se susret morao dogoditi u nekoj davnoj

prošlosti, jer u pisanoj povijesti nije ostavio traga. Bila je to još jedna zagonetka za čije rješenje Karellen nije dao nikakve pomoći.

Iako su se sada čovjeku pokazali, Nadmoćnici su rijetko napuštali svoj jedini preostali brod. Možda im je na Zemlji bilo tjelesno neugodno, jer su njihove mjere i postojanje krila ukazivali na to da su došli sa svijeta gdje je gravitacija znatno manja. Nikad ih nisu vidjeli bez pojasa načičkanog složenim uređajima koji su, kako se općenito vjerovalo, upravljali njihovom masom i omogućavali im međusobno komuniciranje. Izravno im je sunčano svjetlo bilo neugodno i nikad nisu ostajali na suncu dulje od nekoliko sekundi. Kad bi morali imalo dulje biti vani, nosili su tamne naočale koje su im davale čudan izraz. Iako se činilo da mogu disati zemaljski zrak, ponekad su sa sobom nosili male boce s plinom kojim su se povremeno osvježavali.

Možda su ti, čisto fiziološki, problemi bili razlogom njihova držanja po strani. Samo je vrlo mali dio ljudskoga roda ikada osobno vidio nekoga od Nadmoćnika, a nitko nije ni nagađao koliko ih je na Karellenovu brodu. Nikad ih nije odjednom viđeno više od pet na jednom mjestu, ali na golemom ih je brodu moglo biti na stotine, pa i tisuće.

Umnogome je pojava Nadmoćnika izazvala više problema nego što ih je riješila. Njihovo je podrijetlo još bilo nepoznato, a biologija izvor bezbrojnih nagađanja. O mnogo su pitanja rado davali informacije, ali bilo je stvari u kojima se njihovo ponašanje moglo opisati samo kao tajnovito. Međutim, ukupno gledajući, nije to smetalo nikome osim znanstvenicima. Običan čovjek, iako je možda radije izbjegavao druženje s Nadmoćnicima, bio im je zahvalan za ono što su učinili njegovu svijetu.

Po svim mjerilima ranijih vremena, bila je to Utopija. Neznanje, bolest, siromaštvo i strah zapravo su nestali. Sjećanja na rat blijedjela su onako kako noćna mora nestaje s dnevnim svjetlom; još malo, pa više neće biti ljudi koji se sjećaju rata.

Sada, kad se energija čitavog čovječanstva usmjerila u konstruktivne tokove, promijenilo se lice svijeta. Bio je to gotovo doslovno novi svijet. Gradovi koji su bili dobri ranijim generacijama, sada su se gradili iznova ih bi ih napustili i ostavili kao muzejske primjerke, kad su izgubili svrhu. Mnogi su gradovi na taj način već bili napušteni, jer cijeli se način proizvodnje i trgovine iz temelja promijenio. Proizvodnja je postala uglavnom automatska: robotske tvornice izbacivale su potrošna dobra u tako beskrajnim rijekama da je gotovo sve nužno za život postalo besplatno. Ljudi su radili ako su željeli raskoš, ili nisu radili uopće.

Bio je to Jedinstveni svijet. Stara imena starih zemalja još su bila u upotrebi, ali samo kao korisne poštanske odrednice. Nije na Zemlji bilo nikoga tko nije znao engleski, tko nije znao čitati, nije mogao gledati televiziju ili skočiti do suprotne strane planeta u roku od dvadeset i četiri sata...

Zločin je praktično nestao. Postao je kako nepotreban, tako i nemoguć. Kad svi imaju sve, nema smisla krasti. Štoviše, svi potencijalni zločinci znali su da nema bijega od nadzora Nadmoćnika. U ranim su danima svoje vladavine tako djelotvorno intervenirali u korist reda i zakona da tu pouku nitko nije zaboravio.

Iako nisu baš potpuno iskorijenjeni, i zločini iz strasti postali su nešto o čemu se rijetko čuje. S uklanjanjem tolikih mnogih psiholoških problema, čovječanstvo je bilo znatno zdravije i manje iracionalno. A ono što bi raniji naraštaji zvali grijehom, sada je bilo jedva nešto više od ekscentričnosti ili, u najgorem slučaju, lošeg odgoja.

Jedna od najupadljivijih promjena bilo je usporavanje ludog tempa kojim je dvadeseto stoljeće bilo tako obilježeno. Život je postao najopušteniji u dugom nizu generacija. Tako je za neke izgubio nešto svog okusa, ali je većini donio više spokoja. Zapadnjaci su ponovo naučili ono što ostatak svijeta nikad i nije zaboravio – da u opuštanju nema ničega grešnog, dok god se

ne izrodi u čisto ljenčarenje.

Bez obzira kakve bi teškoće mogla donijeti budućnost, ljudima još nije bilo dosadno. Školovanje je sada postalo znatno potpunije i neusporedivo je dulje trajalo. Samo su rijetki napuštali školu prije dvadesete – a i to je bio samo prvi stupanj, jer bi se obično vratili u dvadeset petoj godini na bar još tri godine, nakon putovanja i iskustva koje bi im proširilo poglede. I nakon toga, obično bi do kraja života povremeno išli na tečaje gdje bi obnavljali znanje o temama koje ih posebno zanimaju.

Ovo produžavanje ljudskog naukovanja toliko preko praga tjelesne zrelosti dovelo je do mnogih društvenih promjena. Neke su već stoljećima bile nužne, ali se raniji naraštaji nisu htjeli suočiti s njihovim izazovima – ili su se pravili da ih nema. Osobito se iz korijena promijenio model spolnog *ponašanja* – ako je ikad postojao neki određeni model. Razdrnala su ga dva izuma, koja su, koje li ironije, bila potpuno ljudskog porijekla i nimalo nisu dugovali Nadmoćnicima.

Prvi je bila potpuno pouzdana oralna kontracepcija, a drugi jednako nepogrešiva metoda, sigurna poput daktiloskopije, utvrđivanja očinstva, utemeljena na vrlo detaljnoj analizi krvi. Učinak tih dvaju izuma na ljudsko društvo mogao bi se opisati samo kao razoran i oni su pomeli posljednje ostatke puritanskog zastranjenja.

Još jedna velika promjena nastala je zbog velike pokretljivosti novoga društva. Zahvaljujući usavršenju zračnog prijevoza, svatko je mogao kad god se sjeti otići kamo poželji. Na nebu je bilo više mjesta nego ikad ranije na cestama i tako je dvadeset i prvo stoljeće ponovilo i nadmašilo veliko američko postignuće postavljanja cijele zemlje na kotače. Svijet je dobio krila.

Ne baš doslovno. Obične privatne letjelice ili aeromobili nisu imale krila ni ikakvih drugih upravljačkih površina. Napuštene su čak i nezgrapne lopatice starih helikoptera. Ne znači to da je čovjek otkrio antigravitaciju; samo su Nadmoćnici posjedovali tu veliku tajnu. Čovjekovi su aeromobili imali pogon koji bi razumjela i braća Wright. Letjelice je gonila mlazna reakcija, bilo u izravnom obliku, bilo u profinjenijem obliku zračnog jastuka. Ti su sveprisutni mali aeromobili uspjeh nešto što nikakvim zakonima ni uredbama Nadmoćnika ne bi uspjelo: zbrisali su i zadnje zapreke među raznim ljudskim plemenima.

Provedene su i dublje stvari. Bilo je to potpuno svjetovno stoljeće. Od svih vjera koje su postojale prije dolaska Nadmoćnika, još je preživljavao samo neki oblik pročišćena budizma, vjerojatno najstrože od svih vjera. Vjerovanja koja su se temeljila na čudima i božanskim objavama potpuno su se srušila. Već su se bila topila s porastom obrazovanja, ali prvo se vrijeme Nadmoćnici nisu u to miješali. Kad god su Karellena pitali za mišljenje o tome, on bi uvijek rekao da su čovjekova uvjerenja osobna stvar čovjekova, bar dok se ne sukobljavaju sa slobodom drugih.

Da nije bilo ljudske radoznalosti, stare bi vjere vjerojatno potrajale još generacijama. Znalo se da Nadmoćnici mogu dohvatiti prošlost, a više su puta povjesničari molili Karellena da riješi neku staru nesuglasicu. Možda su mu takva pitanja dosadila, ali vjerojatnije je da je vrlo dobro znao kakav će biti ishod te velikodušnosti...

Naprava koju je dao u trajnu posudbu Svjetskoj povijesnoj zakladi bio je samo televizijski prijemnik sa složenim kompletom upravljačkih uređaja za određivanje koordinata u vremenu i prostoru. Morao je biti nekako povezan sa znatno složenijim uređajem, koji je radio na načelima koje nitko nije mogao zamisliti, a smještenim na Karellenu brodu. Bilo je dovoljno namjestiti komande i otvorio bi se prozor u prošlost. U trenutku bi se moglo doći do gotovo cijele ljudske povijesti u proteklih pet tisuća godina. Dalje od toga stroj nije išao, a u svim je razdobljima bilo zbunjujućih praznina koje su mogle imati neki prirodan uzrok, ali su mogle biti i posljedica namjerne cenzure koju su provodili Nadmoćnici.

Iako je svakom razumnom bilo očito da ne mogu svi ljudski vjerski tekstovi biti istiniti, nastalo je duboko iznenađenje. Bilo je to otkriće koje nitko nije mogao poreći ni dovesti u sumnju; nekom neznanom čarolijom znanosti Nadmoćnika tu su se vidjeli počeci svih velikih svjetskih vjera. Većina ih je bila plemenita i produhovljena, ali to nije bilo dovoljno. U samo nekoliko dana svi čovjekovi brojni mesije izgubili su svoja božanska obilježja. Vjere koje su u čovječanstvu dva puta po tisuću godina održavale milijune, sada su, pod oštrim i hladnim svjetlom istine, nestajale poput jutarnje rose. Sve dobro i zlo koje su donijele sada je bilo gurnuto u prošlost i više nije diralo ljude.

Čovječanstvo je izgubilo svoje stare bogove, ali sada je bilo dovoljno odraslo da mu nisu trebali novi.

Iako to mnogi još nisu shvatili, istodobno s padom religije, došlo je i do slabljenja znanosti. Bilo je mnogo tehnologa, ali malo originalnih djelatnika koji bi širili granice ljudskoga znanja. Radoznalosti je još bilo, a bilo je i vremena da joj se prepusti, ali fundamentalnim znanstvenim istraživanjima više se nije prilazilo punim srcem. Posvetiti život potrazi za tajnama koje su Nadmoćnici najvjerojatnije otkrili još davno, činilo se uzaludnim.

Taj gubitak djelomice se pokrio velikim procvatom deskriptivnih znanosti poput zoologije, botanike i astronomskih promatranja. Nikad ranije nije bilo toliko znanstvenika amatera koji su za zabavu prikupljali činjenice – no ostalo je vrlo malo teoretičara koji bi te činjenice povezali.

Kraj trvenja i svakovrsnih sukoba bio je na neki način i kraj kreativnosti u umjetnosti. Izvođača svih vrsta, amatera i profesionalaca, bilo je na desetke tisuća, no desetljećima se u književnosti, glazbi, slikarstvu ili kiparstvu nisu pojavljivala nova doista izvrsna djela. Svijet je živio od stare slave koja se ne može obnoviti.

Osim nekolicine filozofa, nikoga to nije posebno zabrinjavalo. Ljudski je rod bio previše obuzet uživanjem u svojoj novootkrivenoj slobodi da bi se zagledavao dalje od neposrednih zadovoljstava sadašnjice. Utopija je napokon stigla: njezina svježina još nije doživjela napad najvećega neprijatelja svake utopije – a to je dosada.

Možda će Nadmoćnici znati rješenje za taj problem, kao što su ga imali za sve probleme. Ni kad je protekao jedan životni vijek, nitko nije znao što će im biti krajnji cilj. Čovjek im se navikao vjerovati i bez pitanja prihvaćati nadljudski altruizam koji je tako dugo držao Karellena i njegove drugove tako daleko od doma.

Ako je to doista bio altruizam. Jer, ipak je još bilo onih koji nisu bili sigurni da će se politika Nadmoćnika uvijek poklapati s pravom dobrobiti čovječanstva.

Pozivnice na zabavu Ruperta Boycea pokrile su impresivnu kilometražu. Samo među prvih dvanaest tu su bili: Fosteri iz Adelaide, Shoenbergeri s Haitija, Farrani iz Staljingrada, Moravije iz Cincinnatija, Ivankovi iz Pariza i Sullivani negdje nedaleko od Uskršnjeg otoka, ali oko četiri kilometra dublje, na dnu oceana. Rupertu je velik kompliment činila činjenica da se od trideset uzvanika pojavilo više od četrdeset gostiju. Samo su ga Krausovi iznevjerili, a i to samo zato što su zaboravili na međunarodnu granicu datuma i stigli sa zakašnjenjem od dvadeset i četiri sata.

Do podneva se u parku već skupila dojmљiva zbirka letjelica, a oni koji su stizali kasnije morali su, našavši mjesto za prizemljenje, hodati prilično daleko. Bilo je tu letjelica u širokom rasponu od jednosjednih „lepršavaca“ do obiteljskih Cadillaca više nalik letećim palačama nego razumnim letećim strojevima. Međutim, u to se doba po prijevoznim sredstvima nije moglo zaključiti ništa o socijalnom statusu gostiju.

„Baš mu je ružna ta kuća,“ rekla je Jean Morrel, dok se njihov *Meteor* kružno spuštao. „Podsjeća na kutiju koju je netko zgazio.“

Prije odgovora, George Greggson, koji je imao staromodnu averziju prema automatskom slijetanju, namjesti instrumente za odgovarajuću brzinu propadanja.

„Iz *toga* kuta ne možeš pošteno prosuditi,“ reče on razložno. „Sa zemlje bi mogla izgledati sasvim drukčije.“ George izabra mjesto za spuštanje i oni dolebde između jednog *Meteora* i nečega što nijedno od njih nije znalo prepoznati. Izgledalo je vrlo brzo i, pomisli Jean, vrlo neudobno. Zaključila je da ju je vjerojatno sâm za sebe izradio neki od Rupertovih prijatelja inženjera. Imala je dojam da je to nekim zakonom zabranjeno.

Kad su izišli iz letjelice, vrućina ih je opržila poput plamena iz lemilice. Bijaše kao da im isušuje svu vlagu iz tijela, a George je imao dojam da mu koža počinje pucati. Donekle je to bilo i njihovom vlastitom krivnjom. S Aljaske su krenuli prije samo tri sata i trebali su se sjetiti prilagoditi temperaturu u kabini.

„Kakva li izbora prebivališta!“ dahne Jean. „Mislila sam da su klimu regulirali.“

„I jesu,“ odgovori George. „Sve je to nekad bila pustinja – a vidi sad. Hajde, unutra će biti bolje.“

U ušima im, pomalo neprirodno glasno, zaori Rupertov glas. Njihov je domaćin stajao pokraj letjelice, u rukama su mu bile čaše i gledao ih je s visine s vragolastim izrazom lica. S visine ih je gledao iz jednostavnog razloga što je bio visok oko četiri metra; a bio je još i poluproziran. Bez teškoća se moglo vidjeti kroz njega.

„Dobar ti je to trik za podmetanje gostima!“ pobuni se George. Bio je, naime, posegnuo za pićem do kojega se jedva mogao protegnuti. Ruka mu je naravno, prošla kroz čašu. „Nadam se da ćemo, kad dođemo do kuće, naći nešto stvarnije.“

„Ne brini,“ nasmije se Rupert. „Naručite sada, i piće će biti gotovo kad uđete.“

„Dva velika piva, rashlađena u tekućem zraku,“ odmah odgovori George. „Odmah stižemo.“

Rupert kimne, spusti jednu od svojih čaša na nevidljiv stol okrene jednako nevidljiv prekidač i nestane.

„Dakle!“ reče Jean. „Ovo je prvi put da u stvarnosti vidim kako radi takva igračka.“

Kako li je se samo Rupert domogao? Mislila sam da ih imaju samo Nadmoćnici.“

„A jesi li ikada čula da Rupert *ne dobije* nešto što poželi?“ odgovori joj George. „Baš prava igračka za njega. Udobno sjedeći u sobi, može prolutati pola Afrike. Sve bez vrućine, kukaca, napora... s hladionikom pri ruci. Što li bi na to rekli Stanley i Livingstone?“

Daljnji je razgovor do ulaska u kuću prekinulo sunce. Dok su prilazili ulaznim vratima (koja nije bilo lako razlikovati od ostatka staklenog zida koji se pružao pred njima) ona se automatski raskrile, uz pratnju fanfara. Jean potpuno ispravno zaključi da će im se fanfare do večeri već popeti navrh glave.

Sadašnja gospođa Boyce dočekala ih je u svježem predvorju. Ona je bila, istini za volju, glavni razlog dobre posjećenosti. Vidjeti Rupertovu novu kuću došlo bi ih možda pola od sadašnjeg broja; kolebljivi su se odlučili čuvši vijesti o njegovoj novoj ženi.

Samo je jedan izraz primjeren da bi je se moglo opisati. Bila je da ti pamet stane. Čak i u svijetu gdje je ljepota bila nešto najobičnije, muškarci su se za njom okretali gdje god se pojavila. George zaključi da mora biti oko četvrtinu crne rase. Crte lica bile su joj praktički grčke, a kosa joj je bila duga i sjajna. Samo je gusta tamna boja njezine kože – koja se da opisati samo otrcanom rječju „čokoladna“ – otkrivala njezino miješano podrijetlo.

„Vi ste sigurno Jean i George,“ reče ona, pružajući im ruku. „Baš mi je drago. George radi neku veliku komplikaciju od pića – dođite da vas upoznam sa svima.“

Glas joj je bio ugodan kontraalt od kojega su Georgeu po leđima prošli trnci, kao da mu netko svira flautu na kralježnici. On uznemireno pogleda Jean, koja je uspjela izvesti pomalo umjetan osmijeh, a tek onda mu se vrati dar govora.

„I men... nama je drago,“ reče on nespretno. „Veselimo se ovom događaju“

„Rupert *uvijek* priređuje tako dobre zabave,“ doda Jane. A po načinu kako je izgovorila to „uvijek“ moglo se savršeno jasno zaključiti na što misli. Svaki put kada se oženi. George neznatno pocrveni i pogleda Jean prijekornim pogledom, ali nije bilo znaka da je i njihova domaćica primijetila oštricu. Kao utjelovljeno prijateljstvo uvela ih je u glavni salon, već napola ispunjen brojnim Rupertovim prijateljima. Sâm je Rupert sjedio za konzolom nečega što je izgledalo poput režijskog pulta televizijskog studija; George zaključi da je to uređaj koji je projicirao njegovu sliku koja ih je dočekala. Rupert je živo demonstrirao kako to radi, iznenađujući još jedan par koji je upravo slijetao, a zastao je samo na čas da bi pozdravio Jean i Georgea i ispričao im se što je njihova pića dao nekome drugom.

„Naći ćete mnogo pića eno tamo,“ reče on, nemamo pokazujući jednom rukom iza sebe, dok je drugom namještao upravljačke uređaje. „Osjećajte se kao u vlastitoj kući. Poznajete većinu gostiju – Maia će vas upoznati s ostalima. Lijepo od vas što ste došli,“

„Lijepo od tebe što si nas pozvao,“ ne baš uvjereno reče Jean. George je već otišao do bara i ona se probije za njim, tu i tamo izmjenjujući pozdrave s poznatima. Oko tri četvrtine svih nazočnih bili su potpuni neznanci, što je bilo normalno stanje za Rupertove tulume.

„Podimo u izviđanje,“ reče ona Georgeu kad su se osvježili i mahnuli svima koje su prepoznali. „Htjela bih pogledati kuću.“

Slabo prikrivajući svoje okretanje za Maiom Boyce, George pođe za njom. U njegovim je očima bio odsutan pogled koji se Jean nije ni najmanje sviđao. Nije li ružno što su muškarci u svojoj srži zapravo poligamni. A opet, kad ne bi bih... Da, možda je ovako ipak najbolje.

George je brzo došao k sebi istražujući čuda Rupertova novog prebivališta. Kuća je bila vrlo velika za dvoje ljudi, no to je bilo zbog čestih prenapučivanja koja će morati podnositi. Imala je dva kata; drugi je bio znatno prostraniji, tako da se nadnosio i zasjenjivao prizemlje. Znatna je bila i mehanizacija, a kuhinja je podsjećala na kokpit putničkog zrakoplova.

„Jadna Ruby,“ reče Jean. „Jako bi joj se svidjela takva kuća.“

„Sudeći prema onome što čujem,“ odgovori George, koji nije imao mnogo sklonosti za prethodnu gospođu Boyce, „njoj je jako dobro s onim Australcem s kojim je sada.“

Bilo je to toliko opće poznato da se Jean nije mogla ne složiti, pa je zato promijenila temu.

„Nije li strašno zgodna?“

George je bio dovoljno oprezan i izbjegao zamku.

„O, da, valjda,“ odgovori on nehajno: „Dakako, onima koji vole brinete.“

„A ti ih, valjda, ne voliš,“ smješkajući se reče Jean.

„Mila moja, ne budi mi ljubomorna,“ nasmije se George i pomiluje joj platinastu kosu. „Potražimo knjižnicu. Što misliš na kojem će katu biti?“

„Mora biti ovdje gore. Dolje nema dovoljno mjesta. Uostalom, to se uklapa u opću zamisao. Dolje je prebačeno sve što se odnosi na svakodnevni život, spavanje, jelo i tako dalje. Ovo je odjel za igre i zabavu – iako još uvijek mislim da je ludo držati bazen na katu.“

„Valjda i za to ima neki razlog,“ reče George, istražujući što se krije iza jednih vrata. „Rupert je sigurno imao stručnu pomoć za izgradnju ove kuće. Siguran sam da nije mogao sam.“

„Vjerojatno si u pravu. Da je radio sam, bilo bi soba bez vrata i stubišta koja vode u prazno. Zapravo bih se bojala ući u kuću koju bi Rupert projektirao sam.“

„Evo nas,“ reče George, ponosan kao navigator koji je otkrio kopno, „slavna zbirka Boyce u svom novom domu. Da mi je samo znati koliko ih je je Rupert doista pročitao.“

Knjižnica se protezala cijelom širinom kuće, ali bila je golemim ormarima punim knjiga naoko podijeljena u pet-šest malih soba. Na policama je bilo, koliko se George mogao sjetiti, oko petnaest tisuća knjiga – gotovo sve što je ikad zanimljivog objavljeno na maglovite teme magije, okultnih istraživanja, vilinstva, telepatije i cijelog niza neuhvatljivih fenomena naguranih u kategoriju parafizike. Bio je to vrlo neobičan hobi u doba razuma i vjerojatno je to bio Rupertov osobni oblik bježanja od stvarnosti.

George je miris primijetio ulazeći u sobu. Bio je slabašan, ali prodoran, ne baš neugodan, ali zagonetan. I Jean je to primijetila, čelo joj se nabralo u pokušaju prepoznavanja. Octena kiselina, pomisli George – to bi bilo najbliže. Ali bilo je tu još nešto...

Knjižnica je završavala malim otvorenim prostorom koji je bio dovoljno velik samo za stol, dva stolca i nekoliko jastuka. Vjerojatno Rupert baš ovdje najčešće čita, pomisli George. A i sada je tu netko čitao, pri neprimodno slabom svjetlu.

Jean zine od čuda i stisne Georgeovu ruku. Njezinu je reakciju bilo lako razumjeti. Jedno je gledati televizijsku sliku, a drugo vidjeti uživo. George, koji se rijetko kada ičim dao iznenaditi, odmah se snašao.

„Nadam se, gospodine, da vam ne smetamo,“ ugladeno reče. „Nismo imali pojma da će tu koga biti. Rupert nam nije rekao...“

Nadmoćnik spusti knjigu, pogleda ih pozorno, a zatim se vrati čitanju. Nije bilo ničega nepristojnog u toj reakciji bića koje je moglo istodobno čitati, govoriti i raditi vjerojatno još štošta. Međutim, za ljude je taj prizor bio nezgodno shizofreničan.

„Ja sam Rashaverak,“ ugladeno reče Nadmoćnik. „Želim što nisam baš jako društven, ali Rupertova je knjižnica mjesto odakle je teško otići.“

Jean s naporom suzbije nervozno cerekanje. Neočekivani je sugovornik, primijeti ona, čitao svake dvije sekunde po jednu stranicu. Nije bilo nikakve sumnje da on upija svaku riječ i pitala se bi li mogao čitati svakim okom po jednu knjigu. „A mogao bi, naravno, naučiti i Brailleovo pismo,“ pomisli ona, „pa bi mogao čitati i prstima...“ Slika koja joj se pritom javila

u glavi bila je previše komična da bi je se dalo podnijeti, pa joj se počeo opirati upuštanjem u razgovor. Napokon, ne pruža se svaki dan prigoda za razgovor s jednim od onih koji gospodare Zemljom.

Nakon upoznavanja, George je nastavak čavrljanja prepustio njoj, u nadi da neće reći što nezgodno. Ni on nikad nije osobno vidio nijednoga Nadmoćnika. Iako su se Nadmoćnici družili s predstavnicima vlasti, znanstvenicima i ostalima koji su s njima imali posla, on nikad nije čuo da bi neki od Nadmoćnika bio na običnoj privatnoj zabavi. Jedan je od mogućih zaključaka bio da ova zabava nije tako privatna kao što se činila. Na to je navodio i komad njihove opreme kojom je Rupert rukovao i George se počeo na veliko čuditi što se to događa. Morat će s tim nasrnuti na Ruperta čim ga se mogne dohvatiti.

Budući da su za njega stolci bili premali, Rashaverak je sjedio na podu, očito prilično udobno, kad je zanemario jastuke koji su ležali samo metar od njega. Tako mu je glava bila samo dva metra nad podom i George je imao jedinstvenu priliku da se malo pozabavi proučavanjem izvanzemaljske biologije. Nažalost, i o zemaljskoj je biologiji znao malo, pa tako nije mogao naučiti mnogo više nego što je već znao. Novost mu je bio samo taj čudan i nimalo neugodan kiseli vonj. Pade mu na um kako li ljudi mirišu Nadmoćnicima, a nadao se najboljem.

U Rashaveraka nije bilo ničega doista čovjekolikog. Georgeu je bilo jasno da su, videći ih iz daljine, prestrašeni divljaci mogli Nadmoćnike shvatiti kao krilate ljude, i tako dovesti do konvencionalne predodžbe vraga. Iz ove blizine, međutim, sličnost je nestajala. Mali rogovi (a čemu li oni služe? pitao se George) bili su onakvi kakvima su ih opisivali, ali tijelo nije bilo slično ni čovjekovu ni tijelu bilo koje životinje koja je ikada viđena na zemlji. Izrasli na nekom potpuno stranom evolucijskom stablu, Nadmoćnici nisu bili ni sisavci, ni kukci, ni gmazovi. Nije bilo sigurno ni da su kralježnjaci: njihov tvrdi vanjski oklop mogao je biti samodovoljna potporna konstrukcija.

Rashaverakova su krila bila sklopljena, pa ih George nije mogao jasno vidjeti, no rep je, sličan oklopljenoj cijevi, uredno složen ležao pod njim. Famosni vršak nije bio toliko sličan vršku strelice, koliko velikom spljoštenom dijamantu. Općenito se već smatralo da taj rep služi osiguravanju stabilnosti pri letu, poput repnoga perja u ptica. Iz takvih škrtih činjenica i pretpostavki, znanstvenici su zaključivali da Nadmoćnici dolaze s nekoga svijeta u kojem je gravitacija slaba, a atmosfera vrlo gusta.

Iz zvučnika se iznenada zaori Rupertov glas.

„Jean! George! Gdje se kvragu skrivate? Smjesta se vratite u društvo. Ljudi već počinju svašta nagađati.“

„Mogao bih i ja poći,“ reče Rashaverak i vrati knjigu na policu. Učinio je to s lakoćom, ne dižući se s poda, a George prvi put primijeti na njegovim rukama dva palca između kojih je bilo pet prstiju. Bilo bi grozno učiti aritmetiku čiji se sustav temelji na četrnaest, pomisli George.

Rashaverakovo ustajanje bilo je dojmljiv prizor, a Nadmoćnikovo saginjanje da ne udari u strop bilo je jasan znak da bi, čak i kad bi se Nadmoćnici htjeli družiti s ljudima, praktične teškoće bile znatne.

U proteklih pola sata bilo je pristiglo još nešto gostiju, i dolje je nastala već prilična gužva. Rashaverakovim se dolaskom stvar još pogoršala, jer su svi iz drugih soba požurili da ga vide. Rupert je očito bio vrlo zadovoljan postignutom senzacijom. Jean i Georgea sada nitko nije ni primijetio. Uostalom, teško da ih je tko i mogao vidjeti, jer stajali su iza Nadmoćnika.

„Dodi, Rashy i upoznaj se s ljudima,“ viknu Rupert. „Sjedni na ovaj divan – tako ćeš se prestati strugati po stropu.“

Prebacivši rep preko ramena, Rashaverak se kretao po sobi poput ledolomca,

probijajući se kroz gomilu. Kad je sjeo pokraj Ruperta, soba je opet izgledala znatno veća i George uzdahne od olakšanja.

„Osjećao sam se klaustrofobično dok je stajao. Kako li ga se samo Rupert domogao – ovo bi još moglo biti zanimljivo.“

„I zamisli samo kako mu se Rupert obraća, i to pred svima. Ali kao da mu to ne smeta. Baš je to čudno.“

„Kladim se da mu je to *ipak* smetalo. Glavni je problem s Rupertom što se on tako voli praviti važan i što je tako bezobziran. A to me podsjetilo... na neka od pitanja koja si mu ti postavila!“

„Koja na primjer?“

„Primjerice... ‘Otkad ste ovdje?’ ‘Kako se slažete s Nadzornikom Karellonom?’ ‘Sviđa li vam se na Zemlji?’ Draga moja, pa tako se s Nadmoćnicima *ne razgovara!*“

„Ne znam zašto se tako ne bi razgovaralo? Vrijeme je da netko počne.“

Prije no što se ta prepirka mogla rasplamsati, prišli su im Shoenbergeri i brzo su se razišli. Žene se uputiše na jednu stranu da rasprave o gospođi Boyce, a muškarci odoše na drugu stranu da bi raspravljali o istoj temi, ali s drugoga gledišta. Benny Shoenberger, jedan od najstarijih Georgeovih prijatelja, bio je dobro obaviješten o njoj.

„Tako ti svega, nemoj to nikome reći,“ reče on. „Ruth to ne zna, ali *ja* sam je upoznao s Rupertom.“

„Mislim da je ona,“ zavidno reče George, „znatno predobra za Ruperta. Međutim, to ne može potrajati. Uskoro će joj on dosaditi.“ Ova pomisao nekako mu je popravljala raspoloženje.

„Nemoj tako! Uz to što je ljepotica, ona je i vrlo draga osoba. Već je i vrijeme da netko preuzme Ruperta, a ona je prava osoba za tu zadaću.“

Sada su i Rupert i Maia paradno domaćinski sjedili uz Rashaveraka. Rijetko su Rupertovi tulumu imali ikakvu žarišnu točku; obično su se sastojali od pet-šest nepovezanih skupina koje su se bavile svojim temama. Ovaj je put, međutim, cijeli skup imao jednu središnju privlačnu točku. Georgeu je bilo žao Maie. Ovo je trebao biti njezin dan, ali ju je Rashaverak donekle zasjenio.

„Čuj,“ reče George, štrpkajući sendvič, „kako li se Rupert domogao tog Nadmoćnika? Nikad nisam čuo ni za što takvo – a on se drži kao da je to nešto normalno. Kad nas je pozivao, nije nam to ni spomenuo.“ Benny se naceri.

„To ti je samo jedno od njegovih malih iznenađenja. Bolje da pitaš njega. Ali ovo, uostalom nije prvi put da se takvo što događa. Karellen je bio na prijemima u Bijeloj kući i Buckinghamskoj palači, a...“

„Kvragu, to je *drugo!* Rupert je najobičniji građanin.“

„A možda je Rashaverak vrlo mali Nadmoćnik. Ali bolje da to pitaš njih.“

„I hoću,“ reče George, „čim uhvatim Ruperta nasamo.“

„To ćeš morati pričekati.“

Benny je bio u pravu, ali budući da se zabava upravo zagrijavala, bilo je lako strpiti se. Laka paraliza koja je uhvatila društvo s Rashaverakovim dolaskom, sada je nestala. Oko njega je sada još uvijek bila mala skupina, ali se drugdje dogodilo uobičajeno raspršivanje i svi su se ponašali prirodno.

I ne trudeći se da pokrene glavu, George je vidio nekog slavnog filmskog producenta, jednoga minornog pjesnika, jednoga matematičara, dvoje glumaca, jednoga inženjera nuklearne energetike, jednoga lovočuvara, urednika jednog tjednika, statističara iz Svjetske banke,

violinskog virtuozu, profesora arheologije i astrofizičara. Nije bilo drugih predstavnika Georgeova zanata, projektanata televizijskih studija – što je bilo dobro, jer se htio malo odvojiti od posla. Volio je svoj posao; uostalom u to doba, prvi put u ljudskoj povijesti, nitko nije radio posao koji ne voli. Ali George je bio jedan od onih ljudi koji su skloni na kraju radnog dana za sobom zaključati vrata studija.

Ruperta je napokon uspio uhvatiti u kuhinji, gdje je eksperimentirao s pićima. Gotovo kao da ga je bilo šteta vraćati na zemlju dok mu je pogled bio tako odsutan, no kad je bilo nužno, George je znao biti okrutan.

„Čuj, Rupert,“ počeo on, oslanjajući se o najbliži stol, „mislim da nam duguješ neka objašnjenja.“

„Hm,“ zamišljeno reče Rupert, jezikom kružeći po usnicama. „Ovo je, bojim se, *malo* malo previše gina.“

„Ne izmotavaj se, i ne pravi se da nisi trijezan, jer dobro znam da jesi. Odakle taj tvoj prijatelj Nadmoćnik ovdje i što tu radi?“

„A nisam ti rekao?“ reče Rupert. „Mislio sam da sam svima objasnio. Sigurno nisi bio tu... pa naravno, kad si se skrivao u knjižnici.“ Naceri se na način koji je George osjetio uvredljivim. „Znaš, knjižnica je i dovela Rashyja ovamo.“

„Čudno!“

„Zašto?“

George zastane, shvativši da se za ovo hoće obzira. Rupert je bio veoma ponosan na svoju čudnu zbirku.

„Pa... ovaj, kad pomisliš što Nadmoćnici sve znaju o znanosti, ne čini ti se da bi ih zanimali paranormalni fenomeni i sve te i takve gluposti.“

„Gluposti ili ne gluposti, njih zanima ljudska psihologija, a ja imam neke knjige iz kojih o tome mogu mnogo naučiti. I baš neposredno prije no što sam preselio ovamo, neki zamjenik nekog podnadmoćnika ili nadpodmoćnika javio mi se i pitao bih li im posudio pedesetak najrjeđih knjiga iz svoje zbirke. Čini se da ga je na mene uputio neki kustos knjižnice *British Museuma*. I, naravno, već pogađaš što sam odgovorio.“

„Ne mogu zamisliti.“

„Pa vrlo pristojnim riječima odgovorio sam im da sam dvadeset godina stvarao tu knjižnicu. Rekao sam im da ću im rado omogućiti da prouče moje knjige, *ali* će ih *morati* čitati kod mene. Tako je Rashy došao ovamo i čita dvadeset knjiga dnevno. Rado bih znao što misli o njima.“

George razmisli o tome, a zatim s gađenjem slegne ramenima.

„Iskreno rečeno,“ reče on, „moje se mišljenje o Nadmoćnicima kvari. Mislio sam da imaju pametnijeg posla.“

„A baš si ti neki nepopravljiv materijalist. Mislim da se Jean uopće neće složiti s tobom. Ali čak i s tog tvog tako jako praktičnog gledišta, stvar još uvijek ima smisla. I ti bi proučavao praznovjerja nekoga primitivnog plemena s kojim bi imao posla.“

„Valjda,“ ne baš uvjereno reče George. Na stolu mu je bilo neudobno, pa je zato ustao. Rupert je napokon uspio smiješati ta pića i pošao se vratiti svojim gostima. Već su se čuli nezadovoljni pozivi gostiju koji su tražili njegovu nazočnost.

„Hej!“ pobuni se George, „prije nego nestaneš još samo jedno pitanje. Odakle ti ona dvosmjerna televizijska igračka kojom si nas pokušavao prestrašiti?“

„Dobio sam je nakon malo cjenkanja. Rekao sam kako bi korisna mogla biti u poslu kao što je moj, a Rashy je prenio prijedlog na pravo mjesto.“

„Oprosti mi što sam tako nametljiv, ali *kakav* ti je to novi posao? Vjerojatno nešto sa životinjama?“

„Tako je. Ja sam superveterinar. Pokrivam područje od oko deset tisuća četvornih kilometara prašume, a kad već moji pacijenti ne žele doći k meni, moram ja potražiti njih.“

„Pa to ti je posao s punim radnim vremenom.“

„O, pa naravno, nepraktično je baviti se onima sitna zuba. Samo lavovi, slonovi, nosorozi i tako dalje. Ujutro namjestim upravljačke mehanizme na stotinjak metara visine, pa sjednem pred ekran i pođem u obilazak područja. Nađem li koga u neprilici, popnem se u letjelicu i uzmem se nadati da će moj postupak s pacijentom biti uspješan. Ponekad je pomalo nezgodno. Lavovi i njima slični nisu problem – ali pokušati strelicom iz zraka dati injekciju anestezika nosorogu, to je vraški posao.“

„*Rupert!*“ viknu netko iz sobe.

„I vidi sad što si učinio! Zbog tebe sam zaboravio na goste. Hajde, uzmi taj pladanj. Ovi su s vermutom; ne bih to htio pomiješati.“

Neposredno prije sutona George je našao gdje je izlaz na krov. Iz nekoliko vrlo jakih razloga imao je glavobolju i poželio je pobjeći od buke i gužve tamo dolje. Jean, koja je plesala znatno bolje nego on, još se dobro zabavljala i nije htjela otići. To je zasmetalo Georgeu koji je počeo osjećati alkoholnu zaljubivost, pa je zlovolju odlučio izvjetriti pod zvijezdama.

Na krov se dolazilo pokretnim stubištem do prvoga kata i zatim spiralnim stubištem oko usisnog otvora pogona za klimatizaciju. Tako se, preko poklopca izlazilo na široki ravni krov. Na jednom je kraju bila parkirana Rupertova letjelica, središnji je dio bio vrt – koji je već počeo pokazivati prve znakove nekontroliranog bujanja – a ostatak je bio jednostavno vidikovac s nekoliko ležaljki. George se ubaci u jednu od njih i s kraljevske visine baci pogled na prostor oko sebe. Osjećao se kao da je vladar svega što vidi.

Bio je to, blago rečeno, impresivan pogled. Rupertova je kuća sagrađena na rubu velike kotline koja se spuštala prema istoku i pet kilometara dalekim močvarama i jezerima. Prema zapadu bila je ravnica i prašuma gotovo do samih Rupertovih stražnjih vrata. A iza te prašume, bar pedeset kilometara daleko, i izvan pogleda protezao se prema sjeveru i jugu planinski lanac. Vrhovi su mu bili prošarani snijegom, a oblaci nad njima pretvarali su se u vatru dok je u njih silazilo sunce u tih posljednjih pet minuta svoga dnevnog puta. Gledajući te daleke bedeme, George se naglo otrijezi od divljenja.

Zvijezde koje su se istoga časa kad je sunce zašlo u tako nepristojnoj žurbi zaletjele na nebo, bile su mu potpuno nepoznate. Potražio je Južni križ, no nije ga našao. Iako je o astronomiji znao vrlo malo i mogaše prepoznati samo nekoliko zvijezda, odsutnost poznatih prijatelja bila mu je neugodna. Takvi su mu bili i zvuci koji su se čuli iz neugodno bliske prašume. Dosta je bilo tog svježeg zraka, pomisli George, bolje da se vratim natrag prije nego što ovamo doleti šišmiš vampir ili nešto jednako tako simpatično.

Baš se spremao poći natrag, kad se iz grotla pojavi još jedan gost. Bilo je već tako mračno da ga George nije mogao prepoznati, pa je zato zazvao: „Hej, vi, i vama je dosadilo?“ Njegov se nevidljivi suputnik nasmija.

„Rupert je počeo prikazivati neke svoje filmove. Već sam ih sve vidio.“

„Zapalite,“ ponudi mu George cigaretu.

„Hvala.“

Uz svjetlost upaljača – George je volio takve starinske stvari – sada je prepoznao gosta, jako zgodnog mladog crnca čije su ime Georgeu rekli, ali ga je odmah zaboravio, kao i imena dvadesetak drugih neznanaca na zabavi. Međutim, bilo je u tom čovjeku nešto poznato i George se sjeti što je to.

„Mislim da se nismo doista upoznali,“ reče on, „no niste li vi novi Rupertov šogor?“

„Tako je. Ja sam Jan Rodricks. Svi kažu da smo Maia i ja izgledom prilično slični.“

George razmisli ne bi li trebao Janu izraziti sućut zbog novih rodbinskih veza. Odlučio je pustiti jadnika da sâm otkrije; napokon, *moglo se* dogoditi da se Rupert sada napokon smiri.

„Ja sam George Greggson. Vama je ovo prvi put da ste na nekoj od famoznih Rupertovih zabava?“

„Da. Ovako se sigurno upozna mnogo novih ljudi.“

„I ne samo ljudi,“ doda George. „Ovo mi je prvi put da sam se našao u društvu s nekim od Nadmoćnika.“

Prije odgovora, njegov je sugovornik na trenutak oklijevao, pa se George upita u kakvu ga je to osjetljivu točku pogodio. Ali odgovor mu nije otkrio ništa.

„Ni ja ih nikad ranije nisam vidio – osim, dakako, na televiziji.“

Tu je razgovor zapeo, a George brzo zaključi da Jan želi biti sam. Ionako je polako zahladilo, pa se on zato oprosti i vrati društvu.

Prašuma je sada bila tiha; Jan je, naslonjen na zakrivljeni zid usisnog otvora, čuo samo slab žubor mehaničkih pluća kojima je kuća disala. Bio je vrlo usamljen, što mu je i odgovaralo. Bio je i vrlo nezadovoljan – a to mu nije ni najmanje odgovaralo.

8

Nijedna utopija ne može stalno zadovoljavati svakoga. Što su im materijalni uvjeti bolji, ljudi sve više podižu zahtjeve i postaju nezadovoljni onime što bi im se nekada činilo neuhvatljivim i u najvišim snovima. A i kad vanjski svijet pruži sve što pružiti može, još uvijek um ima svoja traženja, a srca svoje čežnje.

Iako bi se teško priznao sretnim, Jan Rodricks bio bi u ranijim vremenima još nezadovoljniji. Stoljeće prije njegova bi boja bila golema, možda i nesavladiva prepreka. Sada boja nije značila ništa. Neizbježna reakcija koja je dala crncima početka dvadeset i prvoga stoljeća neki osjećaj nadmoći već je bila prošla. Praktična riječ *crnčina* više nije bila tabu u bolje odgojenom društvu i sad su je bez ustručavanja rabili svi. U njoj nije ostalo nimalo više emocionalnoga sadržaja nego u etiketama kao što su republikanac, metodist, konzervativac ili liberal.

Janov je otac bio Škot, šarmantan, iako pomalo slabić, a stekao je priličan ugled profesionalnog iluzionista. Njegova rana smrt u četrdeset i petoj godini bila je posljedica pretjerane potrošnje najslavnijeg proizvoda njegove domovine. Iako Jan nikad nije vidio svoga oca pijanog, nije baš bio siguran ni da ga je ikad vidio trijezna.

Gospođa Rodricks, još uvijek živa i zdrava, predavala je naprednu teoriju vjerojatnosti na Edinburškom sveučilištu. Tipično za veliku pokretljivost ljudi dvadeset i prvoga stoljeća, gospođa Rodricks, rođena je, crna kao ugljen, u Škotskoj, a njezin plavokosi muž proveo je čitav život na Haitiju. Maia i Jan nikad nisu imali jedan, određen dom, nego su se klatarili između obitelji svojih roditelja poput pernatih loptica za badminton. To im je bila dobra zabava, ali nije baš pomagalo da se ispravi nestalnost koju su oboje naslijedili od oca.

U dvadeset i osmoj godini, Jana je, prije no što postane nužno da ozbiljno promisli o svojoj karijeri, još uvijek čekalo nekoliko godina studija. Bez ikakvih je teškoća diplomirao iz kruga predmeta koji bi stoljeće ranije izgledao vrlo neobično. Glavni su mu predmeti bili matematika i fizika, ali je kao dodatne uzeo filozofiju i glazbenu kritiku. Čak i za visoke kriterije svoga vremena, bio je prvorazredan pijanist amater.

Za tri godine doktorirat će primijenjenu fiziku, s astronomijom kao drugim predmetom. Za to je valjalo ozbiljno raditi, no Jan je to rado prihvaćao. Studirao je na vjerojatno najljepše smještenoj lokaciji za visoke studije na svijetu – Sveučilištu u Cape Townu, ugniježđenom u podnožju Table Mountaina.

Nije imao materijalnih briga, no bio je nezadovoljan i nije vidio lijeka svom stanju. Da bi sve bilo još gore, Maina sreća – iako joj nije bio ni najmanje zavidan – samo je naglasila glavni razlog njegove muke.

Jer, Jan je još uvijek patio od romantične predodžbe – razloga toliko mnogo jada i isto toliko poezije – da svaki muškarac u životu mora imati samo jednu pravu ljubav. Srce je prvi put poklonio u neuobičajeno kasnoj dobi, i to dami koja je bila poznata po ljepoti i prevrtljivosti. Rosita Tisen s pravom je tvrdila da joj u venama teče krv mandžurskih careva. I imala je mnogo podanika, među kojima i većinu muškaraca s Prirodnoznanstvenog fakulteta na Capeu. Jana je zarobila njezina nježna, cvjetna ljepota, a stvar se razvila tako daleko da je kraj bio još bolniji. Nije mogao ni shvatiti u čemu je pogreška...

Naravno, moći će to preživjeti. I drugi su muškarci preživjeli slične katastrofe ne pretrpjevši nepopravljive štete, pa čak i došli do stadija kad bi rekli „Siguran sam da nikad ne

bih mogao *doista* ozbiljno shvatiti takvu ženu!“ Ali takvo je otuđenje još čekalo negdje u dalekoj budućnosti, a u ovom je trenutku Jan još bio posvađan sa životom.

Njegovu je drugu muku bilo još teže zaliječiti, jer se ticala utjecaja Nadmoćnika na njegove ambicije. Jan nije bio romantičan samo u srcu, nego i u glavi. Poput mnogih mladih ljudi otkad je zrak osvojen, i on je puštao da mu snovi i mašta lete neistraženim morima svemira.

Čovjek je prije jednog stoljeća stavio nogu na ljestvice koje bi ga mogle odvesti do zvijezda. U istom trenutku, ta su mu se vrata zalupila pred nosom. Malo je toga što su Nadmoćnici izričito zabranili ljudima (vođenje rata, na primjer) ali je razvoj svemirskih tehnologija gotovo potpuno prekinut. Nadmoćnici su svojom znanošću postavili prevelik izazov. Barem privremeno, čovjek je izgubio volju i okrenuo se drugim djelatnostima. Nije bilo smisla razvijati rakete kad su Nadmoćnici imali beskrajna pogonska sredstva, temeljena na načelima o kojima ništa nisu ni natuknuli.

Nekoliko je stotina ljudi posjetilo Mjesec, kako bi se tamo postavio opservatorij. Putovali su kao putnici u malom brodu koji su im Nadmoćnici posudili – i koji je bio na raketni pogon. Bilo je očito da se malo toga može naučiti proučavanjem tog primitivnog prijevoznog sredstva, iako su ga vlasnici bez ustručavanja prepustili radoznalim zemaljskim znanstvenicima.

Čovjek je, dakle, još bio zatočenik svoga vlastitog planeta. Bio je to znatno ugodniji, ali i znatno manji planet nego stoljeće ranije. Ukinuvši ratove i bolesti, Nadmoćnici su također ukinuli i pustolovine.

Mjesec je, uzdižući se, počeo bojiti istočno nebo blijedim, mlječnim sjajem. Tamo gore, znao je Jan, bila je glavna baza Nadmoćnika, koja je ležala unutar bedema Platonova kratera. Iako su opskrbeni brodovi zasigurno redovito dolazili već sedamdeset godina, tek su ih za Janova života prestali prikrivati i pustili da se njihovi polasci vide sa Zemlje. Teleskopom od dvjesto palaca jasno su se vidjele kilometrima duge sjene koje su veliki brodovi pod jutarnjim ili večernjim suncem bacali na Mjesečeve ravnice. Budući da je sve što su Nadmoćnici radili bilo od velikog interesa za ljudski rod, jako se pažljivo počelo promatrati njihove dolaske i odlaske, kao i uzorak njihova ponašanja (iako ne znajući i njihove razloge). Jedna od tih sjena bila je nestala prije nekoliko sati. Jan je znao da to znači kako negdje oko Mjeseca neki brod lebdi u svemiru izvođeci što je potrebno prije polaska na putovanje prema dalekom i nepoznatom domu.

Nikad nije vidio kako neki od tih brodova kreće na put povratka prema zvijezdama. Pri dobrim uvjetima, takav bi se prizor mogao vidjeti s pola Zemlje, ali Jan nikad nije imao sreće. Nikad se nije moglo točno predvidjeti kada će biti polazak – a Nadmoćnici to nisu oglašavali. Odlučio je pričekati još desetak minuta, a zatim se vratiti na zabavu.

Što je to? Samo meteorit koji klizi kroz Eridan. Jan se opusti, otkri da mu se cigareta ugasila i pripali novu.

Napola ju je popužio kad se, pola milijuna kilometara daleko, zvjezdani pogon uključio. Iz srca široke mjesečine jedna se mala iskra počeo penjati prema zenitu. Na početku joj je gibanje bilo tako sporo da ga se jedva vidjelo, ali svake je sekunde poprimala sve više brzine. Penjući se, postajala je sve sjajnija, a zatim naglo nestala s vidika. Trenutak kasnije opet se pojavila, sve brža i sjajnija. U čudnom ritmu sjajeći i slabeći, sve se brže uzdizala na nebu, iscertavajući titravu crtu svjetlosti među zvijezdama. Čak i kad se ne bi uzela u obzir daljina, dojam brzine koji je ostavljala bio je takav da je od njega zastajao dah; znajući da je brod negdje tamo iza Mjeseca, brzine i energije sadržane u tom procesu bile su takve da ti se zavrti u glavi.

Jan je znao da je ovo što sada vidi nevažan nusproizvod tih sila. Sâm je brod bio

nevidljiv, sada već daleko ispred tog svjetla. Kao što mlazni avion na velikoj visini za sobom ostavlja trag od pare, tako je i brod Nadmoćnika na odlasku ostavljao za sobom tu svoju neobičnu brazdu. Općenito prihvaćena teorija – a u njezinu su ispravnost sumnjali samo rijetki – govorila je da su golema ubrzanja zvjezdanog pogona izazivala mjesno nabiranje prostora. Jan je znao da to što sada vidi nije ništa drugo doli svjetlost dalekih zvijezda prikupljena i usmjerena u njegovo oko kad god bi uz trag broda nastali povoljni uvjeti. Bio je to vidljiv dokaz relativnosti – savijanje svjetlosti u prisutnosti divovskoga gravitacijskog polja.

Počelo je izgledati kao da kraj te goleme leće tanke poput olovke sada sporije napreduje, ali to je bilo samo zbog perspektive. U stvarnosti je brod još uvijek ubrzavao; samo je njegova staza izgledala kraćom dok se brod zalijetao među zvijezde. Jan je znao da u tom trenutku mnogi teleskopi prate njegovu stazu, a zemaljski znanstvenici nastoje otkriti tajne pogona. O toj su temi već bili objavljeni deseci stručnih radova; Nadmoćnici su ih nesumnjivo čitali s velikim zanimanjem.

Fantomsko je svjetlo počelo slabiti. Sada je to bila sve slabija pruga koja se usmjeravala prema središtu zvijezda Carine, kako je Jan i očekivao. Tamo negdje nalazio se dom Nadmoćnika, ali on je mogao kružiti oko bilo koje od tisuće zvijezda u tom dijelu svemira.

Bilo je gotovo. Iako je brod tek počeo svoje putovanje, više nije bilo ničega što bi ljudske oči mogle vidjeti. Ali u Janovoj je glavi sjećanje na taj sjajni trag još uvijek gorjelo, kao baklja koja se neće ugasiti dok god u njemu bude ambicija i želja.

Zabava je završila. Gotovo svi gosti popeli su se natrag na nebo i sada su se raspršivali na sve četiri strane svijeta. Bilo je, međutim, nekoliko iznimaka.

Jedna od njih bio je Norman Dodsworth, pjesnik koji se neugodno napio, ali je bio dovoljno razuman da se onesvijesti prije no što se pokazala potreba za kakvom primjenom sile. Iznijeli su ga, bez suviše nježnosti, na livadu, gdje su se nadali da će ga kakva hijena probuditi na najneugodniji način. Njega se, dakle, moglo smatrati praktično odsutnim.

Ostali su i George i Jean. Naravno, nije to bila Georgeova ideja: on je htio poći kući. Nije mu se sviđalo prijateljstvo između Ruperta i Jean, iako ne zbog uobičajenih razloga. George se ponosio svojim praktičnim i uravnoteženim značajem, a interes koji je zbližavao Jean i Ruperta nije držao samo djetinjastim za doba znanosti, nego i malo nezdravim. Činilo mu se nevjerojatnim da još itko pokazuje i najmanje vjere u nadnaravno, a to što je ovdje našao Rashaveraka potreslo je i njegovu vjeru u Nadmoćnike.

Jasno se pokazalo da je Rupert skuhao neko iznenađenje, možda i uz Jeanino sudjelovanje. George se neraspoloženo prepusti besmislicama koje ga čekaju.

„Probao sam svašta prije no što sam se bacio na ovo,“ ponosno reče Rupert. „Glavni je problem kako smanjiti trenje tako da postigneš punu slobodu pokreta. Dobri stari razmještaj s uglačanim stolom i čašom nije loš, ali u pogonu je već stoljećima i bio sam siguran da će moderna znanost moći dati i nešto bolje. I evo rezultata. Privucite stolce. Rashy, jesi li siguran da nam se ne želiš pridružiti?“

Nadmoćnik kao da je djelić sekunde oklijevao, a onda zatrese glavom. (George se upita jesu li tu kretnju naučili na Zemlji.)

„Ne, hvala,“ odgovorio je. „Radije bih promatrao. Možda drugi put.“

„Onda dobro – ima vremena, bit će još prilike da se predomisliš.“

Ima vremena? pomisli George, mračno pogledavajući na sat.

Rupert je prijatelje okupio oko malog, ali teškog stola, savršeno okrugla oblika, pokriven ravnim plastičnim poklopcem, koji je Rupert podigao, a pod njim se pokaže svjetlucavo more tijesno naslaganih kuglica za kuglične ležaje. Da ne bi pobjegle sa stola sprečavali su ih neznatno podignuti rubovi stola, a George im nije mogao ni zamisliti svrhu.

Stotine reflektiranih točkica svjetlosti stvorile su začudan i hipnotičan uzorak, pa je osjetio kako mu se malo vrti u glavi.

Sjeli su i privukli stolce, a Rupert posegne pod stol i iznese disk promjera desetak centimetara koji stavi na kuglice.

„Evo,“ reče on. „Stavite prste na ovo i pokretat će se bez ikakva otpora.“

George s dubokim nepovjerenjem pogleda taj uređaj. Primijetio je da su, bez reda, ali u pravilnim razmacima, po obodu stola razmještena slova abecede. Bile su tu i brojke od 1 do 9, razbacane među slovima, a i dvije karte na kojima je pisalo „da“ i „ne“. Te su se potonje nalazile na suprotnim stranama stola.

„Meni to izgleda kao neki veliki hokus-pokus,“ promrmlja on. „Čudim se kako to danas itko može uzeti za ozbiljno.“ Nakon tog blagog prosvjeda, koji je ciljao na Jean jednako kao na Ruperta, malo mu je laknulo. Rupert nije pokazivao da u tome ima imalo više od nešto nepristranog istraživačkog interesa za te fenomene. Bio je za njih otvoren, no nije bio lakovjeran. A Jean, međutim... pa, tako, George je pomalo strahovao za nju. Činilo se kao da doista misli da bi u toj strci oko telepatije i vidovitosti nečega moglo i biti. Tek kada je izrekao tu primjedbu, George se sjeti da bi ona mogla značiti i kritiziranje Rashaveraka. Brzo se nervozno ogleda, no Nadmoćnik nije nikako reagirao. Što, dakako nije ništa značilo.

Sad su svi bili na svojim mjestima. Redom, u smjeru kazaljki na satu, tu su bili Rupert, Maia, Jan, Jean, George i Benny Schoenberger. Ruth Schoenberger je sjedila s blokom za bilješke izvan kruga. Ona je očito imala nešto protiv sudjelovanja u takvoj stvari, što je navelo Bennyja na nekoliko sarkastičnih primjedaba o ljudima koji Talmud još uvijek shvaćaju ozbiljno. Međutim, činilo se da je savršeno voljna preuzeti ulogu zapisničara.

„Čujte me sad,“ reče Rupert. „Zbog skeptika poput Georgea, neka ovo bude sasvim jasno. Bilo u tome ili ne bilo čega nadnaravnoga, bitno je da stvar *radi*. Osobno, mislim da postoji neko čisto mehaničko objašnjenje. Kad stavimo ruke na ovu ploču, iako možda i nastojimo izbjeći svoje djelovanje na njezine pokrete, naša podsvijest počne se s nama igrati. Analizirao sam mnoge ovakve seanse i nikad nisam došao do odgovora koji netko u skupini nije mogao znati ili pogoditi – iako toga ponekad nisu ni sami bili svjesni. Međutim, volio bih izvesti pokus u ovakvim, prilično – ah – čudnim okolnostima.“

Ta je Čudna Okolnost sjedila i promatrala bez riječi, ali nesumnjivo ne i ravnodušno. George se upita što li Rashaverak misli o tim ostacima prošlosti. Jesu li njegove reakcije reakcije antropologa koji promatra neki primitivni vjerski obred? Cijela je stvar bila doista fantastična, i George se osjeti gluplje no ikad.

Ako su se i drugi osjećali glupo, prikrivali su svoje osjećaje. Jedino je Jean izgledala rumeno i uzbuđeno, iako se to moglo pripisati i piću.

„Svi spremni?“ upita Rupert. „Dobro.“ Dojmljivo je zastao, a zatim, ne obraćajući s nikom osobno, zazeo: „Ima li koga?“

George osjeti kako ploča pod njegovim prstima malo drhće. To nije bilo čudno uzme li se u obzir pritisak dodira šestoro ljudi u krugu. Kliznula je okolo u obliku male osmice, a zatim se umirila na centru.

„Ima li tamo koga?“ ponovi Rupert. Razgovornijim je tonom dodao: „Često prođe i deset ili petnaest minuta prije početka. A ponekad...“

„Ššš!“ šišne Jean.

Ploča se pomicala. Počela se gibati između karata na kojima je pisalo „da“ i „ne“. S nešto muke George potisne cerekanje. Što bi se dokazalo, pomisli on, kad bi odgovor bio „ne“? Sjeti se one stare šale „Nema tu, gazda, nikoga, osim nas, malih pilića...“

Ali odgovor je bio „da“. Ploča se brzo vrati na sredinu stola. Sada je izgledala nekako

kao da je živa i da čeka novo pitanje. I protiv volje George osjeti kako ga se to počinje dojmiti.

„Tko si ti?“ upita Rupert.

Sada se slova počеше nizati bez oklijevanja. Ploča je jurila po stolu kao da je razumna i pokretala se tako brzo da je Georgeu na trenutke bivalo teško zadržati prste na njoj. Mogao se zakleti da tom gibanju nije ni najmanje pridonio. Brzo se ogledavajući oko stola nije vidio ništa sumnjivo na licima svojih prijatelja. Izgledali su jednako napeti i puni iščekivanja kao on sam.

„Jasamsve“ odslovkala je ploča i vratila se na svoju središnju točku.

„Ja sam sve,“ ponovi Rupert. „Tipičan odgovor. Izbjegava odgovor, a ipak poticajan. Vjerojatno znači da tu nema ničega osim naših udruženih svijesti.“ Na trenutak zašuti, očito birajući koje će pitanje sada postaviti. Zatim se opet obrati praznini.

„Imaš li kakvu poruku za ikoga od nas ovdje?“

„Ne“ odmah odgovori ploča.

Rupert se ogleda oko stola.

„Sada sve ovisi o nama; ponekad daje informacije, ali ovaj put morat ćemo postavljati jasna pitanja. Tko bi htio početi?“

„Hoće li sutra kišiti?“ podrugljivo upita George.

Ploča se poče gibati naprijed-natrag po crti između „da“ i „ne“.

„Glupo pitanje,“ reče Rupert. „Mora negdje kišiti, a drugdje ne kišiti. Ne postavljajte pitanja na koja je odgovor dvosmislen.“

George se osjeti smlavljenim. Odlučio je sljedeće pitanje prepustiti nekom drugom.

„Koja je moja najdraža boja?“ upita Maia.

„Modra“ odmah stiže odgovor.

„Točno.“

„Ali ništa ne dokazuje. Bar troje od prisutnih znalo je to,“ upozori George.

„Koju boju najviše voli Ruth?“ upita Benny.

„Crvenu.“

„Ruth, je li to točno?“

„Zapisničarka podigne pogled sa svoje bilježnice.

„Tako je. Ali Benny to zna, a on je u krugu.“

„Nisam znao,“ odgovori Benny.

„Ali si morao znati. Mnogo sam ti puta rekla.“

„Podsvjesno sjećanje,“ promrmlja Rupert. „To se često događa. A može li sada malo inteligentnih pitanja? Sada, kad je sve dobro krenulo, ne bih htio da se sve raspline.“

Zanimljivo, ali baš je sama trivijalnost tog fenomena počela zadivljavati Georgea. Bio je siguran da stvar ne treba objašnjavati ničim nadnaravnim; kako je Rupert već bio rekao, ploča je jednostavno odgovarala na njihove nesvjesne pokrete. Ali i to je samo po sebi izazivalo čuđenje i divljenje: nikad ne bi ni pomislio da se tako mogu postići tako glatki i precizni odgovori. Jednom je pokušao utjecati na ploču da napiše njegovo ime. Postigao je „G“, ali ostalo je bilo besmisleno. Bilo je nemoguće da jedna osoba preuzme vlast nad pločom, a da to ostali u krugu ne osjete.

U pola sata Ruth je napisala više od desetak poruka, a neke su bile prilično duge. Bilo je, ali malo, pravopisnih pogrešaka i čudnih gramatičkih oblika. Kakvo god bilo objašnjenje, George nije bio siguran da nije i sâm svjesno pridonio rezultatima. Nekoliko je puta, dok se riječ sricala, pogađao sljedeće slovo, a time i smisao poruke. A svaki put bi ploča otišla u

neočekivanom smjeru i izabrala nešto sasvim drugo. Ponekad bi čak – budući da nije bilo stanke koja bi pokazala gdje je kraj jedne riječi i početak druge – cijela poruka dobila neki smisao tek kad bi bila završena, a Ruth je pročitala iz bilješke.

Cijeli je taj doživljaj dao Georgeu neobičan dojam da se povezao s nekim samostalnim umom koji zna što radi. A ipak nigdje nedvosmislenog dokaza da je ovako ili onako. Odgovori su bili tako trivijalni i tako dvosmisleni. Što, primjerice, zaključiti iz:

VJERUJTEUČOVJEKAPRIRODAJESVAMA.

A bilo je i naznaka dubokih, čak i zabrinjavajućih istina:

ZAPAMTITEČOVJEKNIJESAMBLIZUMUJEZEMLJADRUGIH.

Ali to su, naravno, svi znali – iako nisu mogli biti sigurni da se ta poruka odnosi baš na Nadmoćnike.

Georgea je uhvatila pospanost. Bilo bi već vrijeme, pomislio je u omaglici, za povratak kući. Sve je to bilo vrlo zanimljivo, ali nikamo nije vodilo, a i dobrih stvari može biti previše. Pogledao je oko stola. Benny je izgledao kao da osjeća isto što i on, Maia i Rupert imali su pomalo staklaste poglede, a Jean – pa ona je to doista od početka preozbiljno shvaćala. Njezin je izraz zabrinuo Georgea; činilo mu se kao da se ona boji prekinuti – a strah ju je i nastaviti.

Preostao je samo Jan. George se pitao što li on misli o ekscentričnostima svoga šogora. Mladi inženjer nije postavio nijedno pitanje, a nije se ni iznenadio nijednom odgovoru. Činilo se da pokrete ploče na stolu proučava kao da je to samo neki prirodni fenomen.

Rupert se trgne iz letargije u koju je, čini se bio upao.

„Još jedno pitanje,“ reče on, „pa ćemo završiti. Ti, Jan? Ti još ništa nisi pitao.“

Začudo, Jan se ni trenutka ne prepusti oklijevanju. Kao da je još davno odlučio i sada samo čeka prigodu, on baci pogled na nepokretnu Rashaverakovu tjelesinu i jasnim i čvrstim glasom izgovori:

„Koja je zvijezda Nadmoćnicima sunce?“

Rupert zazviždi od iznenađenja. Maia i Benny ne pokazaše nikakvu reakciju. Jean, sklopljenih očiju, kao da je zaspala. Rashaverak se nagnu naprijed tako da preko Rupertovih ramena može čitati iz kruga.

A ploča se počne gibati.

Kad se opet umirila, nastala kratka stanka, a zatim Ruth zbunjenim glasom upita:

„Što znači NGS 549672?“

Nije dobila odgovor, jer se u tom trenutku zabrinuto oglasi George:

„Pomozite mi oko Jean. Bojim se da se onesvijestila.“

„Taj čovjek, taj Boyce,“ reče Karellen. „Kakav je on?“

Nadzornik, naravno, nije govorio stvarnim riječima, a misli koje je izražavao bile su znatno istančanije. Čovjek koji bi slušao taj razgovor, vjerojatno bi čuo samo kratak val vrlo visoko modularanog zvuka, pomalo nalik vrlo brzog odašiljača Morseovih signala. Iako su snimljeni mnogi primjeri nadmoćničkog jezika, on se svojom golemom složenošću odupirao svakoj analizi. Brzina prijenosa bila je takva da nikakav prevoditelj, čak ni kad bi svladao osnove tog jezika, ne bi mogao u običnom razgovoru držati korak s Nadmoćnicima.

Nadzornik za Zemlju stajao je leđima okrenut Rashaveraku i gledao pogled što se pružao preko šarenih uvala Grand Canyon. Deset kilometara dalje, malo prikrivene daljinom, slojevite su klisure hvatale punu snagu Sunca. Stotinama metara niže, na dnu zasjenjene padine na čijem je rubu Karellen stajao, polako se u dubine te doline probijala karavana mazgi. Čudno, pomisli Karellen, kako tako mnogo ljudskih bića još uvijek hvata svaku priliku za primitivno ponašanje. Mogli su na dno kanjona stići u malom dijelu tog vremena i znatno udobnije. A ipak su se radije truckali po stazama koje vjerojatno doista i jesu tako opasne kao što izgledaju.

Karellen rukom napravi neprimjetan znak. Golema panorama nesta s vidika, a za njom osta samo sjenovita praznina neodređene dubine. Nadzornik se vrati brojnim stvarnostima svoje službe i položaja.

„Rupert Boyce je pomalo čudan čovjek,“ odgovori Rashaverak. „Po zanimanju je zadužen za skrb o životinjama na jednom važnom sektoru glavnoga afričkog rezervata. U poslu je prilično uspješan i zainteresiran. Mora nadzirati nekoliko tisuća četvornih kilometara, pa je dobio jedan od onih petnaest panoramskih pregledača koje smo im dosad posudili – naravno, uz uobičajene sigurnosne mjere. Slučajno je to jedan s potpunim projekcijskim uređajem. Dobro je opravdao zašto mu to treba pa smo mu dali.“

„Čime je to opravdao?“

„Rekao je da se želi pojavljivati pred raznim divljim životinjama kako bi se one navikle da ga vide, pa da ga ne napadaju kad je doista tamo. Ta teorija pokazala se prilično točnom sa životinjama koje se više oslanjaju na vid nego na njuh – iako će kad-tad vjerojatno ipak nastradati. A, naravno, tu je i još jedan razlog zašto smo mu dali taj uređaj.“

„Da se potakne njegova spremnost na suradnju?“

„Upravo tako. S njim sam se povezao zato što ima jednu od najboljih knjižnica specijaliziranih za parapsihološke i srodne teme. Ugladeno, ali odlučno nam ih je odbio posuditi van, pa nam nije preostalo ništa drugo nego da pođemo k njemu. Dosad sam pročitao pola njegove knjižnice. Mučan je to posao.“

„To ti vjerujem,“ suho odgovori Karellen. „Jesi li u tom smeću otkrio išta korisno?“

„Jesam. Jedanaest nesumnjivih slučajeva djelomičnog prodora i dvadeset i sedam vjerojatnih. Gradivo je, međutim, tako selektivno da ga ne možemo upotrijebiti za analizu. A nalazi su pomiješani s misticizmom – valjda glavnom stranputicom ljudskoga uma.“

„A što sâm Boyce misli o svemu tome?“

„Pravi se da je prema svemu otvoren i skeptičan, no jasno je da ne bi potrošio toliko vremena i napora na to kad ne bi u njemu bilo neke nesvjesne vjere. To sam mu rekao i priznao je da je to vjerojatno točno. Htio bi naći neki uvjerljiv dokaz. Zato i provodi te pokuse, iako se

pravi da je sve to samo igra.“

„Jesi li siguran da on ne sumnja da je tvoje zanimanje za to samo akademsko?“

„Potpuno. U mnogočemu je Boyce vrlo ograničen i naivan. Zato su i ti njegovi pokušaji istraživanja baš u tom polju prilično jadni. Što se njega tiče, ne moramo poduzimati ništa posebno.“

„Dobro. A ta djevojka koja se onesvijestila?“

„To je najzanimljivije u cijeloj stvari. Gotovo je sigurno da je Jean Morrel kanal kroz koji su informacije došle. Ali njoj je dvadeset i šest godina – znatno previše da bi sama bila Prva veza, barem sudeći po našim dosadašnjim iskustvima. Mora to, dakle, biti netko tko je s njom blisko povezan. Zaključak se sâm nameće. Ne možemo više dugo čekati. Moramo je prenijeti u crvenu kategoriju: ona bi mogla biti najvažnije živo ljudsko biće.“

„Učinit ću to. A što je s mladićem koji je postavio ono pitanje? Je li to bila slučajna radoznalost ili je imao kakve druge motive?“

„Doveo ga je slučaj – njegova se sestra upravo udala za Ruperta Boycea. Nije poznavao nikoga od tih ljudi. Siguran sam da je njegovo pitanje bilo nepripremljeno, potaknuto neobičnim okolnostima, a možda i mojom nazočnošću. Uzme li se to u obzir nije čudno što je tako postupio. Njegov je veliki interes astronautika: on je tajnik grupe za svemirska putovanja na Sveučilištu u Cape Townu, a očito je da je to područje kojim se u životu kani baviti.“

„Njegova bi karijera mogla biti zanimljiva. Što misliš, što će poduzeti u međuvremenu i što mi možemo poduzeti s njim?“

„Sigurno će odmah čim to bude moguće pokušati provjeru. Ali nema načina na koji bi provjerio točnost te informacije, a uzme li se u obzir izvor iz kojega je došao do nje nije vjerojatno da će je objaviti. A ako to i učini, zar će to i najmanje utjecati na išta?“

„Procijenit ću obje stvari,“ odgovori Karellen. „Iako naše upute kažu da ne otkrivamo odakle smo, nema načina da se to znanje upotrijebi protiv nas.“

„Slažem se. Rodricks će imati nešto informacija čija će istinitost biti sumnjiva, a praktična vrijednost nikakva.“

„Čini se da je tako,“ reče Karellen. „No nemojmo biti previše sigurni. Ljudi su prilično domišljati i često vrlo uporni. Nije ih dobro potcjenjivati, a bit će zanimljivo pratiti karijeru tog g. Rodricksa. Morat ću o tome još razmisliti.“

Rupert Boyce nije baš potpuno shvatio što se dogodilo. Kad su mu gosti otišli, manje razigrani no inače, zamišljeno je otkotrljao stol natrag u kut. Blaga alkoholna izmaglica sprečavala je svaku dublju analizu onoga što se dogodilo, a čak su mu se i stvarne činjenice malo maglile pred očima. Imao je nejasan dojam da se dogodilo nešto jako važno, ali neuhvatljivo i pitao se ne bi li to trebao raspraviti s Rashaverakom. Razmislivši o tome, on zaključi da bi to moglo biti netaktilno. Napokon, njegov je šogor izazvao taj problem, i Rupert osjeti kako mu i Jan nejasno ide na živce. Ali je li to Ianova greška? Je li to ičija greška? S nešto osjećaja krivnje Rupert se sjeti da je to bio *njegov* pokus. Odlučio je, dakle, i uspio zaboraviti cijelu tu stvar.

Možda bi nešto i poduzeo da se mogla naći zadnja stranica Ruthinih bilježaka, no ona je u strci nestala. Jan se pravio nedužan – a, sad, teško bi bilo optužiti Rashaveraka. A nitko se nije mogao točno sjetiti što je pisalo, osim da u tome nije bilo nikakva smisla.

Od svih je najneposrednije pogođen bio George Greggson. Nije mogao zaboraviti onaj osjećaj užasa kad mu se Jane srušila na ruke. Ta iznenadna bespomoćnost u tom ju je trenutku pretvorila iz zabavne družice u predmet nježnosti i brige. Žene padaju u nesvijest – ne uvijek bez skrivenih namjera – još od prije pamtivijeka, a muškarci uvijek reaguju na željeni način. Jeanin je slom bio potpuno spontan, ali ni da je bio namjeran ne bi mogao biti bolje smišljen. U

tom je trenutku, a to je shvatio tek kasnije, George donio jednu od najvažnijih odluka u životu. Baš je Jean bila ona do koje mu je stalo, usprkos njezinim čudnim idejama i još čudnijim prijateljima. Nije namjeravao potpuno napustiti Naomi ili Joy ili Elsu ili – a kako li se *ta* samo zvala? – Denise; no došlo je vrijeme za nešto trajnije. Nije sumnjao da će se Jane složiti s njim, jer njezini su osjećaji bili prilično vidljivi još od samoga početka.

U pozadini njegove odluke ležala je još jedna činjenica koje nije bio svjestan. Večerašnji doživljaj oslabio je njegovu sumnjičavost i nesklonost njezinim čudnim sklonostima. Nikad on to ne bi priznao, no bilo je tako – a to je uklonilo i zadnju zapreku koja ih je razdvajala.

Pogledao je Jean koja je, blijeda, ali smirena, ležala u preklopivom sjedalu njegove letjelice. Pod njima je bio mrak, a nad njima zvijezde. George nije imao pojma gdje su – čak ni na tisuću kilometara – a bilo mu je i svejedno. Za *to* se brinuo robot koji ih je vodio kući i koji će ih, kako je javila kontrolna ploča, prizemljiti za pedeset i sedam minuta.

Jean se osmjehne i polako skine svoju ruku s njegove.

„Samo da obnovim kolanje krvi,“ reče ona, trljajući prste. „Htjela bih da mi povjeruješ da mi je sada savršeno dobro.“

„Što dakle misliš da se dogodilo? Valjda se bar *nečega* sjećaš?“

„Ne... samo čista praznina. Čula sam kako Jan postavlja svoje pitanje – a onda ste svi počeli raditi metež oko mene. Sigurno sam bila u nekakvom transu. Uostalom...“

Zastala je, a zatim odlučila da Georgeu neće reći kako joj se to već događalo. Znala je što on misli o tim stvarima i nije ga htjela još jače uznemiravati, a možda i odbiti od sebe.

„Što... uostalom?“ upita George.

„O, ništa. Pitam se što li je onaj Nadmoćnik mislio o cijeloj toj stvari. Vjerojatno smo mu dali i više gradiva nego što je bilo dogovoreno.“

Jean malo zadrhti, a pogled joj se zamuti.

„George, bojim se Nadmoćnika. Ne, ne mislim da su zli ili nešto slično glupo. Vjerujem da su dobronamjerni i da vjeruju da je to što rade dobro za nas. Samo se pitam kakvi su stvarno njihovi planovi.“

George se s nelagodom promeškolji.

„Ljudi se to pitaju još otkad su oni došli na Zemlju,“ reče on. „Reći će nam kad budu spremni – i, iskreno, ne želim nametati pitanja. Uostalom ima važnijih pitanja kojima bih se mogao baviti.“ On se okrene njoj i dohvati joj ruke.

„A kako bi bilo da sutra skočimo do Arhiva i potpišemo ugovor na... recimo... pet godina?“

Jean ga pažljivo promotri i odluči da joj se, sve u svemu, sviđa to što vidi.

„Može i deset,“ reče ona.

Jan nije žurio. Ništa nije bilo hitno, a htio je razmisliti. Gotovo da ga je bilo strah provjeravati, kako se fantastična nada, koja se u njemu pojavila, ne bi prebrzo raspršila. Dok još nije bio siguran, mogao je barem sanjati.

K tomu, prije nego išta poduzme, morao bi se najprije sastati s knjižničarkom Zvezdarnice. Ona je i predobro poznavala njega i njegovo zanimanje za nebo, a sigurno će je njegov zahtjev zainteresirati. Vjerojatno nije bilo važno, no Jan odluči da ništa neće prepuštati slučaju. Za tjedan dana bit će povoljnija prigoda. Bio je svjestan da je pretjerano oprezan, no to je cijelom pothvatu dodalo pravi đački žar. Janov strah od izrugivanja bio je jednak njegovu strahu od onoga što bi Nadmoćnici mogli potajno poduzeti ne bi li ga omeli.

Imao je savršeno dobar razlog za odlazak u London: to je ionako bilo dogovoreno još

tjednima ranije. Iako je bio premlad i nedovoljno kvalificiran za delegata, uspio je ući među tri studenta koji su se uspjeli priključiti službenoj skupini koja je putovala na sastanak Međunarodne astronomske unije. Bilo je slobodnih mjesta i činilo mu se da je šteta propustiti prigodu, jer u Londonu nije bio još od djetinjstva. Znao je da će ga samo vrlo mali broj predavanja od onih što će se održati na simpoziju imalo zanimati, čak i ako ih bude razumio. Poput svih delegata bilo kojega znanstvenog kongresa slušat će samo ono za što mu se bude činilo da bi moglo biti zanimljivo, a ostatak će vremena provesti u razgovoru s drugim zanesenjacima ili jednostavno u razgledavanju.

U proteklih se pedeset godina London nevjerojatno promijenio. Sada je u njemu bilo jedva dva milijuna ljudi i sto puta više strojeva. Nije više bio velika luka, jer sada je svaka zemlja proizvodila gotovo sve što joj je trebalo, što je promijenilo lice cijele svjetske trgovine. Još uvijek su neke robe bile najkvalitetnije ako su proizvedene u određenim zemljama, no sada ih se na odredišta prevozilo izravno, zrakom. Trgovački smjerovi koji su nekada težili velikim lukama, a kasnije velikim zračnim lukama, sada su se napokon raspršili u zamršenu mrežu koja je jednoliko, bez posebno istaknutih čvorišta, pokrivala cijelu Zemlju.

A ipak se neke stvari nisu promijenile. Grad je još uvijek bio središte uprave, umjetnosti, znanja. U tim mu stvarima nije mogao konkurirati nijedan od glavnih gradova na kontinentu, pa, usprkos mnogim suprotnim tvrdnjama, čak ni Pariz. Londonac iz prethodnog stoljeća još bi se uvijek bez teškoća snašao bar u središtu grada. Preko Temze išli su novi mostovi, ali na starim mjestima. Veliki čađavi željeznički kolodvori sada su nestali, protjerani u predgrađa, ali Parlament je stajao nepromijenjen, Nelsonovo oko još je zurilo u Whitehall, kupola Sv. Pavla još se uzdizala nad Ludgate Hillom, iako je sada bilo viših zgrada koje su izazivale njezinu prevlast.

A garda je još marširala ispred Buckinghamske palače.

Sve to može čekati, mislio je Jan. Bilo je vrijeme ljetnih praznika i on je, zajedno s drugom dvojicom studenata, stanovao u jednom od hostela Sveučilišta. Ni Bloomsbury nije u tih sto godina promijenio svoj karakter; još je to bio otok hotela i pansiona iako njihove zgrade više nisu bile onako tijesno nagurane i nisu više bile u onim beskrajnim i jednoličnim nizovima fasada od čađave cigle.

Janu se prilika ukazala tek drugoga dana kongresa. Glavni su se radovi čitali u velikoj skupštinskoj dvorani Znanstvenog centra, nedaleko od Koncertne dvorane kojoj je London mogao zahvaliti što je postao svjetskom glazbenom metropolom. Jan je htio čuti prvo predavanje toga dana, za koje se pričalo da će potpuno razoriti teoriju o nastanku planeta.

Možda je i bilo tako, no Jan se nije osjećao mnogo pametnijim kad je nakon stanke izašao. Požurio je prema putokazu i potražio gdje su sobe koje traži. Neki je činovnik sa smislom za humor dodijelio Kraljevskom astronomskom društvu prostor na najvišem katu velike zgrade, što su članovi Vijeća sa zadovoljstvom prihvatili, jer su tako dobili veličanstven pogled preko rijeke na cijeli sjeverni dio grada. Ovdje kao da nije bilo nikoga, no Jan je, stišćući u ruci svoju člansku iskaznicu kao propusnicu za slučaj da ga netko nešto pita, bez teškoća našao knjižnicu.

Trebalo mu je gotovo sat vremena da nađe što je tražio i nauči kako se snalaziti u velikim katalozima zvijezda u kojima su bili milijuni natuknica. Pri kraju potrage već je drhtao i bilo mu je drago što nema nikoga tko bi vidio njegovu nervozu.

Vratio je katalog među ostale i dugo vrijeme mirno sjedio, zureći kroz zid knjiga. Zatim polako pođe van, kroz tihe hodnike, pokraj tajnikova ureda (gdje je sada unutra netko bio i marljivo otvarao pakete s knjigama), pa niz stube. Nije pošao dizalom, jer je htio ostati slobodan i na otvorenom. Bio je namjeravao odslušati još jedno predavanje, ali to sad više nije bilo važno.

Misli su mu se još komešale dok je prilazio obali i kad je pustio pogled za Temzom koja je bez žurbe išla prema moru. Svakome tko je odgojen u duhu pravih priznatih prirodnih znanosti bilo bi teško prihvatiti podatke koji su mu se sada našli u rukama. Nikad neće moći biti siguran da su točni, no vjerojatnost je bila golema. Hodajući uz obalu iznova je u glavi slagao činjenicu po činjenicu.

Prvo: Nitko na Rupertovoj zabavi nije mogao znati da će on postaviti to pitanje. Ni sâm to nije znao; bila je to spontana reakcija na okolnosti. Dakle, nitko nije mogao pripremiti nikakav odgovor niti je taj odgovor mogao čekati u nečijoj glavi.

Drugo: „NGS 549672“ vjerojatno ne bi ništa značilo nikome osim astronomu. Iako je veliki Katalog Nacionalnog zemljopisnog društva bio završen pola stoljeća ranije, o njegovu je postojanju znalo samo nekoliko tisuća specijalista. A uzevši nasumce bilo koji broj iz njega nitko ne bi mogao znati gdje se na nebu nalazi ta zvijezda.

Ali – a to je bilo treće i otkrio je to sada – mala i nevažna zvijezda poznata kao NGS 549672 bila je baš na pravome mjestu. Ležala je u srcu zviježđa Carina, na kraju onoga sjajnog traga na putu u svemirske dubine koji je Jan i sâm vidio prije nekoliko noći.

Slučajnost je bila nemoguća. NGS 549672 *mora* biti dom Nadmoćnika. Ipak, da bi tu činjenicu prihvatio, Jan je morao prekršiti sve svoje voljene pojmove o znanstvenoj metodi. U redu, neka onda budu prekršeni. Morat će prihvatiti činjenicu da je Rupertov fantastični eksperiment nekako uspio otvoriti dosad nepoznat izvor znanja.

Rashaverak? To se činilo kao najvjerojatnije objašnjenje. Nadmoćnik nije bio u krugu, no to nije bilo tako važno. Međutim, Jana nije toliko zanimalo parafizikalni mehanizam; zanimalo ga je samo kako upotrijebiti njegove rezultate.

Vrlo se malo znalo o NGS 549672; ni po čemu se nije razlikovala od milijuna drugih zvijezda. Ali u katalogu je stajala njezina veličina, koordinate i spektralni tip. Jan će morati malo istraživati i izvesti nekoliko malih proračuna, pa će, bar približno, znati koliko je svijet Nadmoćnika udaljen od Zemlje.

Na Janovu se licu, dok se okretao od rijeke prema sjajnoj bijeloj fasadi Znanstvenog centra, širio osmijeh. Znanje je bilo moć – a on je bio jedini čovjek na Zemlji koji zna odakle dolaze Nadmoćnici. Nije znao kako upotrijebiti to znanje. Ono će na sigurnom u njegovoj glavi čekati sudbinski trenutak.

Ljudski je rod nastavio uživati svoje dugo, vedro ljetno poslijepodne mira i napretka. Hoće li ikad opet biti zima? Bilo je to nezamislivo. Doba razuma, koje su vođe francuske revolucije bili prerano objavili dva i pol stoljeća ranije, sada je doista stiglo. Ovoga puta nije bilo zabune.

Bilo je, dakako, i nedostataka, no njih se drage volje prihvaćalo. Morao si biti vrlo star da bi primijetio kako su novine koje su dalekotiskači tiskali u svakom domu zapravo prilično dosadne. Nestalo je kriza koje su nekad rađale velikim naslovima. Nije bilo tajanstvenih ubojstava koja su nekada zbunjivala policiju i u milijunima srca izazivala moralnu indignaciju koja je često bila samo potisnuta zavist. Ubojstva koja su se sada događala nisu bila tajanstvena: bilo je dovoljno okrenuti dugme – i, mogli ste vidjeti rekonstrukciju zločina. To što su takvi uređaji postojali najprije je izazvalo znatnu paniku među ljudima koji su inače bili prilično dobri građani i poštovali zakon. Takvo što Nadmoćnici, koji su svladali mnoge, ali ne i sve tajne ljudske psihologije, nisu očekivali. Morali su jasno pokazati da nikakav voajer neće moći špijunirati druge ljude i da će ono vrlo malo instrumenata što se nađe u ljudskim rukama biti pod strogim nadzorom. Tako, primjerice, ni Rupertov projektor nije radio izvan granica rezervata, pa su Maia i on bili jedina ljudska bića u njegovom dohvat.

Čak ni ono malo ozbiljnih zločina što bi se dogodilo nije u vijestima izazivalo osobitu pozornost. Dobro odgojene ljude nije, uostalom, zanimalo čitati o društvenim *gafovima* ostalih.

Prosječni radni tjedan sada je bio dvadeset sati – ali tih dvadeset sati nije bilo nikakva sinekura. Malo je ostalo poslova rutinske, mehaničke naravi. Ljudski su umovi vrijedili previše da bi ih se trošilo na poslove koje je moglo obaviti nekoliko tisuća tranzistora, nekoliko fotoćelija i kubični metar tiskanih ploča. Bilo je tvornica koje su tjednima radile, a da u njih ne bi ušlo nijedno ljudsko biće. Ljudi su bili potrebni za otklanjanje problema, donošenje odluka, planiranje novih pothvata. Drugo su radili roboti.

Samo stoljeće ranije, toliko bi slobodnog vremena stvorilo strašne probleme. Sada je naobrazba riješila najveći dio tih problema, jer dobro napunjenoj glavi nije dosadno. Opći je kulturni standard došao na razinu koja bi se nekada činila fantastičnom. Nije bilo podataka po kojima bi se zaključilo da se opća inteligencija ljudi podigla, ali je sada prvi put svatko dobio priliku da potpuno iskoristi mozak kakav već ima.

Većina je ljudi imala po dvije kuće, na dva kraja svijeta. Sada, kad su se polarne regije otvorile, znatan je dio pučanstva u šestomjesečnim razmacima selio s Arktika na Antartik, u potrazi za dugim polarnim ljetima bez noći. Drugi su se preselili u pustinje, na planine ili čak u more. Nije na planetu bilo nijednoga mjesta gdje čovjeku koji to dovoljno jako želi, znanost i tehnologija ne bi mogli osigurati udoban dom.

Neka od najekscentričnijih mjesta za stanovanje davala su materijala za ono malo uzbudljivih vijesti. I u najsavršenije uređenom društvu uvijek ima nesreća. Možda je i to što su ljudi htjeli riskirati, a ponekad i izgubili život radi zgodne vile ukopane negdje ispod vrha Everesta ili za pogled kroz pjenu Viktorijinih slapova. Tako se događalo da je uvijek netko nekome hitao u pomoć. To se pretvorilo u svojevrsnu igru i gotovo u planetarni sport.

Ljudi su se mogli prepuštati takvim hirovima, jer su imali i novca i vremena. Ukidanje vojnih snaga odmah je gotovo udvostručilo slobodno svjetsko bogatstvo, a ostatak je postignut povećanom proizvodnjom. Posljedica je bila da je bilo teško usporediti životni standard

čovjeka dvadeset i prvoga stoljeća s onim bilo kojega njegova prethodnika. Sve je bilo tako jeftino da je sve što je za život nužno postalo besplatno kao javna usluga i dobivalo se brigom zajednice, kao nekad ceste, vodovod, ulična rasvjeta i kanalizacija. Ljudi su putovali kamo im se svidjelo, jeli što bi im se prohtjelo – a da za to nisu morali davati nikakav novac. Pravo na to čovjek je stjecao samim time što je produktivan član zajednice.

Bilo je, naravno, i trutova, no broj ljudi koji imaju dovoljno snažnu volju da se upuste u potpuno besposlen način života manji je no što se obično misli. Uzdržavanje takvih parazita bilo je znatno manji teret nego održavanje cijelih armija konduktera, trgovačkih pomoćnika, bankovnih službenika, burzovnih brokera i sličnih čija je glavna funkcija bila, globalno gledajući, samo prenošenje bilježaka iz jednoga knjigovodstva u drugo.

Izračunalo se da je sada gotovo četvrtina cjelokupne aktivnosti čovječanstva išla na raznovrsne sportske djelatnosti, u rasponu od sjedilačkih, kakav je šah, do smrtonosnih kao što je skijaško jedriličarenje po planinskim usjecima. Jedna od neočekivanih posljedica bilo je izumiranje profesionalnih sportaša. Bilo je previše sjajnih amatera, a promijenjene su ekonomske okolnosti učinile stari sustav zastarjelim.

Zabavljaštvo svih vrsta postalo je, uz sport, najjača pojedinačna djelatnost. Više od stotinu godina stalno je bilo ljudi koji su mislili da je Hollywood centar svijeta. Sada su, bolje nego ikada, mogli poduprijeti tu tvrdnju, a moglo bi se reći i da bi većina produkcije iz 2050. godine u 1950. izgledala nemoguće preintelektualna. Ipak je bilo nekog napretka: izvještaji o prodaji ulaznica prestali su gospodariti onim što mjere.

A ipak, uza svu rastrčanost i zabavljenost planeta, za koji se činilo da je na putu da postane golemo igralište, još je bilo ljudi koji su nalazili vremena da ponove ono staro i nikad odgovoreno pitanje:

„A što će dalje biti s nama?“

Jan se nasloni na slona i položi ruke na njegovu kožu, grubu poput kore drveta. Pogledao je po velikim kljovama i zaobljenoj tjelesini, vještinom preparatora uhvaćenoj u trenutku izazova ili pozdrava. Kakva li će samo još čudnija bića, s još neznanih svjetova gledati ovog prognanika sa zemlje, upita se on.

„Koliko si životinja poslao Nadmoćnicima?“ upita on Ruperta.

„Najmanje pedeset. Ovo je, naravno, najveći. Nije li veličanstven? Druge su životinje uglavnom bile prilično male – leptiri, zmije, majmuni i tako dalje. Istina, prošle sam godine ulovio jednoga nilskog konja.“

Jan se zlobno naceri.

„Morbidna je to pomisao, no rekao bih da su dosad vjerojatno nabavili i lijepu grupu *homo sapiensa* za svoju zbirku. Koga li je zatekla ta čast?“

„Vjerojatno si u pravu,“ nezainteresirano reče Rupert. „To bi se lako dalo urediti preko bolnica.“

„A što bi se dogodilo,“ zamišljeno nastavi Jan, „kad bi se netko dobrovoljno javio da ode kao *živi* primjerak? Naravno, pod pretpostavkom da jamče povratak.“ Rupert se nasmije, ne bez osjećaja.

„Je li to ponuda? Da je prenesem Rashaveraku?“

Na trenutak je Jan razmišljao o toj ideji, više no poluozbiljno. Zatim strese glavom.

„Hm... ne. Samo sam glasno razmišljao. Sigurno bi me odbili. Kad već o tome govorimo, viđaš li se što ovih dana s Rashaverakom?“

„Javio mi se prije nekih šest tjedana. Našao je knjigu za kojom već dugo jurim. Baš lijepo od njega.“

Jan polako obiđe oko punjenog čudovišta, diveći se vještini koja ga je zauvijek zamrzla u ovom trenutku najveće životnosti.

„Jesi li ikad saznao što je on zapravo tražio?“ upita on. „Hoću reći, čini se teško povezati znanost Nadmoćnika sa zanimanjem za okultno.“

Rupert pogleda Jana pomalo sumnjičavo, pitajući se ne zbija li to šogor šalu s njegovim hobijem.

„Njegovo se objašnjenje čini uvjerljivim. Kao antropologa, zanima ga svaki izraz naše kulture. Ne zaboravi, imaju oni mnogo vremena. Mogu se time baviti detaljnije nego što bi mogao ljudski istraživač. Čitanje cijele moje biblioteke vjerojatno je za Rashyjeve sposobnosti bilo samo neznatan napor.“

To je mogao biti odgovor, no Jana nije uvjerio. Ponekad je pomislio da bi mogao svoju tajnu povjeriti Rupertu, no urođeni ga je oprez zadržao. U susretu sa svojim prijateljem Nadmoćnikom, Rupert bi vjerojatno nešto odao; napast bi bila prejaka.

„A kad već govorimo o tome,“ reče Rupert, naglo mijenjajući temu, „ako misliš da je ovo dobro obavljen posao, morao bi vidjeti kakvu je narudžbu dobio Sullivan. Obećao je isporučiti dva najveća stvora na svijetu – ulješuru i golemu lignju. Prikazat će ih u zagrljaju smrtnih borbe. Kakav li će tek *to* prizor biti!“

Na trenutak Jan ne odgovori. Ideja koja mu je bljesnula u glavi bila je previše divlja i

previše fantastična da bi je ozbiljno shvatio. A ipak, mogla bi baš zbog svoje drskosti, čak i uspjeti...

„Što ti je?“ upita Rupert. „Slabo ti je od vrućine?“

Jan se trzne natrag u stvarnost.

„Dobro mi je,“ reče. „Pitam se samo kako će Nadmoćnici pokupiti takav paketić.“

„O, pa doći će jedan od onih njihovih teretnih brodova, otvoriti poklopac i uvući ga,“ reče Rupert.

„Baš sam to i pomislio,“ reče Jan.

Mogla je to biti i kabina svemirskog broda, no nije. Zidovi su bili prekriveni instrumentima i mjernim uređajima, a nije bilo prozora; samo velik zaslon ispred pilota. Brod je mogao prevoziti šest putnika, no u tom je trenutku Jan bio jedini.

Napeto je promatrao zaslon, upijajući svaki pogled na to čudno i nepoznato područje koje mu je promicalo pred očima. Nepoznato, da, jednako nepoznato kao ono što bi mogao vidjeti među zvijezdama, uspije li njegov luđački plan. Išao je u carstvo čudovišta iz noćnih mora koja su vrebala jedno na drugo u mraku nedinutom još od postanka svijeta. Bilo je to carstvo nad kojim su ljudi tisućama godina plovili; ležalo je ni kilometar ispod kobilica njihovih brodova, a ipak su do prije stotinjak godina o njemu znali manje nego o vidljivoj strani Mjeseca.

Pilot je uranjao s oceanskih visina prema još uvijek neistraženim prostranstvima Južnopacifičkog bazena. Jan je znao da on slijedi nevidljivu rešetku zvučnih valova koje su stvarali uređaji za navođenje na morskom dnu. Još su bili jednako daleko iznad toga dna kao što su oblaci iznad Zemljine površine...

Malo se toga moglo vidjeti: skeneri podmornice uzalud su pretraživali vodu. Komešanje njihovog pogona vjerojatno je poplašilo manje ribe; dođe li to istražiti neko veće biće, bit će to nešto tako veliko da neće ni znati što je to strah.

Mala je kabina podrhtavala od snage, snage koja je mogla odbiti golemu težinu voda nad njihovim glavama i stvoriti ovaj mjehurić svjetla i zraka u kojem ljudi mogu preživjeti. Kad bi ta sila popustila, pomisli Jan, postali bi zarobljenicima metalnoga groba, ukopanog duboko u mulj oceanskoga dna.

„Vrijeme je da se skamenimo,“ reče pilot. Okrenuo je nekoliko prekidača i podmornica se, nakon kratkog usporavanja kad su mlaznice prestale gurati, meko zaustavi. Sada je bila nepokretna i mirno je plutala onako kako balon pluta u zraku.

Za skidanje podataka o položaju sa sonarne rešetke trebao im je samo trenutak. Završivši očitavanje instrumenata, pilot reče: „Prije nego što ponovo pokrenemo motore, poslušajmo hoćemo li što čuti.“

Zvučnik ispuni tijesni prostor tihim i stalnim žuborom. Nije bilo zvukova koje bi Jan mogao razlikovati od ostalih. Bila je to mirna pozadina u koju su bili umiješani svi pojedini zvuci. Jan je znao da je ono što čuje razgovor tisuća morskih bića. Bilo je to kao da stoji u šumi koja ključa od života, osim što bi tamo prepoznao bar neke pojedine glasove. Ovdje se na cijelom tom zastora od glasova nije mogla prepoznati i izdvojiti nijedna nit. Bilo je to tako strano, tako daleko od ičega što je u životu upoznao, da je osjetio kako mu se diže kosa na glavi. A bio je to samo dio njegova vlastitog svijeta...

Krik se probio kroz pozadinu poput munje kroz tamni olujni oblak. Brzo se prigušio u zlokobni jauk, naricanje koje je slabilo i odumrlo, ali se trenutak kasnije i ponovilo iz veće daljine. Zatim izbije čitav zbor krikova, pandemonij koji je potaknuo pilota da brzo posegne za regulatorom glasnoće.

„Što li je to bilo, za ime Božje?“ trzne se Jan.

„Čudno, zar ne? To je stado kitova, oko deset kilometara odavde. Znao sam da su tu negdje, pa sam pomislio da biste to htjeli čuti.“

Jan zadrhti.

„A ja sam uvijek mislio da je u moru tišina! Zašto stvaraju toliku buku?“

„Valjda razgovaraju. Sullivan bi vam to mogao reći – priča se da on čak zna prepoznati pojedine kitove, no meni je to teško povjerovati. Hej, imamo pratnju!“

Na zaslonu se vidjela neka riba s nevjerojatno velikim raljama. Činilo se da je vrlo velika, no, budući da Jan nije znao koliko je uvećanje slike, bilo mu je to teško prosuditi. Ispod škrga visjelo je veliko ticalo, koje je završavalo nekim neprepoznatljivim organom zvonasta oblika.

Sada je vidimo u infracrvenom spektru,“ reče pilot. „Pogledajmo sada normalnu sliku.“ Riba potpuno nestade. Ostao je samo privjesak koji je sjao živim fosforescentnim bojama. A zatim se, samo na trenutak, cijelo tijelo toga bića pokaže dok su njegovim tijelom titrale crte svjetlosti.

„To je veliki morski vrag, a ono je mamac kojim privlači druge ribe. Nije li fantastično? Ali ne razumijem kako to da njegova meka ne privlači veće ribe koje bi mogle pojesti *njega*. Ali ne možemo ovdje ostati cijeli dan. Gle kako će pobjeći kad uključim mlaznice.“

U kabini se iznova osjete vibracije, a brod polako pođe naprijed. Velika svijetleća riba u panici naglo bijesnu svim svojim svjetlima i poput meteorita se baci u mrak bezdanog ponora.

Nakon još dvadeset minuta polaganog spuštanja nevidljivi prsti skenerskih zraka napokon dohvatiše prve naznake oceanskoga dna. Duboko pod njima prolazio je niz niskih brežuljaka, neobično mekih i zaobljenih obrisa. Kakve god nepravilnosti imali u prošlosti, odavno ih je poravnala stalna kiša koja je padala iz vodenih visina nad njima. Čak i ovdje usred Tihog oceana, daleko od velikih ušća koja su polako ispirala kontinente u more, ta kiša nikad nije prestajala. Dolazila je sa ispranih rebara Anda, s tijela milijardi živih bića, s meteoritske prašine koja je stoljećima lutala svemirom i napokon se umirila. Ovdje, u vječnoj noći, ležala je na temeljima budućega kopna.

Brežuljci su polako promicali. Jan s karata zaključi da su oni samo predstraža široke doline koja je ležala preduboko da bi je skeneri mogli dohvatiti.

Podmornica nastavi svoje polagano poniranje. Sada se na zaslonu počela stvarati nova slika, a zbog kuta promatranja Jan je tek nakon nekog vremena uspio protumačiti što je to. Tek je poslije shvatio da se primiču potopljenoj planini koja se uzdizala iz skrivene kotline.

Sada je slika postala jasnija: na ovoj manjoj udaljenosti razlučivost se poboljšala i slika je bila gotovo jednako jasna kao da je od svjetlosnih valova. Jan je sada vidio i sitnije pojedinosti, pa i ribe koje su jedna drugu ganjale među stijenama. U jednom trenutku neko čudovište zlokobna izgleda s razjapljenim raljama polako prepliva preko slabo prikrivene pukotine. Tako brzo da oko nije moglo slijediti taj pokret, iznenada bijesnu dugi krak i uvuče ribu koja se uzalud koprcala.

„Već smo gotovo stigli,“ reče pilot. „Za minutu ćete vidjeti laboratorij.“

Polako su promicali iznad klinaste stijene koja je stršala iz podnožja planine. Sada se na vidiku pojavljivala ravnica pod njom: Jan procijeni da sada nisu više od nekoliko stotina metara iznad morskoga dna. A zatim vidje, oko kilometar dalje, skupinu cijevima povezanih kugala na tronožnim postoljima. Izgledale su kao rezervoari neke kemijske tvornice, a i bile su konstruirane na istom načelu. Jedina je razlika bilo to što su tlakovi koje je trebalo izdržati ovdje bili *vani*, a ne unutra.

„Što je ono?“ naglo dahne Jan. Drhtavim je prstom upro prema najbližoj kugli. Čudna slika crta na njezinoj površini pokazala se kao mreža divovskih pipaca. Dok se podmornica

približavala, on vidje kako ti kraci završavaju u velikoj bezobličnoj vreći iz koje je gledao par golemih očiju.

„Ono je vjerojatno Lucifer“, mirno odgovori pilot. „Opet ga netko hrani.“ On pritisne prekidač i nagne se nad upravljačku ploču.

„S2 zove Lab. Priključujem se. Biste li malo poplašili svog ljubimca?“

Odgovor je stigao odmah.

„Lab zove S2. O.K. – samo se vi priključite. Lucey će se već maknuti.“

Zakrivljeni metalni zidovi počeli su ispunjavati ekran. Jan opazi kako se zadnji sisaljka prekriveni krak povlači pred njima. Nekoliko minuta kasnije, podmornica je bila čvrsto priljubljena uz oklop baze, vrata su se uglavila, i sada su se pomicala naprijed kroz okno podmornice, unutar golemog šupljeg zavrtnja. Zatim se pojavi natpis „Tlak izjednačen“, poklopci se odvoje i put u Laboratorij za morske dubine broj jedan bio je otvoren.

Jan je profesora Sullivana zatekao u maloj, neurednoj sobi koja je, čini se, ujedinjavala funkcije ureda, radionice i laboratorija. Sullivan je kroz mikroskop promatrao nešto što je izgledalo kao mala bomba Vjerojatno je to bila visokotlačna kapsula u kojoj su primjerci neke dubinske morske vrste još uvijek veselo plivali pri svom normalnom broju tona na četvorni centimetar.

„I?“ upita Sullivan, otrgnuvši se s okulara. „Kako Rupert? I kako vam možemo pomoći?“

„Rupert je dobro,“ odgovori Jan. „Šalje pozdrave i kaže da bi vas posjetio kad ne bi bilo klaustrofobije.“

„Onda bi se sigurno ovdje osjećao malo nezgodno dok bi mu nad glavom bilo pet kilometara vode. Kad to već spominjemo, vas to ne muči?“

Jan slegne ramenima.

„Nimalo više nego let kroz stratosferu. Pođe li išta po zlu, posljedice bi ionako u oba slučaja bile jednake.“

„To je razuman pristup, no čudno kako ga malo ljudi ima.“ Sullivan se poigra polugicama svog mikroskopa, a zatim ispitivački pogleda Jana.

„Bit će mi vrlo drago da vas provedem ovuda,“ reče on, „no moram priznati da sam bio pomalo začuđen kad mi je Rupert prenio vašu molbu. Ne razumijem zašto bi vi svemirolovci bili zainteresirani za ovo što mi ovdje radimo. Niste li krenuli na pogrešnu stranu?“ Malo se nasmijao. „Osobno ne razumijem zašto se toliko žurite onamo. Još stoljećima oceani neće biti uredno dokumentirani i arhivirani.“

Jan duboko udahne. Bilo mu je drago što je Sullivan sâm prešao na stvar, jer mu je to olakšalo posao.

Usprkos ihtiologovoj šali, imali su mnogo zajedničkog. Ne bi trebalo biti preteško izgraditi most do Sullivanova razumijevanja i pomoći. Morao je biti maštovit čovjek, jer inače ne bi ni bio krenuo u ovo osvajanje podvodnog svijeta. Ali Jan je morao biti oprezan, jer je njegova zamolba bila, u najboljem slučaju, ponešto nekonvencionalna.

Jedna ga je stvar ohrabivala: čak i ako odbije suradnju, Sullivan će sigurno čuvati Janovu tajnu. A ovdje, u njegovom tihom malom uredu na dnu Tihog oceana, izgledalo je da nema opasnosti da bi Nadmoćnici – kakve god bile čudne moći kojima raspolažu – mogli čuti njihov razgovor.

„Profesore Sullivan,“ počeo on, „da vas zanima ocean, a da vam Nadmoćnici ne dopuštaju da mu pridete, kako biste se osjećali?“

„Svakako jako neraspoloženo.“

„Sigurno. A zamislite da vam se jednoga dana pokaže prilika da bez njihova znanja postignete svoj cilj, što biste učinili? Biste li iskoristili prigodu?“

Sullivan nije oklijevao.

„Naravno. Opravdavao bih se poslije.“

Sad je moj!, pomisli Jan. Sada se ne može povući – osim ako se boji Nadmoćnika. A ne vjerujem da se Sullivan ičega boji. Nagne se preko pretrpanog stola i pripremi da predstavi svoju želju.

Profesor Sullivan nije bio budala. Prije nego što je Jan mogao progovoriti, usnice mu se iskrive u zajedljiv osmijeh.

„Dakle u *tome* je stvar?“ reče on polako. „Vrlo, vrlo zanimljivo! No, sada samo naprijed, i recite mi zašto bi vam trebala moja pomoć?“

12

U ranijim bi vremenima profesora Sullivana smatrali luksuzom. Njegove su operacije koštale kao omanji rat; a doista ga se moglo usporediti s generalom koji vodi stalnu bitku protiv neprijatelja koji nikad ne spava. Neprijatelj profesora Sullivana bilo je more, a ono se borilo oružjem hladnoće, mraka i, najviše, tlaka. On se svom protivniku suprotstavljao umom i graditeljskim znanjem. Odnio je mnogo pobjeda, ali more je bilo strpljivo; moglo je čekati. Jednoga dana Sullivan će, bio je toga svjestan, pogriješiti. Ali bar je imao tu utjehu što je znao da se ne može utopiti. Dogodit će se neusporedivo brže.

Odbio je izjasniti se ovako ili onako kad mu je Jan iznio svoju molbu, no znao je kakav će biti odgovor. Bila je to prilika za najzanimljiviji pokus. Bila je šteta što nikad neće doznati rezultat, ali to se često događalo u znanstvenim istraživanjima, a i on sâm pokrenuo je neke programe kojima će do završetka trebati desetljeća.

Profesor Sullivan bio je hrabar i inteligentan čovjek, ali razmislivši o svojoj karijeri uvijek bi bio svjestan činjenice da mu ona nije donijela onakvu slavu koja stoljećima pronosi znanstvenikovo ime. Sada se tu pokazala prigoda, potpuno neočekivana i utoliko još privlačnija, da se doista nađe u povijesnim knjigama.

Nije to bila ambicija koju bi ikad priznao ikome – a, budimo pravedni, pomogao bi on Janu i kad bi njegova uloga u toj uroti ostala zauvijek tajnom.

Jan je, međutim, sada iznova promišljao cijelu stvar. Zamah izvornoga otkrića donio ga je dovede gotovo bez ikakva napora. Obavio je istraživanje, no nije poduzeo nikakav aktivan korak da svoj san dovede do stvarnosti. Pristane li profesor Sullivan na suradnju, više se nikako neće moći povući. Morat će, dakle, odlučiti u idućih nekoliko dana. Morat će pristati na budućnost koju je odabrao i sve njezine implikacije.

Konačnu je odluku donio zato što si, propusti li tu nevjerojatnu priliku, to nikad neće moći oprostiti. Ostatak života proveo bi u uzaludnom žaljenju – a ništa ne može biti gore od toga.

Sullivanov je odgovor stigao nekoliko sati poslije toga i on shvati da je kocka pala. Polako, jer preostalo mu je još mnogo vremena, počeo dovoditi stvari u red.

Draga Maia (počinjalo je pismo) ovo će ti biti, blago rečeno, veliko iznenađenje. Kad dobiješ ovo pismo, mene više neće biti na Zemlji. Time ne želim reći da idem na Mjesec, gdje su već mnogi bili. Ne: bit ću na putu prema domovini Nadmoćnika. Bit ću prvi čovjek koji će napustiti Sunčev sustav.

Ovo ću pismo dati prijatelju koji mi pomaže. Zadržat će ga dok ne bude siguran da je moj plan uspio – odnosno bar njegova prva faza – i da je prekasno da ga Nadmoćnici spriječe. Bit ću tako daleko, i putovati takvom brzinom, da ne vjerujem da bi me ikakva poruka mogla preći. Čak i kad bi mogla, ne vjerujem da bi me taj brod mogao vratiti na Zemlju. A sumnjam i da sam uopće dovoljno važan za to.

Najprije da ti objasnim što je do ovoga dovelo. Znaš da su me oduvijek zanimali svemirski letovi i da sam uvijek bio nesretan što ne smijem ići na druge planete ili doznati nešto o civilizaciji Nadmoćnika. Da se oni nisu umiješali, dosad bismo možda već došli i do Marsa i do Venere. Priznajem da je jednako vjerojatno da bismo se već uništili kobaltnim bombama i drugim globalnim oružjima koja je pripremalo dvadeseto stoljeće. A ipak, ponekad požalim što nismo dobili priliku da stanemo na vlastite noge.

Možda Nadmoćnici imaju neke svoje razloge zašto nas drže u dječjoj sobi i vjerojatno su to vrlo jaki razlozi. Ali čak i kad bih znao koji su, sumnjam da bi to jako utjecalo na moje osjećaje – i odluke.

Sve je zapravo počelo na onom Rupertovom tulumu. (Usput: on za ovo ne zna, iako me baš on uputio na pravu stazu.) Sjećaš se one smiješne seanse koju je on organizirao i kako je završila kad se ona djevojka – zaboravih joj ime – onesvijestila? Ja sam upitao s koje zvijezde dolaze Nadmoćnici, a odgovor je bio 'NGS 549672'. Nisam očekivao nikakav odgovor, i do tada sam sve to smatrao šalom. Ali kad sam shvatio da je to broj u katalogu zvijezda, odlučio sam bolje pogledati. Našao sam da je ta zvijezda u zvijezdu Carine – a jedna od rijetkih stvari koje znamo o Nadmoćnicima je da dolaze iz tog smjera.

Neću se praviti da razumijem kako smo došli do te informacije i odakle je stigla. Je li tko čitao Rashaverakove misli? Čak i da jest, teško je povjerovati da bi on znao koji je referentni broj njegova sunca u našem katalogu. To je velika tajna i prepuštam je ljudima poput Ruperta, neka je rješavaju ako mogu! Ja sam se zadovoljio time da uzmem informaciju i njome se poslužim.

Sada već, iz promatranja njihovih polazaka, dosta znamo o brzini nadmoćničkih brodova. Napuštaju Sunčev sustav sa silnim ubrzanjima i gotovo dostižu brzinu svjetlosti za manje od sat vremena. To znači da Nadmoćnici moraju imati neki propulzivni sustav koji jednakom snagom djeluje na svaki atom njihovih brodova, tako da ono što je na njima ne bude odmah zgniječeno. Ne znam što će im takva kolosalna ubrzanja kad imaju na raspolaganju čitav svemir i imaju vremena za ubrzavanje. Moja je teorija da oni nekako hvataju energetska polja koja se nalaze oko zvijezda pa da dakle ubrzanja i usporavanja moraju obaviti dok su relativno blizu nekoga sunca. Ali sve su to samo usputna nagađanja...

Važna stvar koju sam doznao jest kako daleko moraju putovati, te, prema tome, koliko putovanje traje. NGS 549672 je četrdeset svjetlosnih godina od Zemlje. Brodovi Nadmoćnika postižu više od 99 posto brzine svjetlosti, pa dakle putovanje mora trajati bar četrdeset godina našega vremena. Našeg vremena: to je ono ključno.“

Kao što si možda čula, čudne se stvari događaju dok se primičeš brzini svjetlosti. I samo vrijeme počinje teći drugom brzinom – ide sporije, tako da ono što bi na Zemlji bili mjeseci, na brodovima nije više nego tek dani. Tu relativnost tijeka vremena otkrio je veliki Einstein prije više od sto godina.

Napravio sam proračune, koji se temelje na onome što znamo o zvjezdanom pogonu i služe čvrsto utemeljenim rezultatima teorije relativnosti. S motrišta putnika na nekom nadmoćničkom brodu, putovanje na NGS 549672 neće trajati više od dva mjeseca iako će po zemaljskim kalendarima proći više od četrdeset godina. Znam da to zvuči paradoksalno, ali, ako te to tješi, baš to zbunjuje najjače umove na Zemlji još otkad je Einstein objavio svoje otkriće.

Možda ti ovaj primjer može pokazati što se može dogoditi i dati ti bolju sliku situacije. Ako me Nadmoćnici odmah pošalju natrag na Zemlju, stići ću natrag samo četiri mjeseca stariji. Ali na samoj Zemlji proći će već osamdeset godina. Zato, shvatit ćeš, Maia, što god se dogodilo, ovo je zbogom zauvijek...

Kao što dobro znaš, malo me stvari ovdje veže, pa tako mogu otići mirne savjesti. Mami još nisam rekao; uhvatila bi je histerija, a ja to ne bih mogao podnijeti. Bolje je ovako. Iako sam pokušavao, još otkad je tata umro... ali sada nema smisla iznova opet ulaziti u to!

Prekinuo sam studij i rekao vlastima da se, iz obiteljskih razloga, selim u Evropu. Sve je sređeno i ne ostavljam ti ništa o čemu bi se morala brinuti.

Sada već sigurno misliš da sam lud, jer čini se nemoguće da itko uđe u neki nadmoćnički brod. Ali ja sam smislio način. Prilika se ne ponavlja često i možda se više nikad

neće ponoviti, jer sam siguran da Karellen nikad ne ponavlja greške. Znaš li legendu o drvenom konju koji je unio grčke vojnike u Troju? A ima u Starom zavjetu jedna priča koja daje još bližu paralelu...

„Bit će vam svakako znatno udobnije nego Joni,“ reče Sullivan. „Nema podataka o tome da bi on imao električnu rasvjetu i sanitarije. Ali trebat će vam mnogo hrane, a vidim da nosite i kisik. Zar u tako malom prostoru možete ponijeti dovoljno za dvomjesečno putovanje?“

On prstom pokaza detaljne skice koje je Jan stavio na stol. Na jednom kraju kao uteg za ravanje poslužio je mikroskop, a drugi je kraj držala lubanja neke nevjerojatne ribe.

„Nadam se da kisik neće biti nužan,“ reče Jan. „Znamo da oni mogu disati naš zrak iako kao da im se baš i ne sviđa, a ja možda neću uopće moći disati njihov. A što se tiče opskrbe, to će se riješiti narkosaminom. Potpuno je siguran. Čim krenemo, dat ću si injekciju koja će me izbaciti na šest tjedana plus-minus nekoliko dana. Do tada ću već biti gotovo ondje. Zapravo, ne brine me ni hrana ni kisik koliko dosada.“

Profesor Sullivan zamišljeno kimnu.

„Da, narkosamin je prilično siguran i može ga se dovoljno precizno dozirati. Ali pazite da vam hrana bude pri ruci – kad se probudite bit ćete gladni kao lav, a slabi kao slijepo mače. Zamislite kako bi bilo kad biste umrli od gladi zato što nemate snage otvoriti konzervu?“

„Mislio sam i na to,“ pomalo uvrijeđeno reče Jan. „Snagu ću vratiti šećerom i čokoladom, kako se to radi.“

„Dobro. Drago mi je vidjeti da ste temeljito razmislili o problemu i da mu ne pristupate kao nekoj šali od koje možete odustati ako vam se ne sviđa kako se odvija. Život kojim se kockate vaš je, no ne bih se volio osjećati kao da sam vam pomogao pri samoubojstvu.“

Sullivan uze lubanju i odsutno je vagne u rukama. Jan dohvati nacrt da se ne bi smotao.

„Na sreću,“ nastavi profesor Sullivan, „sva oprema koja vam treba prilično je standardna, a naša je radionica može pripremiti u samo nekoliko tjedana. A ako se predomislite...“

„Neću se predomisлити,“ reče Jan.

„... dobro sam promislio o svim opasnostima koje me čekaju, i čini se da u planu nema propusta. Nakon šest tjedana probudit ću se baš kao svaki drugi slijepi putnik i predat ću se. Do tada – po mom vremenu, ne zaboravi – putovanje će biti već pri kraju. Već će se pripremati spuštanje na svijet Nadmoćnika.“

Naravno, o njima ovisi što će dalje biti. Vjerojatno će me prvim sljedećim brodom poslati natrag – ali bar se mogu nadati da ću nešto vidjeti. Imam četiramilimetarsku kameru i tisuće metara filma; ako ih ne budem mogao upotrijebiti, to neće biti moja greška. Čak i ako sve pođe po zlu, ja ću biti dokaz da se čovjek ne može zauvijek držati u karanteni. Tako sam stvorio presedan koji će natjerati Karellena da nešto poduzme.

Draga moja Maia, to je sve što ti imam reći. Znam da ti neću previše nedostajati; budimo iskreni i priznajmo si da nas nikad nisu vezale baš jako čvrste veze, a sad, kad si se udala za Ruperta, bit će ti dobro u tvom privatnom svemiru. Bar se nadam da je tako.

Dakle, zbogom i sve najbolje. Jedva čekam da se upoznam s tvojim unucima; pobrini se, molim te, da čuju za mene.

Tvoj brat koji te voli

Jan

Kad je to Jan prvi put vidio, bilo mu je teško shvatiti da ovo što gleda nije sklapanje trupa malog aviona. Metalni kostur bio je dug dvadeset metara, savršeno uobličen i okružen lakim skelama po kojima su se motali radnici s motornim alatima.

„Da,“ odgovori Sullivan na Janovo pitanje. „Služimo se standardnim aeronautičkim tehnikama, a većina ovih ljudi dolazi iz zrakoplovne industrije. Teško je i povjerovati da nešto ovako veliko može živjeti, zar ne? I da se još može bacati van iz vode, a ja sam i to viđao.“

Sve je to bio vrijedno divljenja, no Jan je sada na umu imao druge stvari. Pogledom je pretraživao golemi kostur, tražeći povoljno mjesto za svoju malu ćeliju, „klimatizirani lijes“, kako je to Sullivan krstio. Jedno je bilo sigurno. Što se tiče prostora, bilo bi ga i za desetak slijepih putnika.

„Čini se da je kostur gotovo završen,“ reče Jan. „Kad ćete staviti kožu? Sigurno ste već uhvatili kita, jer inače ne biste imali mjeru za kostur.“

Sullivanu kao da je ta primjedba bila jako smiješna.

„Nemamo ni najmanje namjere loviti kita. Oni ionako nemaju kožu u uobičajenom smislu te riječi. Ne bi baš bilo praktično omotavati dvadesetak centimetara sala oko okvira. Ne, cijela će se stvar napraviti od plastike i zatim precizno obojiti. Kad završimo, nitko neće moći prepoznati razliku.“

U tom slučaju, pomisli Jan, bilo bi razumnije da su Nadmoćnici snimili fotografije i sami napravili maketu u naravnoj veličini kod kuće, na svom planetu. Ali valjda su se opskrbeni brodovi vraćali prazni, a u njima se sitnica poput dvadesetometarske ulješure ne bi ni primijetila. Kad imaš toliko sredstava i moći, ne moraš se opterećivati sitnim uštedama...

Profesor Sullivan stajao je pokraj jednoga od onih kipova koji su velik izazov arheologiji još od vremena kada su Uskršnji otoci otkriveni. Kralj, bog ili što god to bilo, kao da je pogledom bez očiju pratio njegov pogled koji je gledao njegovo djelo. Bio je ponosan na to što je učinio i bila je šteta što će to djelo uskoro zauvijek nestati ljudima s očiju.

Prizor je mogao biti djelo nekoga ludog umjetnika u narkotičnom deliriju. A ipak bila je to brižno napravljena kopija živog predloška; umjetnik je ovdje bila sama Priroda. Do pojave podvodne televizije, malo ga je ljudi vidjelo, a i tada samo na nekoliko sekundi u onim rijetkim prilikama kad bi veliki borci na trenutak izbili na površinu. Te su se borbe vodile u oceanskim dubinama, gdje su ulješure lovile hranu. A ta hrana imala je nešto jako protiv toga da je živu pojedu...

Duga kitova donja čeljust s pilastim zubima bila je široko razjapljena, spremna da se zatvori oko lovine. Glava ulješure bila je gotovo skrivena isprepletenom grčevitom mrežom bijelih, gnjecavih krakova kojima se golema lignja očajnički borila za život. Blijedi tragovi usisavanja promjera po dvadeset, pa i više centimetara, izmrljali su kitovu kožu na mjestima gdje su se ti kraci uhvatili. Jedan je krak već bio samo batrljak i nije bilo sumnje u konačan ishod bitke. Kad bi se dvije najveće životinje na svijetu upustile u borbu, kit bi uvijek pobijedio. Usprkos golemoj snazi šume krakova, jedina lignjina nada bila je u bijegu prije nego što je te strpljive ralje ispile u komade. Njezine velike bezizražajne oči promjera pola metra gledale su u svog ubojicu – iako, najvjerojatnije, nijedno od tih bića nije moglo vidjeti drugo u mraku morskoga ponora.

Cijeli je izložak bio dug više od trideset metara i sada je bio okružen kavezom

alumijskih nosača na kojemu su bili hvatači za podizanje. Sve je bilo spremno i čekalo je samo Nadmoćnike. Sullivan se nadao da će se oni brzo pojaviti, jer iščekivanje je postajalo prenapeto.

Netko je dolazio iz ureda, očito tražeći njega. Sullivan pod blještećim suncem prepozna šefa ureda i pođe mu ususret.

„Zdravo Bille – što je?“

Ovaj je, sa zadovoljnim izrazom na licu, u ruci držao neki papir.

„Dobre vijesti, profesore. Doživjeli smo veliku čast. Nadzornik želi osobno doći i pogledati našu umjetninu prije ukrcaja. Zamislite samo koliko će nam to publiciteta donijeti! Dobro će nam doći kad budemo tražili novu subvenciju. Ovakvo što već dugo priželjkujem.“

Profesor Sullivan suho proguta slinu. Nikad mu publicitet nije smetao, no ovaj put se bojao da će ga možda biti previše.

Karellen je stajao pokraj kitove glave i podigao pogled prema golemoj glavi i bijeloj čeljusti. Prikrivajući svoju nelagodu, Sullivan se pitao o čemu li Nadzornik razmišlja. Njegovo ponašanje nije davalo razloga za zabrinutost, a posjet se mogao lako objasniti normalnim razlozima. Ipak, Sullivanu će biti draže kad bude gotovo.

„Na našem planetu nema tako velikih bića,“ reče Karellen. „To je glavni razlog zašto smo vas zamolili da napravite ovu kompoziciju. Moji... zemljaci... bit će zadivljeni.“

„S vašom niskom gravitacijom,“ odgovori Sullivan, „očekivalo bi se da imate vrlo velikih životinja. Uostalom, koliko ste samo i vi sami veći od nas!“

„Da, ali mi nemamo oceana. A kad se radi o veličini, nikakvo se kopno ne može usporediti s morem.“

Savršeno točno, pomisli Sullivan. A koliko je njemu bilo poznato, to je bila dosad nepoznata činjenica o svijetu Nadmoćnika. Jana bi to, kvragu, baš zanimalo.

U tom je trenutku taj mladić sjedio u kilometar udaljenoj kolibi i napeto kroz dalekozor promatrao inspekciju. Stalno si je ponavljao da se nema čega bojati. Nikakav pregled kita, ma kako detaljan bio, neće otkriti njegovu tajnu. Ali postojala je mogućnost da Karellen nešto sumnja – i da se s njima igra.

Sumnja je rasla u Sullivanovoj glavi dok je Nadzornik zavirivao u duboko grlo.

„U vašoj Bibliji,“ reče Karellen, „ima jedna vrijedna priča o jednome židovskom proroku, nekom Joni, kojega je progutao kit i iznio ga na obalu kad su ga izbacili s broda. Što mislite, ima li ičega istinitog u takvoj legendi?“

„Mislim,“ oprezno reče Sullivan, „da postoji jedan prilično dobro potkrijepljen slučaj nekoga kitolovca koji je bio progutan i povraćen bez štetnih posljedica. Naravno, da je u kitu proveo više od nekoliko sekundi, bio bi se ugušio. A morao je imati i veliku sreću što nije pogodio zube. Gotovo nevjerojatna priča, ali ne baš *potpuno* nemoguća.“

„Vrlo zanimljivo,“ reče Karellen. Još je trenutak gledao veliku čeljust, a zatim se pomakne da pogleda lignju. Sullivan se nadao da nije čuo njegov uzdah pun olakšanja.

„Da sam znao što me čeka,“ reče profesor Sullivan, „bio bih te izbacio iz ureda čim si me pokušao zaraziti svojim ludilom.“

„Žao mi je,“ odgovori Jan, „ali uspjelo nam je.“

„Nadam se. U svakom slučaju, neka ti je sa srećom. Poželiš li se predomisлити, još ti uvijek ostaje bar šest sati.“

„Neće mi trebati. Samo me Karellen sada može zaustaviti. Hvala na svemu. Vratim li se i napišem li knjigu o Nadmoćnicima, posvetit ću je tebi.“

„Velike li koristi od toga,“ progundā Sullivan. „Bit ću već godinama mrtav.“ Na svoje

veliko iznenađenje i zgražanje, jer nije on bio sentimentalni čovjek, osjeti da ga ovaj rastanak počinje pogađati. Zavalio je Jana u tih nekoliko tjedana dok su kovali urotu. A k tomu, počeo je strahovati da bi mogao biti suradnikom u vrlo složenom samoubojstvu.

Pridržavao je ljestve dok se Jan, oprezno izbjegavajući zubalo, penjao u veliku čeljust. Pri svjetlosti električne svjetiljke vidio je kako se Jan okreće i maše mu prije nego što će se okrenuti i nestati u golemom ždrijelu. Začuo se zvuk otvaranja hermetiziranog poklopca, a zatim tišina.

Po mjesecini koja je zamrznutu bitku pretvorila u noćnu moru, profesor Sullivan polako je hodao prema svom uredu. Proganjalo ga je pitanje što je učinio i kamo to vodi. Ali, naravno, nikad to neće doznati. Jan bi mogao opet hodati ovuda, budući da mu do Nadmoćnika i natrag neće otići više od tri mjeseca života. Ali i bude li tako, on će već biti s druge strane nepremostiva zida Vremena, jer će se to dogoditi tek za osamdeset godina.

Svjetla su se u malom metalnom valjku ugasila čim je Jan zatvorio unutarnji poklopac. Nije si dao vremena za predomišljanje, nego je odmah započeo svoju rutinsku provjeru koju je već razradio. Sve zalihe i potrepštine bile su ukrcane još prije nekoliko dana, no završna provjera pomogla mu je da se dovede u pravo stanje duha i uvjeri da ništa nije propušteno.

Sat kasnije bio je zadovoljan. Legao je na ležaj od pjenaste gume i rekapitulirao svoje planove. Jedini zvuk koji je do njega dopirao bio je slabašno zujanje električnog sata s kalendarom koji će ga upozoriti kad putovanje bude pri kraju.

Znao je da ne može očekivati da će išta osjetiti ovdje u svojoj ćeliji, jer kolike god bile goleme sile koje su gonile međuzvezdane brodove, sigurno su bile savršeno kompenzirane. Sullivan je to i provjerio, istaknuvši da će se cijela njegova konstrukcija raspasti bude li izložena silama jačim od nekoliko gravitacija. Njegovi... naručitelji... su ga uvjerali da nema opasnosti od toga.

Doći će, međutim, do znatne promjene atmosferskog tlaka. To nije bilo važno, jer su šuplje makete mogle „disati“ kroz nekoliko otvora. Prije izlaska iz kapsule, Jan će morati izjednačiti tlak, a pretpostavio je da zrak unutar njihovog broda neće biti dobar za disanje.

Jednostavna maska i komplet kisika riješit će to; nije bilo potrebno ništa složenije. Bude li mogao disati bez mehaničkih pomagala, tim bolje.

Nije više bilo smisla čekati; bilo bi to samo mučenje živaca. Izvukao je malu siringu, već napunjenu unaprijed pripremljenom otopinom. Narkosamin je otkriven u istraživanjima životinjskog zimskog sna i nije baš bilo točno ono što su laici općenito mislili, da on izaziva prividnu smrt. Sve što je izazivao bilo je veliko usporenje životnih funkcija, a metabolizam bi se i dalje nastavio na znatno smanjenoj razini. Bilo je to kao da je netko zgrnuo životnu vatru, pa ona nastavlja tinjati pod pepelom. Ali kad bi se, nakon nekoliko tjedana ili mjeseci, učinak droge smanjio, vatra bi opet buknula i spavač bi oživio. Narkosamin je bio potpuno siguran. Priroda ga je milijunima godina rabila za zaštitu mnoge svoje djece od zime u kojoj nema hrane.

Tako je Jan zaspao. Nije osjetio vučenje kablova kojima su golemi metalni okvir uvukli u spremište međuzvezdanog broda. Nije čuo kako se poklopci zatvaraju za putovanje od tristo milijuna milijuna kilometara. Nije čuo ni, udaljen i snažnim oklopom prigušen, krik Zemljine atmosfere dok se brod brzo uzdizao prema svom prirodnom okolišu.

A nije čuo ni kako se uključuje zvjezdani pogon.

Dvorana za konferencije uvijek je na tim tjednim sastancima bila puna, no danas je bila tako pretrpana da je izjaviteljima bilo teško pisati. I po stoti put gundali su zbog Karellenove konzervativnosti i nedostatka obzira.. Bilo gdje drugdje mogli bi imati televizijske kamere, magnetofone i sve druge alate svoga jako opremljenog zanata. Ali tu su se morali osloniti na tako zastarjela sredstva kao što su papir i olovka – pa i, ne bi se povjeravalo – *stenografiju*.

Bilo je i pokušaja kriomičnog ubacivanja magnetofona. Uspješno bi ih unijeli, ali već bi prvi pogled na njihove zadimljene unutrašnjosti pokazao uzaludnost takvih pokusa. Svi su tako shvatili zašto su ih upozoravali da, u vlastitom interesu, ostave satove i sve druge metalne predmete, prije ulaska u konferencijsku dvoranu.

Karellen je, da nepravda bude još veća, snimao sve što se događa. Izjavitelji koji bi nehajno, ili čak netočno – iako je ovo potonje bilo vrlo rijetko – prenijeli tijekom konferencije bili bi podvrgnuti kratkim i neugodnim sastancima s Karellenovim podređenima i od njih bi se zahtijevalo da pažljivo preslušaju snimke svega što je Nadzornik *doista* rekao. Bila je to škola koju nitko nikad nije morao ponavljati.

Čudno je bilo kako su se te glasine pojavljivale. Nije bilo nikakvih prethodnih najava a ipak bi sve bilo puno kad god bi Karellen htio dati neku važnu izjavu – što se događalo prosječno dva do tri puta godišnje.

Kada su se velika vrata otvorila i Karellen stupio na podij, u gužvi je zavládala tišina. Svjetlo je bilo prigušeno – nesumnjivo približno svjetlosti dalekog sunca Nadmoćnika – pa je Nadzornik odložio tamne naočale koje je obično nosio na otvorenom.

Na nerazgovjetan zbor pozdrava odgovorio je službenim „Dobro jutro svima“, a zatim se okrenuo prema visokom i dostojanstvenom liku koji je stajao ispred svih. G. Golde, *doyen* Press Cluba, mogao je biti izvornom inspiracijom batlerove najave „Milorde, dva novinara i gospodin iz *Timesa*.“ Odijevao se i ponašao kao diplomat stare škole; nitko nije oklijevao pouzdati se u nj i nitko to nikad poslije nije požalio.

„Prilično velika gužva danas, gospodine Golde. Sigurno je suša vijesti.“

Gospodin iz *Timesa* nasmiješi se i pročisti grlo.

„Nadam se da ćete vi to popraviti, gospodine Nadzorniče.“

Napeto je gledao kako Karellen priprema odgovor. Bila je prava nepravda što lica Nadmoćnika, kruta poput maski, ne odaju ni traga nekog osjećaja. Krupne i širom otvorene oči, čije su zjenice čak i na ovako prigušenom svjetlu bile stisnute, neprozirno su gledale u iskreno radoznale ljudske oči. Dva otvora za disanje na svakom obrazu – ako se ti izbrazdani bazaltni oblici mogu nazvati obrazima – sasvim su tiho šišitali dok su se Karellenova hipotetična pluća naprezala s rijetkim Zemljinim zrakom. Golde je vidio kako se naprijed-natrag njiše zastor sićušnih bijelih dlačica koje su se pokretale u izmjeničnom ritmu, usklađene s brzim ciklusom Karellenova dvotaktnog disanja. Općenito se vjerovalo da te dlačice služe kao filtri za prašinu, a na tom su se slabom temelju gradile složene teorije o atmosferi planeta Nadmoćnika.

„Da, imam za vas nešto vijesti. Kao što sigurno već znate, jedan od mojih opskrbnih brodova nedavno je na povratku u svoju bazu poletio sa Zemlje. Upravo smo otkrili da na brodu imamo slijepog putnika.“

Stotinu je olovaka naglo zastalo, a sto se pari očiju podiglo prema Karellenu.

„Rekoste *sljepi putnik* gospodine nadzorniče?“ upita Golde. „Smijemo li pitati tko je to i kako je dospio na brod?“

„Zove se Jan Rodricks, student je tehnike na Sveučilištu u Cape Townu. Daljnje ćete pojeđinosti nesumnjivo sami otkriti svojim vlastitim vrlo djelotvornim kanalima.“

Karellen se nasmiješi. Nadzornikov je osmijeh bio neobična slika. Glavnina učinka bila je zapravo u očima; nepokretna usta bez usana nisu se ni pomakla. Golde se upita nije li i to samo još jedan od ljudskih znakova koje je Karellen tako vješto oponašao. Opći je dojam, naime, nesumnjivo bio dojam osmijeha, a ljudska ga je svijest spremno prihvaćala kao takvog.

„A *kako* je ušao,“ reče Karellen, „nije tako važno. Uvjeravam vas, i sve potencijalne astronaute, da nema nikakve mogućnosti da to ponove.“

„Što će biti s tim mladićem?“ nastavi Golde. „Hoće li ga poslati natrag na Zemlju?“

„To je izvan mojih ovlasti, ali mislim da će ga prvim sljedećim brodom poslati natrag. Tamo gdje se nalazi, uvjeti će za njega biti malo previše... strani... da bi mu bilo ugodno. A to nas vodi i na glavni razlog zašto smo se danas sastali.“

Karellen načas ušuti, a tišina u dvorani se produbi.

„Mlađi i romantičniji elementi vašega pučanstva prigovaraju nam da vam sprečavamo izlaz u dublji svemir. S razlogom smo to učinili; ne donosimo zabrane zato što bi nam to bilo zadovoljstvo. A jeste li ikada razmislili – dopustite mi jednu ne baš laskavu usporedbu – kako bi se čovjek iz vašega kamenog doba osjetio kad bi se iznenada našao usred suvremenog grada?“

„U tome,“ pobuni se *Herald Tribune* „naravno postoji temeljna razlika. Mi smo navikli na znanost. Na vašem planetu sigurno ima mnogo stvari koje možda ne bismo mogli razumjeti – no sigurno nam se ne bi učinile magijom.“

„Jeste li u to baš sigurni?“ upita Karellen, tako tiho da ga se jedva čulo. „Samo sto godina razdvaja doba elektriciteta od doba pare, a što bi viktorijanski inženjer pomislio o televizoru ili o elektroničkom računalu? I koliko bi živio kad bi pokušao istražiti kako te stvari rade? Ponor između dviju tehnologija može biti tako velik da postane... smrtonosan.“

(„Hej,“ prišapne Reuters BBC-u. „Imamo sreće. Sad će dati neku važnu političku izjavu. Poznajem te simptome.“)

„A ima i drugih razloga zašto smo čovjeka ograničili na Zemlju. Gledajte.“

Svjetla se priguše i ugase. Dok se zamračivalo, u sredini sobe oblikovalo se blijedo svjetlucanje. Uobličilo se u vrtlog zvijezda – bila je to spiralna maglica, viđena s neke točke daleko iza njezina najudaljenijeg sunca.

„Ovaj prizor ljudske oči nikad nisu vidjele,“ govorio je iz mraka Karellenov glas. „Gledate na svoj vlastiti svemir, otok-galaktiku kojoj pripada i vaše Sunce, iz udaljenosti od milijun svjetlosnih godina.“

Zavlada duga tišina. Zatim Karellen nastavi, a u glasu mu je sada bilo nešto što nije baš bila samilost, a niti pravi prijekor.

„Vaša je vrsta pokazala znatnu nesposobnost i za nošenje s problemima svoga relativno malog planeta. Kad smo došli, vi ste bili na rubu samouništenja sredstvima koja vam je znanost prerano dala u ruke. Bez naše intervencije Zemlja bi danas bila radioaktivna pustinja.“

Sada imate mir u svijetu, a vrsta vam je ujedinjena. Uskoro ćete biti dovoljno civilizirani da ćete moći upravljati svojim svijetom bez naše pomoći. Možda biste vremenom mogli izaći na kraj i s problemima cijelog Sunčevog sustava – recimo pedesetak mjeseca i planeta. Ali mislite li da biste se ikad mogli nositi s ovim?

Maglica se proširi. Sada su pojedine zvijezde brzo jurile, pojavljujući se i nestajući

poput iskara iz kovačke peći. A svaka od tih prolaznih iskara bila je sunce oko kojega kruži tko bi znao koliko svjetova...

„U ovoj našoj Galaktici,“ promrmlja Karellen, „ima osamdeset sedam tisuća milijuna sunaca. Čak i taj vam broj daje samo slabu sliku golemosti svemira. To je izazov s kojim bi se susreli mravi kad bi pokušali označiti i klasificirati sva zrnca pijeska u svim svjetskim pustinjama.“

Na svom sadašnjem stupnju evolucije, vaša vrsta ne može se suočiti s tim strahovitim izazovom. Jedna je od mojih dužnosti da vas zaštitim od sila i snaga koje leže među zvijezdama; sila kakve ne možete ni zamisliti.“

Slika vrtloženja svemirskih vatrenih maglica izbljedi, u tišinu velike dvorane vratilo se svjetlo.

Karellen se okrene prema izlazu. Audijencija je bila završena. Na vratima je zastao i pogledao natrag u utihlu gomilu.

„Gorka je to pomisao, ali s njom se morate suočiti. Možda ćete jednoga dana imati planete. Ali zvijezde nisu za čovjeka.“

Zvijezde nisu za čovjeka. Da, pogodit će ih što su se nebeska vrata pred njima zalupila. ali moraju naučiti suočavati se s istinom – ili barem onoliko istine koliko im se može milostivo udijeliti.

Iz usamljeničkih stratosferskih visina, Karellen pogleda svijet i ljude koji su mu povjereni na čuvanje. Pomislio je na sve što se sprema i kakav će taj svijet biti za samo desetak godina.

Nikad neće doznati koliko su sretni. U samo jednom životnom vijeku, čovječanstvo je doživjelo najviše sreće što je ikada dano ijednoj vrsti. Bilo je to Zlatno doba. ali zlatna je i boja sutona, i jeseni – a samo su Karellenove uši čule prve fjuke zimskih oluja.

I samo je Karellen znao kojom nezaustavljivom brzinom Zlatno doba juri prema svome svršetku.

III

POSLEDNJI NARAŠTAJ

15

„Pogledaj ovo!“ prasnuo je George Greggson i bacio novine prema Jean. Završile su, iako ih je ona pokušala uhvatiti, razbacane preko cijelog stola s doručkom. Jean strpljivo skine naslagu džema i pročita taj toliko uvredljivi dio, trudeći se da joj se na licu vidi neslaganje. U tome nije bila baš uspješna, jer se i prečesto slagala s kritičarima. Obično bi takvo heretičko mišljenje zadržala za sebe, ne samo zato da održi mir i tišinu. George je uvijek bio spreman prihvatiti njezine pohvale (kao i bilo čije druge) ali da se upustila u bilo kakvu kritiku njegova rada, morala bi odslušati nesmiljeno predavanje o svom neznanju u umjetničkim pitanjima.

Dva je puta pročitala članak, a zatim odusta. Činio joj se prilično povoljan, pa je to i rekla.

„Čini se da mu se izvedba svidjela. Zašto režiš?“

„Ovo ovdje,“ prosiće George, zabadajući prst u sredinu stupca. „Pročitaj to još jednom.“

„Osobito ugodne očima bile su nježne pastelne zelene nijanse pozadine baletne sekvence.“

„I?“

„Nisu bile *zelene*! Mnogo sam vremena potrošio da dobijem tu nijansu *plave*. A onda? Ili je prokleti strojar poremetio boje ili idiot od kritičara ima poremećen prijemnik. Hej, kakve je boje to bilo na *našem* prijemniku?“

„Pa... ne mogu se sjetiti,“ prizna Jean. „Lutkica je počela cviliti i morala sam pogledati što joj je.“

„Oh,“ reče George, uranjajući natrag u muk iza kojeg se naziralo tiho ključanje. Jean je znala da novu erupciju može očekivati svaki čas. Međutim, kad je do nje došlo, bila je prilično blaga.

„Našao sam novu definiciju televizije,“ mračno je promrmljao. „Zaključio sam da je to uređaj za *ometanje* komunikacije između umjetnika i publike.“

„I što ćeš sad?“ odgovori mu ona. „Vratiti se živom kazalištu?“

„A zašto i ne bih?“ upita George. „Baš o *tome* razmišljam. Sjećaš se pisma koje sam dobio od onih ljudi iz Nove Atene? Opet su mi pisali. Ovoga puta ću im odgovoriti.“

„Da“ odgovori malo uznemirena Jean. „Ja mislim da su oni gomila čudaka.“

„Pa to možemo provjeriti samo na jedan način. Već u iduća dva tjedna otići ću tamo i upoznati se s njima. Moram priznati da tekstovi koje objavljuju djeluju savršeno zdravo. A imaju i nekoliko vrlo dobrih ljudi.“

„Ako od mene očekuješ da ti kuham na vatri ili da se privikavam na odijevanje u krzna, morat ćeš...“

„Ma ne pričaj gluposti! Te su priče prava besmislica. Kolonija ima sve što joj treba za civiliziran život. Oni samo ne vjeruju u nepotrebne ukrase i to je sve. Uostalom, već nekoliko mjeseci nisam bio na Tihom oceanu. Bit će nam to lijepo putovanje.“

„U tom se slažem s tobom,“ reče Jean. „Ali ne namjeravam pustiti da Junior i Lutkica rastu kao polinezijski divljaci.“

„Neće,“ reče George. „To ti mogu obećati.“

Bilo je to točno, ali ne onako kako je on zamislio.

„Kao što ste vidjeli dok ste slijetali,“ reče mali čovjek na drugoj strani verande, „kolonija se sastoji od dva otoka koji su povezani povišenim prolazom. Ovo je Atena, drugi smo nazvali Spartom. Prilično je divlji i stjenovit, divno mjesto za sport i tjelovježbu.“ Oči mu na trenutak bljesnuše prema posjetiteljevu struku, a George se malo promeškolji u pletenom naslonjaču. „Usput, Sparta je ugašeni vulkan. Odnosno, bar geolozi tvrde da je ugašen, ha ha.

Ali vratimo se na Atenu. Kao što ste čuli, ideja ove kolonije je da se izgradi neovisna stabilna skupina s vlastitim kulturnim tradicijama. Naglasio bih da smo prije nego što smo ušli u taj pothvat, poduzeli opsežna istraživanja. Zapravo je to komad primijenjenog socijalnog inženjerstva, koje se temelji na strašno složenoj matematici, za koju se i neću praviti da je razumijem. Znam samo da su matematički sociolozi izračunali kolika treba biti, koliko različitih tipova ljudi treba biti u njoj – i, iznad svega, kakav joj mora biti ustroj da bi bila dugoročno stabilna.

Vodi nas vijeće od osam direktora, koji predstavljaju proizvodnju, energetiku, socijalno inženjerstvo, umjetnost, ekonomiju, znanost, sport i filozofiju. Nema stalnog predsjednika. Predsjedaju direktori naizmjenice, na po godinu dana.

Sada nas je nešto malo više od pedeset tisuća, što je malo manje od željenog optimuma. Zato gledamo tko bi nam se mogao pridružiti. A, naravno, ima i rasipanja; za neke specijaliziraniye struke još nemamo vlastitih ljudi.

Ovdje na otoku nastojimo sačuvati nešto od neovisnosti čovječanstva i njegove umjetničke tradicije. Ne osjećamo neprijateljstvo prema Nadmoćnicima; jednostavno želimo da nas puste na miru da nastavimo sami na svoj način. Kad su ukinuli stare države i način života kakav je čovjek poznao od početka povijesti, pomeli su zajedno s lošim stvarima i mnogo toga dobrog. Svijet je sada spokojan, bezličan i kulturno mrtav; otkad su Nadmoćnici došli, nije stvoreno ništa novo. Razlozi za to očiti su. Nemamo se više za što boriti i previše je razbibrige i zabave. Shvaćate li da nas *svaki dan* zapljuskuje pet stotina sati radijskog i televizijskog programa na raznim kanalima? Kad ne biste spavali i kad ne biste radili ništa drugo, ne biste mogli pratiti ni dvadesetinu zabave koja vas čeka čim okrenete prekidač! Nije ni čudo što su ljudi postali pasivne spužve i što upijaju, a ne stvaraju. Jeste li znali da je danas *prosječno* vrijeme koje se provodi pred televizorom tri sata dnevno?“ Neki ljudi više uopće neće živjeti svojim životom. Praćenje raznih obiteljskih serija na televiziji postat će glavno zanimanje!

Ovdje, u Ateni, zabava dolazi na mjesto koje joj pripada. K tomu, svježija je, a ne konzervirana. U društvu ove veličine, moguće je ostvariti da sudjeluju gotovo svi, sa svime što to donosi izvođačima i umjetnicima. Tako se dogodilo da imamo vrlo dobar simfonijski orkestar, jedan od šest najboljih na svijetu.

Ali ne morate mi vjerovati na riječ. Obično potencijalni sugrađani provedu kod nas nekoliko dana, kako bi stekli dojam. Ako zaključite da bi nam se rado pridružili, prolaze kroz bateriju psiholoških testova koji su zapravo naša glavna obrambena linija. Odbijemo oko trećinu kandidata, uglavnom zbog stvari koje o njima ne govore ništa loše i koje vani ne bi bile važne. Oni koji prođu, vrte se kućama na onoliko vremena koliko im treba da srede svoje poslove, a zatim nam se pridruže. Ponekad se u toj fazi predomisli, ali to je vrlo rijetko i gotovo uvijek iz osobnih razloga na koje ni sami ne mogu utjecati. Naši su testovi sada praktično sto posto pouzdani: oni koji prođu doista žele doći.“

„A što ako se netko predomisli *poslije*?“ napeto upita Jean.

„Mogu otići. Nema problema. Dogodilo se po koji put.“

Nastala je duga šutnja. Jean pogleda Georgea, koji se zamišljeno trljao po zaliscima koji su se tada nosili u umjetničkim krugovima. Dok god za sobom ne moraju srušiti sve

mostove, to je nije osobito zabrinjavalo. Kolonija joj se učinila zanimljivim mjestom, svakako ne onako nastranim kao što je pomislila. A djeci će se jako svidjeti. U krajnjem slučaju, to je jedino važno.

Preselili su se šest tjedana kasnije. Prizemnica je bila mala, ali sasvim dovoljna za obitelj koja nije imala namjere imati više od četiri člana. Imala je sve glavne uređaje koji olakšavaju kućne poslove; Jean je morala priznati bar da nema opasnosti od povratka u mračna vremena iscrpljivanja kućnim poslovima. Malo ju je, međutim, zbunilo otkriće da u kući postoji kuhinja. U ovako velikoj zajednici očekivalo bi se da ćeš moći nazvati Prehrambenu centralu, pričekati pet minuta i dobiti naručeno jelo. Individualnost je lijepa stvar, ali, ovo bi, uplaši se Jean, moglo biti ipak malo previše. Mračno se upitala neće li se od nje tražiti da za obitelj izrađuje i odjeću, kad već priprema jela. Ali od automata za pranje suda do radarskog dometa nije bilo nikakve preslice, pa dakle ipak nije moglo biti baš tako zlo...

Naravno, ostatak kuće činio se prazan i sirov. Oni su u njoj bili prvi stanari i trebat će vremena dok se ta aseptičnost novog pretvori u topli ljudski dom. Djeca će, nesumnjivo, vrlo uspješno katalizirati taj proces. Već je (iako to Jean još nije znala) u kupaonici uginula i prva žrtva Jeffreyeva nepoznavanja ključne razlike između slatke i slane vode.

Jean priđe prozoru na kojem još nije bilo zavjesa i pogleda koloniju. Bilo je to u svakom slučaju prelijepo mjesto. Kuća je bila na zapadnom obronku niskoga brijega koji je, u nedostatku bilo kakve druge konkurencije, dominirao Atenskim otokom. Dva kilometra sjeverno vidio se prolaz – poput sječiva tanka crta koja je dijelila vodu – prema Sparti. Taj stjenoviti otok, nad kojim poput kvočke sjedio vulkanski stožac, bio je u takvom kontrastu s ovim pitomim mjestom da ju je ponekad plašio. Pitala se kako znanstvenici mogu biti sigurni da se neće jednoga dana probuditi i sve ih poklopiti.

Pogled joj je privukla nestabilna figura koja je prilazila uzbrdo, brižljivo se, suprotno svim prometnim pravilima, držeći sjene palmi. George se vraćao sa svog prvog sastanka. Bilo joj je vrijeme da prestane sanjariti i pobrine se o kući.

Metalni zvuk udara najavio je dolazak Georgeova bicikla. Jean se pitala kad će se oboje napokon naučiti na bicikle. Bio je to još jedan neočekivani dio života na otoku. Privatni automobili nisu bili dopušteni, a bili su i nepotrebni, jer je najveća udaljenost koju se moglo prijeći u jednoj vožnji bila manja od petnaest kilometara. Bilo je nešto zajedničkih vozila – kamiona, vatrogasnih i kola hitne pomoći – kojima je brzina, osim u slučaju stvarne nužde, bila ograničena na pedeset kilometara na sat. Tako su žitelji Atene bili dobro razgibani, ulice nisu bile zagušene prometom – i nije bilo prometnih nesreća.

George površno poljubi ženu i s uzdahom punim olakšanja svali se na najbliži stolac.

„Huu!“ reče on, brišući čelo. „Svi su me pretekli na uzbrdici, što valjda znači da se ljudi doista naviknu na to. Mislim da sam već izgubio desetak kilograma.“

„Kako je bilo na poslu?“ brižno upita Jean. Nadala se da George neće biti previše umoran da joj pomogne oko raspakiranja.

„Vrlo poticajno. Naravno, ne mogu se sjetiti ni pola ljudi koje sam upoznao, ali čini se da su svi vrlo ugodni. A kazalište je dobro kao što sam se nadao. Drugi tjedan počinjemo raditi na Shawovom *Back to Metuselah*. Dobio sam potpun nadzor nad scenografijom i kostimima. Bit će to nešto novo, kad mi neće bar pet-šest ljudi stalno govoriti što ne smijem. Da, čini mi se da će mi se ovdje svidjeti.“

„Bez obzira na bicikle?“

George prikupi dovoljno snage za osmijeh.

„Da,“ reče on. „Za nekoliko tjedana više neću ni primjećivati ovo naše brdašce.“

Nije to stvarno vjerovao, ali bilo je tako. Međutim, prošlo je još mjesec dana dok Jean

nije prestala čeznuti za automobilima i otkrila što sve možeš učiniti kad imaš vlastitu kuhinju.

Nova Atena nije izrasla prirodno i spontano poput grada čije je ime nosila. Sve je u koloniji bilo planirano, kao djelo mnogih godina rada skupine vrlo pametnih istraživača. Počelo je to kao otvorena urota protiv Nadmoćnika, neizrečen izazov njihovoj politici, kad već ne i njihovoj moći. Na početku su pokretači kolonije bili prilično sigurni da će ih Karellen ometati, no Nadzornik nije poduzeo ništa, baš ništa. Nisu to dočekali s olakšanjem kakvo se od njih moglo očekivati.

Karellen je imao vremena; možda je pripremao odgođeni protuudarac. Ili je možda bio tako siguran da će projekt propasti da nije vidio razloga da išta poduzme protiv njih.

Većina je ljudi vjerovala da će kolonija propasti. A ipak, i u prošlosti je, prije nego što se išta znalo o socijalnoj dinamici, bilo mnogih zajednica koje su bile posvećene nekim posebnim vjerskim ili filozofskim ciljevima. Istina, stopa njihove smrtnosti bila je visoka, ali neke su ipak preživjele. A temelji Nove Atene bili su najsigurniji što im je mogla osigurati suvremena znanost.

Bilo je mnogo razloga za izbor otoka. Psihološki razlog nije bio najmanji među njima. U doba sveopćeg zračnog prijevoza, ocean nije mnogo značio kao fizička prepreka, ali otok je ipak davao neki dojam izolacije. K tomu, na ograničenoj površini u koloniji nije moglo živjeti previše ljudi, maksimum pučanstva bio je postavljen na sto tisuća; kad bi ih bilo više izgubile bi se prednosti male i čvrste zajednice. Jedan od ciljeva osnivača bio je da svaki član Nove Atene poznaje sve građane koji imaju iste interese – i još jedan do dva posto ostalih.

Čovjek koji je bio pokretačka snaga Nove Atene bio je Židov. A, kao ni Mojsije, nije doživio da uđe u svoju obećanu zemlju, jer kolonija je osnovana tri godine poslije njegove smrti.

Rođen je u Izraelu, posljednjoj neovisnoj državi koja se ikad pojavila – i koja je, dakle, najkraće živjela. Tamo je kraj nacionalnog suvereniteta doživljen nešto gorče nego drugdje, jer teško je izgubiti san koji si upravo ostvario nakon mnogih stoljeća borbe.

Ben Salomon nije bio nikakav fanatik, no njegova iskustva iz djetinjstva morala su uvelike odrediti filozofiju koju će on poslije pokušati provesti u stvarnosti. On se prisjećao kakav je svijet bio prije dolaska Nadmoćnika i nije se tom svijetu namjeravao vratiti. Poput mnogih razumnih i dobronamjernih ljudi, i on je cijenio sve što je Karellen učinio za ljudski rod, no nije se dobro osjećao glede njegovih krajnjih planova. Je li moguće, pitao se ponekad, da Nadmoćnici, usprkos svojoj golemoj inteligenciji, doista ne razumiju ljude i, s najboljim namjerama, rade strašnu pogrešku? Što ako su, u svojoj altruističkoj strasti za mir i red, odlučili reformirati svijet, ali time razaraju i ljudsku dušu?

Unazađivanje je tek počelo, no prve simptome raspada nije bilo teško uočiti. Salomon nije bio umjetnik, ali je imao istančan osjećaj za umjetnost i znao je da njegovo doba ni na jednom polju ne može dostići postignuća prethodnih stoljeća. Možda će se, vremenom, kad se šok susreta s Nadmoćnicima slegne, stvari popraviti. ali moguće je bilo i da neće, a mudar čovjek uvijek uzme u obzir neko osiguranje.

Nova Atena je bila to osiguranje. Njezino je osnivanje trajalo dvadeset godina i nekoliko milijardi decimalnih funta – što je bio relativno neznatan dio svjetskoga bogatstva. U prvih se petnaest godina, međutim, ništa nije dogodilo; sve je postignuto u zadnjih pet.

Salomonov bi posao bio nemoguć da nije uspio uvjeriti nekolicinu najslavnijih svjetskih umjetnika da je njegov plan na zdravim nogama. Njima se plan svidio, jer je ugađao njihovom egu, a ne zato što je bio važan za budućnost ljudskoga roda. Ali kad ih je uvjerio, svijet ih je slušao i dao im punu moralnu i materijalnu potporu. Iza te spektakularne fasade temperamentnih talenata, svoje su planove postavili stvarni graditelji kolonije.

Društvo se sastoji od ljudskih bića čije je ponašanje kao pojedinaca nepredvidljivo. Ali

kad se uzme dovoljno osnovnih jedinica, pojave se neki zakoni – kao što su još davno otkrila poduzeća koja prodaju životno osiguranje. Nitko ne zna koji će pojedinci umrijeti u određenom roku – ali ukupan se broj umrlih može predvidjeti sa znatnom točnošću.

Ima i drugih, suptilnijih zakonitosti, poput onih koje su početkom dvadesetoga stoljeća prvi naslutilo matematičari poput Weinerja i Rashaveskog. Oni su iznijeli da se događaje poput ekonomskih depresija, rezultata utrka u naoružavanju, stabilnosti socijalnih skupina, političkih izbora i sličnog, može analizirati odgovarajućim matematičkim tehnikama. Glavna poteškoća bio je golem broj varijabli, od kojih je neke teško prikazati brojčano. Ne može se nacrtati niz krivulja i odlučno izjaviti: „Kad dođemo do ove crte, to je rat.“ I nije se nikad moglo pripremiti za tako nepredvidljive političke događaje kao što je atentat na neku ključnu političku ličnost ili posljedice nekoga novog znanstvenog otkrića – a još manje za prirodne katastrofe kao što tu potresi ili poplave, koji mogu ostaviti teške posljedice za velik broj ljudi i društvene skupine u kojima žive.

A ipak se, zahvaljujući znanju koje se strpljivo gomilalo u proteklih sto godina, mnogo moglo učiniti. Taj bi posao bio nemoguć bez pomoći računala koja su mogla obaviti posao tisuće ljudskih matematičara u nekoliko sekundi. Takvim su se pomagalicama pri planiranju kolonije služili do krajnjih granica mogućnosti.

Ali čak su i tako utemeljitelji Nove Atene mogli stvoriti samo tlo i klimu na kojima bi biljka koju su htjeli uzgojiti mogla procvasti – ili ne procvasti. I sâm je Salomon rekao: „Možemo biti sigurni u talente; za genije se možemo samo moliti.“ Ali bilo je razloga za nadu da će se u tako koncentriranom društvu dogoditi neke zanimljive reakcije. Rijetki su umjetnici koji najbolje napreduju u samoći, a ništa nije tako stimulativno kao kad se sučeljavaju ljudi srodnih interesa.

Dosad je to sučeljavanje donijelo vrijedne plodove u kiparstvu, glazbi, književnoj kritici i filmu. Još je bilo prerano za zaključak hoće li skupina koja se bavi povijesnim istraživanjima ostvariti očekivanja svojih pokretača, koji su se iskreno nadali da će obnoviti ponos ljudskoga roda na njegova postignuća. Slikarstvo je još bilo tromo, što je podupiralo mišljenje onih koji su govorili da takvi statični, dvodimenzionalni oblici umjetnosti nemaju budućnosti.

Bilo je primjetno – iako za to još nije bilo zadovoljavajućeg objašnjenja – da vrijeme igra nezamjenjivu ulogu u najuspješnijim umjetničkim postignućima kolonije. Tu su čak i kipovi rijetko kad bili nepokretni. Privlačni oblici i obline kipova Andrewa Carsona polako su se mijenjali po složenom uzorku koji je promatrač rado gledao iako ih ne bi potpuno razumio. I sâm je Carson tvrdio, a bilo je u tome istine, da je „mobile“ iz prethodnog stoljeća doveo do konačnog cilja i da je tako spojio kiparstvo i balet.

Velik dio glazbenog eksperimentiranja u koloniji namjerno se bavio nečime što bi se moglo nazvati „vremenskim rasponom“. Koja je najkraća nota koju ljudski mozak može raspoznati – odnosno koja je najduža koju može podnijeti a da mu ne dosadi? Može li se rezultat mijenjati odgovarajućim orkestriranjem ili promjenom drugih uvjeta? Neprestano se raspravljalo o takvim pitanjima, a pritom se nije služilo isključivo akademskim argumentima. Te su rasprave rodile nekim krajnje zanimljivim skladbama.

Od svih umjetnosti najuspješniji su pokusi u Novoj Ateni bili u umjetnosti crtanog filma, koja pruža neograničene mogućnosti. I sto godina poslije Disneya još je mnogo toga ostalo nedirnuto u najfleksibilnijem od svih medija. U području realističnog moglo se proizvesti djela koja se ne mogu razlučiti od fotografije, na što su s nezadovoljstvom gledali oni koji su crtani film razvijali u okvirima apstrakcije.

Najmanje je učinila ona skupina umjetnika i znanstvenika čiji je rad privukao najviše zanimanja – i podigao najveću uzbunu. Bila je to ekipa koja je radila na „potpunom

poistovjećanju.“ Smjernice za njihovu djelatnost dala je povijest filma. Najprije zvuk, zatim boja, pa stereoskopija, pa cinerama, činili su dobre stare “pokretne slike“ sve sličnijima samoj stvarnosti.

Gdje je tome kraj? Svakako, krajnji stadij nastupa kad publika zaboravi da je publika i počinje sudjelovati u radnji. Postići to značilo bi postići sudjelovanje svih osjetila, možda i uz primjenu hipnoze, no mnogi su mislili da je to moguće. Postignuće tog cilja značilo bi golem skok ljudskoga iskustva. Čovjek bi mogao, bar na neko vrijeme, postati bilo tko drugi i sudjelovati u svakoj zamislivoj pustolovini, bila ona stvarna ili zamišljena. Kad bi se moglo snimiti osjete drugih bića, mogao bi postati čak i biljkom ili životinjom. A kad bi „program“ završio, u sjećanju bi mu bio doživljaj jednak svim drugima u stvarnom životu, nerazlučiv od prave stvarnosti.

I sama je ideja bila takva da je od nje zastajao dah. Mnogima se također činila zastrašujućom, pa su se nadali da će propasti. Ali u dubini duše i oni su znali da se, kad znanost objavi da je nešto moguće, više nikako ne može izbjeći da dođe do ostvarenja...

Takva je, dakle bila Nova Atena i neki od njezinih snova. Nadala se da će postati ono što bi stara Atena možda postala da je imala strojeve umjesto robova i znanost umjesto praznovjerja. Ali bilo je još prerano da bi se moglo znati je li eksperiment uspio.

Jeffrey Greggson bio je jedan od onih otočana koje nisu zanimali znanost i estetika, glavne preokupacije starijih članova. Ali, iz čisto osobnih razloga, bio je oduševljen kolonijom. Očaravalo ga je more, koje, na koju god stranu krenuo, nikad nije bilo dalje od samo nekoliko kilometara. Najveći dio svoga kratkog života proveo je na kontinentu i nije se još naviknuo da ga sa svih strana okružuje voda. Bio je dobar plivač i često je biciklom odlazio sa svojim mladim prijateljima, ponijevši masku i peraje, u istraživanje plitkih voda lagune. Na početku se to Jean nije svidjelo, ali nakon što je i sama nekoliko puta zaronila, oslobodila se straha od mora i njegovih čudnih bića i pustila Jeffreya da do mile volje uživa – pod uvjetom da nikad ne pliva sam.

Drugi član domaćinstva Greggsonovih koji je pozdravio promjenu bila je Fey, žuta ptičarka koja je službeno pripadala Georgeu, ali se nikad nije odvajala od Jeffreya. Njih su dvoje bili nerazdvojni, kako danju, tako bi – da to Jean nije silom spriječila – bili i noću. Fey bi ostajala kod kuće samo kad bi Jeffrey otišao biciklom, a tada bi neprestance ležala pred vratima i, položivši glavu na prednje šape, tužnim pogledom svojih vlažnih očiju, zurila niz cestu.

To je neugodno vrijeđalo Georgea koji je skupo platio Fey i njezin rodovnik. Činilo mu se da će morati pričekati sljedeći naraštaj – koji se očekivao za tri mjeseca – da bi imao vlastitog psa. Jean je to gledala drukčije. Fey joj je bila draga, no bila je uvjerena da je jedan pas u kući sasvim dovoljan. Samo Jennifer Anne još nije odlučila sviđa li joj se kolonija. Tomu se, međutim i nije bilo čuditi, jer dosad još od svijeta nije vidjela ništa dalje od plastičnih ploča svoje kolijevke, pa nije imala razloga ni misliti da vani ičega ima.

George Greggson nije često mislio na prošlost; bio je previše zauzet planovima za budućnost, svojim poslom i svojom djecom. Doista rijetko bi mu misli poletjele unatrag, na onu večer u Africi, a nikad o tome nije govorio s Jean. Sjećao se svoga susreta s Janom Rodricksom na krovu Rupertove kuće i onih nekoliko riječi koje su bile njegov jedini razgovor s jedinim ljudskim bićem koje je uspješno izazvalo zabranu Nadmoćnika. Ništa u svijetu natprirodnog, mislio je George, ne bi moglo biti sablasnije od čiste znanstvene činjenice da je, iako je od njegova razgovora s Janom prošlo već deset godina, taj sada daleki putnik dosad ostario samo nekoliko dana.

Svemir je golem, no ta ga je činjenica manje zastrašila nego njegova tajanstvenost. George nije čovjek koji bi o takvim stvarima dublje razmišljala, no ponekad mu se činilo da su ljudi poput djece koja se zabavljaju na nekom skrivenom igralištu, zaštićena od grube stvarnosti vanjskoga svijeta. Jan Rodricks bio je odbojan prema takvoj zaštiti i pobjegao je od nje – tko zna kamo. Ali u tom je pitanju George bio na strani Nadmoćnika. Nije imao nikakve želje da se suoči s onim što vreba u neznanoj tami izvan maloga kruga svjetlosti koji oko sebe baca svjetiljka Znanosti.

„Kako to,“ tužno upita George, „da Jeffa nikad nema kad sam slučajno kod kuće? Kamo je danas otišao?“

Jean podiže pogled s pletiva – ta je staromodna rasonoda odnedavna oživjela i postigla velik uspjeh. Takve su mode u koloniji velikom brzinom dolazile i odlazile. Glavna posljedica ovog najnovijeg ludila bilo je to da su muškarci dobivali na poklon šarene džempere koji su im bili pretopli za dan, ali su dobro dolazili poslije sutona.

„Otišao je do Sparte s nekim prijateljima,“ odgovori Jean. „Obećao je da će se vratiti do

večere.“

„Zapravo sam se vratio da bih kod kuće obavio nešto posla,“ zamišljeno reče George. „Ali lijepo je vrijeme, pa bih i sâm mogao otići i malo se okupati. Kakvu da ti ribu donesem?“

George nikad nije ulovio ništa, a ribe u laguni bile su previše lukave da bi se dale uloviti. Jean se baš spremala da mu to kaže, kad je prekine i protrese zvuk koji je, čak i u ovo mirno doba, još znao slediti krv u žilama i podići kosu na glavi.

Bilo je to zavijanje sirene, koji je valovito se dižući i spuštajući, u koncentričnim krugovima prema moru širio svoju poruku o opasnosti.

Već gotovo sto godina naprezanja su polako rasla u vrućem mraku duboko ispod morskoga dna. Iako je podmorski kanjon nastao još prije nekoliko geoloških razdoblja, prignječene stijene nisu se pomirile sa svojim novim položajem. Bezbroj puta su se slojevi dizali i stenjali pod nezamislivom težinom vode koja je narušavala njihovu nesigurnu ravnotežu. Sada su se opet pripremali na nove pokrete.

Jeff je istraživao stjenovite udubine na uskoj spartanskoj plaži – a taj mu je posao bio beskrajno zanimljiv. Tko zna kakvih bi tu sve moglo biti egzotičnih bića koja se tu sklanjaju od valova koji su proputovali cijeli Tihi ocean da bi se na kraju razbili na hridi. Bila je to začarana zemlja za svako dijete, a sada je cijela pripadala samo njemu, jer svi su njegovi prijatelji otišli gore u planinu.

Dan je bio tih i miran. Nije bilo ni daška vjetra, a čak je i vječni žubor ispod stijene spao na prigušeni fon. Nasred neba kočilo se vrelo sunce, ali Jeffovo pocrnjelo tijelo sada je bilo imuno na njegove izljeve.

Plaža je tu bila uski pojas pijeska koji je strmo padao u lagunu. Pogledavši u vodu bistru poput stakla, vidio je podvodne stijene koje su mu bile poznate kao bilo koje druge tvorevine na kopnu. Desetak metara niže, morskim travama pokrivena rebra neke stare škune krivila su se prema svijetu koji je škuna napustila prije gotovo dva stoljeća. Jeff i njegovi prijatelji često su pretraživali podrtinu, no nade u skriveno blago iznevjerile su ih. Jedino što su izvadili bio je brodski kompas prekriven školjkama.

Nešto je vrlo snažno uhvatilo plažu i iznenada je snažno trznulo. Drhtaj je prošao tako brzo da se Jeff upitao nije li ga samo zamislio. Mogla je to mogla biti i samo kratka omaglica, jer je sve oko njega ostalo potpuno nepromijenjeno. Voda u laguni nije se ni namreškala, na nebu nije bilo ni oblaka ni prijetnje. A zatim se počeo događati nešto vrlo čudno.

Brže nego pri ikakvoj oseći, voda se povlačila od obale. Jeff je, zapanjen ali nimalo uplašen, promatrao kako se mokri pijesak otkriva i svjetluca na suncu. Odlučan da do kraja iskoristi čudo koje je mu je na pregled otvorilo podvodni svijet, pratio je povlačenje oceana. Razina vode toliko je pala da se slomljeni jarbol stare olupine počeo uzdizati prema nebu, a njegove morske trave beživotno su se objesile izgubivši svoju tekuću potporu. Jedva čekajući da vidi kakva će se još čuda pokazati, Jeff nestrpljivo požuri naprijed.

Tek tada je primijetio zvuk s grebena. Nikada prije nije čuo ništa slično, pa je zato zastao da razmisli, dok su mu bose noge polako tonule u mokri pijesak. Nekoliko metara od njega neka se velika riba koprcala u samrtnoj borbi, no Jeff ju je jedva primijetio. Stajao je i napeto slušao dok je zvuk s grebena postajao sve jači.

Bio je to srkutavo grgljanje, kao kad se rijeka probija kroz usko korito. Bio je to glas mora koje se povlačilo nerado, ljuto što, makar i samo na trenutak, gubi tlo na koje je polagalo pravo. Kroz lijepe koraljne grane i skrivene podmorske špilje, milijuni tona vode istjecali su iz lagune u golemo prostranstvo Tihog oceana.

Vratit će se vrlo uskoro i vrlo velikom brzinom.

Nekoliko sati kasnije, jedna spasilačka ekipa našla je Jeffa na velikom bloku koralja

koji je izbačen dvadeset metara iznad normalne razine mora. Nije se činio osobito uplašen, iako ga je pogodilo što je ostao bez bicikla. Bio je i vrlo gladan, jer ga je djelomično uništenje prevlake odsjeklo od kuće. Kad su ga našli, upravo je razmišljao bi li na Atenu otplivao, a ako se struje nisu jako promijenile, sigurno bi bez velikih teškoća prešao na drugu stranu.

Jean i George vidjeli su sve što se događalo kada je *tsunami* udario u otok. Iako je šteta u nižim područjima Atene bila vrlo velika, nitko nije stradao. Seizmografi su upozorili samo petnaest minuta unaprijed, ali to je bilo dovoljno da se svi sklone iznad ugroženog područja. Kolonija je sada lizala rane i prikupljala građu za legende koje će u budućim godinama postajati sve strašnije.

Kad su joj vratili sina, Jean je briznula u plač, jer već je bila uvjerena da ga je more povuklo za sobom. Užasnuto je promatrala kako golemi crni, pjenom nadsvođeni vodeni zid ričući juri prema podnožju Sparte, noseći oko sebe pjenu i maglu. Činilo se nevjerojatno da bi se Jeff na vrijeme domogao sigurnosti.

Nije bilo čudno što on nije mogao dati jako razuman opis onoga što se dogodilo. Kad se najeo i našao u krevetu, Jean i George bili su uz njega.

„Pođi sada na spavanje i zaboravi sve to,“ rekla je Jean. „Sada je sve u redu.“

„Ali, mama, bilo je zabavno,“ pobuni se Jeff. „Nije me bilo *jako* strah.“

„To je dobro,“ reče George. „Hrbar si ti momak i dobro je što si bio razuman i na vrijeme pobjegao. Pričali su mi o tim plimnim valovima. Mnogi se utope jer odu na presušenu obalu da pogledaju što se to dogodilo.“

„I ja sam to učinio,“ prizna Jeff. „Ne znam tko me spasio.“

„Kako to misliš? S tobom nije bilo nikoga. Drugi su dečki bili na brdu.“

Jeff se držao zbunjeno.

„Ali netko mi je rekao da bježim.“

Jean i George pogledali su se malo uzbunjeno. „Misliš... učinilo ti se da nešto čuješ?“

„Nemoj ga sada gnjaviti s tim,“ napeto i malo previše žurno reče Jean. Ali George je bio tvrdoglav. „Želim to istražiti. Jeff, što se točno dogodilo?“

„Pa bio sam tamo na plaži, pokraj one stare olupine, a onda je progovorio taj glas.“

„Što je rekao?“

„Ne mogu se točno sjetiti, ali nešto kao ‘Jeffrey, požuri na brdo, što brže možeš. Ostaneš li ovdje, utopit ćeš se.’ Siguran sam da me nazvao Jeffrey, a ne Jeff. Znači, nije mogao biti nitko koga poznajem.“

„Je li to bio muški glas? I odakle je došao?“

„Bio mi je tako blizu. I zvučao je kao muškarac...“ Jeff na trenutak zastane, a George ga potakne.

„Nastavi – samo zamisli da si opet na plaži i reci točno što se dogodilo.“

„Pa, nije to bio nitko čiji sam glas ikada ranije čuo. Mislim da je to bio vrlo *velik* čovjek.“

„Je li to sve što je glas rekao?“

„Da, dok se nisam počeo uspinjati uzbrdo. Onda se dogodila druga čudna stvar. Znaš stazu uz greben?“

„Da.“

„Onuda sam trčao, jer onuda je najbrže. Tada sam već znao što se događa, jer sam vidio kako dolazi veliki val. A dizao je i strašnu buku. A onda sam otkrio da je na stazi velika stijena. Prije je nije bilo, a nisam je mogao zaobići.“

„Sigurno ju je potres srušio,“ reče George.

„Ššššš! Nastavi Jeff.“

„Nisam znao što ću sad, a čuo sam kako val prilazi sve bliže. A zatim mi je glas rekao ‘Jeffrey, sklopi oči i stavi ruke na lice.’ Bilo je to čudno, ali pokušao sam. A zatim je bio velik bljesak – cijelim sam ga tijelom osjetio – i kad sam otvorio oči, stijene više nije bilo.“

„Nestala je?“

„Tako je – jednostavno je više nije bilo. Tako sam iznova potrčao i gotovo sam opekao stopala – jer staza je bila strašno vruća. Kad je voda došla do tog mjesta šišala je, ali me više nije mogla dohvatiti, jer sam već bio previsoko na klisuri. I to je sve. Kad su valovi prestali, sišao sam dolje. Tada sam vidio da mi je bicikl nestao i da je cesta do kuće srušena.“

„Ne brini za bicikl, dragi moj,“ reče Jean, zahvalno grleći sina. „Nabavit ćemo ti drugi. Važno je samo da si ti na sigurnom. Nije nam važno *kako* se to dogodilo.“

Naravno, nije bilo tako, jer rasprava je počela čim su izišli iz dječje sobe. Nije bilo zaključka, ali bila su dva nastavka. Sutradan je, ne rekavši to Georgeu, Jean odvela sinčića dječjem psihologu kolonije. On je pozorno slušao kako Jeff ponavlja svoju priču, neometen novom sredinom. Dok se poslije u drugoj sobi njegov mali pacijent, ništa ne sumnjajući, razbacivao igračkama, doktor je umirivao Jean.

„Nema tu ničega što bi ukazivalo na ikakvu mentalnu anomaliju. Sjetite se da je doživio strašan doživljaj i da ga je izdržao doista dobro. Jednostavno, on je vrlo maštovito dijete i vjerojatno vjeruje u tu svoju priču. Jednostavno, prihvatite to, ne bude li još simptoma. Bude li ih, odmah mi to javite.“

Jean je navečer ocjenu prenijela mužu. Nije joj se činilo da mu je potpuno laknulo koliko se nadala, i ona je to pripisala šteti koju je pretrpjelo njegovo voljeno kazalište. Samo je promrmljao „Dobro je,“ i nastavio čitati novi broj časopisa *Pozornica i studio*. Činilo se kao da ga cijela ta stvar više ne zanima i Jean osjeti kako je to nekako vrijeđa.

Ali tri tjedna kasnije, prvoga dana kada je otvoren nasip, George se na biciklu živahno uputio prema Sparti. Plaža je još bila puna razbacanih koralja, a ne jednome se mjestu činilo da je i sâm greben razbijen. George se pitao koliko će vremena trebati desecima tisuća strpljivih mekušaca da poprave nastalu štetu.

Uz klisuru je vodila samo jedna staza i, odmorivši se, George se počeo penjati. Nekoliko krpa morske trave, zapelih među kamenjem, označavalo je granicu do koje se voda podigla.

Dugo je George Greggson stajao na toj praznoj stazi, gledajući komad rastaljene stijene pod svojim nogama. Pokušao se uvjeriti da je to neki hir odavno mrtvoga vulkana, no uskoro odusta od tog samozavaravanja. Misli mu se vrata na onu noć prije mnogo godina, kada su on i Jean sudjelovali u onom smiješnom eksperimentu Ruperta Boycea. Nitko nikad nije doista shvatio što se onda dogodilo, ali George je znao da su na neki nemjerljiv način ta dva događaja povezana. Najprije Jean, a zatim njezin sin. Nije znao treba li se veseliti ili strahovati, ali je u sebi izmolio nijemu molitvu: “Hvala ti, Karellene, za ono što su tvoji učinili za Jeffa. Ali volio bih znati *zašto* su to učinili.“

Polako je sišao do plaže, a oko njega su kružili veliki bijeli galebovi, koji su se na njega ljutili što nije donio hrane koju bi im bacao dok kruže po nebu.

Iako ga se moglo očekivati još od samog osnutka kolonije, Karellenov je zahtjev odjeknuo kao bomba. Svi su ga shvatili kao pravu krizu u atenskim poslovima i nitko nije mogao reći hoće li iz toga biti što dobro ili zlo.

Do sada je kolonija išla svojim putem bez ikakva uplitanja Nadmoćnika. Oni su je puštali na miru, onako kako si ignorirali sve ljudske djelatnosti koje nisu bile subverzivne ili kršile njihove propise o ponašanju. Nije bilo sigurno mogu li se težnje te kolonije smatrati subverzivnima. Bila je nepolitička, ali je bila i poziv na intelektualnu i umjetničku neovisnost. A tko će znati što bi se iz toga moglo izleći? Nadmoćnici su možda mogli predvidjeti budućnost Atene jasnije no njezini utemeljitelji – i možda im se nije svidjela.

Naravno, ako Karellen želi poslati promatrača, inspektora ili kako god to već netko htio zvati, protiv toga se nije moglo ništa. Prije dvadeset godina Nadmoćnici su objavili kako su prekinuli upotrebu svojih uređaja za nadzor, pa se čovječanstvo više ne mora osjećati kao da ga stalno uhode. Međutim, i sama činjenica da takvi uređaji postoje značila je da se Nadmoćnicima ništa ne može sakriti ako oni to poželes vidjeti.

Bilo ih je na otoku koji su taj posjet pozdravili kao priliku da se riješi jedna od manjih nedoumica o psihologiji Nadmoćnika – njihov odnos prema umjetnosti. Smatraju li je djetinjastim zastranjenjem ljudskoga roda? Imaju li je možda i sami u kakvom obliku? Ako da, je li svrha tog posjeta čisto estetička ili su Karellenovi motivi manje nevini?

O svemu se tome beskrajno raspravljalo dok su trajale pripreme. Ništa se nije znalo o Nadmoćniku koji će ih posjetiti, no pretpostavljalo se da on može upijati neograničene količine kulture. Ako ništa drugo, bar će pokušati eksperimentirati, a reakcije žrtve sa zanimanjem će promatrati baterija vrlo oštirih umova.

Predsjednik vijeća bio je filozof imenom Charles Yan Sen, ironičan, ali u biti veseo čovjek koji još nije zašao u sedmo desetljeće i dakle je još bio u punoj snazi. Platon bi ga ocijenio kao prototip filozofa – državnika, iako Sen nije visoko cijenio Platona, kojem je predbacivao da je jako pogrešno interpretirao Sokrata. Bio je jedan od onih koji su bili odlučni da treba do kraja iskoristiti ovaj posjet, ako ni zbog čega drugog, onda zato da bi se Nadmoćnicima pokazalo kako ljudi još uvijek imaju mnogo inicijative i nisu još, kako je govorio „potpuno pripitomi“.

Ništa se u Ateni nije radilo bez odbora, tog savršenog obilježja demokratske metode. Netko je čak jednom definirao tu koloniju kao sustav povezanih i ispremiješanih odbora. Ali taj je sustav, zahvaljujući pažljivom istraživanju socijalnih psihologa, koji su bili pravi utemeljitelji Atene, uspješno radio. Budući da zajednica nije bila prevelika, svatko je mogao sudjelovati u upravljanju i mogao je biti građaninom u najpunijem značenju te riječi.

Bilo je gotovo neizbježno da George, kao jedan od najistaknutijih članova umjetničke hijerarhije, bude članom odbora za prihvata. Ali on se ipak i dodatno osigurao svojim vezama. Ako Nadmoćnici žele proučavati koloniju, George jednako tako želi proučiti njih. Jean to baš nije usrećilo. Još od one večeri kod Boyceovih osjećala je prema Nadmoćnicima neku nejasnu odbojnost, iako za to nije mogla navesti nikakav razlog. Jednostavno je s njima htjela imati što manje posla, a jedna od glavnih stvari koje su joj na otoku bile privlačne bila je samostalnost kojoj su se nadali. Sada se bojala da bi toj samostalnosti nešto moglo ozbiljno zaprijetiti.

Na razočaranje onih koji su očekivali nešto spektakularnije, Nadmoćnik je stigao u

običnoj ljudskoj letjelici. Mogao je to biti i Karellen osobno, jer nikad nitko nije uspio s ikakvom dozom sigurnosti razlikovati jednoga Nadmoćnika od drugog. Svi oni kao da su bilo odljevci iz istoga glavnog kalupa. Možda je, to, slijedom nekog nepoznatog biološkog procesa, doista i bilo tako.

Poslije prvoga dana, otočani su prestali posvećivati mnogo pažnje kad bi službeno vozilo prošlo pokraj njih u svojim obilascima. Posjetiteljevo puno ime, Thanthalteresco, pokazalo se previše tvrdim za opću porabu, pa su ga uskoro krstili kao „Inspektora“. Bilo je to prilično primjereno ime, jer su njegova radoznalost i glad za statistikom bili neiscrpnjivi.

Charles Yan Sen bio je već iscrpljen kada je, dosta poslije ponoći, ispratio Inspektora do letjelice koja mu je služila kao baza. Tamo će, nesumnjivo, nastaviti raditi cijelu noć dok su se njegovi domaćini ljudi prepustili slabosti spavanja.

Gospođa Sen nestrpljivo je dočekala muža kad se vratio. Bili su odan par, usprkos njegovoj navici da goste zabavlja zovući je Ksantipom. Nekada davno prijetila mu je da će mu to uzvratiti tako što će mu pripremiti šalicu kukute, ali na sreću taj je biljni napitak bio u Novoj Ateni rjeđi nego u staroj.

„Je li bilo uspješno?“ upitala je dok joj je muž sjedao za kasnu večeru.

„Mislim da jest – ali nikad se ne zna što se događa u tim njihovim učenim glavama. Svakako je bio zainteresiran – čak je izrazio i neke komplimente. Usput, ispričao sam se što ga nismo pozvali k nama. Rekao je da je to sasvim razumljivo i da ni njemu ne bi bilo drago udarati glavom u naš strop.“

„Što si mu danas pokazao?“

„Onaj dio kolonije koji osigurava svakodnevni život, a čini se da to njemu nije tako dosadno kao meni. Postavio je svako pitanje koje možeš zamisliti o proizvodnji, kako uravnotežujemo budžet, o rudnim bogatstvima, natalitetu, kako se prehranjujemo i tako dalje. Na sreću sa mnom je bio tajnik Harrison, a *on* je došao pripremljen sa svakim godišnjim izvještajem od utemeljenja kolonije. Trebala si ih čuti kako razmjenjuju statističke podatke. Inspektor je posudio sve te knjige i spreman sam se kladiti da će kad se s njim sutra sastanemo moći ponoviti svaku brojku. Čini mi se da su takve mentalne sposobnosti strašno deprimantne.“ Zijeovnuo je i s ne previše volje načevo večeru.

„Sutra bi moglo biti zanimljivije. Imamo u planu škole i Akademiju. E, sa tu ću za promjenu *ja* imati nekoliko pitanja. Volio bih znati kako Nadmoćnici odgajaju djecu – ako ih, naravno, uopće imaju.“

Na to pitanje Charles Sen nikad neće dobiti odgovor, ali u drugim se stvarima Inspektor pokazao vrlo razgovorljivim. Izbjegavao je neugodna pitanja tako spretno da je to bilo pravo zadovoljstvo gledati, a zatim bi se, iznenada počeo povjeravati.

Prvi razgovor nasamo dogodio se dok su se vozili iz škole koja je bila jedna od stvari kojima se kolonija najviše ponosila. „Velika je odgovornost,“ rekao je dr Sen, „odgajati ove mlade glave za budućnost. Na sreću, ljudi su prilično elastični: da bi nastala trajna šteta, odgoj mora biti vrlo loš. Čak i ako su naši ciljevi pogrešni, naše male žrtve vjerojatno će to preživjeti. A kao što vidite, čini se da su vrlo zadovoljni.“ Na trenutak je zastao, a zatim bacio lukav pogled prema divovskom liku svoga suputnika. Inspektor je bio potpuno umotan u neki sjajni srebrnasti materijal koji nije puštao da ijedan centimetar njegova tijela bude izložen nasmiljenom suncu. Dr. Sen je bio svjestan da ga iza tamnih naočala gledaju oči bez osjećaja – ili s osjećajem koji on ne bi mogao razumjeti. „Vjerojatno je naš problem s tom djecom vrlo sličan vašim problemima s ljudskim rodnom. Slažete li se sa mnom?“

„U nekim stvarima,“ turobno prizna Nadmoćnik. „U drugima, bi se, međutim, bolja analogija našla u povijesti vaših kolonijalnih sila. Zato su nam oduvijek rimsko i britansko carstvo bila osobito zanimljiva. Osobito je poučan indijski primjer. Glavna razlika između nas

i Britanaca u Indiji je ta što oni nisu imali nikakvih motiva zašto bi išli tamo – nikakvih svjesnih ciljeva, osim privremenih, kao što je trgovina ili neprijateljstvo prema ostalim evropskim silama. Našli su se u položaju vlasnika velikog carstva i prije nego što su znali što će s njim i nisu bili sretni sve dok ga se nisu riješili.“

„A vi,“ upita dr. Sen, koji se nije mogao oduprijeti napasti prilike koja mu se ukazala, „hoćete li se vi riješiti svoga carstva kad dođe vrijeme?“

„Bez i najmanjeg oklijevanja,“ odgovori Inspektor.

Dr. Sen nije dalje navaljivao. Izravnost tog odgovora nije bila ni najmanje laskava, a k tomu su upravo stigli do Akademije gdje su okupljeni pedagozi čekali da izbruse umove na pravom živom Nadmoćniku.

Kao što su vam moji ugledni kolege vjerojatno već rekli,“ reče profesor Chance, dekan Sveučilišta u Novoj Ateni, „Glavni nam je cilj da naši ljudi ostanu *budni* i da im omogućimo da ostvare sve svoje sposobnosti. Izvan ovoga otoka“ – rukama je ocrtao ostatak globusa i odbacio ga – „ljudski je rod, bojim se, izgubio *inicijativu*. Ima mir, ima obilje – ali nema *obzora*.“

„Dok ovdje, naravno...?“ dobroćudno upade Nadmoćnik.

Profesor Chance koji nije imao smisla za humor, čega je donekle bio i svjestan, baci sumnjičav pogled na gosta.

„Mi ovdje,“ nastavi on, „ne bolujemo od stare opsesije da je dokolica grijeh. ali ne vjerujemo ni da je dovoljno biti pasivan potrošač zabave.“

Svi na ovom otoku imaju jednu ambiciju koju se može vrlo jednostavno sumirati. Učiniti *nešto* ma koliko to sitno bilo, bolje no itko drugi. Naravno to je ideal, i ne postignemo ga svi. ali u ovome modernom svijetu velika je stvar i *imati* imati neki ideal. Znatno je manje važno ostvariti ga.“

Činilo se da Inspektor to ne namjerava komentirati. Odložio je svoju zaštitnu odjeću, no još je uvijek, čak i pod prigušenim svjetlom zbornice nosio tamne naočale. Dekan se pitao jesu li mu one fiziološki potrebne ili mu služe samo kao kamuflaža. U svakom slučaju, one su ionako težak posao čitanja Nadmoćnikovih misli učinile gotovo nemogućim. Međutim, nije se činilo da mu ponešto izazovnije izjave koje su mu upućivali, niti kritike politike njegove vrste prema Zemlji, smetaju.

Dekan se upravo spremao u napad kada se profesor Sperling, pročelnik Prirodoslovnog odjela odlučio da to bude trostrana borba.

„Kao što vi, gospodine, nesumnjivo znate, jedan od velikih problema naše kulture oduvijek je dvojnost između umjetnosti i znanosti. Jako bih volio znati što vi o tome mislite. Pristajete li uz mišljenje da su svi umjetnici abnormalni? Da je njihov rad – ili u svakom slučaju porivi iza njega – posljedak nekih duboko ukorijenjenih psiholoških nezadovoljstava?“

Profesor Chance se nakašlje, ali ga Inspektor prestigne.

„Čuo sam da su svi ljudi do neke granice umjetnici, te da je svatko sposoban nešto stvoriti, pa makar i samo na rudimentalnoj razini. Jučer sam, primjerice, u vašim školama vidio koliko se naglasaka daje na samoizražavanje u crtanju, slikanju i kiparenju. Čini se da je impuls prilično univerzalan, čak i među onima za koje je jasno da im je suđeno da se specijaliziraju za prirodne znanosti. Dakle, ako su svi umjetnici abnormalni, a svi ljudi umjetnici, evo nam zanimljivog silogizma...“

Svi su čekali završetak silogizma, no kad bi im to odgovaralo, Nadmoćnici su znali biti nepogrešivo taktični.

Na simfonijskom je koncertu Inspektor prošao s najvišim ocjenama, što se ne bi moglo reći za mnoge ljude iz publike. Jedini ustupak ukusu šire publike bila je Stravinskijeva „Simfonija psalama“; ostatak programa bio je agresivno modernistički. Ma kakvi bili čiji

pogledi na program, izvedba je bila vrhunska, jer tvrdnje da kolonija ima neke od najboljih svjetskih glazbenika nisu bile prazna samohvala. Mnogi su se skladatelji gurali za čast da im djelo bude uključeno u program, iako su neki cinici izražavali sumnju da je to uopće ikakva čast. Tko je mogao znati jesu li Nadmoćnici gluhi na glazbu.

Primijećeno je, međutim, da je poslije koncerta Thanthalteresco potražio trojicu nazočnih skladatelja i izrazio im komplimente na, kako je rekao, „velikoj dosjetljivosti“, na što su se oni povukli sa zadovoljnim, ali neodređeno zbunjenim izrazom.

George Greggson tek je trećega dana dobio priliku da upozna Inspektora. Kazalište je organiziralo miješano meso umjesto jednoga glavnog jela – dvije jednočinke, nastup svjetski slavnog imitatora i baletnu scenu. I ovdje su sve tri stvari izvedene vrhunski, a prognoza jednoga kritičara – „napokon ćemo doznati mogu li Nadmoćnici zijeovati“ – pokazala se netočnom. Inspektor se čak nekoliko puta i nasmijao, i to na pravim mjestima.

A ipak, nitko nije mogao biti siguran. Možda je i on sâm postavio vrhunsku predstavu, prateći predstavu samo čistom logikom, a da mu osjećaji nisu ni dirnuti, onako kako bi antropolog sudjelovao u nekom primitivnom ritualu. Činjenica da je ispuštao primjerene zvukove i reagirao na očekivan način nije dokazivala ništa.

Iako je George bio čvrsto odlučio da će razgovarati s Inspektorom, to mu je potpuno propalo. Nakon predstave razmijenili su samo nekoliko riječi službenog upoznavanja, a zatim je gost nestao među drugima. Bilo ga je potpuno nemoguće odvojiti od ostalih pa je George otišao kući vrlo nezadovoljan. Nije bio siguran što bi rekao, da mu se čak i pružila prilika, ali nekako je bio siguran da bi razgovor uspio skrenuti na Jeffa. A sada je prilika nestala.

Njegovo je neraspoloženje trajalo dva dana. Inspektorova letjelica odletjela je nakon brojnih izljeva međusobnog štovanja, a tek onda se dogodio nastavak. Nitko nije ni pomislio ispitivati Jeffa, a dječak je očito dobro promislio prije no što se obratio Georgeu.

„Tata,“ rekao je prije spavanja. „Znaš onoga Nadmoćnika koji nas je došao obići?“

„Da,“ mračno odgovori George.

„Dakle, on je došao u našu školu i ja sam ga čuo kako razgovara s nekim učiteljima. Nisam baš shvatio što govori... ali mislim da sam mu prepoznao glas. To je bio glas koji mi je govorio kada je dolazio veliki val.“

„Jesi li baš siguran?“

Jeff je na trenutak oklijevao.

„Ne baš – ali ako to nije bio on, bio je neki drugi Nadmoćnik. Pomislio sam da bih mu možda trebao zahvaliti. Ali sada više nije tu, zar ne?“

„Da,“ reče George, „nažalost je otišao. Ali možda ćemo imati drugu prigodu. A sada na spavanje, budi dobar i ne brini više.“

Kad je Jeff bio na sigurnom, a sve oko Jenny obavljeno, Jean se vratila i sjela na tepih pokraj Georgeova stolca. Naslonila mu se na koljena. Ta mu se njezina navika činila neugodno sentimentalnom, ali ne tako da bi se zbog toga vrijedilo natezati. Jednostavno je učvrstio koljena koliko je mogao.

„Što sad misliš?“ upita ga Jean ravnim i umornim glasom. „Vjeruješ li da se to doista dogodilo?“

„Dogodilo se,“ odgovori George, „ali vjerojatno je glupo od nas što se brinemo zbog toga. Napokon, većina bi roditelja bila zahvalna – a i ja sam, naravno, zahvalan. Možda je objašnjenje za to savršeno jednostavno. Znamo da su se Nadmoćnici zainteresirali za koloniju, što znači da su je sigurno promatrali svojim uređajima – bez obzira na obećanje koje su dali. Možda je neki samo tako kružio s nekom od tih njihovih igračaka za promatranje i vidio kako dolazi val. U takvoj je situaciji prirodno upozoriti onoga tko se nađe u opasnosti.“

„Ali sjeti se, on je znao Jeffovo ime. Ne, *nas* oni promatraju. Nešto je u nama posebno, nešto što privlači njihovu pažnju. Osjećam to još od one Rupertove zabave. Čudno kako nam je ona promijenila živote.“

George na nju spusti pogled u kojem je bilo sućuti, ali ničega više. Bilo je čudno kako se netko može toliko promijeniti u tako malo vremena. Bila mu je draga; rodila mu je djecu i bila je dio njegova života. Ali koliko je ostalo od ljubavi koju je nekad osjećao onaj George Greggson kojega se sada bilo teško sjetiti prema izbljedjelom snu zvanom Jean Morrel? Njegova se ljubav sada dijelila između Jeffa i Jennifer s jedne, i Carolle s druge strane. Nije vjerovao da Jean zna za Carolle i namjeravao joj je to reći prije no što joj kaže netko drugi. Ali nekako se nikad nije usmjerio na to.

„Pa dobro... Jeffa promatraju... zapravo štite. Ne bismo li na to trebali biti ponosni? Možda mu Nadmoćnici spremaju veliku budućnost. Što bi to moglo biti?“

Bio je svjestan da to govori samo zato da bi ohrabrio Jean. On sâm nije se zbog toga jako uznemiravao; samo ga je zanimalo i zbunjivalo. A iznenada mu na pamet pade nova pomisao, nešto čega se trebao sjetiti i prije. Pogled mu je odmah krenuo prema dječjoj sobi.

„Pitam se prate li samo Jeffa,“ reče on.

Inspektor je uskoro podnio svoj izvještaj. Otočani bi mnogo dali da su ga mogli vidjeti. Sve statistike i zapisi preneseni su u nezasitne memorije velikih računala koja su činila dio, ali nikako sve nevidljive sile koje su stajale iza Karellena. Međutim, čak i prije nego što su ti elektronički umovi bez osobnosti donijeli svoje zaključke, Inspektor je podnio svoje preporuke. Izražene u mislima i jeziku ljudske vrste, one bi zvučale ovako:

„Ne moramo glede kolonije poduzimati ništa. To je zanimljiv pokus, ali on ni na koji način ne može utjecati na budućnost. Njegovi umjetnički dometi ne tiču nas se, a nema ničega što bi ukazivalo da znanstvena istraživanja napreduju u opasnom smjeru.“

Kao što smo planirali, uspio sam, ne izazivajući zanimanje, vidjeti školske dokumente subjekta Nula. Prilažem relevantne statistike, a one će pokazati da još nema nikakvih znakova ičega neobičnog. Međutim, kao što znamo, prodor se samo rijetko unaprijed najavi.

Upoznao sam se i sa subjektivim ocem i imao sam dojam da on sa mnom želi razgovarati. Na sreću, uspio sam to izbjeći. Nedvojbeno, on nešto sumnja, no, naravno, ne može nikako pogoditi istinu niti na bilo koji način utjecati na ishod.

Sve mi je više žao tih ljudi.“

George Greggson složio bi se s Inspektorovom procjenom da na Jeffu nema ničega neobičnog. Bio je inteligentan – kad bi se potrudio da bude – ali mu nije prijetila nikakva opasnost da postane genij. Ponekad bi Jean umorno pomislila kako se savršeno uklapa u klasični opis malog dječaka: „buka omotana prljavštinom“. Što ne znači da se prljavštinu uvijek moglo vidjeti, jer se morala dugo skupljati da bi se pokazala na Jeffovoj preplanuloj koži.

Povremeno bi znao biti privržen ili mrzovoljan, povučen ili žestok. Nije pokazivao veću sklonost jednom ili drugom roditelju, a dolazak male sestre nije izazvao nikakve znake ljubomore. Njegov je zdravstveni karton bio prazan: u životu nije bio bolestan ni jedan jedini dan. Ali u to vrijeme i u takvoj klimi, to nije bilo ništa neobično.

Za razliku od mnogih drugih dječaka, Jeff se nije brzo zasitio društva svoga oca i nije ga nastojao u svakoj mogućoj prilici napuštati da bi se mogao družiti s dječacima svog uzrasta. Bilo je očito da i on ima Georgeov umjetnički talent, a brzo nakon što je prohodao postao je redoviti posjetitelj kazališta u koloniji. Kazalište ga je čak prihvatilo kao svojevrsnu neslužbenu maskotu i postao je vrlo spretan u predavanju buketa cvijeća gostujućim veličinama pozornice i ekrana.

Da, Jeff je bio savršeno običan dječak. To bi si George ponavljao kad bi zajedno išli na šetnje ili vožnje po otočnim prilično ograničenim prostorima. Razgovarali su onako kako su očevi i sinovi oduvijek razgovarali – osim što u toj dobi nema mnogo tema za razgovor. Iako Jeff nikad nije napuštao otok, sve što ga je iz vanjskog svijeta zanimalo mogao je vidjeti kroz sveprisutne oči televizijskog zaslona. Poput ostalih otočana osjećao je mali prezir prema ostatku čovječanstva. Oni su ovdje bili elita, avangarda napretka. Oni će povesti čovječanstvo na visine koje su dostigli Nadmoćnici – a možda i dalje. Naravno, ne sutra, ali jednoga dana...

Nisu ni znali da će taj dan doći tako brzo.

18

Snovi su počeli šest tjedana poslije toga.

U tami suptropske noći George Greggson polako je plivao naviše, prema budnosti. Nije znao što ga je probudilo i još je trenutak ležao u nekoj zbunjenoj obamrlosti, a zatim shvati da je sam. Jean je ustala i tiho ušla u dječju sobu. Tiho je razgovarala s Jeffom, pretiho da bi George čuo što mu govori.

George se izvuče iz kreveta i pođe za njom. Lutkica je ovakve noćne šetnje uobičajila, ali uz njezinu se viku nije moglo nastaviti spavati. Ovo je bilo nešto sasvim drukčije i on se pitao što je to uznemirilo Jean.

Jedino svjetlo u dječjoj sobi dolazilo je od fluorescentne boje na zidovima. Uz to slabo tinjanje vidio je kako Jean sjedi uz Jeffov krevet. Dok je ulazio, ona se okrenula i šapnula. „Nemoj probuditi Lutkicu.“

„Što se događa?“

„Osjetila sam da me Jeff treba i to me probudilo.“

Tako izravna jednostavnost te tvrdnje izazvala je u Georgeu dojam bolesne slutnje. „*Osjetila sam da me Jeff treba.*“ Kako si znala, čudio se. Ali upitao je samo: „Ima noćnu moru?“

„Nisam sigurna,“ reče Jean. „Čini se da mu je sada dobro. Ali kad sam došla bio je uplašen.“

„*Nisam* bio uplašen, mama,“ začuje se tanki uvrijeđeni glas. „Ali to je mjesto bilo tako čudno.“

„Što to?“ upita George. „Pričaj mi.“

„Bile su planine,“ pospano reče Jeff. „Bile su strašno visoke i na njima nije bilo snijega kao na drugim planinama koje poznajem. Neke su gorjele.“

„Misliš vulkani?“

„Ne baš. Gorjele su cijele, čudnim plavim plamenom. A dok sam ja to gledao izišlo je sunce.“

„Hajde, nastavi, zašto si stao?“

Jeff zbunjeno pogleda oca.

„To je ono drugo što ne razumijem. Izišlo je tako brzo i bilo je jako jako preveliko. I... i nije bilo prave boje. Bilo je tako lijepe, plave boje.“

Nastala je duga napeta tišina. Zatim George tiho upita: „Je li to sve?“

„Da. Počeo sam se osjećati nekako usamljeno, i tada je došla mama i probudila me.“

George promrsi čupavu kosu svoga sina i drugom rukom pritegne svoj noćni ogrtač. Iznenada se osjetio vrlo starim i vrlo malim. Ali ni traga od toga nije bilo u njegovu glasu kada je Jeffu rekao:

„To je samo glupi san; previše si se najeo za večeru. Zaboravi to i vrati se na spavanje kao dobar dječak.“

„Hoću, tata,“ odgovori Jeff. Na trenutak je zastao, a onda zamišljeno dodao: „Mislim da ću opet pokušati otići onamo.“

„Modro sunce?“ reče Karellen, ne mnogo sati kasnije. „To znači da identifikacija ne bi smjela biti teška.“

„Tako je,“ odgovori Rashaverak. „Nesumnjivo je to Alfanidon Dva. Sumporne planine potvrđuju to. A zanimljiva je i distorzija vremenskih odnosa. Planet se okreće prilično sporo, što znači da je u nekoliko minuta morao vidjeti mnogo sati.“

„To je sve što ste uspjeli otkriti?“

„Sve što smo mogli otkriti bez izravnog ispitivanja djeteta.“

„To se ne bismo usudili. Stvari se moraju razvijati prirodno, bez našega uplitanja. Kad nam se njegovi roditelji jave – onda ćemo ga možda moći i ispitati.“

„Možda nam se nikad ne jave. A ako se i jave, možda će biti prekasno.“

„Nažalost, tu nema pomoći. Nikad ne smijemo zaboraviti da u tome naša radoznalost nije važna. Čak je i sreća čovječanstva važnija od nje.“

Rukom je posegnuo da prekine vezu.

„Naravno, nastavi nadzor i javi mi sve rezultate. Ali ne uplići se ni na koji način.“

A ipak, kad bi bio budan, Jeff je još uvijek izgledao isti kao prije. Bar je to, mislio je George, bilo nešto na čemu vrijedi biti zahvalan. ali u srcu mu je rastao strah.

Za Jeffa je to bila samo igra; nije ga još počelo plašiti. San je bio samo san, koliko god bio čudan. Nije više bio sâm u svijetu koji mu je san otvarao. Samo je one prve noći u sebi zazvao Jean preko svih onih nepoznatih ponora koji su ga odvojili od nje. Sada je sâm i bez straha išao u svemir koji se otvarao pred njim.

Ujutro bi ga pitali, a on bi im rekao ono čega se sjećao. Ponekad bi mu riječi posrtale i padale dok bi pokušavao opisati prizore koji nisu bili strani samo njegovu iskustvu, nego i čovjekovoj mašti. Poticali bi ga novim riječima, pokazivali mu slike i boje kako bi mu se osvježilo sjećanje, a zatim bi od njegovih odgovora pokušali napraviti sliku. Često ne bi znali što će s rezultatima, iako se činilo da su u Jeffovoj glavi ti svjetovi iz snova savršeno jasni i oštri. Jednostavno ih nije mogao prenijeti svojim roditeljima. A neki su ipak bili jasni...

Svemir... nije bilo planeta, ni okolnog krajolika, ni svijeta pod nogama. Samo zvijezde u baršunastoj noći i među njima veliko crveno sunce koje je kucalo poput srca. Golemo i rijetko u jednom trenutku, u drugom bi se polako stisnulo, postajući istodobno svijetlije, kao da su njegove unutarnje vatre dobile novo gorivo. Uspelo bi se po spektru i lebdjelo na rubu žutog, a zatim bi pošlo naopako, zvijezda bi narasla i hladila se, opet se pretvarajući u stari plameno crveni oblak...

(„Tipična pulsirajuća promjenljiva zvijezda,“ brzo reče Rashaverak. „I to viđena pod strahovitim vremenskim ubrzanjem. Ne mogu je precizno identificirati, ali najbliža zvijezda koja odgovara ovom opisu je Rhamsadron 9. Ili možda Pharanidon 12.“

„Ma koja bila,“ odgovori Karellen, „on je sve dalje od kuće.“

„Mnogo dalje,“ reče Rashaverak...)

Mogla je to biti Zemlja. Bijelo je sunce stajalo na nebu prošaranom oblacima, koji su jurili bježeći pred olujom. Brdo se blago spuštalo u ocean zapjenjen divljim vjetrom. A ipak se ništa nije micalo: prizor je bio zamrznut kao da se vidi samo na bljesku munje. A daleko, daleko naprijed na obzoru, bilo je nešto što nije bilo zemaljsko: niz maglovitih stupova, koji su se stanjivali, uzdižući se iz mora i gubeći se u oblacima. Bili su savršeno precizno raspoređeni po rubu planeta – pregolemi da bi bili umjetni, a previše pravilni da bi bili prirodni.

(„Sideneus 4 i Stupovi zore,“ reče Rashaverak, a u glasu mu se osjećalo divljenje. „Stigao je u središte svemira.“

„A njegovo je putovanje tek počelo,“ odgovori Karellen.)

Planet je bio savršeno ravan. Silna gravitacija davno je u ravninu zgniječila planine njegove burne mladosti – planine čiji najviši vrhovi nikad nisu ni bili viši od nekoliko metara. A ipak je tu bilo života, jer je površina bila pokrivena tisućama geometrijskih oblika koji su se pomicali i mijenjali boje. Bio je to svijet u dvije dimenzije, naseljen bićima koja nisu mogla biti deblja od malog dijela centimetra.

A na nebu je bilo takvo sunce kakvo nijedan morfinist ne bi mogao zamisliti ni u najluđim snovima. Prevruće da bi bilo bijelo, bila je to suha sablast na granici ultraljubičastog, koja je pržila svoje planete takvim zračenjem koje bi u trenutku ubilo svaki zemaljski oblik života. Milijunima kilometara daleko, svjetlucajući bezbrojnim bojama pod bljescima ultraljubičastog, protezali su se golemi zastori plina i prašine. Bila je to zvijezda prema kojoj bi Zemljino blijedo sunce izgledalo slabašno poput krijesnice u podne.

(„Hexanerax 2; toga nema nigdje drugdje u poznatom svemiru,“ reče Rashaverak. „Samo je nekoliko naših brodova došlo od tamo – a ni oni se nisu upuštali u slijetanje, jer tko bi mislio da će na takvim planetima biti života?“)

„Čini se,“ reče Karellen, „da vi, znanstvenici, niste bili tako temeljiti kao što ste mislili. Ako su te šare... inteligentne, bit će to zanimljiv problem komunikacije. Tko zna imaju li uopće ikakvog pojma o trećoj dimenziji?“)

Bio je to svijet koji nije mogao znati za dan i noć, ni godine i godišnja doba. Na njegovom nebu bilo je šest šarenih sunaca, tako da su se izmjenjivala samo svjetla, a tame nije bilo. U sudaru i natezanju sukobljenih gravitacijskih polja, planet je putovao petljama i krivuljama svoje nezamislivo složene staze, nikad se ne vraćajući na istu. Svaki je trenutak bio jedinstven: konfiguracija koju je šest sunaca činilo u nekom trenutku nikad se ne bi mogla ponoviti s ove strane vječnosti.

A i tamo je bilo života. Iako je planet u jedno dobu mogao biti spržen našavši se među vatrama, a smrznut na rubu u drugo doba, bio je dom razumnog života. Veliki mnogostrani kristali stajali su raspoređeni u složenim geometrijskim uzorcima, nepokretni u hladnim vremenima, a u polakom rastu iz mineralne žile kad bi se svijet opet zagrijao. Nije bilo važno što im, da bi završili jednu misao, trebaju tisuće godina. Svemir je još bio mlad i vrijeme se pred njima protezalo u beskraj...

(„Pretražio sam sve arhive,“ rekao je Rashaverak. „Ništa ne znamo o tom svijetu ni o takvoj kombinaciji sunaca. Kad bi postojala unutar našeg svemira, astronomi bi je otkrili, čak i kad bi bila izvan dosega naših brodova.“)

„Znači da je napustio našu galaktiku.“

„Da. Sada sigurno više nećemo dugo čekati.“

„Tko zna? On samo sanja. Kad se probudi, isti je kao uvijek. Ovo je tek prva faza. Na vrijeme ćemo znati kad promjena počne.“)

„Mi smo se, gospodine Greggson, već upoznali,“ dostojanstveno reče Nadmoćnik. „Ja sam Rashaverak. Sigurno se sjećate.“

„Da,“ reče George. „Na onom domjenku Ruperta Boycea. Ne bih to mogao zaboraviti. A htio sam da se opet sretnemo.“

„Recite... zašto ste tražili ovaj razgovor?“

„Mislim da već znate.“

„Možda: ali bit će nam obojici lakše ako to vi kažete svojim riječima. Možda će vas to iznenaditi, ali ja sam i sâm prilično iznenađen, a u nekim je stvarima moje neznanje jednako veliko kao vaše.“

George s čuđenjem pogleda Nadmoćnika. Bila je to pomisao koja mu nikad nije pala na pamet. Podsvjesno je pretpostavljao da Nadmoćnici imaju svu moć i sve znanje – da razumiju i

da su vjerojatno odgovorni za sve što se događa s Jeffom.

„Mislim,“ nastavi George, „da ste vidjeli izvještaj koji sam podnio otočnom psihologu, i da znate za snove.“

„Da, znamo za njih.“

„Nisam ni mislio da su to samo dječja maštanja. Bila su tako nevjerojatna, da sam pomislio da – znam da to smiješno zvuči – da se moraju temeljiti na nekakvoj stvarnosti.“

Tjeskobno je pogledao Rashaveraka, ne znajući bi li se nadao potvrdi ili nijekanju. Nadmoćnik ne reče ništa, nego ga samo pogleda svojim velikim mirnim očima. Sjedili su sučelice, jer je soba, očito sagrađena za ovakve razgovore, bila na dvije razine, pa je Nadmoćnikov teški stolac bio gotovo metar niže od Georgeova. Bila je to prijateljska gesta koja je trebala ohrabriti ljude koji bi zatražili ovakve razgovore i kojima obično nije bilo lako.

„Na početku smo se zabrinuli, ali se nismo previše uzбудili. Kad bi se probudio, Jeff bi se ponašao savršeno normalno i nije se činilo da ga ti snovi opterećuju. A onda, jedne noći...“ zastao je i oprezno pogledao Nadmoćnika. „Nikad nisam vjerovao u natprirodno; nisam znanstvenik, ali mislim da za sve postoji racionalno objašnjenje.“

„Postoji,“ reče Rashaverak. „Znam što ste vidjeli; promatrao sam.“

„Tako sam i mislio. Ali Karellen je obećao da nas nećete špijunirati svojim uređajima. Zašto ste prekršili to obećanje?“

„Nisam ga prekršio. Nadzornik je rekao da ljudsku vrstu više ne držimo pod nadzorom. To smo obećanje održali. Promatrao sam vašu djecu, a ne vas.“

Nekoliko je sekundi prošlo dok je George shvatio što znače Rashaverakove riječi. A tada mu s lica polako nestane boje.

„Hoćete reći...“ zagrcne se on. Glas mu je zamro i morao je početi ispočetka. „Pa što su onda, za ime Božje, moja djeca?“

„Baš to i pokušavamo otkriti,“ polako reče Rashaverak.

Jennifer Anne Greggson, onedavna poznata kao Lutkica, zatvorenih je očiju ležala na leđima. Već ih dugo nije otvarala; nikad ih više i neće otvoriti, jer vid joj je sada bio jednako suvišan kao onim bićima u oceanskim dubinama koja imaju mnoga druga čula. Bila je svjesna svijeta oko sebe; bila je zapravo svjesna i mnogočega drugog.

Nekim nepredvidljivim hirom u razvoju, ostao joj je još jedan refleks iz kratkog dojenjaštva. Zvečka koja ju je nekad oduševljavala, sada je stalno, složenim ritmom koji se stalno mijenjao, čegrtala u njezinoj kolijevci. To čudno sinkopiranje probudilo je Jean i natjeralo je da požuri u dječju sobu. Ali kada je vriskom pozvala Georgea, to nije bilo zbog zvuka.

Bilo je zbog prizora te najobičnije zvečke u sjajnim bojama koja je uporno zveketala u zraku, pola metra od bilo čega drugog, dok je Jennifer Anne, čiji su debeljuškasti prstići bili čvrsto stisnuti, ležala s osmijehom punim smirenog zadovoljstva.

Počela je kasnije, ali je brzo napredovala. Uskoro će prestići brata, jer bilo je znatno manje toga od čega se morala odučiti.

„Mudro ste postupili,“ reče Rashaverak, „što niste dirali tu igračku. Ne vjerujem da biste je i mogli pomaknuti. Ali da ste uspjeli, možda bi se ona naljutila. A ne znam što bi se onda dogodilo.“

„Hoćete reći,“ reče George, „da ne možete ništa učiniti?“

„Ne želim vas zavaravati. Možemo proučavati i promatrati, kao što već činimo. Ali ne možemo se miješati, jer ne razumijemo.“

„Pa što da onda radimo? I zašto se to dogodilo baš *nama*?“

„Nekome se moralo dogoditi. S vama nema ničega iznimnog, ništa više nego u prvom neutronu koji pokreće lančanu reakciju u atomskoj bombi. Njemu se jednostavno dogodi da je prvi. Mogao je to biti bilo koji drugi neutron – baš kao što je Jeffrey mogao biti bilo koji drugi dječak na svijetu. Zovemo to potpunim probojem. Sada više ne moramo biti tajnoviti i to mi je jako drago. Na to čekamo još otkad smo došli na Zemlju. Nismo mogli znati gdje će i kako početi – dok se, čistim slučajem, nismo susreli na onom domjenku Ruperta Boycea. Tada sam shvatio da će, gotovo sigurno, djeca vaše žene biti prva.“

„Ali... mi tada nismo bili oženjeni. Nismo čak ni...“

„Da, znam. Ali um gospođice Morrel bio je kanal kroz koji je, makar i samo na trenutak, prošlo znanje koje nitko živ tada nije mogao imati. Moglo je doći samo od drugoga uma koji je tijesno povezan s njezinim. Činjenica da taj um tada još nije bio rođen nevažna je, jer Vrijeme je znatno čudnije nego što se vama čini.“

„Počinjem shvaćati. Jeff to zna; on vidi druge svjetove i zna odakle i vi dolazite. A Jean je nekako uhvatila njegove misli, čak i prije no što je on rođen.“

„Stvar je znatno složenija... ali ne vjerujem da ćete ikada doći bitno bliže istini. U cijeloj ljudskoj povijesti bilo je ljudi koji su imali neobjašnjive moći za koje se činilo da nadjačavaju vrijeme i prostor. Nikad ih nisu shvaćali; gotovo bez iznimke njihovi su pokušaji objašnjenja bili gluparije. Vjerujte mi; mnogo sam ih pročitao.“

Ali postoji jedna analogija koja je... pa, sugestivna i korisna za objašnjenje. Stalno se iznovice ponavlja u vašoj književnosti. Zamislite da je um svakoga čovjeka otok, okružen oceanom. Svaki se otok čini izoliranim, a ipak su u stvarnosti povezani tлом iz kojega su se uzdigli. Kad bi ocean nestao, bio bi to kraj svih otoka. Svi bi oni bili dijelovi jednoga kopna, no njihova bi individualnost nestala.

Telepatija, kako ste vi to nazvali, je nešto slično. U pogodnim okolnostima umovi se mogu spojiti i dijeliti što imaju, pa ponijeti sjećanja kad se opet razdvoje. U svom najvišem obliku, ta se sila ne podvrgava uobičajenim ograničenjima vremena i prostora. Zato je Jean načula znanje svoga još nerođenog sina.“

Zavladala je duga šutnja dok se George borio s tim začudnim mislima. Slika se počela uobličavati. Bio je to nevjerojatan uzorak, no imao je neku svoju unutarnju logiku. A ta je logika objašnjavala – ako se ta riječ može upotrijebiti za nešto tako neobjašnjivo – sve što se događalo od one večeri u kući Ruperta Boycea. Objašnjavala je i, tek sada je to shvatio, Jeaninu radoznalost za natprirodno.

„Što je pokrenulo sve to?“ upita George. „I kamo vodi?“

„To je nešto što ne znamo odgovoriti. Ali mnogo je rasa u svemiru i neke su otkrile te moći znatno prije no što se vaša vrsta – pa i moja – pojavila na pozornici. Čekali su vas da im se pridružite, a sada je došlo vrijeme.“

„A gdje je *vaše* mjesto u toj slici?“

„Vi ste nas vjerojatno, poput ostalih ljudi, oduvijek smatrali svojim gospodarima. Mi to nismo. Nikad nismo bili ništa više od čuvara koji obavljaju dužnost koja nam je dodijeljena odozgo. Teško je opisati tu dužnost: možda će biti najbolje da na nas mislite kao babice koje nadziru težak porod. Pomažemo da se rodi nešto novo i čudesno.“

Rashaverak zastane. Na trenutak se učinilo kao da mu je nestalo riječi.

„Da, mi smo babice. Ali mi sami smo jalovi.“

U tom času George shvati da je pred njim tragedija koja nadmašuje njegovu. Bilo je to nevjerojatno – a ipak nekako točno. Usprkos svim svojim moćima i pameti, Nadmoćnici su zapeli u nekom evolucijskom slijepom rukavcu. Bila je to velika i plemenita vrsta, gotovo u svemu nadmoćna ljudskoj – a ipak nije imala budućnosti i bila je toga svjesna. Pred veličinom

ove, Georgeova se osobna tragedija iznenada učinila neznatnom.

„Sada shvaćam zašto ste promatrali Jeffreya. On je probni kunić u tom eksperimentu.“

„Točno tako – samo što mi ne upravljamo tim eksperimentom. Nismo ga započeli – samo ga pokušavamo promatrati. Nismo se uplitali, osim kad bismo morali.“

Tako je, pomisli George – plimni val. Nije se smjelo dopustiti da tako vrijedan primjerak bude uništen. A onda se osjeti postićenim: takva je gorčina bila suvišna.

„Samo još jedno pitanje,“ reče on. „Što da radimo sa svojom djecom?“

„Uživajte u njima dok ih još imate,“ tiho odgovori Rashaverak. „Neće više dugo biti vaša.“

Bio je to savjet kakav se mogao dati bilo kojim roditeljima bilo kada; ali sada je u njemu bila prijetnja i užas kojega nikad prije nije bilo.

Došlo je vrijeme kada svijet Jeffreyevih snova više nije bio jasno odijeljen od njegova svakodnevnog postojanja. Više nije išao u školu, a za Jean i Georgea životna je rutina također bila potpuno prekinuta, kao što će se uskoro prekinuti širom svijeta.

Izbjegavali su sve prijatelje, kao da su svjesni da uskoro više nitko neće imati sućuti za njih. Ponekad bi se, u noćnoj tišini, kad je vani bilo malo ljudi, pošli zajedno prošetati. Sada su bili bliskiji nego ikada od prvih dana braka, iznova ujedinjeni pred još uvijek nepoznatom tragedijom koja će ih uskoro svladati.

Na početku su osjećali nekakvu krivnju kad bi otišli iz kuće i ostavili djecu samu, no sada su shvatili da se Jeff i Jennifer mogu brinuti za sebe i tako da to njihovi roditelji ne znaju. A, naravno, čuvat će ih i Nadmoćnici. Ta ih je pomisao umirivala; osjećali su da više nisu sami sa svojim problemom, nego da zajedno s njima bdiju i krupne mudre i sućutne oči.

Jennifer je spavala: nema drugih riječi kojima bi se opisalo stanje u kojem se našla. Po svim vanjskim znacima još je bila dojenče, ali oko nje se sada osjećala takva latentna sila, da Jean više nije mogla podnijeti ulazak u dječju sobu.

Nije to bilo ni potrebno. Biće koje je nekada bila Jennifer Ann Greggson nije se još potpuno razvilo, no čak i u tom svom stadiju usnule kukuljice već je imala dovoljno moći nad svojom okolinom da se mogla sama brinuti za sebe. Jean ju je samo jednom pokušala nahraniti i nije joj to uspjelo. Dijete je odlučilo samo se hraniti kad odluči i kako odluči.

Jer hrana je nestajala iz zamrzivača polako i stalno, a Jennifer Anne nije se ni micala iz kolijevke.

Zveket je prestao, a odbačena je igračka ležala na podu dječje sobe, odakle je se nisu usuđivali micati, jer bi je Jennifer Anne mogla opet zatrebati. Ponekad je izazivala gibanje namještaja po nekom čudnom uzorku, a Georgeu se učinilo da je svjetlucava boja kojom je obojio dječju sobu sjajnija no ikad prije.

Nije im zadavala nikakvog posla: bila je iznad njihove pomoći i iznad njihove ljubavi. Nije preostalo mnogo vremena, a za to su se vrijeme očajnički držali Jeffa.

I on se preobražavao, ali ih je još poznavao. Dječak čiji su rast pratili od bezoblične magle dojenaštva, sada je gubio osobnost i pred njihovim se očima gubio iz sata u sat. Ipak, ponekad je još s njima razgovarao kao nekad i govorio o svojim igračkama i prijateljima, kao da nije svjestan što ga čeka. ali najčešće ih nije ni vidio ni pokazivao da je svjestan njihove nazočnosti. Više nije spavao, što su oni morali, unatoč golemoj želji da propuste što je manje moguće od ovih posljednjih preostalih sati.

Za razliku od Jenny, činilo se da on nema nikakvu nadnaravnu moć nad predmetima – možda i zato što je, budući već ipak odrasliji, za tim imao manje potrebe. Njegova je neobičnost bila sva samo u njegovu duševnom životu, kojega su snovi sada bili samo manji dio. Znao je satima mirno stajati i slušati zvukove koje nitko drugi nije čuo. Znanje je teklo u njega – odnekud ili odnekad – koje će uskoro nadjačati i razoriti poluuobličeno biće nekadašnjega Jeffreya Angusa Greggsona.

A Fey je sjedila i promatrala to, gledala tragičnim zbunjenim pogledom, čudeći se kamo je to otišao njezin gospodar i pitajući se kad će joj se vratiti.

Jeff i Jenny bili su prvi na svijetu, ali više nisu bili jedini. Preobražaj je, šireći se poput

epidemije s kontinenta na kontinent, zarazio cijeli ljudski rod. Nije se dotakao praktički nikoga starijeg od deset godina, a nije mu umakao praktički nitko mlađi od te dobi.

Bio je to kraj civilizacije, kraj svega čemu su svi ljudi oduvijek težili. Svijet je zanijemio, veliki su se gradovi utišali i zamrli. Samo su najnužnije industrije nastavile raditi. Bilo je to kao da je cijeli planet u koroti i oplakuje ono što nikad neće postati.

A onda se, kao što je već jednom učinio u doba koje je sada već bilo zaboravljeno, Karellen posljednji put obratio čovječanstvu.

20

„Moja zadaća ovdje gotovo je završena,“ govorio je Karellenov glas s milijuna radioprijemnika. „Sada vam, nakon stotinu godina, napokon mogu reći što je bila.

Mnogo smo toga morali skrivati od vas kao što smo se od vas skrivali pola svoga boravka na Zemlji. Znam da su neki od vas mislili da je takvo skrivanje nepotrebno. Navikli ste na nas; sada više ne možete ni zamisliti kako bi vaši preci reagirali na nas. Ali bar možete shvatiti svrhu našeg skrivanja i znate da smo za to što smo učinili imali razloga.

Najveća tajna koju smo od vas skrivali bila je svrha našega dolaska na Zemlju, svrha o kojoj ste tako beskrajno nagađali. Do sada vam nismo mogli reći jer to nije bila naša tajna.

Prije jednoga stoljeća došli smo na vaš svijet i spasili vas od samouništenja. Ne vjerujem da će itko poreći tu činjenicu – ali vi nikad ne biste shvatili kakvo je to samouništenje moglo biti.

Budući da smo zabranili nuklearno oružje i sve druge smrtonosne igračke koje ste nagomilali u svojim arsenalima, opasnost od fizičkog uništenja bila je otklonjena. Mislili ste da je to jedina opasnost. Mi smo htjeli da to vjerujete, ali nije bilo tako. Najveća pogibelj s kojom ste se suočili bila je sasvim drukčije naravi – i nije se ticala samo vaše vrste.

Mnogi su svjetovi došli do nuklearne energije, izbjegli katastrofu i nastavili graditi mirne i sretne civilizacije – a onda bili potpuno uništeni silama o kojima ništa nisu znali. U dvadesetom stoljeću prvi ste se put počeli ozbiljno miješati u te sile. Zato je postalo nužno da interveniramo.

Cijelo to stoljeće ljudski se rod polako primicao rubu ponora – i ne naslućujući njegovo postojanje. Preko tog ponora vodi samo jedan most. Malo je vrsta koje su ga ikad našle bez tuđe pomoći. Neke su se okrenule dok je još bilo vrijeme, pa su izbjegle i opasnost i nagradu. Njihovi su planeti postali elizijski otoci samozadovoljstva bez muke i prestali su igrati ikakvu ulogu u daljnjoj povijesti svemira. To ne bi bila vaša sudbina – ili vaša sreća. Vaša je vrsta previše vitalna za to. Propala bi u ruševine, a sa sobom bi ponijela i druge, jer vi nikad ne biste našli most.

Nažalost, ono što vam želim reći može se izreći jedino posredstvom takvih analogija. U vas nema riječi ni pojmova za mnoge od stvari koje vam želim reći – a i naše je znanje o njima nedovoljno.

Da biste to razumjeli, morali biste se vratiti u prošlost i izvući mnogo toga što bi vašim precima zvučalo poznato, a što ste vi zaboravili – odnosno što smo vam mi namjerno pomogli da zaboravite. Jer sav naš boravak ovdje temeljio se na velikim varkama i prikrivanju istina s kojima se još niste bili zreli suočiti.

U stoljećima prije našega dolaska, vaši su znanstvenici otkrili tajne fizičkoga svijeta i proveli vas od parne energije do atomske. Napustili ste praznovjerje; jedina prava vjera čovječanstva bila je znanost. Bio je to dar zapadnjačke manjine ostatku čovječanstva i on je razorio sve druge vjere. One koje su još postojale kad smo mi došli već su bile na samrti. Mislilo se da znanost može objasniti sve; nije bilo sila koje ne bi došle u njezin dohvat, nikakvih zbivanja koja ona ne bi mogla konačno objasniti. Porijeklo svemira moglo bi ostati zauvijek nepoznato, ali sve što se otada dogodilo slušalo je fizikalne zakone.

A ipak su vaši mistici, iako izgubljeni u svojim halucinacijama, vidjeli dio istine. Postoje sile uma, pa i sile koje su iznad uma, koje vaša znanost nikad ne bi mogla unijeti u svoj

okvir, a da ga ne protrese u potpunosti. U svim je vremenima bilo bezbroj vijesti o čudnim pojavama – o poltergeistima, telepatiji, vidovitosti – koje ste imenovali, ali niste uspjeli objasniti. Na početku ih je znanost ignorirala, pa i poricala njihovo postojanje, usprkos pet tisuća godina svjedočanstava. Ali te pojave postoje, a, želi li biti potpuna, svaka ih teorija svemira mora uzeti u obzir.

U prvoj polovini dvadesetoga stoljeća, nekoliko je vaših znanstvenika počelo istraživati i te stvari. Nisu to znali, ali to je bilo petljanje s bravom Pandorine kutije. Sile koje je to moglo osloboditi nadmašuju sve opasnosti koje je mogao donijeti atom. Jer fizičari su mogli uništiti samo Zemlju; parafizičari su mogli opustošiti zvijezde.

To se nije smjelo dopustiti. Ne mogu objasniti punu veličinu opasnosti koju ste predstavljali. Ne bi to bila prijetnja nama, pa je dakle ne možemo potpuno shvatiti. Recimo samo da ste mogli postati telepatski rak, maligni um koji bi zarazio druge i veće umove.

I zato smo mi došli – zato smo *poslani* na Zemlju. Prekinuli smo vaš razvoj na svim kulturnim razinama, a pogotovo smo pažljivo pratili svaki ozbiljniji rad na paranormalnim pojavama. Svjestan sam da smo, kontrastom između naših civilizacija, prekinuli i sve druge oblike kreativnih dostignuća. Ali to je bila popratna pojava i nije važno.

Sada vam moram reći nešto što će vas možda iznenaditi, a možda vam se učini i potpuno nevjerovatno. Sve ove potencijale, sve te latentne sile – mi nemamo, i ne razumijemo ih. Naši su umovi znatno jači od vaših, ali ima u vašim mozgovima nešto što nam je oduvijek izmicalo. Proučavamo vas otkad smo došli na Zemlju; mnogo smo naučili i naučit ćemo još, ali sumnjam da ćemo otkriti cijelu istinu.

Naše vrste imaju mnogo toga zajedničkog – zato smo mi i izabrani za ovu zadaću. Ali u drugim smo stvarima završeci dviju različitih evolucija. Naši su umovi stigli do kraja svoga razvoja. Isto je i s vašima, u njihovom sadašnjem obliku. A ipak, vi možete preskočiti do sljedeće razine i u tome je glavna razlika među nama. Naši su potencijali iscrpljeni, a vaši još nisu ni načet. Povezani su, na način koji nama nije razumljiv, sa silama koje sam spomenuo – silama koje se sada bude na vašem svijetu.

Zadržavali smo sat, održavali vas na mjestu dok su se te moći razvijale, dok se ne uliju u kanale koji su pripremljeni za njih. Sve ono što smo učinili da na vašem planetu bude bolje, da poraste vaš životni standard, da bude mir i pravda – sve bismo to ionako učinili kad smo već morali intervenirati na vašem planetu. Ali sve te velike promjene samo su vas udaljile od istine i tako nam pomogle da obavimo svoj posao.

Više nismo vaši čuvari. Sigurno ste se često pitali koja je uloga moje vrste u svemirskoj hijerarhiji. Kao što smo mi iznad vas, tako je netko i iznad nas i nama se služi za svoje svrhe. Nikad nismo otkrili tko je to, iako smo već dugo njegovo sredstvo i ne usuđujemo se na neposluh. Uvijek iznova primamo naredbe, odemo na neki svijet gdje je upravo procvala neka civilizacija i vodimo ga na stazu kojom mi ne možemo ići – stazu kojom vi sada putujete.

Stalno smo i uvijek iznova proučavali proces koji smo poslani održavati, nadajući se da ćemo možda naučiti kako pobjeći od svojih ograničenja. Ali nazrijeli smo samo obrise pune istine. Zovete nas Nadmoćnicima, i ne znajući koliko je ironije u tom nazivu. Recimo da je nad nama *Nadsvijest*, koja se nama služi onako kako se lončar služi svojim kolom.

Vaša vrsta je glina koja se oblikuje na tom kotaču.

Mi mislimo – to je samo teorija – da Nadsvijest nastoji rasti i širiti svoje moći i svoju svijest o svemiru. Sada je ona sigurno već postala suma mnogih vrsta i već se odavno oslobodila tiranije tvarnoga. Ona je svjesna inteligencije, gdje god bila. Kad je shvatila da ćete uskoro biti spremni, poslala nas je ovamo da prenesemo njezin poziv i pripremimo vas za promjenu koja će sada uskoro nastupiti.

Sve ranije promjene koje su se dogodile vašoj vrsti trajale su stoljećima. Ali ovo je

transformacija uma, a ne tijela. Prema evolucijskim standardima, ona je kataklizmična: trenutna je. Već je počela. Morate se suočiti s činjenicom da je vaš naraštaj posljednji naraštaj *Homo sapiensa* na Zemlji.

O samoj naravi te promjene ne možemo vam mnogo reći. Ne znamo kako do nje dolazi i koji otponac Nadsvijest povuče kad procijeni da je vrijeme sazrelo. Otkrili smo samo da uvijek počinje jednom jedinkom – uvijek djetetom – i da se zatim eksplozivno širi, poput koncentracije kristala oko prve jezgre u zasićenoj otopini. Odrasle to neće dirnuti, jer njihovi su umovi već oblikovani u nepromjenjivom kalupu.

Za nekoliko godina sve će biti gotovo i ljudski će se rod razdijeliti. Nema povratka i nema budućnosti za svijet koji poznajete. Sve nade i snovi vaše vrste ovdje završavaju. Vi ste rodili svoje nasljednike i vaša je tragedija što ih nikad nećete razumjeti – i nikad nećete moći komunicirati s njihovim umovima. Oni zapravo neće ni imati umove kakve vi znate. Bit će jedno biće, kao što je i svatko od vas zbroj milijuna vaših stanica. Nećete ih doživljavati kao ljudska bića i tu ćete biti u pravu.

Rekao sam vam to kako biste znali što vas čeka. Za nekoliko sati kriza prelazi u naše ruke. Moja je zadaća i dužnost da zaštitim one koje sam poslan štititi. Unatoč silama koje se u njima bude, još ih uvijek može uništiti mnoštvo koje je oko njih – da, čak i njihovi roditelji kad shvate istinu. Moram ih odnijeti i izolirati, kako bi bili zaštićeni, oni, a i vi. Moji će brodovi sutra započeti evakuaciju. Neću vas okrivljavati ako se pokušate oduprijeti, ali to će vam biti uzalud. Sada se bude veće sile od mojih; ja sam samo jedan od njihovih instrumenata.

A onda, što ću s vama, preživjelima nakon što je vaša zadaća ispunjena? Bilo bi najjednostavnije i možda najmilosrdnije, da vas uništim – onako kao što biste vi ubili smrtno ranjenu životinju koju volite. ali ja to ne mogu učiniti. Vaša će budućnost u godinama koje vam preostaju biti samo vaša. Nadam se da će čovječanstvo na počinak poći u miru, znajući da nije uzalud živjelo.

Jer ono što ste donijeli na svijet možda vam je strano; možda ne dijeli vaše želje i nade, možda će na vaša najveća postignuća gledati kao na djetinjaste igrarije – ali ono je nešto čudesno, a vi ste to stvorili.

Kad moja vrsta već bude zaboravljena, vaša će još postojati. Nemojte nas, dakle, proklinjati zbog ovoga što smo prisiljeni učiniti. A sjetite se i ovoga: uvijek ćemo vam zavidjeti.

Prije je Jean plakala, no sada više nije. Dok se brod polako pojavljivao na vidiku iznad dvaju vrhova Sparte, otok je ležao sav zlatan pod bezdušnim bezosjećajnim suncem. Na tom stjenovitom otoku njezin je sin, ne tako davno, izbjegao smrt čudom koje je sada i predobro razumjela. Znalo joj se dogoditi da se upita ne bi li bilo bolje da se Nadmoćnici nisu umiješali i da su ga prepustili sudbini. Smrt je bila nešto s čim se mogla suočiti i s čime se već suočavala; smrt je pripadala prirodnom redu stvari. Ali ovo je bilo nepoznatije od smrti – i konačnije. Do danas su ljudi umirali, ali se vrsta nastavljala.

Od djece nije bilo ni zvuka ni pokreta. Stajala su na pijesku u raštrkanim grupicama, ne pokazujući jedni za druge nimalo više zanimanja nego za domove koje zauvijek napuštaju. Mnogi su držali dojenčad koja su bila premala da bi hodala – ili nisu htjela pokretati silu koja bi hod učinila nepotrebnim. Jer, naravno, pomisli George, ako mogu pokretati neživu tvar, sigurno bi mogli pokretati i svoja tijela. I zašto ih brodovi uopće skupljaju?

To više nije bilo važno. Djeca su odlazila i to je bio način na koji su odlučila otići. A onda se George sjeti na što ga je to podsjetilo. Nekada davno vidio je sto godina stari dokumentarni film koji je prikazivao takav egzodus. Moralo je to biti na početku prvoga svjetskog rata – ili drugog. Dugi vlakovi puni djece polazili su iz ugroženih gradova, a za njima su ostajali roditelji koje mnogi više nikad neće vidjeti. Rijetka su djeca plakala: neka su bila zbunjena i nervozno držala svoju malu prtljagu, no većina je zadovoljno očekivala neku veliku avanturu.

A ipak, ta analogija nije bila ispravna. Povijest se nikad ne ponavlja. Ovi što su sada odlazili, što god bili, nisu više bili djeca. I ovaj put više neće biti ponovnog susreta.

Brod je pristao uz sâm rub kopna i duboko utonuo u meki pijesak. Savršeno skladno podigao se niz zakrivljenih ploča, a prema plaži su se, poput metalnih jezika, ispružile rampe. Raspršene i neizrecivo usamljene prilike počеше se okupljati u mnoštvo koje se pomicalo jednako kao što bi se pokretalo ljudsko mnoštvo.

Usamljene? George se upita kako mu je ta riječ pala na pamet. Jer baš *to* je bilo jedino što oni nikad više neće biti. Samo pojedinci mogu biti usamljeni – samo ljudska bića. Kad se ograde uklone, usamljenost će nestati kao što je izbljedjela osobnost. Bezbrojne kišne kapi stopile su se s oceanom.

Osjetio je kako ga Jeanina ruka jače stišće u naglom grču.

„Gle,“ šapne ona. „Vidim Jeffa. Kod onog drugog ulaza.“

Bilo je to vrlo daleko i teško je bilo biti siguran. Pred Georgeovim očima bila je izmaglica koja mu je otežavala pogled. Ali bio je to Jeff – u to je bio siguran: George je sada vidio kako njegov sin stoji, jednom nogom već na metalnoj rampi.

A Jeff se okrene i pogleda za sobom. Njegovo je lice bilo samo bijela maglica; s tolike se udaljenosti nije moglo vidjeti je li na njemu bilo ikakva znaka prepoznavanja ili sjećanja na ono što je ostavljao za sobom. A George nikad neće doznati je li se Jeff okrenuo prema njima sasvim slučajno – i je li, u tim zadnjim trenucima dok je još bio njihov sin, znao da su oni tu i gledaju njegov odlazak nekamo kamo oni nikad neće ući.

Velika se vrata počеше zatvarati. A u tom trenutku Fey podiže glavu i duboko i očajno zastenje. Svoje lijepe vlažne oči okrenula je prema Georgeu koji shvati da je kuja ostala bez svoga gospodara. Sada mu više nije bilo suparnika.

Nitko nije smio znati kada će se to dogoditi. A ipak se Jean u gluho doba noći probudila i na trenutak zurila u slabi odsjaj na stropu. Zatim dohvati Georgeovu ruku. On je uvijek duboko spavao, ali se ovaj put probudio odmah. Nisu rekli ni riječi, jer nije bilo riječi koje su im za to trebale.

Jean se više nije bojala; nije bila ni tužna. Uplovila je u mirne vode i više nije imala osjećaja. Ali još je nešto preostalo i ona je znala da je vrijeme za to došlo.

George ju je, i dalje bez riječi, pratio kroz zamrlu kuću. Prešli su preko mrlje mjesečine koja je ušla kroz krov ateljea; hodali su tiho kao sjenke na toj mjesečini i ušli u praznu dječju sobu.

Ništa se nije promijenilo. Fluorescentne šare koje je George slikao s toliko volje, još su uvijek svjetlucale na zidu. A zvečka koja je pripadala Jennifer Anne još je ležala tamo gdje ju je ispustila kad joj je um prešao u neznane daljine u kojima je sada bila.

Ostavila je svoje igračke, pomisli George, a naše odlaze s nama. Pomislio je na djecu faraona, čije su lutke i nakit prije pet tisuća godina zakopali s njima. Opet će biti tako. Nitko drugi nikad neće voljeti naše blago, pomisli on; ponijet ćemo ga sa sobom i nećemo se od njega rastajati.

Jean se polako okrene prema njemu i nasloni glavu na njegovo rame. On je obgrli oko pojasa, a nekadašnja mu se ljubav vrati, slaba, ali jasna, poput jeke s dalekih litica. Sada je bilo prekasno da joj kaže sve što je htio, a željenje koje je osjetio nije toliko bilo zbog toga što ju je varao, koliko zbog ravnodušnosti koju je znao osjećati za nju.

A zatim Jean tiho reče: „Zbogom, dragi moj“ i jače ga zagrli. George joj nije stigao odgovoriti, ali i u tom se zadnjem trenutku začudio kako je znala da je došao čas.

Duboko – dolje u stijeni, komadi urana pojuriše jedan prema drugom, težeći spajanju kojega neće biti.

I otok se diže u susret zori.

Nadmoćnički brod polako je klizio po svojoj sjajnoj meteorskoj stazi kroz srce Carine. Među vanjskim planetima počelo je njegovo divlje usporavanje, ali čak i dok je prolazio pokraj Marsa još je uvijek išao brzinom koja je činila znatan dio brzine svjetlosti. Snažna polja oko Sunca polako su upijala njegov zalet, a i milijun kilometara dalje, oslobođena energija zvjezdanog pogona vatrom je oslikavala nebo.

Šest mjeseci stariji, Jan Rodricks se vraćao kući, svijetu koji je napustio prije osamdeset godina.

Sada više nije bio slijepi putnik skriven u tajnom otvoru. Stajao je iza trojice pilota (i čudio se zašto moraju biti trojica) i gledao kako se na velikom zaslonu koji je dominirao cijelom kabinom smjenjuju šare. Boje i oblici tih šara njemu nisu ništa govorili: pretpostavio je da prenose informacije koje bi u brodu kakav bi ljudi napravili bile na cijelom brdu instrumenata. Ali ponekad je ekran pokazivao okolna zvjezdana polja, a uskoro će, nadao se, pokazati i Zemlju.

Usprkos svemu što je poduzeo da ode sa Zemlje, veselio se povratku kući. U ovih je nekoliko mjeseci odrastao. Toliko je toga vidio, tako daleko putovao da mu je sada nedostajao njegov vlastiti, poznati svijet. Sada je shvaćao zašto su Nadmoćnici zatvorili Zemlji izlaz u zvijezde. Čovječanstvo je moralo još jako mnogo toga proći prije nego što mogne preuzeti ikakvu ulogu u civilizaciji koju je vidio.

A bilo je moguće – iako je on to odbijao prihvatiti – da ljudski rod nikad neće biti ništa više od inferiorne vrste koju drže u nekakvom dalekom zoološkom vrtu gdje su Nadmoćnici samo čuvari. Možda je na to Vindarten mislio kada je Janu prije povratka dao ono dvosmisleno upozorenje. „Mnogo se toga moglo dogoditi,“ rekao mu je Nadmoćnik, „dok te nije bilo. Možda nećeš moći prepoznati svoj svijet kad ga opet vidiš.“

Možda i neću, pomisli Jan: osamdeset godina je dugo razdoblje, a iako je mlad i prilagodljiv, moglo bi mu biti teško shvatiti sve promjene koje su se dogodile. Ali u jedno je bio siguran: ljudi će htjeti čuti njegovu priču i što je sve vidio u civilizaciji Nadmoćnika.

Dobro su postupali prema njemu, kako je i očekivao. Ništa nije znao o putovanju onamo; kada se učinak injekcije povukao i kad se probudio, brod je već ulazio u njihov sustav. Izvukao se iz svog fantastičnog skloništa i sa zadovoljstvom otkrio da mu kisik nije potreban. Zrak je bio gust i težak, ali disao ga je bez teškoća. Našao se u golemom, crveno osvijetljenom brodskom teretnom prostoru, među bezbrojnim sanducima i svom zamislivom opremom broda duge plovidbe, morske ili svemirske. Trebalo mu je gotovo sat vremena da nađe put do upravljačke sobe i predstavi se posadi.

Zbunio ga je izostanak iznenađenja u njih; znao je da Nadmoćnici rijetko pokazuju osjećaje, ali ipak je očekivao bar *nekakvu* reakciju. No oni su jednostavno nastavili svoj posao, gledajući veliki zaslon i pokrećući bezbrojnu dugmad na upravljačkim uređajima. Tada je shvatio da upravo slijeću, jer je na zaslonu povremeno bljeskala – svaki put sve veća – slika nekog planeta. A ipak nije bilo ni najmanjeg dojma pokreta ili ubrzanja – samo savršeno stalna gravitacija koju je procijenio na oko petinu zemaljske. Goleme sile koje su gonile brod kompenzirali su sa sjajnom preciznošću.

A zatim, kao jedan, Nadmoćnici se digoše sa svojih sjedala i on shvati da je putovanje gotovo. Nisu progovorili, ni međusobno, ni sa svojim putnikom, a kad mu je jedan od njih dao

znak da pođe za njima, Jan shvati nešto na što je trebao i prije pomisliti. Moglo bi se dogoditi da ovdje, na kraju Karellenova beskrajno dugog opskrbnog pravca, ne bude nikoga tko razumije ijednu riječ engleskog.

Ozbiljnim su ga pogledom pratili dok su se pred njegovim nestrpljivim očima otvarala golema vrata. Bio je to najveći trenutak njegova života: sada će postati prvim ljudskim biće koje će ikada vidjeti svijet pod svjetlom nekoga drugog sunca. Crvena svjetlost zvijezde NGS 549672 preplavi brod, a pred njim se ispruži planet Nadmoćnika.

Što je očekivao? Nije točno znao. Goleme zgrade, gradovi čiji se neboderi gube u oblacima, strojevi kakve je teško i zamisliti sve ga to ne bi iznenadilo. A ono što je vidio bila je gotovo glatka ravnica, koja se pružala do neprirodno bliskog obzora, a prekidała su je samo još tri nadmoćnička broda nekoliko kilometara dalje.

Na trenutak Jan osjeti kako njime struji razočaranje. A zatim slegne ramenima, shvativši da, uostalom, svemirsku luku ionako treba očekivati u nekom dalekom i nenaseljenom kraju poput ovoga.

Bilo je hladno, ali ne neugodno hladno. Svjetlo velikog crvenog sunca nisko na obzoru bilo je dovoljno jako za ljudske oči, no Jan se upita koliko će vremena proći dok ne počne čeznuti za zelenom i plavom bojom. Zatim vidje golemi, poput hostije tanki polumjesec koji se uzdizao poput velikog luka postavljenog uz sunce. Dugo je u to zurio dok napokon nije shvatio da njegovo putovanje još nije završeno. *ONO* je bio svijet Nadmoćnika. Ovo mora biti njegov satelit, samo baza s koje idu njihovi brodovi.

Odveli su ga do broda koji nije bio veći od zemaljskog putničkog zrakoplova. Osjetivši se patuljastim, popeo se na jedno od onih velikih sjedala da bi mogao kroz prozore pokušati vidjeti planet koji se približava.

Putovanje je bilo tako brzo da je stigao vidjeti samo nekoliko pojedinosti na sve većoj kugli. Činilo se da čak i tako blizu svog doma Nadmoćnici rabe neku vrstu zvjezdanog pogona, jer već za nekoliko minuta padali su kroz duboku, oblacima posutu atmosferu. Kad su se vrata otvorila, sišli su u komoru kroz stropni prolaz koji se za njima brzo zatvorio, jer im nad glavama nije ostao ni trag ikakvog ulaza.

Dva su dana prošla prije nego što je Jan izišao iz te zgrade. Bio je neočekivana pošiljka i nisu imali kamo s njim. Da bi stvar bila i gora, nijedan Nadmoćnik nije znao engleski. Komunikacija je bila praktično nemoguća i Jan shvati da upoznavanje sa stranom vrstom nije tako jednostavno kao što se često opisivalo u romanima. Govor znakova pokazao se jednako neuspješnim, jer je previše ovisio o nizu gesta, izraza i držanja koja nisu bila zajednička Nadmoćnicima i ljudima.

Bilo bi pravo razočaranje, pomisli Jan, kad bi se pokazalo da su svi Nadmoćnici koji govore njegov jezik na Zemlji. Mogao je samo čekati i nadati se najboljem. Sigurno će neki znanstvenik, stručnjak za strane vrste, doći i preuzeti ga! Ili je tako nevažan da se nitko neće dati gnjaviti njime?

Nije bilo načina da iziđe iz zgrade, jer velika vrata nisu imala nikakvih vidljivih upravljačkih uređaja. Kad bi im prišao koji Nadmoćnik, jednostavno bi se otvorila. Jan je probao isto, bacao predmete visoko u zrak, ne bi li tako prekinuo eventualni svjetlosni snop koji upravlja vratima, pokušao sve što mu je palo na pamet – a sve bez ikakvih rezultata. Shvatio je da bi čovjek iz kamenog doba, izgubljen u modernom gradu ili zgradi, bio jednako bespomoćan. Jednom je pokušao izići zajedno s nekim Nadmoćnikom, no bio je bez grubosti potjeran natrag. A kako se jako bojao da ne zagnjavi domaćine, nije više ustrajavao.

Vindarten se pojavio prije nego što je Jana počeo hvatati očaj. Vrlo je loše govorio engleski, i to znatno prebrzo, ali se to nevjerovatno brzo popravljalo. Za nekoliko dana već su mogli bez većih teškoća razgovarati o svemu što nije tražilo specijaliziran rječnik.

Kad je Vindarten preuzeo brigu o njemu, Jan više nije imao problema. Dobio je i priliku da obavi što je namjeravao, jer je gotovo cijelo vrijeme proveo sa znanstvenicima koji su htjeli na njemu provesti nekakve čudne pokuse pomoću složenih instrumenata. Jan se jako bojao tih uređaja, a nakon jedne seanse s nekakvim strojem za hipnozu nekoliko je sati imao takvu glavobolju da mu se činilo da mu glava puca. Bio je voljan surađivati, ali nije bio siguran da njegovi istraživači shvaćaju njegovu ograničenost, kako mentalnu, tako i tjelesnu. Dakako, moralo je proći neko vrijeme prije nego što ih je uvjerio da mora redovito spavati.

Između tih pretraga povremeno bi na trenutak vidio grad i tada je shvatio kako bi mu teško – i opasno – bilo kretati se po njemu. Ulica praktički nije ni bilo, a činilo se da nema ni kopnenog prijevoza. Ovo je bio dom bića koja mogu letjeti i koja se ne boje gravitacije. Sasvim je obična stvar bila nenadano se naći nad ponorom od vrtoglavih nekoliko stotina metara ili otkriti da je jedini ulaz koji nekamo vodi neki otvor visoko na zidu. Na mnogo je načina Jan shvatio koliko se psihologija krilate vrste mora u korijenu razlikovati od psihologije kopnene vrste.

Bilo je čudno vidjeti kako Nadmoćnici poput golemih ptica lete između tornjeva svoga grada, dok im se krila pokreću polaganim i snažnim zamasima. A bila je to i prirodoslovna zagonetka. Bio je to velik planet; veći od Zemlje. A ipak mu je gravitacija bila slaba i Jan se čudio kako to da je atmosfera tako gusta. Pitao je Vindartena i doznao da, kako je i očekivao, ovo nije izvorni planet vrste Nadmoćnika. Oni su se razvili na znatno manjem svijetu, a zatim su osvojili ovaj i promijenili mu ne samo atmosferu, nego i gravitaciju.

Arhitektura Nadmoćnika bila je golo funkcionalna: Jan nije vidio nikakvih ukrasa i ničega što nije služilo nekoj svrsi, iako bi mu tu svrhu često bilo teško shvatiti. Da je srednjovjekovni čovjek vidio ovaj crveno osvijetljeni grad i bića koja se po njemu kreću, sigurno bi pomislio da se našao u paklu. Čak se i Jan, uz svu svoju radoznalost i znanstvenički odmak, povremeno našao na rubu nerazumnog užasa. Nedostatak poznatih oslonaca može jako iznervirati čak i najmirnije ljude najbistrijih misli.

A bilo je tako mnogo toga što nije razumio i što mu Vindarten nije mogao, ili nije htio ni pokušati, objasniti. Što li su ona svjetla koja na nebu blješću i oni promjenjivi obrisi koji bi samo projurili po nebu tako brzo da nije mogao biti siguran da doista postoje? Mogli su biti nešto strašno i važno – ili nešto spektakularno, ali jednako nevažno kao neonske reklame nekadašnjega Broadwaya.

Jan je također naslutio da je svijet Nadmoćnika pun zvukova koje on ne čuje. Ponekad bi čuo složene ritmove koji bi vitlali gore – dolje po čujnom dijelu zvučnoga spektra i nestajali na gornjem ili donjem kraju čujnosti. Činilo se i da Vindarten ne razumije što znači kad Jan spominje glazbu, pa taj problem nije uspio riješiti na zadovoljavajući način.

Grad nije bio jako velik; bio je svakako manji nego London ili New York u svojim najvećim danima. Prema Vindartenu, po planetu je bilo razbacano nekoliko tisuća takvih gradova, a svaki je bio građen da posluži nekoj specifičnoj svrsi. Najbliža zemaljska paralela ovome gradu bio bi sveučilišni grad – s time da je ovdje specijalizacija bila još znatno potpunija. Jan je uskoro otkrio da je cijeli ovaj grad bio posvećen proučavanju stranih kultura.

Jedan od prvih izlazaka iz gole sobe u kojoj je Jan živio bio je kad ga je Vindarten odveo u muzej. Janu je dolazak na mjesto čiju je svrhu potpuno razumio bio dugo željen psihološki poticaj. Zanimari li se veličina, takav je muzej mogao postojati i na Zemlji. Dugo im je trebalo da dođu do njega, polako se spuštajući na velikoj platformi koja se pokretala poput klipa u vertikalnom cilindru nepoznate dužine. Nije bilo nikakvog upravljačkog uređaja, a osjećaj ubrzanja i usporenja na početku i kraju spuštanja bio je primjetan. Nadmoćnici vjerojatno ipak na svom planetu nisu rabili svoje kompenzacijske uređaje. Jan se upita nije li cijela nutrina ovoga planeta izbušena iskopima i zašto su veličinu grada smanjili uvlačenjem pod zemlju umjesto širenjem. Bila je to samo još jedna od enigmi kojima nije našao rješenja.

Cijeli bi se život mogao potrošiti na obilazak tih divovskih dvorana. Bio je to plijen s mnogih planeta, postignuća više civilizacija nego što je Jan mogao očekivati. Ali nije bilo vremena za veliko razgledavanje. Vindarten ga je oprezno stavio na neku stazu na podu koja je izgledala poput ornamentalnih šara. Jan se sjeti da tu nema ukrasa, a onda ga nešto nevidljivo nježno dohvati i pokrene naprijed. Prolazio je, brzinom od dvadeset-trideset kilometara na sat, pokraj prizora nezamislivih svjetova.

Nadmoćnici su riješili problem muzejskog umora. Ovdje nitko nije morao hodati.

Tako su putovali nekoliko kilometara, a onda Jana njegov vodič opet uhvati i uzgonom svojih velikih krila podigne s onoga što ih je vodilo naprijed. Pred njima se prostirala golema, poluprazna dvorana, preplavljena poznatim svjetlom koje Jan nije vidio još otkad je otišao sa Zemlje. Svjetlo je bilo slabo, da ne bi zamaralo osjetljive oči Nadmoćnika, ali bilo je to, nesumnjivo, sunčano svjetlo. Jan nikad ranije ne bi ni pomislio da će nešto tako obično u njegovu srcu izazvati toliku čežnju.

To je dakle bio izložak Zemlje. Nekoliko su metara hodali pokraj prelijepe makete Pariza, uz umjetnine iz desetak raznih stoljeća, neskladno spojene u jednu cjelinu, pokraj modernih računala i paleolitskih sjekira, televizijskih prijemnika i parne turbine Herona iz Aleksandrije. Pred njima se otvoriše velika vrata i nađoše se u uredu kustosa zemaljske zbrke.

Jan se upita je li to njemu prvi put da vidi ljudsko biće. Je li ikad bio na Zemlji, ili je ona bila samo jedan od mnogih planeta za koje je zadužen i za koje nije siguran čak ni gdje se nalaze? U svakom slučaju, kustos nije ni govorio ni razumio engleski i Vindarten im je morao prevoditi.

Jan je ondje proveo nekoliko sati, govoreći u nekakav uređaj za snimanje, dok su mu pokazivali različite predmete. Za mnoge je, na svoju sramotu, zaključio da ih ne može prepoznati. Njegovo je poznavanje vlastite vrste i njezinih postignuća bilo golemo: pitao se mogu li i Nadmoćnici, uz sve svoje velike mentalne sposobnosti, doista uhvatiti potpuniju sliku ljudske kulture.

Iz muzeja ga je Vindarten vodio drugim putem. Opet su s lakoćom klizili kroz goleme metalne hodnike, ali ovaj su put prolazili uz tvorevine prirode, a ne svjesnih bića. Jan pomisli kako bi Sullivan dao život da se može naći ovdje i vidjeti kakva je čuda evolucija stvorila na stotinama svjetova. No, sjetio se, Sullivan je vjerojatno već mrtav...

Odjednom su se, bez prethodne najave, našli na galeriji iznad goleme kružne dvorane, promjera stotinjak metara. Ni tu, kao ni drugdje, nije bilo nikakve zaštitne ograde i na trenutak je Jan oklijevao. Ali Vindarten je stajao na samom rubu i mirno gledao dolje, pa se Jan oprezno primaknuo i pridružio mu se.

Dno je bilo samo dvadesetak metara niže – mnogo mnogo preblizu. Jan je poslije bio svjestan da ga njegov vodič nije namjeravao iznenaditi i da ga je njegova reakcija potpuno iznenadila. Jer Jan je ispustio jak krik i skočio natrag s ruba galerije, u nesvjesnom pokušaju bijega od onoga dolje. Tek kad se prigušena jeka njegova uzvika slegla u gustoj atmosferi, uspio se natjerati da ponovo priđe naprijed.

Ono dolje bilo je mrtvo, a nije, kako je u prvom trenutku bio pomislio, budno gledalo u njega. Ispunjavalu je gotovo sav taj kružni prostor, a crveno je svjetlo sjalo i teklo u kristalnim dubinama.

Bilo je to golemo oko.

„Zašto si ispustio taj zvuk?“ upita Vindarten.

„Uplašio sam se,“ pokunjeno prizna Jan.

„Zašto? Pa nisi valjda pomislio da bi ovdje moglo biti kakve opasnosti?“

Jan se upita bi li mu možda mogao objasniti kakva je to refleksna reakcija bila, ali

odluči da neće pokušavati.

„Sve što je potpuno neočekivano zastrašuje nas. Dok ne analiziramo novu situaciju, najsigurnije je očekivati najgore.“

Kad se opet nagnuo naprijed da pogleda to čudovišno oko, srce mu je još divlje kucalo. Naravno, mogla je to biti maketa, krajnje uvećana, poput kukaca i mikroba u zemaljskim muzejima. A ipak, čim je to upitao, Jan je u sebi neugodno osjetio da ovo nije uvećano.

Vindarten mu nije mogao mnogo pomoći: ovo nije bilo njegovo područje, a nije ga ni osobito zanimalo. Iz njegovog opisa Jan je stvorio predodžbu kiklopske zvijeri koja živi među krhotinama asteroida oko nekoga dalekog sunca, gdje joj gravitacija ne ograničava rast a da bi se hranila i preživjela oslanja se na domet i oštrinu svoga jedinog oka.

Onome što će priroda učiniti ako mora, kao da nema granica, učini se Janu, koji osjeti neko iracionalno zadovoljstvo što otkriva nešto što Nadmoćnici neće pokušati. Sa Zemlje su donijeli kita u prirodnoj veličini – ali na *ovome* su stali.

A jednom su otišli gore, beskrajno daleko gore, sve dok zidovi dizala nisu izbljedom i postali prozirni poput kristala. Stajao je, kako mu se činilo, bez vidljivog uporišta, među najvišim vrhovima grada, a nije bilo ničega što bi ga odvajalo od ponora. Ali nije osjetio nimalo više vrtoglavice nego što bi osjetio u avioni, jer nije bilo nikakva osjećaja dodira s dalekim tlom.

Bio je iznad oblaka, a nebo je s njim dijelilo samo nekoliko metalnih i kamenih vrhova. Ispod njega lijeno se poput ružičastog mora vukao sloj oblaka. Na nebu su, nedaleko od tmurnog sunca, bila dva blijeda i sitna mjeseca. Blizu središta tog nabreklog crvenog diska bila je mala, crna, savršeno kružna sjena. Mogla je to biti sunčana pjega ili još jedan mjesec u prolazu.

Jan polako skrene pogled prema obzoru. Oblačni se pokrov protezao do ruba tog golemog svijeta, ali s jedne je strane, na udaljenosti koju se nije dalo procijeniti, bila šarena mrlja koja je možda označavala vrhove nekog drugog grada. Dugo ju je promatrao, a zatim nastavio svoje pozorno razgledavanje.

Okrenuvši se još pola kruga, vidio je planinu. Nije bila na horizontu, nego *iza* njega: nazupčani šiljak koji se uzdizao preko ruba planeta a donji su mu obronci bili pokriveni, kao što se i glavna masa ledenog brijega skriva ispod vode. Pokušao je, ali bez ikakva uspjeha, nagađati kolika je ta planina. Čak i na svijetu čija je gravitacija ovako niska, teško mu je bilo povjerovati da mogu postojati onolike planine. Pade mu na pamet pitanje bave li se Nadmoćnici kakvim sportom na njezinim obroncima i ne klize li možda poput orlova oko onih golemih stupova?

A onda se planina polako počne mijenjati. Kad ju je najprije vidio, bila je prigušeno i gotovo zlokobno crvena, a oko vrha imala je nekoliko slabih mrlja koje nije mogao dobro raspoznati. Pokuša se usredotočiti na njih, a onda shvati da se pomiču.

U prvom trenutku nije povjerovao svojim očima. Zatim se pokuša prisiliti da zapamti kako su ovdje sve predodžbe koje bi čovjek mogao imati otprije suvišne; ne smije si dopustiti da odbije bilo koju poruku koju mu čula donesu u skrivene prostore mozga. Ne smije pokušavati shvatiti – samo promatrati. Razumijevanje će doći poslije – ili uopće neće.

Planina – još ju je u sebi tako zvao, jer nije bilo druge riječi koja bi poslužila – planina kao da je oživjela. Sjetio se onog čudovišnog oka u rupi – ali ne, to je bilo nezamislivo. Ovo što je gledao nije bio organski život: počeo je pretpostavljati da to uopće nije tvar kakva je njemu poznata.

Mračno crvena počela se mijenjati u ljući ton. Pojaviše se živo žuti bljesci, pa se Jan na trenutak osjeti kao da gleda vulkan koji izlijeva lavu na zemlju pod sobom. Ali po pokretima

pjega i šara zaključio je da je ovo strujanje teče *uzbrdo*.

Sada se iz crvenih oblaka uz podnožje planine podizalo nešto drugo. Bio je to golem prsten, savršeno horizontalan i savršeno okrugao – a bio je boje svega što je Jan bio ostavio tako daleko, jer ni Zemljino nebo nije imalo tako lijepu plavu boju. Nigdje drugdje u svijetu Nadmoćnika nije vidio takve nijanse, i grlo mu se steglo od čežnje i usamljenosti koju je ta boja prizvala.

Penjući se, prsten je rastao. Sada je već bio iznad planine, a bliži mu se kraj brzo širio prema Janu. Ovo mora biti nekakav vir ili vrtlog; ili dimni prsten velikog promjera. Ali prsten se nije okretao kao što je on očekivao, a činilo se da širenjem ne gubi gustoću.

Prsten nastavi rasti i veličanstveno promakne iznad njega, a njegova je sjena projurila još prije. Promatrao je to dok se nije izgubila u tanku modru nit, koju je oko teško hvatalo u okolnom crvenilu neba. Kad je napokon nestao, prsten je morao već imati promjer od mnogo tisuća kilometara. I još je rastao.

Opet je pogledao planinu. Sada je bila zlatne boje i bez ikakvih mrlja. Možda je to bila mašta – sada je već uspijevao povjerovati svemu – ali činilo se da je viša i uža i činilo se kao da se vrti, poput lijevka kakvoga ciklona. Tek se tada, još uvijek nijem i gotovo zamro, sjetio kamere. Podigao ju je na oči i okrenuo prema toj nemogućoj zagonetci od koje se tresao um.

Vindarten mu brzo zapriječi pogled. Neumoljivom snagom velike ruke pokriše objektiv kamere i prisiliše ga da je spusti. Jan se i ne pokuša oduprijeti: bilo bi to, naravno, beskorisno, ali iznenada osjeti smrtni strah od onoga tamo na kraju svijeta i želju da s time više nema ništa.

Za svih tih putovanja nije bilo ničega drugog što mu nisu dopustili snimati, no Vindarten mu nije objasnio zašto je to učinio. Međutim, mnogo je vremena proveo navodeći Jana da u najsitnije detalje opiše sve što je vidio.

Tada Jan shvati da su Vindartenove oči vidjele nešto sasvim drukčije; a tada je prvi put shvatio i da i sami Nadmoćnici imaju gospodare.

Sada se vraćao kući, a svi su strahovi i tajne ostali daleko za njim. Vjerovao je da je to isti brod, ali sigurno ne ista posada. Bilo je teško povjerovati da bi se Nadmoćnici, koliko god dugo živjeli, dobrovoljno dali odsjeći od svoga doma na tolika desetljeća koliko bi im uzelo međuzvezdano putovanje. Učinak rastezanja vremena zbog relativnosti djelovao je obostrano. Nadmoćnici bi na povratnom putovanju ostarili samo četiri mjeseca, no kad bi se vratili, njihovi bi prijatelji bili već osamdeset godina stariji.

Da je poželio, Jan bi nesumnjivo mogao tamo ostati do kraja života. Ali Vindarten ga je upozorio da još godinama nijedan drugi brod neće polaziti prema Zemlji i predložio mu da iskoristi ovu priliku. Možda su Nadmoćnici shvatili da je njegov um čak i za tako kratko vrijeme stigao do kraja svojih mogućnosti. Ili je možda jednostavno počeo smetati, pa za njega više nisu imali vremena.

Sada to više nije bilo važno, jer je Zemlja bila pred njim. Ovako ju je vidio već stotinama puta, ali uvijek kroz daleko mehaničko oko televizijske kamere. Sada je napokon i sam bio vani, u svemiru, i dok se pod njim Zemlja okretala u svojoj vječnoj stazi, počeo se odvijati završni čin njegova sna. Velika modrozeleni polukugla bila je u prvoj četvrti; više od pola vidljive ploče još je bilo u mraku. Bilo je malo oblaka – samo nekoliko poteza po tragu pasatnih vjetrova. Arktička je kapa sjajno svjetlucala, ali ju je znatno nadmašio blještavi odraz sunca na sjevernom Pacifiku.

Netko bi mogao pomisliti da je to vodeni svijet; na ovoj polulopti kopna gotovo nije ni bilo. Jedini je vidljivi kontinent bila Australija, kao tamnija magla u atmosferskoj izmaglici na kraju površine.

Brod je išao prema Zemljinoj velikoj sjeni: sjajna je polukugla nestajala, stanjila se u

gorući luk i iščezla. Dolje je bio mrak i noć. Svijet je spavao.

Tada Jan shvati što nije u redu. Tu dolje je kopno; ali gdje su blistavi prsteni svjetla, gdje je sjajno svjetlucanje tamo gdje su ležali gradovi? U cijeloj tamnoj polulopti nije bilo nijedne iskre koja bi probijala noć. Milijuni kilovata koje su nekad bezbrižno izlijevali prema, zvijezdama sada su nestali bez traga. Tako je Zemlja mogla izgledati prije čovjekova dolaska.

Nije to bio povratak kakvom se nadao. Nije mogao ništa drugo nego samo gledati i osjećati kako u njemu raste strah od nepoznatog. Nešto se dogodilo; nešto nezamislivo. A ipak je brod mirno silazio u dugom luku koji ga je opet vodio prema Suncem obasjanoj polulopti.

Od stvarnog slijetanja nije vidio ništa, jer je slika Zemlje iznenada nestala, a zamijenile su je nerazumljive šare crta i svjetala. Kad se slika vratila, već su bili na tlu. U daljini su bile velike zgrade, strojevi koji su se kretali i skupina Nadmoćnika koji su ih gledali.

Odněkud se začuje prigušeno režanje zraka dok je brod izjednačavao tlak, a zatim se začu zvuk otvaranja velikih vrata. Nije čekao: tolerantno ili ravnodušno šutljivi divovi gledali su ga kako istrčava iz upravljačke kabine.

Bio je kod kuće; opet je vidio sjajno svjetlo svoga poznatog sunca i udisao onaj znak koji je prvi potekao njegovim plućima. Rampa je već bila spuštena, ali morao je pričekati da ga sjaj izvana prestane zasljepljivati.

Karellen je stajao, malo izdvojen od svojih pratilaca, uz veliko vozilo puno sanduka. Jan nije gubio vrijeme na čuđenje kako to da je prepoznao Nadzornika, niti ga je iznenadilo što vidi da je potpuno nepromijenjen. To je ionako jedino što je ispalo onako kako je zamišljao.

„Očekivao sam te,“ reče Karellen.

„Isprva smo mogli,“ reče Karellen, „bez opasnosti ići među njih. Ali više im nismo bili potrebni; naš je posao bio gotov kad smo ih okupili i dali im cijeli jedan kontinent. Gledaj.“

Zid pred Janom nestane. Sada je s nekoliko stotina metara gledao na ugodan pošumljen krajolik. Privid je bio tako savršen da se na trenutak borio s laganom omaglicom.

„Ovo je bilo pet godina poslije, kada je počela druga faza.“

Dolje su se micali ljudski likovi i kamera se na njih obruši poput ptice grabljivice.

„Ovo će te pogoditi,“ reče Karellen, „Ali ne zaboravi da vaši standardi više ne vrijede. To što vidiš nisu ljudska djeca.“

Ali neposredni dojam koji se pojavio u Janovoj glavi bio je takav, i nikakva ga logika nije mogla rastjerati. Mogli su to biti divljaci, zaokupljeni nekim obrednim plesom. Bili su goli i prljavi, a masna im je kosa padala na oči. Koliko je Jan mogao procijeniti, bilo ih je u dobi od pet do petnaest godina, no svi su se kretali istom brzinom i spretnošću i jednako nezainteresirano za sve što ih okružuje.

A onda Jan vidje njihova lica. S mukom je progutao slinu i teško se prisilio da se ne okrene. Bila su to lica praznija no mrtvačka, jer čak i leš ima neki zapis koji mu je vrijeme uklesalo na lice i koji govori kad su usne nijeme. A ovdje nije bilo nimalo više osjećaja nego na licu zmije ili kukca. I sami su Nadmoćnici bili ljudskiji od njih.

„Ti tražiš nešto čega tamo više nema,“ reče Karellen. „Sjeti se – oni nemaju nimalo više osobnosti nego stanice u tvom tijelu. Ali kad se povežu, oni su nešto znatno veće nego što si ti.“

„A zašto se ovako gibaju?“

„Nazvali smo to dugim plesom,“ odgovori Karellen. „Znaš, oni nikad ne spavaju i to je trajalo gotovo godinu dana. Tristo ih je milijuna i po cijelom su se kontinentu kretali po uređenom uzorku. Bezbroj smo puta analizirali taj uzorak, ali on nam ništa ne kaže, pogotovo stoga što vidimo samo njegov tjelesni dio – onaj mali dio koji je tu na Zemlji. Možda ih ono što mi zovemo Nadsvijest još uvijek uvježbava i ukalupljuje u cjelinu prije nego što ih potpuno upije u sebe.“

„Ali kako se snalaze za hranu? I što se događa kad udare u kakvu prepreku poput drveća, ili stijena ili vode?“

„Voda ne znači ništa; nisu se mogli utopiti. Kad bi udarili u kakvu prepreku ponekad bi se ozlijedili, ali ne bi to ni primijetili. A hrana – pa imali su voća i divljači koliko im je trebalo. Ali sad su napustili te potrebe, kao i mnoge druge. Jer, hrana je uglavnom izvor energije, a oni su naučili uzimati iz većih izvora.“

Prizor zatitra kao da se nad njim pojavila izmaglica od vrućine. Kad se slika opet smirila, pokreta dolje više nije bilo.

„Pogledaj sada ovo,“ reče Karellen. „Ovo je tri godine kasnije.“

Tri mala lika koji bi izgledali jadni i bespomoćni u očima svakoga tko ne zna istinu, stajala su nepokretna u šumi, na proplanku i na livadi. Kamera je neumorno skakala s jednoga na drugo; Jan pomisli kako im se lica već stapaju u jedan kalup. Jednom je ranije vidio neke fotografije koje su bile napravljene slaganjem mnogih slika kako bi se dobilo jedno „prosječno“ lice. Rezultat je bio jednako prazan i bez osobnosti kao i ovo.

Izgledali su kao da spavaju ili su u transu. Oči su im bile čvrsto sklopljene i kao da nisu

pokazivali nimalo više svijesti o svojoj okolini nego drveće pod kojim su stajali. Kakve li misli, pomisli Jan, odjekuju kroz zamršenu mrežu u kojoj sada njihovi umovi nisu ništa više – ali ni manje – od pojedinih niti neke velike tapiserije? I to tapiserije koja – kako je sada shvatio – pokriva mnoge svjetove i mnoge vrste – i još uvijek raste.

Dogodilo se brzinom od koje su oči ostale zabljesnute, a mozak skamenjen. U jednom je trenutku Jan s visine gledao lijep, plodan krajolik u kojem nije bilo ničega neobičnog osim brojnih malih tijela, raštrkanih – ali ne po slučajnom uzorku – posvuda, a onda, u drugom trenutku sve, drveće i trava, sve životinje koje su živjele na tom tlu, zatitra i nestala. Ostala su samo mirna jezera, vijugave rijeke, obli smeđi brežuljci s kojih je sada skinut zeleni sag – i šutljivi, ravnodušni likovi koji su izazvali to razaranje.

„Zašto su to učinili?“ zaprepašteno upita Jan.

„Možda im smeta blizina drugih svijesti pa čak i tako rudimentarnih kao što su u biljaka i životinja. Mislimo da će im jednoga dana čak i materijalni svijet početi smetati. A zatim, tko zna što će biti. Sada shvaćate zašto smo se povukli kad smo obavili svoju dužnost. Još ih pokušavamo proučavati, ali nikad ne ulazimo u njihov prostor i ne šaljemo onamo ni svoje instrumente. Usuđujemo se samo promatrati iz svemira.“

„Ovo je bilo prije mnogo godina. Što se otada dogodilo?“

„Vrlo malo toga. Cijelo to vrijeme nisu se ni pomakli, a ne obaziru se niti na dan ili noć, ljeto ili zimu. Još iskušavaju svoju moć; neke su rijeke promijenile korita, a jedna sada teče uzvodno. Ali nisu učinili ništa čemu bi se vidjela ikakva svrha.“

„I stalno vas potpuno ignoriraju?“

„Da, ali nas to ne iznenađuje. Ono... biće... kojega su oni dio, zna sve o nama. Čini se da mu ne smetaju naši pokušaji da ga proučimo. Kad poželi da odemo, ili za nas ima novu zadaću negdje drugdje, pokaže to vrlo jasno. Do tada, mi ostajemo ovdje, tako da naši znanstvenici mogu prikupiti koliko mogu znanja.“

Dakle, pomisli Jan s rezignacijom koja je nadmašila svu tugu, ovo je čovjekov kraj. Bio je to kraj kakav nije predvidio nijedan prorok – kraj koji je jednako nijekao i pesimizam i optimizam.

A ipak je bilo skladno: bilo je tu čiste neizbježnosti pravog umjetničkog djela. Jan je zavirio u svu strašnu veličinu svemira i sada je znao da to nije mjesto za ljude. Sada je znao kako je, kad se sve uzme u obzir, njegov san koji ga je gonio u zvijezde bio uzaludan.

Jer put među zvijezde bio je cesta koja se račva u dva smjera a nijedan od njih ne vodi cilju koji bi bilo kako uzimao u obzir ljudske nade i strahove.

Na kraju jednog puta bili su Nadmoćnici. Oni su očuvali svoju individualnost i pojedinačne ličnosti; oni su imali samosvijest i zamjenica „ja“ imala je svoje značenje u njihovom jeziku. Imali su osjećaje, a bar su im neki od njih bili jednaki kao ljudski. Ali Jan je sada shvaćao da su oni zapeli u slijepom crijevu iz kojeg nikad neće pobjeći. Njihovi su umovi bili deset – možda i sto – puta jači od ljudskih. U konačnoj procjeni to nije bilo važno. Bili su jednako bespomoćni i jednako shrvani pred nezamislivom složenošću galaktike sa sto tisuća milijuna sunaca i svemira od sto tisuća milijuna galaktika.

A na kraju druge staze? Tamo je Nadsvijest, što god to bilo, koja je prema čovjeku u istom odnosu kao što je čovjek prema amebi. Potencijalno beskrajna i besmrtna, koliko već dugo upija vrstu za vrstom otkad se proširila među zvijezde? Je li i ona nekad imala želje, je li imala ciljeve koje je naslućivala, ali nikad nije postigla? Sada je u svoje biće upila sve što je ljudska vrsta ikad postigla. Nije to bila tragedija, nego ispunjenje. Milijarde prolaznih iskara svijesti koje su činile čovječanstvo prostirale su poput krijesnica u noći. Ali njihovo postojanje neće biti potpuno uzaludno.

Jan je znao da će posljednji čin tek doći. Moglo bi se to dogoditi sutra ili bi moglo potrajati još stoljećima. Čak ni Nadmoćnici nisu mogli biti sigurni.

Sada je shvaćao njihov cilj i što su učinili s ljudima i zašto su još uvijek ostali na Zemlji. Prema njima je osjećao veliku poniznost i divljenje nepokolebljivom strpljenju koje ih je ovdje tako dugo zadržalo.

Nikad nije shvatio cijelu priču o čudnoj simbiozi između Nadsvijesti i njezinih slugu. Prema Rashaverakovim riječima, nikad u povijesti njegove vrste nije bilo da nije bilo Nadsvijesti, iako ih nije upotrijebila dok nisu dostigli znanstvenu civilizaciju i mogli putovati svemirom obavljajući što ona zatraži.

„Ali zašto vas treba?“ pitao ga je Jan. „Sa svojom golemom moći, ona sigurno može učiniti što hoće.“

„Ne,“ odgovorio mu je Rashaverak, „ona ima svoja ograničenja. Znamo da je u prošlosti pokušala izravno djelovati na svijesti drugih vrsta i utjecati na njihov kulturni razvoj. Nikad nije uspjelo, možda zato što je ponor među njima bio prevelik. Mi smo prevoditelji... čuvari. Ili, da se poslužim vašom metaforom, mi obrađujemo polje dok ljetina ne sazre. Nadsvijest požanje ljetinu, a mi se prebacimo na drugu zadaću. Ovo je peta vrsta čiju smo apoteozu pratili. Svaki put naučimo nešto novo.“

„A zar vam nije odbojno što vas Nadsvijest rabi kao alat?“

„Ima taj dogovor svojih prednosti; uostalom nitko razuman ne odbija neizbježno.“

Tu ideju, zlobno pomisli Jan, čovjek nikad nije potpuno prihvatio. Bilo je stvari koje su iznad logike i koje Nadmoćnici nikad nisu shvatili.

„Čini se čudno,“ reče Jan, „što je Nadsvijest za taj svoj posao izabrala vas, kad nemate ni traga parafizičkih moći kakve drijemaju u ljudima. Kako ona komunicira s vama i kako vam objavljuje što želi?“

„Na to ti pitanje ne mogu odgovoriti... a ne mogu ti ni reći razlog zašto te činjenice moram skrivati od tebe. Možda ćeš jednoga dana doznati nešto o tome.“

Jan se tome na trenutak čudio, ali je bio svjestan da je besmisleno nastavljati tim smjerom. Morat će promijeniti temu i nadati se da će poslije moći pokupiti poneki ključ.

„Reci mi onda ovo,“ reče. „Još nešto što nikad niste objasnili. Kad se vaša vrsta, u davnoj prošlosti, prvi put pojavila na Zemlji, što se dogodilo? Zašto ste nam postali simbolima straha i zla?“

Rashaverak se nasmiješi. Nije mu to išlo kao Karellenu, ali bila je dobra imitacija.

„Nitko nikad nije pomislio na to, a ti sada znaš zašto vam to nikad nismo mogli reći. Postojao je samo jedan događaj koji je mogao tako djelovati na čovječanstvo. A taj se događaj nije dogodio u zoru povijesti, *nego na samom njezinom kraju*.“

„Kako to misliš?“

„Kad su naši brodovi došli na vaše nebo prije stoljeće i pol, to je bio prvi susret naših vrsta, iako smo vas, naravno, izdaleka proučavali. A ipak ste nas se bojali i prepoznavali nas, kao što smo i očekivali. Nije to bilo sjećanje. Već ste imali dokaz da je vrijeme složenije nego što je vaša znanost mislila. Jer to nije bilo sjećanje na prošlost, nego na *budućnost* – na one posljednje godine kada je vaša vrsta znala da je sve svršeno. Mi smo učinili što smo mogli, ali nije to bio lagan kraj. A budući da smo tu bili mi, nas ste povezali sa smrću svoje vrste. Iako je to bilo deset tisuća godina unaprijed. Kao da je neka iskrivljena jeka odjekivala po zatvorenom vremenskom krugu, od budućnosti prema prošlosti. Ne treba to zvati sjećanjem, nego predosjećanjem.“

Bilo je to teško shvatiti i na trenutak se Jan s time šutke borio. A ipak mogao se na to pripremiti; već se prije uvjerio da uzroci i posljedice znaju dolaziti u obrnutom slijedu.

Mora biti da postoji nešto kao kolektivno sjećanje vrste, i da je to sjećanje neovisno o vremenu. Njemu su prošlost i budućnost jedno. Zato su još prije mnogo tisuća godina ljudi već nazreli iskrivljenu sliku Nadmoćnika kroz maglu straha i užasa.

„Sada to razumijem,“ reče posljednji čovjek.

Posljednji čovjek! Janu je bilo teško prihvatiti pomisao da je to. Kad je odlazio sa Zemlje, prihvatio je mogućnost vječnog egzila iz ljudskog roda, a usamljenost ga još nije napala. S godinama će želja da vidi drugo ljudsko biće možda porasti i svladati ga, ali zasad ga je druženje s Nadmoćnicima očuvalo od osjećaja potpune usamljenosti.

Prije samo desetak godina na Zemlji je još bilo ljudi, no to su bili degenerirani brodolomci i Jan ništa nije propustio što ih nije susreo. Iz razloga koje Nadmoćnici nisu znali objasniti, no za koje je Jan vjerovao da su velikim dijelom psihološki, nije bilo djece koja bi zamijenila onu nestalu. *Homo sapiens* je izumro.

Možda u nekom od onih još uvijek nedirnutih gradova leži izgubljeni rukopis nekoga novog Gibbona koji je zapisao posljednje dane ljudskoga roda. Ali i u tom slučaju Jan nije bio siguran da bi to htio čitati; Rashaverak mu je ionako rekao sve što je htio znati.

Oni koji se nisu uništili potražili su zaborav u sve grozničavijim aktivnostima, divljim i samoubilačkim sportovima koje je često bilo nemoguće razlikovati od manjih ratova. Napućenost je brzo padala, a sve stariji preživjeli zbijali su se poput poražene vojske koja zbija redove u svom posljednjem povlačenju.

Završni čin, prije nego što se zastor napokon zauvijek spustio, morao je biti osvijetljen bljescima junaštva i odanosti i zamračen divljaštvom i sebičnošću. Je li na kraju bio očaj ili prepuštanje sudbini, Jan nikad neće doznati.

Bilo je mnogo toga što ga je zaokupljalo. Baza Nadmoćnika bila je oko kilometar od napuštene vile i Jan je nekoliko mjeseci namještao opremu koju je uzeo iz najbližeg grada, udaljenog tridesetak kilometara. Tamo je letio s Rashaverakom, za čije je prijateljstvo pretpostavljao da nije potpuno nesebično. Nadmoćnik-psiholog još uvijek je proučavao posljednji primjerak *Homo sapiensa*

Grad je vjerojatno prije kraja bio evakuiran, jer su kuće, pa i mnoge javne službe, još bile u dobrom stanju. Ne bi trebalo mnogo posla da se pokrenu generatori pa da široke ulice opet sinu u iluziji života. Jan se poigravao s tom idejom, no napustio ju je kao previše morbidnu. Ni najmanje mu nije bilo do oplakivanja prošlosti. Ovdje je bilo svega što mu je trebalo do kraja života, a najviše mu je trebao elektronički glasovir i neki zapisi Bachovih djela. Nikad za glazbu nije imao vremena koliko je želio, a sada je to mogao nadoknaditi. Kad nije sâm svirao, slušao je snimke velikih simfonija i koncerata, tako da u vili nikad nije vladala tišina. Glazba ja postala njegov talisman protiv usamljenosti koja će ga jednoga dana ipak morati svladati.

Često je išao u duge šetnje po brdima, razmišljajući o onome što se dogodilo u onih nekoliko mjeseci otkad je zadnji put vidio Zemlju. Kada je Sullivanu prije osamdeset zemaljskih godina rekao zbogom, nije ni mislio da je posljednji naraštaj ljudske vrste već začeo.

Kakva li je samo mlada budala bio! A ipak nije bio siguran da je požalio što je učinio: da je ostao na Zemlji, doživio bi one završne godine preko kojih vrijeme nije navuklo koprenu. Umjesto toga, preskočio ih je u budućnost i dobio odgovore koje nikad nijedan čovjek neće čuti. Njegova je radoznalost bila gotovo potpuno zadovoljena i ponekad se pitao što Nadmoćnici čekaju i što će se dogoditi kad njihova strpljivost napokon bude nagrađena.

Ali najviše je vremena, sa zadovoljnom rezignacijom koja se obično čovjeku pojavi tek na kraju dugog i burnog života, sjedio za klavijaturom i ispunjavao zrak zvukom svog voljenog Bacha. Možda se zavaravao, mogla je to biti nekakva milostiva varka u njegovoj glavi, ali sada se Janu činilo da je to ono čime se oduvijek htio baviti. Njegova se tajna težnja napokon

odvažila izići na puno svjetlo svijesti.

Jan je oduvijek bio dobar pijanist... a sada je bio najbolji na svijetu.

Janu je vijest donio Rashaverak, ali on ju je već naslućivao. U sitne sate probudila ga je noćna mora i više nije mogao zaspati. Nije se sjećao sna, što mu je bilo vrlo čudno, jer je vjerovao da se svi snovi mogu prizvati ako se čovjek dovoljno potruži odmah nakon buđenja. Mogao se sjetiti samo da je opet bio mali dječak i da se našao u velikoj praznoj ravnici i slušao kako neki ga na nepoznatom jeziku nagovara snažan glas.

Taj ga je san uznemirio. Pitao se je li to prvi napad usamljenosti na njegov razum. Nemir ga nagna da izađe iz vile na zapuštenu tratinu.

Pun Mjesec lio je svoju zlatnu mjesečinu, tako jaku da je jasno vidio. Golemi sjajni valjak Karellenova broda ležao je iza zgrada baze Nadmoćnika, nadvisujući ih toliko da su zgrade izgledale kao ljudske. Jan je gledao brod, pokušavajući prizvati sjećanja na osjećaje koje je u njemu budio kad ga je prvi put vidio. Bilo je vremena kada je to bio nedostižni cilj, simbol svega što ne može očekivati da će postići. A sada nije značio ništa.

Kako je tih i miran bio! Nadmoćnici su sigurno bili aktivni kao i uvijek, ali u tom trenutku od njih nije bilo ni traga ni glasa. Bio je kao sâm na Zemlji, a, doista, u pravom smislu riječi i bio je. Pogledao je prema Mjesecu, tražeći nešto poznato na čemu će položiti pogled.

Tamo su bila stara mora kojih se dobro sjećao. Bio je četrdeset svjetlosnih godina daleko u svemiru, no nikad nije stupio na one tihe, prašnjave ravnice udaljene samo dvije svjetlosne sekunde. Na trenutak se zabavljao pokušavajući naći krater Tycho. Ne otkrivši ga, iznenadi se našavši tu svijetlu točku dalje od središta ploče nego što je očekivao. I tada shvati da tamnog ovala Mare *Crisium* uopće nema.

Lice koje je sada Zemlji pokazivao njezin satelit nije bilo ono koje je gledalo na nju od zore života na njoj. Mjesec se počeo okretati oko svoje osi.

To je moglo značiti samo jedno. Na drugoj strani Zemlje, u zemlji s koje su u jednom trenutku skinuli sve živo, oni su se budili iz svog dugog transa. Kao što dijete koje se budi širi i proteže ruke da pozdravi dan, i oni su rastezali mišiće i igrali se svojim novopronađenim silama...

„Točno si pogodio,“ reče Rashaverak. „Ovdje više nismo sigurni ako ostanemo. Možda će nas i dalje ignorirati, ali ne smijemo riskirati. Odlazimo čim ukrcamo svoju opremu – vjerojatno za dva-tri sata.

Pogledao je u nebo, kao da se boji da će tamo izbiti neko novo čudo. Ali sve je bilo mirno: Mjesec je zašao, samo je nekoliko oblaka bježalo pred zapadnim vjetrom.

„Nije jako važno ako se igraju Mjesecom,“ doda Rashaverak, „ali zamisli ako se počnu uplitati u Sunce. Naravno, ostavit ćemo instrumente, tako da vidimo što će se dogoditi.“

„Ja ostajem,“ naglo reče Jan. „Dovoljno sam svemira vidio. Sada me zanima samo još jedna stvar, a to je sudbina mog planeta.“

Pod njihovim nogama tlo se vrlo blago zatrese. „Očekivao sam to,“ nastavi Jan. „Ako mijenjaju Mjesečevu vrtnju, kutni zamah mora nekamo skrenuti. Zato se Zemlja usporava. Ne znam što me više zbunjuje – *kako* to čine, ili *zašto*.“

„Još se igraju,“ reče Rashaverak. „Kakva je logika djetetovih postupaka? A umnogome je ovo biće koje je tvoja vrsta postala još uvijek dijete. Nije još spremno za ujedinjenje s Nadsvijesti. Ali vrlo će brzo biti, a onda će Zemlja biti samo tvoja.“

Nije završio rečenicu, pa je to Jan učinio umjesto njega.

„... naravno, pod uvjetom da Zemlje još uvijek bude.“

„Shvaćaš opasnost... a ipak ćeš ostati?“

„Da. Kod kuće sam već pet – ili možda šest? – godina. Što god se dogodilo, ne žalim se.“

„Nadali smo se,“ počeo polako Rashaverak, „da ćeš htjeti ostati. Ima nešto što bi mogao učiniti za nas...“

Sjaj zvjezdanog pogona oslabio je i nestao, negdje tamo iza Marsove staze. Od svih milijardi ljudi koji su živjeli i umrli na Zemlji, pomisli Jan, samo je on putovao tim putem. I nitko to nikad neće ponoviti.

Svijet je bio njegov. Mogao je uzeti sve što mu zatreba – sve materijalne stvari koje je ikad itko mogao poželjeti.

Ali to ga više nije zanimalo. Nije se bojao ni samoće na napuštenom planetu, ni onoga što je još uvijek čekalo na njemu prije no što krene po svoje nepoznato nasljeđe. Jan nije očekivao da će on i njegovi problemi dugo preživjeti nezamisliv povratni val nakon njihova odlaska.

To je bilo dobro. Učinio je sve što je htio, a razvlačiti besmislen život na ovom praznom svijetu bilo bi nepodnošljiv antiklimaks. Mogao je otići s Nadmoćnicima, ali zašto? Jer, bio je svjestan kao što nikad nitko nije bio svjestan, da je Karellen rekao istinu kad je rekao: „Zvijezde nisu za čovjeka.“

Okrenuo je noći leđa i prošao kroz prostrani ulaz nadmoćničke baze. Njezina ga prostranost nije ni najmanje dirala: čista veličina više nije imala nikakvu moć nad njim. Svjetla su gorjela crveno, hranjena energijom koja bi ih mogla goniti još stoljećima. S obje su strane bili strojevi čije tajne nikad neće znati i koje su Nadmoćnici napustili pri povlačenju. Prošao je pokraj njih i čudno se uzverao po velikim stubama do upravljačke sobe.

Duh Nadmoćnika još je uvijek ovdje lebdio: njihovi su uređaji još bili uključeni i obavljali svoje zadaće za daleke gospodare. Jan se upita što bi on još mogao dodati podacima koje oni već bacaju prema svemiru.

Popeo se u veliki naslonjač i smjestio se najudobnije što je mogao. Mikrofon ga je, već uključen, spremno čekao: nešto što odgovara televizijskoj kameri sigurno ga je promatralo, ali on nije mogao vidjeti gdje je.

Iza pulta i njegovih besmislenih ploča s instrumentima, široki su prozori gledali u tamnu noć, preko doline koja je spavala pod izbočenim Mjesecom i na daleke planine. Sve je bilo tako mirno. Možda je kada se ljudska vrsta rađala bilo mirno kao sada na njezinom kraju.

Tamo daleko, mnogo milijuna kilometara dalje u svemiru, Karellen je čekao. Bilo je čudno pomisliti da brod Nadmoćnika bježi od Zemlje gotovo jednako brzo kao njegov signal koji ga sustiže. Gotovo jednako – ali ne baš tako brzo. Bit će to duga utrka, ali njegove će riječi dostići Nadzornika i njegov će dug biti otplaćen.

Jan se upita koliko je od ovoga Karellen planirao, a koliko je samo majstorska improvizacija. Je li ga Nadzornik namjerno pustio da pobjegne u svemir prije gotovo cijelo jedno stoljeće, samo da bi se mogao vratiti i odigrati ulogu koju će sada odigrati? Ne, to se ipak činilo previše nevjerojatno. Ali Jan je sada bio siguran da je Karellen umiješan u neku golemu i zamršenu urotu.

Čak i služeći Nadsvijesti, on ju je proučavao svim uređajima kojih se mogao domoći. Jan je vjerovao da Nadzornika ne pokreće samo znanstvenička radoznalost; možda su Nadmoćnici sanjali o bijegu iz svojih čudnih spona kad doznaju dovoljno o sili kojoj služe.

Janu je bilo teško povjerovati da bi ono što on može vidjeti moglo nešto dodati

njihovom znanju. “Reci nam sve što vidiš,” rekao mu je Rashaverak. “Sliku koju tvoje oči vide naše će kamere snimiti. Ali poruka koja uđe u tvoj mozak može se jako razlikovati i to nam može mnogo toga reći.” U redu, učinit će koliko može.

„Još uvijek nemam o čemu izvijestiti,” počeo on. „Prije nekoliko minuta vidio sam kako na nebu nestaje trag vašeg broda. Mjesec je upravo prešao iz uštapa i gotovo pola njegove poznate strane sada je okrenuto od Zemlje – ali mislim da vi to već znate.“ Jan zastane, osjećajući se pomalo glupo. U ovome što je radio bilo je nečega neskladnog, pa čak i donekle apsurdnog. Sada je bio vrhunac cijele povijesti, a on je tu bio kao radiokomentator na trkalištu ili u boksачkoj areni. Zatim slegne ramenima i prestane na to misliti. U svim velikim trenucima apsurdni su uvijek bili u blizini – a sada ih je samo on mogao osjetiti.

„U posljednjih sat vremena bila su tri laka potresa,” nastavi on. „Njihova moć nad vrtnjom Zemlje možda je velika, ali nije savršena... Karellen, ti i sâm znaš da ću ti teško reći išta što tvoji instrumenti već nisu rekli. Možda bi pomoglo da si mi dao kakvu ideju što da očekujem i da si me upozorio koliko će to trajati. Ako se ništa ne dogodi, javit ću se opet za šest sati, kako smo se dogovorili...”

„Halo! Sigurno su čekali da vi odete. Nešto se počinje događati. Zvijezde su se zatamnile... Izgleda kao da vrlo brzo dolazi velik oblak, preko cijelog neba. Ali nije to oblak. Čini se kao da ima nekakvu strukturu – naslućujem nekakvu maglovitu mrežu crta i krivulja koje se stalno premještaju. Gotovo kao da su zvijezde upletene u neku sablasnu paučinu.

Cijela mreža sada počinje sjati i titrati od svjetla, kao da je živa. A mislim da i jest; ili je to nešto toliko iznad života koliko je ovo iznad anorganskog svijeta.

Sjaj kao da se premješta na jednu stranu neba – čekaj malo da se maknem do drugog prozora.

Da. Mogao sam to i očekivati. Veliki gorući stup, poput plamenog stabla diže se nad zapadnim obzorom. Daleko je, baš s druge strane svijeta. Znam odakle je. *Oni* napokon kreću da bi postali dijelom Nadsvijesti. Njihova je kušnja prestala: sada za sobom ostavljaju zadnje materijalne ostatke.

Dok se ta vatra širi sa Zemlje, vidim da mreža postaje čvršća i manje maglovita. Na nekim mjestima se čini gotovo kruta, ali zvijezde kroz nju još uvijek slabašno svijetle.

Upravo sam shvatio. Nije to baš isto, ali stvar koju sam vidio tamo kod vas bila je vrlo slična ovome. Karellene, je li ono bio dio Nadsvijesti? Vjerojatno si to sakrio od mene da ne bih imao predrasuda, pa da budem nepristran promatrač. Rado bih znao što ti tvoje kamere sada pokazuju i usporedio to s onim što moj um zamišlja da vidim!

Karellene je li ovo ono čime ti govori, ovakvim bojama i oblicima? Sjećam se upravljačkih uređaja i ekrana na tvom brodu i šara koje su išle po njima koje ti govore nekakvim vizualnim govorom koji tvoje oči čitaju.

Sada to izgleda točno kao zavjese polarne svjetlosti, pleše i svjetluca među zvijezdama. Pa uostalom to i jest to – velika oluja polarne svjetlosti. Osvijetlila je cijeli krajolik – svjetlije je nego danju – crvena, zlatna i zelena se utrkuju preko neba... o, to se ne da riječima opisati, nije pošteno što sam ja jedini koji to vidi – nikad nisam mislio da bi takvih boja...

Oluja se smiruje, ali velika maglena mreža je još tu. Mislim da je ta polarna svjetlost bila samo nusproizvod energija koje se oslobađaju ovdje na rubu svemira...

Samo čas! Primijetio sam još nešto. Moja se težina smanjila. Što to znači? Ispustio sam olovku... pada polako. Nešto se dogodilo s gravitacijom. Pojavio se jak vjetar... vidim da se granje lomi s drveća u dolini.

Naravno – atmosfera bježi. Drvlje i kamenje diže se u nebo, gotovo kao da i sama Zemlja želi poći u svemir za njima. Pod vjetrušinom se digao velik oblak prašine. Sve je teže

vidjeti... možda se za koji trenutak raščisti, pa mognem otkriti što se dogodilo.

Da, sad je bolje. Sve pokretno već je zbrisano, oblak prašine je nestao. Pitam se koliko će još izdržati ova zgrada. I sve je teže disati – moram govoriti sporije.

Sada opet jasno vidim. Veliki užareni stup još je tu, ali se steže i stanjuje; čini se kao lijevak tornada koji će se povući u oblake. I – o, to je teško opisati, ali u tom sam trenutku osjetio kako me preplavljuje veliki val osjećaja. Nije to ni veselje ni tuga; to je osjećaj ispunjenosti, postignuća. Jesam li to umislio? Ili je došlo izvana? Ne znam.

A sada – ovo ne može biti samo mašta – svijet kao da je prazan. Potpuno prazan. Kao da slušam radio koji je iznenada prestao emitirati. A nebo je opet bistro – nema više maglovite mreže. Na koji će sada svijet, Karellene? I hoćeš li ti biti i tamo i još joj služiti?

Čudno: sve oko mene nepromijenjeno je. Ne znam zašto, ali nekako sam pomislio da...”

Jan zasta. Na trenutak se mučio tražeći riječi, a zatim sklopi oči da vrati vlast nad sobom. Sada više nije bilo mjesta strahu ili panici; imao je dužnost koju mora obaviti – dug Čovjeku i dug Karellenu.

Isprva polako, poput čovjeka koji se budi iz sna, počeo govoriti.

„Zgrade oko mene, tlo, planine – sve je kao stakleno – *i vidim kroz to*, Zemlja se razgrađuje. Više gotovo nemam težine. Bio si u pravu – prestali su se igrati svojim igračkama.

Još samo nekoliko sekundi. Nestaju planine, kao prameni dima. Zbogom Karellen, zbogom Rashaverak – žalim vas. Iako to ne razumijem, vidio sam što je moja vrsta postala. Sve što smo ikad postigli otišlo je u zvijezde. Možda su nam to stare religije pokušavale reći. Ali pogrešno su to shvatile: mislile su da je ljudski rod tako jako važan, a mi smo ipak samo jedna od – znate li i vi koliko vrsta? A ipak mi postajemo nešto što vi nećete postati.

Ode i rijeka. Nebo se, međutim, ne mijenja. Jedva dišem. Čudno je vidjeti da Mjesec gore još sja.. Drago mi je što su ga ostavili, ali sada će biti pusto...

Svjetlo! *Odozdo* ispod mene – iz unutrašnjosti Zemlje – sja prema gore, kroz stijene, tlo, sve – sve jače, jače, blještavije...”

U nečujnom potresu svjetla, Zemljina jezgra ispusti svoje stiješnjene sile. Još su kratko gravitacijski valovi jurili i vraćali se Sunčevim sustavom, vrlo malo remeteći staze planeta. Zatim Sunčeva preostala djeca iznova nastaviše svojim starim putovima, poput čepova koji plutajući na mirnom jezeru poskakuju na valičićima koje podigne kamen pri padu u vodu.

Od Zemlje ništa nije ostalo: *Oni* su isisali i zadnji atom njezinih tvari. Hranila ih je u divljim trenucima njihova nezamislivog preobražaja, kao što hrana pohranjena u zrnu pšenice hrani mladu biljku dok se uzdiže prema Suncu.

Šest milijardi kilometara iza Plutonove staze, Karellen je sjedio pred zaslonom koji se naglo zatamnio. Snimanje je bilo gotovo, poslanje završeno; vraćao se svijetu koji je napustio tako davno. Na njemu je bio teret stoljeća i tuge koju nikakva logika nije mogla raspršiti. Nije tugovao za čovjekom, njegova je tuga bila za njegovom rođenom vrstom, kojoj su sile koje ne može svladati zauvijek zabranile veličinu.

Unatoč svim svojim postignućima i gospodarenju nad tvarnim svemirom, Karellen je znao da njegov narod nije ništa bolji od plemena koji je cijelo svoje postojanje proveo u nekoj ravnoj i prašnjavao dolini. Daleko su planine, gdje je veličina i moć, gdje grom trese nad ledenjacima i gdje je zrak bistar i oštar. Tamo je Sunce, sjajem preobličujući vrhove, još uvijek prolazilo i kad je cijela Zemlja dolje bila prekrivena tamom. A oni su mogli samo gledati i diviti se; nikad se neće popeti na te visine.

A ipak, Karellen je znao da će se držati do kraja; bez očaja čekat će svoju sudbinu, ma kakva bila. Služit će Nadsvijesti jer nemaju izbora, ali ni služeći neće ostati bez duše.

Veliki zaslon na trenutak bljesne tamnim rubinskim svjetlom: bez ikakva svjesnog

napora Karellen pročitao poruku njegovih promjenjivih šara. Brod je napuštao granice Sunčeva sustava; sile koje su gonile zvjezdani pogon brzo su slabile, ali njihov je posao bio obavljen.

Karellen podiže ruku i slika se iznova promijeni. U središtu ekrana sjala je jedna sjajna zvijezda; s ove udaljenosti nitko ne bi mogao vidjeti da je Sunce ikad imalo planete i da je jedan od njih sada nestao. Dugo je Karellen zurio preko tog ponora koji se brzo širio, a kroz njegov silan i zamršen um prolazila su mnoga sjećanja. U nijemom oproštaju, pozdravio je ljude koje je poznavao, bilo da su ga ometali ili mu pomagali u njegovu poslu.

Nitko se nije usudio smetati mu i prekidati mu misli, a uskoro i on okrene leđa sve manjem Suncu.

Chita(m) team